

BIBLIOTECA SCRIITORILOR ROMÎNI

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ

3376
Dublet

No 2493

ION CREANGĂ

27/883

OPERE COMPLETE

CU O PREFAȚĂ ȘI UN INDICE

EDIȚIUNEA

„MINERVEI”

144932

BUCURESCI

Institutul de Arte Grafice și Editură „MINERVA”

SOCIETATE ANONIMĂ

Strada Regală 6, (Hotel Union)

1902

BIBLIOTECA CENTRALA UNIVERSITARA
BUCURESTI

3376

1956

fe 15/09

B.C.U. Bucuresti

C144932

gr Creanga 1.11

PREFATĂ

Între scriitorii meniți a rămînea proptele trainice la basa culturii noastre naționale este și puternicul prozator moldovean Ion Creangă.

Cu gîndirea-î limpede de țaran român, cu graiul ușor și sentențios, umbrit de cîteva urme dialectale, cu veselia firească și comunicativă Creangă a străbătut repede în popor și a ajuns astăzi aproape la acelaș grad de popularitate ca și cei doi compatrioți ai săi, Alexandri și Eminescu, cărora ca poet le este inferior, dar ca povestitor de sigur congenial.

Acestor trei scriitori moldoveni li se cuvine să stea alătura și pentru că nizuințele lor pentru ridicarea literaturii romîne aŭ pornit de la aceeași obîrșie: de la limba și literatura populară, din cultul pentru întreaga comoară sufletească a poporului romîn.

În forma și în concepțiile lor artistice cei doi mai mari s'aŭ mai abătut de la această direcție. Alexandri, purtat de valurile politice și sociale a văzut multă lume împărăție, și strălucirea lumii străine se reoglindește adese-orî în scrierile lui. Eminescu

umblă și el în lumea largă, setos de-ași cunoaște fracțiunile neamului său și mai pe sus de toate setos de știință, și se întoarce acasă preocupat de teorii filosofice și cu întinse cunoștințe din literaturile străine. Numai Creangă a rămas la vatră, străin de tot ce se petrecea afară de neamul său, continuînd cu agerul său spirit de observație a surprinde tainele limbei romînești și a pătrunde în viața intimă a poporului, în lumea de cugetare și în credințele aceluia.

În școală, ca elev și învățător, în «bojdeuca» sa din Iași, pe stradă sa și la întruniri publice și pretutindeni unde se găsea cu lume romînească, Creangă ș-a fixat vecinic motive populare necesare literaturii naționale, a înregistrat material pe care l-a prelucrat apoi în scrierile sale.

Persoana sa dispăre aproape cu totul înaintea elementelor îmbrățișate, și chiar «Amintirile» nu sunt o operă subiectivă, ci mai mult o zugrăvire realistă, dar netendențioasă, a unor anumite stări sociale, — cum este de pildă și celebra scriere autobiografică «Wahrheit und Dichtung» de Goethe, — o adevărată operă culturală scrisă cu mult adevăr, dar și cu multă poezie.

Școala din mijlocul veacului trecut, cu primitivitatea mijloacelor de învățămînt, preoții în haină de călugăr, dar cu gînduri lumești, țăranul sobru cu toate fazele vieții sale fizice și morale trec pe dinaintea cetitorului. Cînd te introduce Creangă în interiorul unei case țărănești, cînd îți redă subtilul tablou al unui grup de fete la scaldă, cînd cu meșteșugul de-a'ți înfățișa viața și sgomotul cu cîte-va

trăsături adînci îți descrie un chef de seminariști sau o horă, te convingi îndată, că stai în fața unui autor care prețuește cu evlavie fondul național în arta descrierii și a povestirii.

Ast-fel popularitatea lui Creangă este pe deplin justificată. Poporul nu se poate însufleți decît pentru o operă în care se regăsește pe sine însuș.

Scrierile lui Creangă, publicate fiind în «Convorbiri», între anii 1876 și 1882, numărul cunoscătorilor lui la început se mărginea mai ales la Societatea «Junimea», care făcuse în Creangă desigur una dintre cele mai bune achiziții, de oare-ce întreaga activitate literară a acestuia, în ce privește limba și arta în genere, era însuș programul dezvoltat de către conducătorul teoretic al «Junimei».

Din «Convorbiri» operele lui au trecut în foiletoanele ziarelor și în Călimdare, și devenind ast-fel mai accesibile mulțimei s'au răspîndit repede, contribuind în mare măsură la dezvoltarea gustului de cetit și la deșteptarea simțului adevăratei limbi românești.

Pe Creangă întreg însă publicul cel mare nu-l cunoaște decît dela 1890 încoace, cînd a apărut întiul său volum. Cîte-va luni înainte de moarte Creangă ș-a revăzut o parte a scrierilor sale, ș-a notat cîte-va îndreptări de stil, neimportante, iar d-l Morțun i-a supravegheat tipărirea a zece coale din «Povești», cărora le era destinată următoarea prefață, scrisă de autor cu obicinuitul său colorit de veselie :

Iubite Cetitor,

Multe prostii îi fi cetit de cînd ești. Cetește, rogu-te, și ceste și unde-î vedea că nu-ți vin la socoteală, ie pana în mîna și dă și tu ceva mai bun la iveală, căci eă atita m'am priceput și atita am făcut.

Moartea prematură l'a împedecat a'și revizui lucrările până la sfîrșit, iar d-l Morțun cedează continuarea publicațiunei unui comitet compus din d-nii A. D. Xenopol, Grig. I. Alexandrescu și răposatul profesor Gruber din Iași. Sub îngrijirea acestui comitet apar apoi cele două volume din «Operele complete»: *Poveștile*, la 1890, cu o prefață de A. D. Xenopol și o biografie minuțioasă de Gr. I. Alexandrescu și *Amintirile*, la 1892, cu ilustrațiuni de peisagistul Buicliu. În acelaș timp s'a tipărit și o ediție populară a acelorași volume în colecția tipografiei Șaraga.

O a doua ediție a lui Creangă s'a tipărit pe la 1897 în «Biblioteca pentru toți» a lui Carol Müller, în 6 volumașe, fără nici o deosibire de text saă de aranjare și cu aceiași biografie de Alexandrescu.

Cea de față, a tipografiei «Minerva», este prin urmare a treia ediție și are de scop prezentarea lui Creangă întreg, într'un singur volum, pentru a înlesni și mai mult răspîndirea minunatelor lui creațiuni în cercurile cele mai îndepărtate ale poporului.

- Avînd în vedere lipsa mare de control la edițiile anterioare, subsemnații am primit sarcina plăcută de-a receti materialul întreg, a-l grupa în mod rațional și-a-l compara conștiincios cu textul «Convorbirilor», — singurul isvor autentic după pierderea

manuscriselor originale. Săvîrşind aceasta, am putut rectifica o mulţime de greşeli de editură şi a nota deosebiri de text, adese-ori destul de esenţiale, servindu-ne şi de preţioasele desluşiri, găsite în numărul comemorativ al *Şezătoarei* (an. V). Nouă nu este în acest volum de-cît un număr de bucăţi în prosă şi versuri, publicate la capitolul «Diverse» şi extrase de noi din mult laudatele cărţi didactice ale lui Creangă şi consoţii, apoi din «Contemporanul» şi din «Şezătoarea». La sfîrşitul volumului am adăugat şi un indice scurt de cuvintele cu nuanţă dialectală, lucru ce ni s'a părut necesar, nu pentru filologi, ci pentru cetitorii nemoldoveni.

Asupra vieţii şi operelor lui Creangă nu s'a scris încă o monografie mai mare, sau vre-un studiu complet de analiză literară, există însă un şir întreg de articole, cari cuprind fie o apreciere justă, fie date interesante din viaţa lui şi dintre cari cităm aici următoarele :

ALEXANDRESCU (GRIG. I.), — Biografia lui Ioan Creangă. (Introducere la întia ediţie a «Poveştilor»). Singura biografie mai cuprinzătoare, scrisă în cunoştinţa deplină a vieţii lui Creangă şi a manuscrisurilor lui. În amintirile personale ale autorului se reflectează viū figura veselă a povestitorului nostru.

IDEM, — Amintiri despre Ioan Creangă. (*Şezătoarea*, an. V. p. 178—187). Vorbind despre prietenii literari ai lui Creangă şi despre «Junimea», încheie ast-fel :

«Cînd mi-aduc aminte de dînsul o jale parecă mă cuprinde şi'mi pare rău că s'a stins fără vreme. Parcă-l aud cum îmi spunea înainte de a muri, aşa uitîndu-se în sus

și cu o căutătură inspirată: Hei, dacă oi mai trăi *am să fac și o piesă de teatru țărănească...*»

Anonim, — Însmormintarea lui Ion Creangă (În «Lupta» din 10 Ianuarie 1890). Actul însmormintării, săvârșit la 2 Ianuarie 1890 la Iași și cuvîntarea funebrală a profesorului Gruber.

Anonim, — Adunarea scrierilor lui Creangă. (În «Lupta» din 14 Ianuarie 1890). Se amintește de întrunirea comitetului însărcinat cu publicarea operelor lui Creangă, precum și de existența mai multor scrisori adresate acestuia de către D-nii Maiorescu, Negruzzi, Gane și de Alexandri, scrisori cari însă n'aũ fost publicate.

Anonim, — Ion Creangă. (Articol scris, din incidentul morții lui Creangă, în «Era nouă» de la 7 Ian. 1890) Se afirmă că Creangă a fost «descoperit» de Eminescu.

Anonim, — Ion Creangă. (Notiță biografică în «Familia» XXXII p. 277—278).

CORESI (Art. Stavri), — Sfiriiacul. Amintire. (Șezătoarea, An. V p. 199—201) O glumă spusă de Creangă într'un cerc de publiciști din Iași.

GOROVEI (ARTUR), — Amintiri despre Ion Creangă. (Șezătoarea V p. 191—195). Amănunte despre întrunirile literare ale citor-va tineri la N. Beldiceanu în Iași, întruniri la cari lua parte și Creangă și unde a cetit parța IV din «Amintiri». Prietenia lui Creangă cu Eminescu.

IORGA (NICOLAE), — Încercări de critică științifică. II Ion Creangă. (În «Convorbiri Literare» XXIV, p. 242—258. Reprodus și în volumul său de «Schite din literatura Romîna»). Articol erudit de literatură comparată, în care Creangă este considerat drept «humorist de talent, scriitor sensationat prin excelență, care dintre scriitorii noștri a stat mai aproape de popor și l-a înțeles mai bine».

KALINDERU (IOAN), — Circulară adresată agenților domeniali. (Vezi între altele «Epoca» de la 25 Mai 1902). O invitare călduroasă de-a contribui la fondul destinat pentru ridicarea statuei lui Creangă.

LUPESCU (M), — Amintiri despre Ion Creangă (Șezătoarea V p, 188—191). Vorbește despre Creangă ca învățător și autor didactic: «Era o vreme, cînd școala din care lipsiau cărțile lui Creangă era considerată o școală codașă».

NEGRUZZI (IACOB), — Ion Creangă. («Conv. Lit») an XXIII, p. 981—982). Notiță biografică cu amănunte despre Creangă și Junimea.

PANU (GH.), — Amintiri din Junimea. (Săptămâna, 1902. No. 21 și 23) Creangă și Eminescu.

PROPERȚIU, — Profesorul Creangă. (În «Lumea Ilustrată» an I, p. 164—151. Ne povestește cum învățătorul Creangă își fermeca elevii cu povestirea de basme frumoase.

STAVRI (ARTUR), Ion Creangă. Schiță biografică. (Revista Nouă,» II, p. 475—477) În cadrul acestei schițe observă: «Afară de povești, anecdote și amintiri, Creangă a mai scris trei articole, în «Curierul» d-lui Scip. Bădescu. În «Columna lui Traian» d-l Hașdeu a reprodus unul din aceste articole.» — Din lipsa de precisiune a indicațiunilor acestora n'am putut controla ce conțin articolele menționate.

TEODORESCU KIRILEANU (GH.), — Notiță asupra manuscrisurilor lui Creangă. («Șezătoarea V p. 209—216.) Se arată, cum s'a împraștiat manuscrisele lui Creangă în toate părțile, ajungînd între altele și pe la jidani, cari le-a cumpărat cu chilogramul și le-a întrebuițat în prăvălie. Din cîte a mai găsit, autorul acestui articol publică niște notițe și rectificări de text, amintește de o poveste neterminată a lui Creangă: «*Făt frumos fiul epei*» și afirmă — *neesact!* — că această ar fi fost publicată în «Convorbiri». Spune că s'a păstrat o filă scrisă din o comedie a lui Creangă: «*Dragoste chioară și amor ghebos*».

VASILIU (NICULAI), — Zece ani. Articol comemorativ (Șezătoarea V p. 195—198).

XENOPOL (A. D.). — Prefață la «Povești» (Ed. I. Iași 1890.

După acești biografi, cari cu vorbe lapidare și mai puțin meșteșugite caută a relua firul povestirii

«Amintirilor», sfârșite în anul 1855, vom reproduce și noi câte-va date din viața lui Creangă:

Patru ani cât a stat la seminarul din Socola (1855—1859) Creangă a urmat și cursurile la școala preparatorie de la Trei-Ierarchi, unde avu ca profesor pe d. Titu Maiorescu. Terminînd aceste școli se căsătorește cu fata unui preot din Iași și se hirotonisește de diacon, deși n'a simțit o tragere de inimă deosebită pentru preoție. Fire originală și cu porniri de independență, ajunge în curînd în conflict cu autoritățile bisericești, iar în vara anului 1871, toți preoții din Iași îl desemnară ca pe un eretic și stricător al legii ortodoxe; Arhiepiscopul îi luă dreptul de-a mai sluji ca diacon, iar generalul Tell, ministrul de culte, îl destitui și din postul de institutor ce-l ocupa la Iași.

Nici în căsătorie—din care avu un singur copil—nu pare a fi fost mai fericit, căci după patru ani își părăsi soția. «Patru ani la biserica Patruzeci-de-sfinți, trăind într'o casă în care mă răsbia ploaia și mă orbea fumul și femeia! De sărăcie nu m'am temut nici odată, căci tot-deauna a fost cu mine», —zice el însuși în una din însemnările sale. Și după zadarnice încercări «de-a fi în rînd cu oamenii» Creangă rămîne în adevăr numai cu sărăcia, care-i a fost tovarășă credincioasă toată viața.

Abia cu venirea d-lui Maiorescu la departamentul Cultelor, Creangă fu numit din nou institutor la o școală primară din Iași, unde, simțind nevoia unor manuale didactice raționale, în colaborare cu alți cîți-va colegi a lucrat mai multe cărți de cetire, cari

aă fost printre cele măi răspîndite cărți, trecînd peste 20 și 30 de ediții ¹⁾.

Pe la 1874 s'a întîlnit întîia oară cu Eminescu, care era revisor școlar pe atunci. Amîndoi legară prietenie nedespărțită și biografii lor, între cari d. Panu, știu să povestească multe despre această prietenie și despre înrudirea lor sufletească.

Introdus peste doi ani în cercul «Junimea», Creangă cetește acolo cea dintîia poveste a sa «Soacra cu trei nurori» și rămîne colaborator statornic al «Convorbirilor». În 1878 a fost decorat cu medalia Bene-merenti cl. II, iar în 1883 îi s'a oferit gradul de cavalier al ordinului «Coroana Romîniei».

Totuși Creangă a rămas până la moarte același, om sărac și modest, iubit de un șir de prieteni și binecuvîntat măi ales de nevoiași pentru bunătatea firei lui, trăind simplu și cinstit în «bojdeuca» din strada «Țicaul de sus», în tovărășia miștelor lui, cari stăteau vecinic pe lîngă dînsul. Acolo a scris el poveștile și amintirile sale fermecătoare, pînă în ziua de 31 Decembre 1889, cînd o boală nemiloasă (epilepsia), care-l chinuia de măi mulți ani, la mutat

1) Impreună cu alți institutori din Iași, Creangă a tipărit: 1) *Metoda nouă de scriere și cetire*; 2) *Invățătorul copiilor*, în 3 părți; 3) *Povățuitor la cetire prin scriere, după sistema fonetică*; 4) *Geografia județului Iași cu conturul județului*; 5) *Harta județului Iași*; 6) *Regulele limbei romîne*, retipărite cu învoirea d-lui Maiorescu.

Dintre aceste «Invățătorul copiilor» a fost criticată de I. Nădejde (în *Contimporanul* 1881, No. 6), iar Creangă îi răspunde într'o întîmpinare (*Contimp.* 1881 p. 278) recunoscînd existența cîtor-va greșeli la partea științifică, — greșeli pentru cari însă nu putea fi făcut responsabil Creangă, care de sigur nu colaborase de cît la partea literară.

dintre cei vii la locașul de veci pe moș Creangă.—
Fie-î țărina ușoară și somnul dulce, căci dulce și ușor
î-a fost graiul, ce n'a sunat în pustiū.

București, în Septembrie 1902.

IL. CHENDI și ST. O. IOSIF.

AMINTIRI

Amintiri din copilărie

Domnișoarei L. M.

I. 1)

ȘCOALA DIN HUMULEȘTI. — PĂRINȚII. — BUNICUL DAVID
CREANGĂ DIN ARDEAL. — ȘCOALA LUÎ ALECU BALȘ. — IRINUCA. —
REÎNTOARCEREA LA BUNICA NASTASIA.

Stați cite odată și 'mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre pe cînd începusem și eu dragăliță-Doamne²⁾ a mă ridica băețaș la casa părinților mei, în satul Humuleștii din tirg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra Satului, Delenii și Bejenii. Ș'apoi Humuleștii și pe vremea aceea nu erau numai așa un sat de oameni fără căpătăi, ci sat vechi, răzășesc, întemeiat în toată puterea cuvîntului; cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mîndre care, știeau a învîrți și hora dar și suveica³⁾, de vuia satul de vătale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște

¹⁾ Tipărit pentru întia oară în «*Convorbiri Literare*», anul XIV (1881) No. 10.

²⁾ Ediția Müller: «draguliță-Doamne».

³⁾ În «*Conv. Lit.*» frasa e ast-fel: Care pe lingă horă știaă a învîrți și suveica...

preoți și dascăli și poporâni ¹⁾ ca aceia, de făceau mare cinste satului lor. Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate măi era! Prin îndemnul său, ce măi de pomi s'au pus în ținterim, care era îngrădit cu zăplaz de birne streșinit cu șindilă, și ce chilie durată a făcut la poarta bisericii pentru școală; ș'apoi să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă împreună cu bădița Vasile al Ilioaei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos și voinic și sfătuia pe oameni să 'și dea copiii la învățătură. Și unde nu s'au adunat o mulțime de băeți și fete la școală, între care eram și eu, un băiat prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintîi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o sgătie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea măi pe toți băeții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele măi în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într'una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și dupe ce-a întrebat pe dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gînduri, apoi a pus nume scaunului «Calul Bălan» și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală cu Moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce dar de școală nouă un drăguț de biciușor de curele împletit frumos și părintele îi pune nume «Sfîntul Niculai» după cum este și hramul bisericii din Hu-

1) Cuvintele «și poporâni»... introduse întia oară în ediția Șaraga.

mulești... Apoi poștește pe moș Fotea că dacă 'i-or mai pica ceva curele bune să mai facă așa din cînd în cînd cîte unul și ceva mai grosuț dacă se poate... Bădița Vasile a zîmbit atunci, iar noi școlarii am rămas cu ochii holbați unui la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis: că în toată Sîmbăta să se procitească băeții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce a învățat peste săptămână, și câte greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva, iar la urma urmelor, de fiecare greșeală să'i ardă școlarul cîte un Sfint-Niculai. Atunci copila părintelui, cum era sprintară și plină de *incuri* a bufnit de ris. Păcatul ei, sărmana! Ia poftim de încălecă pe Bălan, jupîneasă, zise părintele de tot posomorît, să facem pocinog sfîntului Nicolai cel din cui. Și cu toată stăruința lui moș Fotea și a lui bădița Vasile, Smărăndița a mîncat papara și pe urmă ședea cu mîinile la ochi și plîngea ca o mireasă, de sărea cămeșa de pe dînsa. Noi cînd am văzut asta, am rămas înlemniți. Iar părintele, ba azi, ba mîine, aducînd pitaci și colaci din biserică, a împărțit la fiecare, de ne-a împlînzit și treaba mergea strună; băeții schimbaū tabla în toate zilele și Sîmbăta procitanie.

Nu'i vorbă că noi tot ne făceam felul așa cîte odată; căci din bățul în care era așezată fila cu cruce-ajută și buchile scrise de bădița Vasile pentru fiecare, am ajuns la trătăji, de la trătăji la ceaslov, ș'apoi dă Doamne bine! în lipsa părintelui și a dascălului intram în ținterim, țineam ceaslovul deschis, și cum erau filele cam unse, trăgeaū muș-

tele și bondarii la ele și cînd clămpăneam ceaslovul, cîte zece, douăzeci de suflete prăpădeam deodată; potop era pe capul muștelor! Intr'una din zile ce'i vine părintelui, ne caută ceasloavele și cînd le vede așa sîngerate cum erau, își pune mîinile în cap de necaz. Și cum află pricina, începe a ne pofti pe fiecare la Bălan și a ne mîngîia cu sfîntul Ierarh Nicolai pentru durerile cuvioaselor muște și ale cuvioșilor bondari, cari din pricina noastră aũ pătimit. Nu trece mult după asta, și într'o zi prin luna lui Mai, aproape de Moși, îndeamnă păcatul pe bădița Vasile tontul, că mai bine nu 'i-oî zice, să puie pe unul Nic'a lui Costache să mă procitească. Nică, băiat mai mare și înaintat în învățatură pînă la genunchiul broaștei, era sfădit cu mine din pricina Smărăndiței popii, căreia cu toată părerea mea de rău, 'i-am tras într'o zi o bleandă, pentru că nu'mi da pace să prind muște... Și Nică începe să mă asculte; și mă ascultă el și mă ascultă și unde nu s'apucă de însemnat la greșeli cu ghiotura pe o draniță: una, două, trei, pînă la douăzeci și nouă. Măi!!! s'a trecut de șagă, zic eũ în gîndul meu; încă nu m'a gătît de ascultat și cite aũ să mai fie. Și unde n'a început a mi se face negru pe dina-intea ochilor și a tremura de minios... Ei, ei! acu'î acu. Ce'î de făcut, măi Nică? îmi zic eũ în mine. Și mă uitam pe furiș la ușa mîntuirii și tot scăpăram din picioare, așteptînd cu neastîmpăr să vie un *lainic* de școlar de afară, căci era poruncă să nu eșim cite doi deodată; și'mi crăpa măsseau'n gură cînd vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de că-

lăria lui Bălan și de blagoslovenia lui Niculaï făcătorul de vîntăi. Dar adevăratul Sfint-Niculaï se vede că a știut de știrea mea, că numai iaca ce intră afurisitul de băiat în școală. Atunci eu cu voie fără voie plec spre ușe, ies răpede și nu mă mai încurc prin prejurul școalei, ci o iaș la sănătoasa spre casă. Și cînd mă uit înapoi, doi hojmalăi se și luase dupe mine; și unde nu încep a fugi de'mi scăpărau picioarele; și trec pe lîngă casa noastră și nu intru în casă, ci cotigesc în stînga și intru în ograda unui megieș al nostru, și din ogradă în ocol și din ocol în grădina cu păpușoi, cari erau chiar atunci prășiți de-al doilea, și băeții după mine! și până să mă ajungă, eu de frică, cine știe cum am izbutit de m'am îngropat în țărîna la rădăcina unui păpușoi. Și Nic'a lui Costache, dușmanul meu și cu Toader al Catincăi, alt hojmalău, au trecut pe lîngă mine vorbind cu mare cîudă, se vede că 'i-a orbit Dumnezeu, de nu m'au putut *găbui*. Și de la o vreme ne mai auzind nici o foșnitură de păpușoi, nici o scurmătură de găină, am țîșnit odată cu țarna'n cap și tiva la mama acasă și am început a'i spune cu lacrimi, că nu mă mai duc la școală măcar să știu bine că m'or omori. A doua zi însă a venit părintele pe la noi, s'a înțeles cu tata, m'au luat ei cu binișorul și m'au dus iar la școală. Că de, e păcat să rămii fără leac de învățătură, zicea părintele, doar ai trecut de bucheludeazla și buche-rițazdra; ești acum la ceaslov și mîine poimîne ai să treci la psaltire, care este cheia tuturor învățăturilor și mai știu cum vine vremea, poate că te faci

și popă aici la biserica Sfintului Nicolae, că e pentru voi mă strădănuiesc. Am o singură tată ș'oi vedea e pe cine 'mi-oî alege de ginere.

Hei, hei! cînd aud e de popă și de Smărăndița popii, las muștele în pace și'mi ia altele gînduri, alte măsuri: încep a mă da și la scris și la făcut cădelnița în biserică și la ținut isonul *de parcă eram băiat* (?). Și părintele mă ia la dragoste și Smărăndița începe din cînd în cînd a mă fura cu ochiul și bădița Vasile mă pune să ascult pe alții și altă faină să macină acum la moară. Nic'a al lui Costache cel răgușit, *balcîz* și răutăcios, nu mă avea stăpînire asupra mea. Dar nu'i cum gîndește omul, ci'i cum vrea Domnul. Intr'una din zile și chiar în ziua de Sfîntul Foca, scoate vornicul din sat pe oameni la o clacă de dres drumul. Se zicea că are să treacă Vodă pe acolo spre mănăstire. Și bădița Vasile n'are ce lucra! Hai și noi, măi băieți, să dăm ajutor la drum, să nu zică Vodă cînd va trece pe aici, că satul nostru e măi leneș de cît alte sate. Și ne luăm noi de la școală și ne ducem cu toții. Și cari săpau cu *cazmalele*, cari cărau cu tărăboanțele, cari cu căruțele, cari cu covățile, înșfîrșit lucrau oamenii cu tragere de inimă. Iar vornicul Nic' al Petricăi, cu paznicul, vătămanul, și ciți-va nespălați de mazili se purtau printre oameni de colo pînă colo; și cînd deodată numai iaca vedem în prund ciți-va oameni claie peste grămadă și unul din ei mugind puternic. Ce să fie acolo, zicea oamenii alergînd care de care din toate părțile?

Pe Bădița Vasile îl prinsese la oaste cu arcanul,

il cetluiaă acum zdravăn și'l puneau în cătuși, să'l trimeată la Piatra... Iaca pentru ce scoase atunci vornicul oamenii de clacă. Așa cu amăgele se prindeau pe vremea aceea flăcăii la oaste. Afurisită privescete mai fu și asta! Flăcăii cei-lalți pe dată s'aă făcut nevăzuți, iară noi copiii ne-am întors plingând pe la casele noastre. Afurisit să fie cîneriul de vornic și cum aă ars el inima unei mame, așa să'i ardă inima Sfintul Foca de astă-zî, lui și tuturor părtașilor săi, — blăstămaă femeile din sat cu lacrimi de foc în toate părțile. Iar mama lui bădița Vasile își petrecea băiatul la Piatra bocindu-l ca pe un mort! Las' mamă, că lumea asta nu'i numai cît se vede cu ochii, zicea bădița Vasile mîngîind-o; și în oaste trăește omul bine, dacă este vrednic. Oștean a fost și Sfintul Gheorghe și Sfintul Dimitrie și alți sfinți mucenici, cari aă pătimit pentru dragostea lui Christos, măcar de-am fi și noi ca dînșii!

Ei, ei! pe bădița Vasile l-am perdut; s'a dus unde i-a fost scris. Și părintele Ioan umbla acum cu pletele în vînt să găsească alt dascăl, dar n'a mai găsit un bădița Vasile cu minte, harnic și rușinos ca o fată mare. Era în sat și dascălul Iordache *fîrnăitul* de la strana mare, dar ce ți'i bun? Știa și el glasurele pe din afară de biserică, nu-î vorbă, dar clămpănea de bătrîn ș'apoi mai avea și darul suptului... Așa dar școala a rămas pustie pentru o bucată de vreme și cîți-va dintre noi, cari ne țineam de părintele Ioan, calea valea; biserică deschide pe om. Duminicile bîziiam la strană și hîrști! cite un colac! Și cînd veneau cele două ajunuri, cite trei-zeci, patru-

zecii de băeți fugeam înaintea popii, de rupeam o-mățul de la o casă la alta. și la Crăciun nechezam ca minzii, iar la Bobotează strigam *chiraleisa*, de clocotea satul. Și când ajungea popa, noi ne așezam în două rînduri și deschideam calea, iar el-își trăgea barba și zicea cu mîndrie către gazdă :

— Aiștia's minzii popii, fiule. Niște zile mari ca aceste le așteaptă și ei cu mare bucurie tot anul. Gătitu-le-ați ceva bob fiert, găluște, turte cu julfă ¹⁾ și vărzare ?

— Gătit, cinstite părinte ; poftim de ne blagosloviți casa și masa, și poftim de mai ședeți, să ne șadă pețitorii.

Cînd auzeam noi de masă, tăbăram pe dînsa ș'apoi aține-te gură, vorba ceea :

«De plăcintă rîde gura

«De vărzare și mai tare.

Ce să faci, că doar numai de două ori pe an este ajunul. Ba la un loc, mă-aduc aminte ne-am grămădit așa de tare și am răsturnat masa omului cu bucate cu tot în mijlocul casei de i-am dogorit obrazul părintelui de rușine. Dar el tot cu bunătate :

— De unde nu-î, de acolo nu se varsă, fiilor, însă mai multă bagare de seamă nu strică.

Apoi la hramul bisericii se ținea praznicul cîte o săptămîină încheiată și numai să fi avut pîntece, unde să pui coliva și bucatele, atît de multe erau. Și dascalii și popii și vlădici și de tot soiul de oameni din toate părțile se adunau la hramul bisericeii din

1) Cuvintele «turte cu julfă» introduse ulterior în ed. Șaraga.

Humulești, și toți ieșiau mulțamiți. Ba și pe la casele oamenilor se ospătau o mulțime de streini. Și mama, Dumnezeu s'o ierte, strașnic se mai bucura, cînd se întîmplau oaspeți la casa noastră și avea prilej să'și împartă pîinea cu dînșii.

— Orî mi-or da feciorii după moarte de pomană orî ba, mai bine să-mî dau eû cu mîna mea. Că orî cum ar fi, tot îs mai aproape dinții de cît părinții. S'aû văzut de acestea!

Și cînd învățam eû la școală, mama învăța cu mine a casă și citea acum la ceaslov, la psaltire și Alexandria mai bine de cît mine, și se bucura grozav cînd vedea că mă trag la carte.

Din partea tatii, care ades îmi zicea în bătae de joc:

«Logofete brînză'n cui,
Lapte acru'n călimări,
Chiû și vai prin buzunări»

puteam să rămîn cum era mai bine: «Nica al lui Ștefan al Petrei», om de treabă și gospodar în Humulești. Vorba ceea:

«Decât codaș în oraș,
Mai bine în satul tău fruntaș».

Mama însă era în stare să toarcă'n furcă și să învăț mai departe. Și tot cihăia mama pe tata să mă mai dea undeva la școală, căci auzise ea spuind la biserică în Parimeî, că omul învățat, înțelept va fi și pe cel neînvățat slugă'l va avea.

Și afară de aceasta, babele cari trag pe fundul sitei în 41 de bobî, toți zodierii și cărturăresele pe la cari căutase pentru mine și femeile bisericooase din sat îi băgase mamei o mulțime de bazaconii

în cap, cari de cari mai ciudate: ba că am să petrec între oameni mari; ba că's plin de noroc, ca broasca de păr; ba că am glas de înger și multe alte minunății; încit mama în slăbiciunea ei pentru mine, ajunsese a crede că am să ies un al doilea Cucuzel, podoaba creștinătății care scotea lacrimi din or-ice inimă împietrită, aduna lumea de pe lume în pustiul codrilor și veselea întreaga făptură cu versul său.

— Doamne, măi femeie, Doamne, multă minte'ți măi trebuie, zicea tata, văzînd'o așa de *aholnică* pentru mine. Dacă ar fi să iasă toți învățați, după cum socoți tu, n'ar mai avea cine să ne tragă ciubotele. N'ai auzit că unul, ci-că, s'a dus odată boiu la Paris, unde-a fi acolo, și a venit vacă? Oare Grigore a lui Petre Lucăi de la noi din sat pe la ce școli a învățat, de știe a spune atîtea *bongoase* și conăcăria pe la nunți? Nu vezi tu că dacă nu-i glagoare 'n cap, nu-i și pace bună?

— Așa a fi, n'a fi așa, zise mama, vreaū să'mi fac hăiatul popă. Ce ai tu?

— Numai de cît popă, zise tata. Auzi măi! Nu'l vezi că'i o tigoare de băiat cobăit și leneș de n'are păreche. Dimineața până'l scoli îți stupești sufletul. Cum îl scoli [dimineața]¹ cere de mincare. Cît îi mic prinde muște cu ceaslovul și toată ziuica bate prundurile după scăldat, în loc să pască cei cîrlani și să 'mi dea ajutor la trebă, după cît îl ajută puterea. Iarna pe ghiață și la săniuș. Tu cu școala ta 'l-ai deprins

1) Cuvintele puse în paranteze lipsesc în textul «Convorbirilor» și au fost introduse în edițiile ulterioare.

cu nărav. Cînd s'a face mai mărișor, are să 'nceapă a 'i mirosi a cătrînță și cu astă rînduială n'am să am folos de el nici-odată.

Și după cum am cinste a vă spune, multă vorbă s'a făcut între tata și mama pentru mine, până ce a venit în vara aceea pe la August și cinstita holeră de la 48 și a început a secera prin Humulești în dreapta și în stînga, de se auzia numai chiuș și vai în toate părțile. Și eă, neastîmpărat cum eram, ba eșeam la pîrlaz cînd trecea cu mortul pe la poarta noastră, și 'l boscorodeam cu cimilitura :

Chișigaie, gaie, ce ai în tigaie ?
 Papa puilor duci în valea socilor.
 Ferice de gangur, că șeade într'un virf de soc
 Și se roagă rugului și se 'nchină cucului,
 Nici pentru mine, nici pentru tine,
 Ci pentru budihacea de la groapă
 Să 'i dai vacă de vacă și doi boi să tacă.

Ba il petreceam pînă la biserică și apoi veneam acasă cu sinul încărcat de covrigi, mere, turture, nucî poleite, roșcove și zmochine din pomul mortului, de se încruciaă tata și mama cînd mă vedeau cu dînsele. Și ca să mă scape de belea, m'aău trimes la stîna în dumbrava Agapiei, lîngă padul Cără-Giței, unde erau și oile noastre, să șed acolo pînă s'a mai potoli boliștea ; înse peste noapte a și dat holera peste mine și m'a frămîntat și m'a zgîrcit cîrcel ; și 'mî ardea sufletul în mine de sete și cio-banii și baciul habar n'aveau de asta : numai se întorceau pe ceea parte în țipetele mele și horăiau mereu. Iară eă mă tîriiam cum puteam pînă la fin-tîna în dosul stînei și pe nimică pe ceas beam cîte un

cofăiel întreg de apă; pot zice că în noaptea aceea la fântină mi-a fost masul și n'am închis ochii nici cît ai scăpăra din amănar. Abia despre ziuă s'a îndurat Vasile Bordeianu, strungarul nostru, de s'a dus în Humulești, cale de două ceasuri cu piciorul și a înștiințat pe tata de a venit cu căruța și m'a luat acasă. Și pe drum neconținut ceream apă, iar tata mă amina cu momele de la o fântină la alta, pînă a dat Dumnezeu de am ajuns în Humulești. Și cînd colo doftorii satului: moș Vasile Țandură și altul, nu 'mi aduc aminte, erau la noi acasă și prăjeau pe foc într'un ceaun mare niște hoștine cu său; și după ce 'mi-aŭ tras o frecătură bună cu oțet de leuștean, mă-aduc aminte ca acum, aŭ întins hoștinile ferbinchioare pe o pinzătură și m'aŭ înfășat cu ele peste tot, ca pe un copil; și nu pot ști cît a fi trecut la mijloc, pînă ce am adormit mort și de abia a doua zi pe la toacă m'am trezit sănătos, ca toți sănătoșii; Dumnezeu să odihnească pe moș Țandură și pe tovarășul său! Și vorba ceea: «Lucrul rău nu piere cu una cu două». Pînă 'n seară am și colindat mai tot satul; ba și pe la scăldat am tras o raită cu prietenul meu Chiriac a lui Goian, un lainic și un pierdevară ca și mine. Dar tata nu m'a mai zis nimic; m'a lăsat în voia mea pentru o bucată de vreme.

Peste iarnă mama iar s'a pus pe capul tati, ca să mă dea unde-va la școală. Dar tata spunea că nu mai are bani de dat pentru mine.

— Lui dascălul Vasile a Vasilcăi plăteam numai cîte un sorocovăț pe lună. Iar *postoronica* de dascălul Simion Fosa din Țuțuieni, numai pentru că

vorbește mai în tilcuri decît alții și sfîrcîește toată ziua la tabac, cere cite trei husăși pe lună; auzi vorbă? Nu face băiatul ista atîția husăși cu straie cu tot, cîți am dat eu pentru dînsul pînă acum.

Cînd a mai auzit mama și asta, s'a făcut foc.

— Sărmane omule, dacă nu știi boabă de carte cum ai să mă înțelegi? Cînd tragi sorocoveții la mustață, de ce nu te olicăești atîta? Petre Todosicăi, crișmarul nostru, așa'i că 'ți-a mîncat nouă sute de lei; Vasile Roibu din Bejeni mai pe atîția și alții cîți? Ruștei lui Vălică și Măriucăi lui Onofrei, găsești să le dai și să le răsdaî? Știu eu; să nu crezi că doarme Smaranda, dormire-ai somnul cel de veci, să dormi! Și pentru băiat n'ai de unde da? Măi omule, măi! Ai să te duci în fundul iadului și n'are să aibă cine te scoate, dacă nu te'i sili să'ți faci un băiat popă. De spovedanie fugi ca dracul de tămîie. La biserică mergi din Paști în Paști. Așa cauți tu de suflet?

— Ian tacî, măi femeie, că biserică'i în inima omului; și dacă voi muri, tot la biserică am să șed, zise tata; nu mai face și tu atîta vorbă, ca fariseul cel fățarnic. Bate-te mai bine cu mina peste gură și zi ca vameșul: «Doamne milostiv fii mie păcătoasei, care'mî tot îmbălozez gura pe bărbat degeaba.»

În sfîrșit cît s'a bălăbănit mama cu tata din pricina mea, tot pe-a mamei a rămas; căci într'o Duminecă, prin cărneleagă, a venit tatăl mamei, bunicul meu David Creangă din Pipirig la noi și văzînd cearta iscată între tata și mama din pricina mea, a zis:

— Las' măi Ștefane și Smărăndico, nu vă mai în-

grijiți atîta, că azi e Duminecă, mîine Lună și zi de tîrg, dar Marți de-om ajunge cu sănătate, am să iaș nepotul cu mine și am să'l duc la Broșteni cu Dumitru al meū. la profesorul Nicolae Nanu, de la școala lui Baloș, și'ți vedea voi ce-a scoate el din băiat; că de ceilalți băieți ai mei, Vasile și Gheorghe am rămas tare mulțămît, cit aū învățat acolo. De două-zeci și mai bine de ani, de cînd port vornicia în Pipirig, am dus-o cam anevoie numai cu răbușul. Ce folos că citesc ori-ce carte bisericească, dacă nu știi a însemna măcar cătuși de cit, e greu. Însă de cînd mi-aū venit băeții de la învățătură, îmi ții socoteala ban cu ban și huzuresc de bine; acum zic și eū că poți duce vornicia pe viață fără să te simți. Zăū, mare pomană și-a mai făcut Alecu Baloș cu școala ceea a lui, cine vrea să înțeleagă; și Doamne, peste ce profesor înțelept și iscusit a dat! Așa vorbește de blînd și primește cu bunătate pe fie-care de ți'i mai mare dragul să te duci la el. Ferice de părinții cari l-aū născut, că bun suflet de om este, n'am ce zice. Și mai ales pentru noi țărani munteni este o mare facere de bine! Cînd am venit eū cu tata și cu frații mei Petrea și Alexandru ¹⁾ și Nică din Ardeal în Pipirig, acum șeasezeci de ani trecuți, unde se pomenea școlii ca a lui Baloș în Moldova? Doar la Iași să fi fost așa ceva și la Mănăstirea Neamțului, pe vremea Mitropolitului Iacob, care era o leacă *cimotie* cu noi de pe Ciubuc clopotarul de la Mănăstirea Neamțului, bunicul mîne-ta, Smărandă,

1) «Și Vasile» e în «Conv. Lit.»

al cărui nume stă scris și astăzi pe clopotul bisericii din Pipirig. Ciubuc Clopotarul, tot din Ardeal, știa puțină carte ca și mine; și apoi a pribegit de-acolo ca și noi, s'a tras cu bucatele încoace ca și moș Dediu din Vinători și alți mocani, din pricina păpistășiei mai mult, pe cât știu eu: și atât era de cuprins, de s'a umplut munții: Hălăuca, Piatra lui Iepure, Bărnariul, Cotnărelul și Boampele pînă dincolo peste Pătru-Vodă, de turmele și tamazlicurile lui. Și se pomenește că Ciubuc era om de omenie; fiecare oaspece trăgea la odaia lui era primit cu dragă inimă și ospătat cu îndestulare. Și se dusesse vestea în toate părțile despre bunătatea și bogăția sa. Până și Vodă ci-c'ar fi tras odată în gazdă la Ciubuc, și întrebîndu'l cu cine mai ține atîta amar de bucate, el ar fi răspuns: «Cu cei slabi de minte și tari de virtute, Măria Ta». Atunci Vodă nu s'a putut stăpîni de mirare, spuind: «Ia aista'i om, zic și eu; de-ar fi mulți ca dînsul în domnia mea, puțină lipsă ar duce țara la nevoi!» Și l-a bătut Vodă cu mina pe umăr, zicîndu'i:

— Moșule, să știi că de azi înainte ești omul meu, și la Domnie ți'i deschisă ușa ori și cînd.

Și de-atunci i-a mers lui Ciubuc numele de *omul lui Vodă*; încît și pînă astăzi un deal în partea despre Plotunul, unde era mai de mult așezarea lui Ciubuc, se cheamă «Dealul Omului».

Pe acest deal, Smarandă, am fugit în vremea zaverii cu mă-ta, cu tine și cu frate-tău Ioan, de frica unei cete de Turci, care se bătuse chiar atunci cu Volintirii la Secul și apoi se îndreptară spre Pipirig după jefuit. Iar pe sora Măria, de grăbiți ce am

fost, o uitasem acasă pe prispă în albiuță. Și mă-ta cînd a dat de copilă că nu'î, a început a'și smulge părul din cap și a o boci înădușit, zicînd:

— Vai de mine și de mine, copila mea aŭ străpuns'o Turcii!

Eŭ însă, m'am suit în vîrfurile unui brad și cum am văzut că apucă Turcii spre Plotunul, m'am avîrlit fără sine pe părul unui cal, am alergat acasă, și cînd colo am găsit copila teafără; însă răsturnată cu albiuța de niște porci, cari grohăiau împrejurul ei, cît pe ce să o rupă. Iar pe la capătul albiuței am găsit cîte-va rubiele, puse de Turci — se vede — la capul copilei. Atunci am luat copila și de bucurie nici nu știu cînd am ajuns cu dînsa la mă-ta în Dealul Omului. Și dupe ce mî-am venit puțin în sine, am zis și eŭ în amărăciune, ca mulți înaintea de mine:—Ceî cari n'aŭ copii, nu știu ce'î necazul. Bună minte măi aŭ unia în felul acesta de nu se însoară. Și unul dintr'aceștia a fost și Ciubuc Mocanul, care neavînd femei nici copii, ce 'î-a venit măi tîrziu de evlavie cea multă ce avea saŭ de alte împrejurări, a închinat toată averea sa Mănăstirei Neamțului și el s'a călugărit măi cu toți haidăii lui, făcînd multe pomeniri cît a fost în viață; iar astăzi petrece în liniște lîngă zidurile mănăstirii, Dumnezeu să'l ierte și să'l odihnească întru împărăția cerească! Căci și noi ca miine avem a ne duce acolo! Așa 'î că voi habar n'aveți de toate aceste, de nu v'ași fi spus eŭ, zise bunicul oftînd.

Nu'î rău, măi Ștefane, să știe și băiatul tău o leacă de carte, nu numai de cît pentru popie, cum

chitește Smaranda; că și popia are multe, năcazale e greu de purtat. Și de cît n'ar fi cum se cade, mai bine să nu fie. Dar cartea îți aduce și oare-care mîngiere. Eū să nu fi știut a ceti, de mult aș fi înebunit, cite am avut pe capul meu. Însă deschid Viețile Sfinților și văd atîtea și atîtea și zic:—Doamne! multă răbdare ai dat aleșilor tăi. Ale noastre sunt flori la ureche pe lîngă cele ce spune în cărți. Ș'a-poî să fie cine-va de tot boū, încă nu este bine. Din cărți culegî multă înțelepciune; și la dreptul vorbind, nu ești numai așa o vacă de muls pentru fie-care. Băiatul vĕd că are ținere de minte; și numai după cît a învățat, cîntă și citește cît se poate de bine.

De aceste și altele ca aceste a vorbit bunicul David cu mama și cu tata mai toată noaptea Duminică spre Luni, și Luni spre Marți; căci la noi mînea cînd venea din Pipirig la tîrg să'și cumpere cele trebuitoare.

Iar Marți des-dimineață puse tarnițele și desagiū pe cai, [și] legîndu'î frumușel cu căpăstrul pe cel de al doilea de coada celui întîi, pe cel de al treilea de coada celui al doilea, pe ce-l de al patrulea de coada celui al treilea, cum îi leagă munteniū, a zis:

— Eī măi Ștefane și Smărănducă, măi rămîneți cu sănătate; că eū *m'am dusu-m'am*¹⁾; hai nepoate, gata ești?

— Gata, bunicule, haidem, zisei necăjindu-mă cu niște costițe de porc afumate și cu niște cîrnați

¹⁾ Formă rară, întrebuintată însă și de Eminescu în povestea «*Miron și Frumoasa-fără-corp*».

fripți, ce mi'i pusese mama dinnaite. Și luîndu'mi rămas bun de la părinți, am purces cu bunicu spre Pipirig. Și era un puî de ger în dimineața aceea, de crăpaû lemnele. Și din sus de Vînători, cum treceam puntea peste apa Neamțului, bunicul în urmă cu caii de căpăstru și eû înainte, 'mî-aû luncat ciubotele și am căzut în Ozana; cît mi țîi băietul! Noroc de bunicul. — Și *scroambele* este a voastre îs pocite, zise el, scoțîndu-mă răpede murat pînă la piele și înghețat hăt bine, căci *năboise* apa în toate părțile. Și iute 'mî-a scos ciubotele din picioare, că se făcuse *bocnă*.—Opinca'i bună, sāraca! Îți șeade piciorul hodinit și la ger huzurești cu dînsa. Și pînă a vorbit acestea, eram și învălit într'o sarică ghițoasă de Cașina, băgat într'o desagă pe cal, purces pe drum și hai la Pipirig. Și cînd m'a vîzut bunica în ce hal mă aflam, ghemuit în desagă, ca un puî de boda-proste, cît pe ce să se prăpădească plîngînd. Încă n'am vîzut așa femeie să plîngă de toate cele; era miloasă din cale afară. Carne de vită nu mîncea în viață tot din astă pricină, și cînd se ducea sărbătoarea la biserică, bocea toți morții din ținterim, fie rudă, fie străin, fără deosebire. Bunicul însă era așezat la mintea lui; își căuta de trebî cum știa el și lăsa pe bunica într'ale sale, ca un cap de femeie ce se găsea.

— Oiû Doamne, Davide, cum nu te mai astîmperi; de ce-ai scos băiatul afară din casă pe vremea asta?

— Ca să te mirî tu, Nastasie, zise bunicul, scoțînd o piele de porc sălbatec din cămară și croind

cite-o păreche de opincî pentru Dumitru și pentru mine; apoi le-a *ingruzit* frumos și a petrecut cîte o păreche de ață neagră de păr de cal prin cele nojițe. Și a treia zi după asta, dîndu-ne schimburi și cîte două perechi de obiele de suman alb, ne-am încălțat cu opincile binișor, și sărutînd mîna bunicăi, am luat-o prin Bobăiești iar cu bunicul și cu Dumitru, fratele mamei cel mai mic și suind pe la fundul Hălăucei, am ajuns după un tîrziu în Fărcașa, unde ne-a fost și masul, împreună cu părintele Dumitru de la Pirăul Cârjei, care avea o gușă la gît cît o ploscă de cele mari și gîria dintr'însa ca dintr'un cimpoi, de n'am putut închide ochii de răul său, mai toată noaptea. Nu era vinovat bietul preot; și după cum spunea și el, e mai rău de cei ce aŭ gușă în cap, decît de cei ce o poartă pe dinafară.

A doua zi am purces din Fărcașa pe la Borca spre Pirăul Cîrjei și Cotîrgaș, pînă ce am ajuns și la Broșteni. După ce ne-a așezat bunicul în gazdă, cu toată cheltuiala lui la una Irinuca, apoi ne-a dus pe la profesori și pe la biserică de ne-aŭ închinat pe la icoane și pe urmă ne-a lăsat cu sănătate și s'a întors a casă, trimițîndu-ne din cînd în cînd cele trebuitoare.

Satul Broștenii fiind împrăștiat, mai ca toate satele de la munte, nu se rușina lupul și ursul a se arăta ziua mare prin el; o casă ici sub tihăraia asta, alta dincolo de Bistrița sub altă tihăraie, mă rog, unde i-a venit omului îndămînă să și-o facă. Și Irinuca avea o cocioabă veche de birne cu fe-

restrele cît palma, acoperită cu scînduri, îngrădită cu răslogi de brad și așezată chiar sub munte pe malul stîng al Bistriței, aproape de pod. Irinuca era o femeie nici tînără nici tocmai bătrînă, avea bărbat și o fată balcîză și lălie, de'ți era frică să înoptezî cu dînsa în casă. Noroc numai că de Lunî dimineața și până Sîmbătă seara n'o mai vedeai; se ducea cu tată-său în munte la făcut ferestreae și lucra toată săptămîna ca un bărbat, pentru nimica toată: doi oameni cu doi boi, la vreme de iarnă abia își puteau scoate mămăliga. Ba la mulți se întimpla de veneau Sîmbătă noaptea cîte cu un picior frînt sau cu boii stîlciți și acesta le era cîștig pe deasupra.

Cocioaba de pe malul stîng al Bistriței, bărbatul, fata și boii din pădure, un țap și două capre slabe și rîioase ce dormeau pururea în tindă, era toată averea Irinucăi. Dar și asta'î o avere, cînd e omul sănătos. Inșă ce mă privește? Mai bine să ne căutăm de ale noastre.

Noi, cum a plecat bunicul, a doua zi ne-am dus la școală, și văzînd profesorul că purtăm plete, a poruncit unuia dintre școlari să ne tundă. Cînd am auzit noi una ca asta, am început a plînge cu zece rînduri de lacrimi, și a ne ruga de toți Dumnezeii să nu ne slutească. Dar 'ți-ai găsit, profesorul a stat lîngă noi, pînă ce ne-a tuns chilug. Apoi ne-a pus în rînd cu ceilalți școlari și ne-a dat de învățat după puterea noastră; între una-alta și «Ingerul a strigat» pe din afară. Și am dus-o noi așa pînă la Meziu-Păresii. Și unde nu ne trezim într'o bună

dimineată plină ciucur de rîe căprească, de la caprele Irinucăi. Eî, eî! ce'î de făcut?

Dascălul nu ne mai primea în școală, Irinuca nu ne putea vindeca, pe bunicul n'avea cine îl înștiința, merindele erau pe sfîrșit, rău de noi! — Nu știu cum se întîmplă, că aproape de Buna-Vestire unde nu dă o căldură ca aceea, și se topește omătul și curg pîrăile și se umflă Bistrița din mal în mal, de cît pe ce să ia casa Irinucăi. Și noi pe căldurile cele ne ungeam cu leșie turbure, ședeam afară la soare cu pielea goală, până se usca cenușa pe noi și apoi ne băgam în Bistrița de ne scăldam. Așa ne învățase o babă să facem, ca să ne treacă de rîie. Vă puteți inchipui ce vrea să zică a te scărda în Bistrița la Broșteni, de două ori pe zi, tocmai în postul [cel] mare. Și nici tu junghî, nici tu friguri, nici o altă boală nu s'a lipit de noi, dar nici de rîie n'am scăpat. Vorba ceea: «Se ține ca rîia de om». Intr'o zi fiind Irinuca dusă în sat și avînd obicei a ședeă uîtată ca fata vătămănuului, noi n'avem ce lucra? Ne suim pe munte la deal de casa eî cîte cu o bucată de răslog în mîna și cum curgea părăele grozav, mai ales unul alb cum e laptele, ne pune dracul de urnim o stîncă din locul eî, care era numai *înșinată*; și unde nu pornește stîncă la vale săltînd tot mai sus de un stat de om; și trece prin gardul și prin tînda Irinucăi pe la capre și se duce drept în Bistrița, de clocotea apa. Asta era în Simbăta lui Lazăr pe la amiază. Eî, eî! ce'î de făcut? Gardul și casa femeiei dărîmate la

pămînt, o capră ruptă în bucăți, nu'î lucru de șagă. Uitasem acum și riie și tot de spaimă.

— Strînge repede ce mai ai, până cînd nu vine baba și hai să fugim cu pluta cea la frate-meu Vasile în Borca, zise Dumitru; căci plutele începuse a umbla. Inșfăcăm noi te miri ce mai aveam, ne ducem degrabă la plută și plutașii de cuvînt și pornesc. Ce a fi zis Irinuca în urma noastră, ce n'a fi zis, nu știu: dar știu atîta, că eram cu ghiața în spate de frică pîn'am ajuns la Borca, unde ne-a fost și masul. Iar a doua zi, în Dumineca de Florii des-dimineța am plecat din Borca, pe Plaiul-Bătrîn, împreună cu doi plăieși călări, spre Pipirig. Era o zi frumoasă în Duminica aceea și plăieșii spuneau că n'aū mai apucat așa primăvară de vreme de cînd îs ei.

Eū cu Dumitru înșă, o duceam într'un cîntec, strîngînd viorele și toporași de pe lingă plai și mergeam tot zburdînd și hirjonindu-ne, de parcă nu eram noi riișii din Broșteni, care făcusem atîta bucurie la casa Irinucăi. Și mergînd noi tot așa, cam pe la amiază deodată s'a schimbat vremea cea frumoasă într'o vijelie cumplită, să răstoarne brazii la pămînt, nu altă ceva. Pe semne baba Dochia nu'și lepădase toate cojoacele. Incepe a bura, apoi o întoarce în lapoviță, pe urmă o dă în frig și ninsoare cum se cade, și într'un buc ne astupă calea, de nu știaî în cotro să mergi. Și tot ninsoare și pîclă pînă în pămînt, de nu se vedea om pe om alătura fiind.

— Așa'î că s'a deochiat vremea, zise unul dintre

plăieși oftînd. Mă miram eū să fi mîncat lupul iarna asta așa de în pripă. De pe la întercători, am prăpădit drumul. De acum s'o luăm de-a chioara, și unde ne-a fi scris, acolo vom ieși.

— I-auziți glasul unui cocoș, zise celalt plăieș. Haideți s'apucăm într'acolo și poate să ieșim în sat undeva.

Și ne coborăm noi și ne tot coborăm cu mare greutate pe niște povîrnișuri primejdioase și ne încurcăm printre ciritei de brad, și caii lunecau și se duceau de-a răstăgolul, și eū cu Dumitru mergeam zgribuliți și plîngeam în pumni de frig și plăieșii numai icneau și'și mușcau buzele de necaz: și omățul se pusese pe une-locuri pînă la briū și începuse a înopta cînd am ajuns într'o înfundătură de munți, unde se auzea răsunând glasul unui părăiaș ce venea ca și noi din deal în vale, prăvălindu-se și isbindu-se de cele stînci fără voința sa... Numai atîta, căci el a trecut mai departe în drumul său, iar noi am stat pe loc și am pus-o de mămăligă fără apă.

— Ei măi băieți, ia amu trageți la aghioase, zise un plăieș, scăpărînd și dînd foc unui brad.

— Ce ți'i scris, în frunte ți'i pus; chef și voie bună, zise celalt scoțînd o hrincă înghețată din dă-sagi, pîrpilind-o pe jeratec și dîndu-ne și nouă cite o harchină. Și așa luneca hrinca aceia de ușor pe gît, par'că era unsă cu unt! După ce ne-am pus bine-rău gura la cale, ne-am covrigit împrejurul focului; și deasupra ninsoare, dedesubt udeală; pe o parte înghețai, pe una te frigeai, ca la vremea și locul acela. Și tot chinindu-ne așa, era să ne pască

alt păcat: cit pe ce să ne toropească bradul aprins, de nu băga de seamă unul dintre plăieși. Pesemne blestemul Irinucăi ne ajunsese.

Insfirșit, se face și ziuă, și [după ce ne spălăm cu omăt și ne închinăm după obiceiul creștinesc], pornim cu plăieșii la deal pe unde ne coborîsem. Nino-soarea mai încetase, și după multă trudă am găsit drumul, și hai, hai! hai, hai! cătră seară am ajuns la bunicul David în Pipirig. Și cînd ne-a văzut bunica, de bucurie a și tras un bocet.

— David al meu are de gînd să mă bage de vie în mormînt cu apucăturile lui, cum văd eu. Iacă ce rană-î pe dînșii, sărmanii băieți! Cum i-a mîncat răia prin streini, mititeii!

Și după ce ne-a căinat și ne-a plîns bunica după obiceiul ei, și după ce ne-a dat de mîncare tot ce avea mai bun și ne-a îndopat bine, de grabă s'a dus în cameră, a scos un ulcior cu dohot de mesteacăn, ne-a uns peste tot trupul din creștet pînă în tălpi și apoi ne-a culcat pe cuptor la căldură. Și tot așa ne-a uns de cite două trei ori pe zi cu noapte, pînă ce în Vinerea-Seacă ne-am trezit vindecați *taftă*. Dar pînă atunci a venit și veste de la Broșteni despre stricăciunea ce făcusem, și bunicul fără vorbă a mulțamit pe Irinuca cu patru galbeni. Apoi în Simbăta Paștilor m'a trimis la părinți acasă în Humulești. Și în ziua de Paști am tras un «Ingerul a strigat» la biserică, de aū rămas toți oamenii cu gurile căscate la mine.

[Și] mamei îi venea să mă înghită de bucurie. [Și] părintele Ioan m'a pus la masă cu dînsul și Smă-

rândița a ciocnit o mulțime de ouă roșii cu mine.
[Și] bucurie peste bucurie venea pe capul meu. Iar
la învierea a doua, nu 'mă-a mai mers așa de bine;
căci toate fetele din sat viind la biserică și unele
din ele fiind mai drăcoase, cum aū dat cu ochii de
mine, le-a și bufnit rîsul și aū început a-mi zice:

Tunsul felegunsul
Tunsul felegunsul
Ciinii după dînsul!

II ¹⁾

MAMA. — SBENGUIRÎ CU FRATE-SEÛ ZAHEÎ. — OBICEIURI DE
SÈRBĂTORÎ. — POPA OȘLOBANU. — MOȘ CHIORPEC
CIUBOTARUL. — MĂTUȘA MĂRIOARA. —
ALTE PĂȚĂNIÎ

Nu știu alții cum sunt, dar eă, cînd mă gîndesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stîlpul hornului unde lega mama o sfoară cu *motocei* la capăt, de crăpaă mîțele jucîndu-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit de care mă țineam cînd începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, cînd ne jucam noi băieții de-a mijoarca²⁾, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă'mi saltă și acuma inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci, și părinții și frații și surorile îmi erau sănătoși, și casa ne era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau deapururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea?

Și eă eram vesel ca vremea cea bună și *sturlubatic* și copilăros ca vîntul în turburarea sa.

Și mama, care era vestită pentru năzdrăvăniile

¹⁾ Publicat pentru întăia oară în «Conv. Lit.» Anul XV (1881) No. 1.

²⁾ «De-a mijia» se numește în Ardeal acest joc de copii.

sale, îmi zicea cu zîmbet uneori, cînd începea a se ivi soarele dintre nori după o ploaie îndelungată : «ieși copile cu părul bălan afară și rîde la soare, doar s'a îndrepta vremea». Și vremea se îndrepta după rîsul meu.

Știa, vezi bine, soarele cu cine are de a face, căci eram feciorul mamei, care și ea cu adevărat că știea a face multe și mari minunății: alunga nourii cei negrii de pe deasupra satului nostru și abătea grin-dina în alte părți, înfigînd toporul în pămînt afară, dinaintea ușii; încheaga apa numai cu două picioare de vacă, de se încrucea lumea de mirare; bătea pămîntul său păretele său vr'un lemn, de care mă păleam la cap, la mîna sau la picior, zicînd: «Na, na!» și îndată 'mi trecea durerea.

Cînd vuia în sobă tăciunele aprins, care se zice că face a vînt și vreme rea, sau cînd țiuia tăciunele despre care se zice, că te vorbește cine-va de rău, mama îl muștra acolo, în vatra focului, și 'l buchisa cu cleștele, să se mai potolească dușmanul; și mai mult de cît atîta: oleacă ce nu 'i venea mamei la socoteală căutătura mea, îndată pregătea, cu degetul îmbălat, puțină tină din colbul adunat pe *opsasul* încălțării; ori mai în grabă lua funingine de la gura sobei, zicînd: «Cum nu se dioache călcîiul său gura sobei, așa să nu mi se dioache copilașul!» Și 'mi făcea apoi cîte un benchiu [boghet] în frunte, ca să nu 'și prăpădească odorul!.. Și altele multe încă făcea.

Așa era mama în vremea copilăriei mele, plină de minunății, pe cît mi-aduc aminte; și 'mi aduc

bine aminte, căci brațele ei m'aŭ legănat, cînd îi sugream țîța cea dulce și mă alintam la sînu-î gîngurind și uitîndu-mă în ochii ei cu drag! Și sînge din sîngele ei și carne din carnea ei am împrumutat; și a vorbi de la dînsa am învățat, iar înțelepciunea de la Dumnezeu, cînd vine vremea de a pricepe omul ce 'î bine și ce 'î rău.

Dar vremea trecea cu amăgele și eŭ creșteam pe nesimțite; și tot alte gînduri imi zburau prin cap și alte plăceri mi se deșteptau în suflet; și în loc de înțelepciune, mă făceam tot mai neastîmpărat și dorul meu era [acum] nemărginit; căci sprintar și înșelător este gîndul omului, pe ale căruia aripi te poartă dorul neconținut și nu te lasă în pace, pînă ce intri în mormînt.

Insă vai de omul care se ia pe gînduri: Uite, cum te trage pe furiș apa la adînc! și din veselia cea mai mare, cazî de o dată în uricioasa întristare.

Hai mai bine despre copilărie să povestim, căci ea singură este veselă și nevinovată. Și drept vorbind, acesta 'î adevărul.

Ce'î pasă copilului, cînd mama și tata se gîndesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de miine, sau că'î frămîntă alte gînduri pline de îngrijire. Copilul încălecat pe bățul său, gîndește că se află călare pe un cal de cei mai strașnici, pe care aleargă cu voie bună, și'l bate cu biciul și'l strunește cu tot dinadinsul și răcnește la el din toată inima de'ți ia auzul; și de cade jos, crede că l'a trîntit calul, și pe băț își descarcă mînia în toată puterea cuvîntului.

Așa eram eu la vîrsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii, de cînd îi lumea asta și pămîntul, măcar să zică, cine ce-a zice.

Cînd mama nu mă putea de obosită, și se lăsa cîte-oleacă ziua să se odihnească, noi băieții tocmai atunci ridicam casa în slavă. Cînd venea tata noaptea de la pădure din Dumesnicu, înghețat de frig și plin de promoroacă, noi îl speriam sărindu-i în spate pe întuneric. Și el, cît era de ostenit ne prindea ¹⁾ cîte pe unul, ca la «baba oarba» ne ridica în grindă, zicînd: «tîta mare!» Și ne săruta mereu pe fie-care. Iar după ce se aprindea opaițul și tata se punea să mînințe, noi scoteam mițele de prin ocnițe și cotruțe, și le flocăiam, și le șmotream dinaintea lui, de le mergea colbul; și nu puteau scăpa bietecele mițe din mînile noastre, până ce nu ne sgîriau și ne stupeau, ca pe noi.

— Încă te uiți la ei, bărbate, zicea mama, și le dai paiiele! așa'i? — Ha, ha! bine v'au măi făcut, *pughibale* spurcate ce sunteți! că nici o lighioae nu se poate aciua pe lingă casă, de răul vostru. Iacă dacă nu v'am săcelat astăzi, faceți *otrocol* prin cele mițe și dați la om ca căini prin băț. *Āra!* d'apoi aveți la știință, că vă prea întreceți cu dedi-ochiul. Acuș iaș varga din coardă, și vă croiesc de vă merg petecile.

— Ia lasă'i și tu mă nevastă, lasă'i; că se bucură și ei de venirea mea, zicea tata, dîndu-ne huța. Ce le pasă: lemne la trunchiū sunt; slănină și făină în

¹⁾ Cele șase cuvinte din urmă lipsesc în edițiile Șaraga și Müller.

pod este *deavolna*; brînză în puțină, asemenea; curechî în poloboc, slavă Domnului! Numai de-ar fi sănătoși să mănince și să se joace acum, cît sunt mititei; că le-a trece lor zburdăciunea, cînd or fi mai mari și 'i-or lua grijile înainte: nu te teme, că n'or scăpa de asta. Ș'apoi nu știi că este o vorbă; dacă'i copil, să se joace; dacă'i cal, să tragă, și dacă'i popă, să citească....

— Ție omule, zise mama, așa ți'i a zice, că nu șezi cu dinșii în casă toată ziua să'ți scoată perî albî, mînca'i-ar pămîntul, să'i mănince, Doamne iartă-mă! De-ar mai veni vara, să se mai joace și pe afară; că m'am săturat de ei, ca de mere pădurețe. Cîte drăcării le viu în cap, toate le fac; cînd începe a toca la biserică, Zahei al tău cel cu minte fuga și el afară și începe a toca în stative de pîrie părății casei și duduie ferestrele. Iar stropiștul de Ioan cu talanca de la oi, cu cleștele și cu vătrariul face o hodorogeală și un tărăboi de'ți ia auzul; apoi își pun cîte o țoală în spate și cîte-un coif de hîrtie în cap și cîntă «aleluia și Doamne miluiește, popa prinde pește», de te scot din casă. Și asta în toate zilele de cîte două, trei ori, de'ți vine cîte-odată să'i cosești în bătaie, dac'ai sta să te potrivești lor.

— . . . Păi, de, măi femeie, tot ești tu bisericooasă, de s'a dus vestea; încaltea 'ți-au făcut și băieții biserică aici pe loc, după cheful tău; măcar că'ți intră biserica în casă, de departe ce-i.... De-acum puneți-vă pe făcut privigheri de toată noaptea și parasovenii cîte vă place, măi băieți, dacă vi'i voia să vă dea mă-ta în toate zilele numai colaci de cei

unși cu miere de la «Patru-zeci de sfinți» și colivă cu miez de nucă.

— Eî, apoi! minte ai omule? mă miram eū, de ce-s și ei așa de cuminți, mititei; că tu le dai nas și le ții hangul. Ia privește'i cum staū toți treji și se uită țintă în ochii noștri; parcă aū de gînd să ne zugrăvească. Ian să'i fi sculat la treabă, ș'apoi să'i vezi cum se codesc, se drîmboiesc și se sclifosesc, zise mama. Hai! la culcat, băieți, că trece noaptea; vouă ce vă pasă, cînd aveți de mîncare sub nas.

Și după ce ne culcam cu toții, noi băieții, ca băieții, ne luam la hîrjoană, și nu puteam adormi de incuri, pînă ce era nevoită biată mama să ne facă musai cîte un șurub, două prin cap, și să ne dea cîte-va *tapangele* la spinare. Și tata, săturîndu-se cîte-odată de atîta hălăgie, zicea mamei:

— Eî tacî, tacî! ajungă'ți de-amu, herghelie! Știu că doar nu-s babe să chirotească din picioare.

Însă mama ne mai da atunci cîte-va pe deasupra și mai îndesate, zicînd:

— Na-vă de cheltuială, ghiavoli ce sunteți! Nicî noaptea să nu mă pot odihni de *incotele* voastre?

Și numai așa se putea liniști biata mamă de răul nostru, biată să fie de păcate! Ș'apoi socotiți că se mîntuia numai cu atîta?

Ți-ai găst! A doua zi des-dimineața le începeam din capăt; și iar lua mama nănașa din coardă, și iar ne jnăpăia, dar noi parcă *bindiseam* de asta?... Vorba ceea:

«Pielea rea și răpănoasă,
Orî o bate orî o lasă».

Și cîte nu ne venea în cap, și cîte nu făceam cu vîrf și îndesate, mi-aduc aminte, de par'că acum mi se întîmplă. Mai pasă de ține minte toate cele și acum așa, dacă te slujește capul, bade Ioane.

La Crăciun, cînd tăia tata porcul, și'l pîrlea și'l opărea, și'l învălea iute cu paie, de'l înădușea, ca să se poată rade mai frumos, eă încălecam pe porc deasupra paielor, și făceam un chef de miî de lei, știind că mie are să'mi dea coada porcului s'o frig și bășica s'o umplu cu grăunțe, s'o umflu și s'o zurăiesc, după ce s'a uscat; ș'apoi, vai de urechile mamei, pînă ce nu mi-o spărgea de cap. Și să nu'mi uit cuvîntul: Odată, la un sfîntul Vasile, ne prindem noi vr'o cițiva băieți din sat, să ne ducem cu plugul; căci eram și eă mărișor acum, din păcate. Și în ajunul Sfîntului Vasile, toată ziua am stat de capul tatiî să'mi facă și mie un buhai; or de nu, batîr un harapnic.

— Doamne, ce harapnic ți-oî da eă, zise tata dela o vreme. N'ai ce mînca la casa mea? Vrei să te bușească cei *nandralăi* prin omăt? Acuș te descalt!

Văzînd eă că 'mi-am aprins paie în cap cu asta, am șterpelit'o deacasă numai cu bășica cea de porc nu cumva să'mi ia tata ciubotele și să rămîn de rușine înaintea tovarășilor. Și nu știu cum s'a întîmplat că nici unul dintre tovarăși n'avea clopot. Talanca mea era acasă; dar mă puteam duce s'o iau? Insfirșit facem noi ce facem, și sclipuim de colo o coasă ruptă, de ici o cîrceie de tînjeală, mai un vătrar cu belciug, mai bășica cea de porc a mea, și pe după

toacă și pornim pe la case. Și o luăm noi de la popa Oșlobanu, tocmai din capul satului din sus, cu gîndul să umblăm tot satul... Cînd colo, popa tăia lemne la trunchi afară; și cum a văzut că ne așezăm la fereastră și ne pregătim de urat, a început a ne trage cîteva nașteri îndesate și a zice:

— De abia s'au culcat găinile și voi ați și început? Ia stați o leacă, blestemaților, să vă dau eu!

Noi atunci am pîrlit'o la fugă. Iar el zvîrr! cu o scurtătură în urma noastră; căci era om hursuz și pîclișit popa Oșlobanu. Și din spaîma ceia, am fugit și noi mai jumătate sat înapoi, fără să avem cînd îi zice popii:

«Drele pe podele
Și bureți pe păreți:
Cîte pene pe cocoși
Atîția copii burduhoși».

cum obicînuiesc a zice plugarii pe la casele ce nu'i primesc.

Măi! al dracului venetic și ceapcîn de popă, zicem noi după ce ne adunăm toți la un loc, înghețați de frig și speriați; cît pe ce era să ne ologească *boaîta* cea îndrăcită; vedea-'l-am dus pe năsălie la biserica sfîntului Dumitru, de sub cetate, unde slujește; curat ucigă'l crucea 'l-a colăcit să vie și să'și facă budi-hacea casă la noi în sat. Ferească Dumnezeu, să fie preoții noștri așa, că nu te-ai mai înfrupta cu nimica de la biserică, în vecii vecilor! Și până 'l mai menim pe popă, pînă 'l mai boscodorim, până una alta, amurgește bine.

Ei, amu, ce'i de făcut? Hai să intrăm ici în

ograda asta, zise Zaharia lui Gitlan, că ne trecem vremea, stînd în mijlocul drumului. Și intrăm noi la Vasile-Aniței și ne așezăm la fereastră după obicei. Dar parcă naiba vrăjește: cela nu sună coasa, că'i e frig; celuia că'i îngheață mîinile pe circeie; vărumeu Ioan Mogorogea, cu vătarul subsoară, se pune de pricină că nu ură, și numa'ți crăpa inima în tine de necaz! Ură tu, măi Chiriece, zic eu lui Goian; și noi, măi Zaharie, să prufnim din gură ca buhaiul, iară iștilalți să strige: hăi, hăi! Ș'odată și începem. Și ce să vezi? Unde nu se iea *hapsina* de nevasta lui Vasile-Aniței cu cociorva aprinsă după noi; căci tocmai atunci trăgea focul, să dea colacii în cuptor. «Vai, aprinde-v'ar focul, să vă aprindă, zise ea burzuluită grozav; dar cum se chiamă asta? In obrazul cui v'a învățat!»

Atunci noi la fugă băieți, măi dihai decît la popa Oșlobanu... Dar bun pocinog a măi fost ș'aista, zicem noi, oprindu-ne în răscrucile drumului, din mijlocul satului, aproape de biserică.

Încă una-două de aestatea, și ne scot oamenii din sat afară, ca pe niște lăieți. Măi bine să mergem la culcare. Și după ce ne arvunim noi și pe la anul, cu jurămînt să umblăm tot împreună, ne-am despărțit unul de altul, răbigiți de frig și hămesiți de foame, și hai fiecare pe la casa cui ne are, că măi bine'i pare. Și iaca așa ne-a fost umblarea cu plugul în anul acela.

D'apoi cu zmîntînitul oalelor, ce *calamandros* făceam:

Cînd punea mama laptele la prins, eu, fie post,

fie cîșlegi, de pe a doua zi și începeam a linchi groșciorul de pe deasupra oalelor; și tot așa în toate zilele, pînă ce dam de chișleag. Și cînd căuta mama să zmîntinească oalele, zmîntinește Smărandă, dacă ai ce..... Poate c'aŭ luat strigoaicele mana de la vaci, mămucă, îi ziceam eu șezînd *încincht* și cu limba scoas'afară dinaintea mamei, jos lingă oale.

— Doamne, prinde'l-voî strigoiiu celă odată la oala cu smîntănă, zicea mama uîtîndu-se lung la mine, ș'apoi las! Nănașa din grindă are să'î știe de știre, de nu l'or putea scoate din mina mea tot neamul strigoilor și al strigoaicelor din lume..... Se cunoaște el strigoiiu care a mîncat zmîntina, de pe limbă . . Urît 'mî-a fost în viața mea omul viclean și lingău, drept să'ți spun, dragul mamei; și să știi de la mine, că Dumnezeu n'ajută celui care umblă cu furtușag, fie lucru de purtat, fie de-a mîncării, fie ori-ce de ce-a fi.

Ei apoi! unde-o pleznește mama și unde crapă : zic eu în gîndul meu, că doar tot nu eram așa de prost pînă pe acolo, să nu pricep atîta lucru. D'apoi cu moș Chiorpec ciubotarul megieșul nostru, ce necaz aveam—ba adecă, drept vorbind, el avea necaz cu mine ; căci una, două mă duceam la om și 'l tot sucăleam să 'mî dea curele, ca să îmi fac bici. Și cele mai de multe ori găseam pe moș Chiorpec răbuind ciubotele cu dohot de cel bun, care face pielea moale cum îi bumbacul. Și dacă vedea omul și vedea că nu se poate descotorosi de mine cu vorbe, mă lua frumușel de bărbie cu mîna stingă, iar cu cea dreaptă muia *feleștiocul* în strachina cu dohot,

și 'mă trăgea un puiū de răbuială ca aceea, pe la bot, de 'i bufnia rîsul pe toți ucenicii din ciubotărie. Și cînd îmi da drumul, mă duceam tot într'o fugă acasă la mama, plîngînd și stupind în dreapta și în stînga.

— Uite, mamă, Chiorpecul dracului, ce 'mă-a făcut!

— Doamne, par'că l'am învățat eū, zicea mama cu părere de bine; am să 'l cinstesc, zău așa, cînd 'l-oī întilni; că șezi *lipcă* pe unde te duci și scoți sufletul din om cu obrăznicile tale, ușernic ce ești!

Dacă auzeam așa, mă spălam binișor pe la gură, și 'mă căutam de nevoie... Și cum uitam ciuda, fuga iar la moș Chiorpec după curele; și el cînd mă vedea intrînd pe ușa, îmi zicea cu chef: «He, he! bine ai venit, nepurcele!» Și iar mă răbuia, făcîndu-mă de rîs; și eū iar fugeam acasă, plîngînd, stupind și blăstămîndu-l; și mama avea un chin cu mine din pricina asta.

— Of! de-ar veni iarna, să te mai dau odată la școală unde-va, zicea mama, și să cer dascălului să 'mă dea numai pielea și ciolanele de pe tine.

Odată, vara pe aproape de Moși, mă furișez din casă și mă duc, ziua miază-mare, la moș Vasile, frațele tatii cel mai mare, să fur niște cireșe; căci numai la dînsul și încă la vr'o două locuri din sat era cîte un cireș văratic care se cocea-pălea de Dumineca-mare. Și mă chitesc eū în mine, cum s'o dau, ca să nu mă prindă. Intru mai întii în casa omului și mă fac a cere pe Ion, să ne ducem la scaldat.

— Nu 'i acasă Ion, zise mătușa Marioara; s'a dus

cu moșu-tău Vasile, sub cetate, la o chiuă din Condreni, s'aducă niște sumanî.

Căci trebuie să vă spun că la Humulești torc și fețele și băieții, și femeile și bărbații și se fac multe giguri¹⁾ de sumanî, și lăi și de noaten, care se vînd și pănură și cusute, și acolo pe loc, la negustorii armeni, veniți înadins din alte tîrguri: Focșani, Bacău, Roman, Tîrgu-Frumos și de pe aiurea, precum și pe la iarmaroace în toate părțile. Cu asta se hrănesc mai mult Humuleștenii, răzăși fără pămînturi, și cu negustoria din picioare: vite, cai, porci, oi, brînză, lînă, oloi, sare și făină de păpușoi; sumane: mari, genunchere și sărdace; ițari, bernevicî, cămeșoaie, laicere și scorțuri înflorite; ștergare de burangic alese și alte lucruri, ce le duceau Lunea în tîrg de vînzare sau Joia pe la mănăstirile de maici, cărora le vine cam peste mîna tîrgul.

— Apoi dar mai rămîi sănătoasă, Mătușă Mari-oară! Vorba de dinioarea; și 'mî pare rău, că nu-î văru Ion acasă; că tare-aș fi avut plăcere să ne scăldăm împreună.... Dar în gîndul meu: Știi c'am nemerit'o? bine că nu 's acasă; și de n'ar veni degrabă și mai bine-ar fi...

Și scurt și coprinzător, sărut mîna mătușei luîndu'mî ziua bună, ca un băiat de treabă, ies din casă cu chip că mă duc la scăldat, mă șupuresc pe unde pot și cînd colo mă trezesc în cireșul femeii, și încep a cărăbăni la cireșe în sîn, crude, coapte, cum se găsea. Și cum eram îngrijit și mă sileam să fac ce-oi

¹⁾ În Ardeal: «viguri» = suluri de pînză.

face mai degrabă, iacă mătuşa Marioara c'o jordie în mîna la tulpina cireşului!

— Dar bine, ghiavole, aici ți 'i scăldatul? zise ea, cu ochii holbați la mine; scoboară-te jos, tilharule, că te-oî învăța eū!

Dar cum să te cobori, căci jos era prăpădenie! Dacă vede ea și vede că nu mă dau, zvîrr! de vr'o două, trei ori cu bulgări în mine, dar nu mă chitește. Apoi începe a se *aburca* pe cireș în sus, zicînd: «Stăi, măi porcane, că te căptușește ea Mărioara acuș!» Atunci eū mă dau iute pe-o creangă mai spre poale, și odată fac: zup! în niște cînepă care se întindea de la cireș înainte, și era crudă și pînă la brîu de înaltă; și nebuna de mătuşa Mărioara după mine; și eū fuga iepurește prin cînepă și ea pe urma mea, pînă la gardul din fundul grădiniî, pe care neavînd vreme să 'l sar, o cotigeam înapoi, iar prin cînepă, fugind tot iepurește, și ea după mine pînă 'n dreptul ocolului, pe unde 'mî era iar greu de sărit; pe de lături iar gard, și hărsita de mătuşa nu mă slăbea din fugă nici în ruptul capului! Cît pe ce să puie mîna pe mine! Și eū fuga, și ea fuga, și eū fuga și ea fuga, pînă ce dăm cînepa toată palancă la pămînt; căci să nu spun minciuni, erau vr'o zece, două-spre-zece prăjinî de cînepă frumoasă și deasă cum îi peria, de care nu s'aū ales nimica, și după ce facem noi trebușoara asta, mătuşa nu știū cum se încilcește prin cînepă, ori se împiedică de ceva și cade jos. Eū atunci iute mă răsucesc într'un picior, fac vr'o două sărituri măi potrivite, mă azvîrl peste gard de par'că

nicî nu 'l-am atins și 'mî pierd urma, ducîndu-mă acasă și fiind foarte cuminte în ziua aceea....

Dar mai în deseară, iaca și moș Vasile, cu vornicul și paznicul, strigă pe tata la poartă, îi spun pricina și'l chiamă să fie de față, cînd s'a ispăși cînepa și cireșele;—căci drept vorbind, și moș Vasile era un cîrpanos și un puî de zgîrie-brînză, ca și mătușa Mărioara. Vorba ceea: «a tunat și 'i-a adunat.» Inșă degeaba mai clămpănesc eû din gură: cine ce are cu munca omului? Stricăciunea se făcuse, și vinovatul trebuia să plătească. Vorba ceea: «Nu plătește bogatul, ci vinovatul!» Așa și tata, a dat gloabă pentru mine, și pace bună. Și după ce-a venit el rușinat de la ispașă, 'mî-a tras o chelfăneală ca aceea, zicînd:

— Na! satură-te de cireșe! de-acum să știi că 'ți-ai mîncat lefteria de la mine, spînzuratule! Oare multe stricăciunî am să mai plătesc eû pe urma ta?

Și iaca așa cu cireșile s'a împlinit vorba mamei, sărmana, iute și degrabă: «că Dumnezeu n'ajută celui care umblă cu furtușag.» Inșă ce 'ți'i bună pocăința după moarte? D'apoî rușinea mea, unde o puî? Mai pasă de dă ochî cu mătușa Mărioara, cu moș Vasile, cu văru Ion, și chiar cu băieții și fetele din sat; mai ales Duminica, la biserică, la horă unde 'i frumos de privit și pe la scăldat, în Cierul Cucului, unde era băteliștea flăcăilor și a fetelor, doriți unii de alții toată săptămîna de pe la lucru.

Mă rog, mi se dusesese buhul despre pozna ce făcusem, de n'aveai cap să scoți obrazul în lume de rușine; și mai ales acum, cînd se rădicase cîte-va

fete frumoșele în sat la noi și începuse a mă scormoli și pe mine la inimă. Vorba ceea :

— Măi Ioane, dragi și 's fetele!

— Dragi.

— Dar tu lor?

— Și ele mie...

Însă ce'i de făcut?... s'a trece ea și asta; obraz de scoartă, și las'o moartă 'n păpușoi, ca multe altele ce mi s'aũ întâmplat în viață... nu așa într'un an doi și deodată, ci în mai mulți ani și pe rînd ca la moară. Și doar mă și feream eũ într'o părere să nu măi dau peste vre-o pacoste, dar par'că n'aiba mă împingea, de le făceam atunci cu chiuita. Și tocmai-mi-te! Indată după cea cu cireșile, vine alta la rînd.

Mă trezește mama într'o dimineață din somn cu vai nevoie, zicîndu'mi:—Scoală, *duglișule*, înainte de răsăritul soarelui; iar vrei să te pupe cucul armenesc și să te spurce, ca să nu'ți meargă bine toată ziua?...

Căci așa ne amăgea mama, cu o pupăză, care 'și făcuse cuib de mulți ani într'un tei foarte bătrîn și scorburos, pe coasta dealului, la moș Andrei, fratele tatei cel mai mic. Și numai ce-o auzea vară: «Pu-pu-pup! Pu-pu-pup!»—desdimineață în toate zilele, de vuia satul. Și cum mă scol, îndată mă și trimite mama cu demîncare în țarină la niște lingurari ce'i aveam tocmiți prășitori, tocmai în Valea Seacă aproape de Topoliță. Și pornind eũ cu demîncarea, numai ce și aud pupăza:

— Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!

Eũ atunci să nu'mi caut de drum tot înainte? Mă

abat pe la tei, cu gînd să prind pupăza, căci aveam grozavă ciudă pe dînsa; nu numaidecît pentru pupat, cum zicea mama, ci pentru că mă scula în toate zilele cu noaptea 'n cap din pricina ei. Și cum ajung în dreptul teiului, pun demîncarea jos în cărare pe muchea dealului, mă sui încetișor în tei, care te adoarme, de mirosul... floarei, bag mîna în scorbura, unde știam, și norocul meu! . . . găbuesc pupăza pe ouă, și zic plin de mulțumire: «Taci leliță că te-am căptușit eū; îi mai pupa tu și pe dracul de-acum!» Și cînd aproape să scot pupăza atară nu știu cum se face, că mă spăriu de creasta ei cea rotată, de pene, căci nu mai vėjusem pupăza pînă atunci, și'i dau iar drumul în scorbura. Și cum stam eū și mă chiteam în capul meu, că șarpe cu pene nu poate să fie—după cum auzisem, din oameni, că se află prin scorburi cîte odată și șerpî — unde nu mă îmbărbătez în sine-mi și iar bag mîna să scot pupăza. . . pe ce-a fi; . . dar ea, sărmana, se vede că se mistuise de frica mea prin cotloanele scorburi, unde-va, căci n'am mai dat de dînsa nicăiri; parcă intrase în pămînt. «Măi! ana-păda lucru ș'aista, zic eū înciudat, scoțînd căciula din cap și *tuflind-o* în gura scorburi; apoi mă dau jos, caut o lespede potrivită, mă sui cu dînsa iar în tei, îmi iaū căciula, și în locul ei pun lespede, cu gînd c'a ieși ea pupăza de undeva, pînă m'oi întoarce eū din țarină. După aceea mă dau iar jos și pornesc repede cu demîncarea la lingurari. . . Și ori-cît oi fi mers eū de tare, vreme trecuse la mijloc doar, cît am umblat *horhăind* cine știe pe unde,

și cit am *hojbăit* și *mocoșit* prin tei să prind pupăza, și lingurarilor, nici mai rămîne cuvînt, li se lungise urechile de foame, așteptînd. Ș'apoi vorba ceea: «Țiganului cînd îi foame, cîntă; boierul se plimbă cu mîinile dinapoi, iar țăranul nostru își arde luleaua și mocnește întrînsul». Așa și lingurarii noștri; cîntau acum îndrăcit pe ogor, șezînd în coada sapei, cu ochii pînjeniiți de atîta uîtat, să vadă nu le vine mîncare din cotrova? Cînd, pe la prînzul cel mare, numai iacătă-mă-s și eū de după un dîmb, cu mîncarea sleită, veneam nu veneam, auzindu'î lă-lăind așa cu chef. . . . Atunci aū și tăbărit balaurii pe mine, și cit pe ce să mă inghiță, de nu era o *chirandă* mai tîneră între dînșii, să'mi ție de parte.

— Hauleo, mo! ogoiți-vă; ce tolocaniți baiatul; cu tatăl săū aveți ce aveți, iar nu cu dînsul.

Atunci lingurarii ne mai puindu'și mintea cu mine, s'aū așternut pe mîncare, tăcînd molcum. Și scăpînd eū cu obraz curat, îmi iaū traista cu blidele, pornesc spre sat, mă abat iar pe la tei, mă sui întrînsul, pun urechea la gura scorburi, și aud ceva zbătîndu-se înăuntru; atunci iaū lespedea cu îngrijire, bag mina și scot pupăza vlăguită de atîta zbu-cium; iar ouăle cînd am vrut să le iaū, erau toate numai o chisăliță. După asta, vin acasă, leg pupăza de picior c'o ață, ș'o îndosesc de mama vr'o două zile în pod prin cele puținî hîrbuite; și una două la pupăză, de nu știaū cei din casă, ce tot caut prin pod așa des. Însă a doua zi după asta, iaca și mătușa Măriuca lui moș Andrei, vine la noi

c'o falcă'n cer și cu una'n pămînt, și se ia la *ciondănit* cu mama din pricina mea;

— Mai auzit'ai, dumneata, cumnată, una ca asta, să fure Ion pupăza, care, zicea mătușa cu jale, ne trezește des-dimineată la lucru de atîtea ani! Grozav era de turburată și numa nu'î venea să lăcrămeze, cînd spunea aceste. Și acum vîd eū, că avea mare dreptate mătușa, căci pupăza era ceasornicul satului. Însă mama, sărmana, nu știa de asta nici cu spatele.

— Ce spui, cumnată! Dacă 'l-aș ucide în bătaie cînd ași afla că el a prins pupăza s'o chinuiască. De-acum, bine că'mi-ai spus; lasă pe mine, că ți'l iaū eū la depănat.

— Nici te mai îndoii despre asta, cumnată Smarando, zise mătușa, căci de zbănțuitul ista al dumi-tale, nimică nu scapă. Ce mai atita! Mi-aū spus mie cine l-aū văzut, că Ion a luat'o; gîtul îmi pun la mijloc.

Eū, fiind ascuns în cămară, cum aud unele ca aceste, iute mă sui în pod, umflu pupăza de unde era, saī cu dînsa pe sub streșina casei și mă duc dea-dreptul în tîrgul vitelor, s'o vind; căci era toc-mai Lunea, intr'o zi de tîrg. Și cum ajung în iar-maroc, încep a mă purta țațoș printre oameni de colo pînă colo, cu pupăza în mîna, că doar și eū eram o leacă de fecior de negustor. Un moșneag nebun, c'o vițică de funie, n'are ce lucra:

— De vînzare ți-e găinușa aceea, măi băiete?

— De vînzare, moșule.

— Și cît cei pe dînsa?

— Cît crezi și dumneata că face.

— Ea ado'ncoace la moșul, s'o drămăluiască.

Și cum 'i-o dau în mînă, javra dracului, se face a o căuta de ouă, și'i desleagă atunci frumușel ața de la picior; apoi mî-o aruncă 'n sus, zicînd: «Iacă poznă, c'am scăpat'o!» Pupăza, zbrrr! pe-o dugheană, și după ce se mai odihnește puțin, își ia apoi drumul spre Humulești și mă lasă mare și de vreme cu lacrămile pe obraz, uitîndu-mă după dinsa! Eū atunci haț! de sumanul moșneagului, să'mi plătească pasărea.

— Ce gîndești dumneata, moșule? Te joci cu marfa omului? Dacă nu 'ți-a fost de cumpărat, la ce 'i-ai dat drumul? că nu scapi nici cu giunca asta de mine. Înțeles-ai? Nu'ți paie lucru de șagă. Și mă băgam în ochii moșneagului și făceam un tărăboi, de se strînsese lumea ca la comedie împrejurul nostru; dă, iarmaroc nu era?

— Dar știi că ești amarnic la viață, măi băiete, zise moșneagul de la o vreme rîzînd. În ce te bizui, de te îndărjești așa, nepoate? Dec! Nu cumva ai pofti să'mi iai vițica pentru un cuc armenesc? Pé semne te mănîncă spinarea, cum vîd eū, măi țică; și ia acuș te scarpîn, dacă vrei; ba ș'un topor iți fac, dacă mă crezi, de'i zice «aman puiule!» cînd îi scăpa din mîna mea.

— Dă pace băiatului, moșule, zise un Humuleștean de-ai noștri, că'i feciorul lui Stefan a Petrei, gospodar de la noi din sat, și ț'i găsi beleaua cu dînsul pentru asta.

— He, he! să fie sănătos dumnealui, om bun, d'a-

poî chiteşti dumneata că nu ne cunoaştem noi cu Stefan a Petrei? zise moşneagul; chiar mai dinioară 'l-am văzut umblînd prin târg, cu cotul subsuoară, după cumpărat sumani, cum îi e negustoria; şi trebuie să fie pe aici undeva, orî în vr'o dugheană la băut adălmaşul. Apoi bine că ştiu a cui eşti, măi tică; ian stăi oleacă să te duc eu la tată-tău, şi să ved, el te-a trimis cu pupăza de vînzare, să spurci iarmarocul?

Toate ca toatele, dar cînd am auzit eu de tata, pe loc mi s'a muîat gura, apoi încet-încet m'am furîşat printre oameni şi unde am croit'o la fugă spre Humuleşti, uitîndu-mă înapoi, să ved nu mă ajunge moşneagul; căci îmi era acum a scăpare de dinsul, drept să vă spun. Vorba cea: «Lasă'l măi! L'aş lăsa eu, dar vezi că nu mă lasă el acum!» Tocmai așa pătisem şi eu; ba eram încă bucuros că am scăpat numai cu atîta. Bine ar fi s'o pot scoate la capăt, măcar așa, cu mama şi cu mătuşa Măriuca, gîndeam eu, bătîndu-mi-se inima ca într'un iepure, de frică şi de osteneală. Şi cînd ajung a casă, aflu că tata şi cu mama erau duşi în târg; şi fraţii îmi spun cu spaîmă că'i poznă cu mătuşa lui moş Andrei; a sculat mai tot satul în picioare, din pricina pupăzei din tei; zice că 'i-am fi luat'o noi, şi pe mama a pus'o în mare supărare cu asta. Ştii că şi mătuşa Măriuca e una din cele care scoate mahmurul din om; nu'i o femeie de înţeles, ca mătuşa Anghe-liţa lui moş Chiriac; s'a mintuit vorba. Şi cum îmi spuneau ei îngrijiţi, numai ce şi auzim cîntînd întii:

«Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!»

Soră-mea, Catrina, zice atunci cu mirare:

— I-auzi, bădiță! Doamne, cum sunt unia de năpăstuiesc omul chiar pe sfința dreptate!

— Mai așa, sorioară! Dar în gîndul meu: cînd ați ști voi cîte-a pătimit săraca din pricina mea, [și eă din pricina ei] 'i-ați plînge de milă.

Zahei însă ne lăsase vorbind și se cam mai dusesese în tîrg după mama, să'i spuie bucurie despre pupăză. Și a doua zi, Marți, taman în ziua de lă-sata secului de postul Sîn-Petrului făcînd mama un cuptor zdavăn de alivenci și plăcinte, cu poalele în briu și părpălind niște puî tineri la frigare și apoî tăvălindu'i prin unt, pe la prînzul cel mic, chiamă pe mătușa Măriuca lui moș Andrei la noi și'i zice cu dragă inimă:

—Doamne, cumnățică-hăi, cum se pot învrăjbi oameni din nimica toată, luîndu-se după gurile cele rele! Ia poftim, soro, mai bine să mîncăm ceva din ce-a dat Dumnezeu, să cinstim cîte-un pahar de vin în sănătatea gospodarilor noștri, și:

Cele rele să se spele,
 Cele bune să s'adune
 Vrajba dintre noi să piară
 Și neghina din ogoară!

Căci dacă-ai sta să faci voie rea de toate, zău, ar trebui de la o vreme s'apuci cîmpii.

— Așa, cumnată dragă, zise mătușa Măriuca strîngînd cu nedumerire din umere, cînd se punea la masă; văzut-ai dumneata? Să mai puî altă dată temeî pe vorbele oamenilor?

Apoî începem cu toțiî a mîncea; și alțiî, ca alțiî,

dar eu știu că 'mi-am pus bine gura la cale, să'mi fie bine pe toată ziua. Și îndată ce m'am sculat dela masă, luîndu'mi rămas bun de la călcăie, fuga la scaldat; și cînd sar odată voiniceste de pe un mal nalt în știoalnă, din greșeală, drept cu fața în jos, numai scînteii mi s'aũ făcut pe dinaitea ochilor, de durere; și am crezut că mi-a pleznit pîtecele, nu altă ceva. Și după ce am ieșit cu mare greũ din apă, și m'am pus pe mal țîindu-mă cu mîinile de inimă, băieții s'aũ strîns ciotcă împrejurul meu; și m'aũ înmormîntat cu năsip, și m'aũ prohodit cum știaũ ei, și deabia mi-am venit în simțire peste vr'un ceas; ș'apoi am început a mă scalda în ticnă pînă la asfințitul soarelui; potrivind'o să viũ acasă odată cu vacile și spuind mamei, că, scăpîndu-le văcarul din ocol pe ale noastre, la amiază, eu singur le-am dus la păscut, și de aceea m'am întirziat pînă acum. Și mama, creștină bună, crezîndu-le toate lăptoase, după răbuș cum i le spusese eu cu măgulele, m'a lăudat de vrednicia ce făcusem, și 'mi-a dat și de mîncare. Iară eu mîncînd lupește, mă făceam zmerit și numai rîdeam în mine mirîndu-mă tot atunci de ghibăcia minciunilor ce potrivisem, de'mi venea mai mai să le cred și eu singur pe jumătate.

Iaca așa se poate înșela omul de multe ori, cînd nici n'a gîndit, dacă nu știe a judeca bine. Însă iar mă întorc și zic:

— Tot pățitu'ı priceput.

Într'o zi, pe apröape de Sint-Ilie, se îngrămădisse, ca mai tot-deauna, o mulțime de trebî pe capul mamei: niște sumane să le scoată din stavițe; al-

tele să le nvidească și să înceapă a le țese din nou; un teanc de sumane croite, nalt până în grindă, aștepta cusutul; peptănușii în laiță n'avea cine'i ținea de coadă; roata ședea în mijlocul casei, și canură toarsă nu era pentru bătătură; ș'apoi vorba ceea: «Nu ședea că'ți șede norocul»; țevi de făcut la sucală; copil de țîță în albie, pe lângă alții vr'o cincî, șeșe, care așteptau să le faci demîncare; treabă era acolo, nu încurcală; și încă se cerea de grabă, căci venea cu fuga iarmarocul de Fălticeni, care acela este, ce este. Și mă scoală mama atunci mai de dimineață de cît alte dăți, și'mi zice cu toată inima:

— Nică, dragul mamei! vezi că tată-tău e dus la coasă, căci se scutură ovăzul cela pe jos; și eū asemenea nu'mi vęd capul de trebî; tu mai lasă drumurile și stăi lângă mămuca, de'i fă țevi și leagănă copilul; c'apoi și eū țî'oi lua de la Fălticeni o pălăriuță cu *tăsma* și o curălușă de cele cu chimeri, știi coala ca pentru tine.

— Bine, mamă; dar în gîndul meu numai eū știam. Toate ca toatele; dar la cusut și sărăduit sumane și mai ales la roată, mă întreceam cu fetele cele mari din tors; și din astă pricină, răutăcioasa de Măriuca Săvucului, care drept să vă spun, nu'mi mai era urîță, făcea adese ori în ciuda mea, și'mi bătea din pumni, poreclindu-mă «Ion Torcalău», cum îi zicea unui țigan din Vînători. Însă pentru asta, tot îmi era dragă, și torceam împreună cu dînsa, la umbra nucului lor, câte-o movilă de drugî de canură, de mă săruta mama când i le arătam seara acasă.

Așa ne duceam băeții și fetele unii la alții cu lucrul ca să ne luăm de urît, ceea ce la țară se chiamă șezătoare, și se face mai mult noaptea, lucrînd fie-care al său; cum torceam eu de-a mai mare dragul, pe întrecute cu Măriuca, și cum sfîrîia fusul roții, așa 'mî sfîrîia inima 'n mine de dragostea Măriucăi! Martur îmi este Dumnezeu! Și 'mî aduc aminte, că odată, noaptea la o clacă de dezghiocat păpușoi, 'î-am scos Măriucăi un șoarec din sin, care era s'obage în boale pe biata copilă, de n'aș fi fost eu acolo. D'apoî vara în zilele de sărbătoare, cu fetele pe câmpie, pe colnice și mai ales prin luncile și dumbrăvile cele pline de mîndrețe, după cules răchițică de făcut gălbenele, sovîrv de umplut florî, dumbravnic și sulcină de pus printre straie, cine umbla? Povestea cîntecului:

Fă-mă Doamne, val de tei
Și m'aruncă 'ntre femeî!

Și scurtă vorbă, unde erau trei, eu eram al patrulea.

Dar cînd auzeam de legănat copilul, nu știu cum îmi venea; căci tocmai pe mine căzuse păcatul să fiu mai mare între frați. Însă ce era să faci, cînd te roagă mama? Dar în ziua aceea, în care mă rugase ea, era un senin pe cer, și așa de frumos și de cald afară, că'ți venea să te scalzi pe uscat, ca găinele. Văzînd eu o vreme ca asta, am *șparlit'o* la baltă, cu gînd rău asupra mamei, cît îmi era de mamă și de necăjită. Adevăr spun, căci Dumnezeu e deasupra! De la o vreme mama crezînd că's prin livadă, un-

deva, iese afară și începe a striga, de da duhul dintr'însa: «Ioane! Ioane, Ioane!» și Ion pace! Văzînd ea că nu dau răspuns de nicăeri, lasă toate în pămînt și se ia după mine la baltă, unde știa că mă duc; și cînd colo, mă vede tologit cu pielea goală pe năsip, cât miștii și-i gliganul; apoi în picioare, țîind la urechi cîte o lespedegioară fierbinte de la soare cu argint printr'însele și aci săream într'un picior aci în celalalt; aci plecam capul în dreapta și la stînga, spuînd cuvintele:

Auraș, păcuraș,
 Scoate apa din urechi,
 Că 'ți-oî da parale vechi;
 Și 'ți-oî spăla cofele
 Și 'ți-oî bate dobele!

După aceea zvirleam pîetrele, pe rînd, în știoalna unde mă scăldam, una pentru Dumnezeu și una pentru dracul, făcînd parte dreaptă la amîndoi: apoi mă zvirleam cîteva de încuiam pe dracul în fundul știoalnei, cu bulbuci la gură; ș'apoi, huștîulic! și eu în știolnă, de-a cufundul să prind pe dracul de-un picior, căci așa ni era obiceiul să facem la scăldat, de pe cînd Adam-Babadam. După asta, mă mă cufundam de trei ori în rînd, pentru Tatăl, Fiul, și Duhul sfînt, și înc'odată pentru Amin. Apoi mă trăgeam încetișor pe o coastă, la marginea bălții, cât miștii și-i moronul, și mă uitam pe furiș cum se joacă apa cu piciorușele cele mîndre ale unor fete, ce ghileaș pînză din susul meu. Mă frumos lucru nici că se mă poate, cred!

Toate acestea le privea bîata mamă, uitată cu

mîinele subsuoră, cum e omul necăjit, de după un dîmb de prund, aproape de mine. Dar eă n'o vedeam pe dînsa, căci eram în treabă. În totul-lui-tot, a fi trecut la mijloc vr'o jumătate de ceas, cît a zăbovit mama acolo, măi vr'o trei patru de cînd fugisem de acasă, ș'ar fi trebuit să înceapă a mi se pune soarele drept inimă, după cum se zice; căci era trecut de amiază. Însă eă, în starea în care mă aflam, fiind cuprins de fericire, uitasem că măi trăesc pe lume! În sfirșit, mama, cît era ea de tare de cap, de la o vreme pierde răbdarea și vine, tiptil, în virful degetelor, pe la spatetele mele, cînd mă uitam la fete, cum vă spun, îmi ia toate hainele frumușel de pe mal, și mă lasă cu pielea goală în baltă, zicîndu'mi cu năduh:

— Li veni tu acasă, coropcarule, dacă te-a răzbi foamea, ș'apoi atunci vom avea altă vorbă. Și se tot duce.

Ei, ei! ce-î de făcut, Ioane? Fetele de la ghilit, cari văzuse asta, numai își dau ghiont una alteia și chiocoteaă pe socoteala mea de răsuna prundul. Iar eă intram în pămînt, de rușine și cît pe ce să mă înece, de ciudă ce'mi era; și din dragostea cea mare de dineoară, îmi vinea acum să le strîng de gît, nu altă ceva. Dar vorba ceea: «Poți opri vîntul, apa și gurile oamenilor?» De aceea le-am lăsat și eăpe fete să ridă, până li s'a duce gura la urechi, și pîndind vreme pe cînd șed ele plecate și dau pînza în apă la ghilit, fac țuști! din baltă, ș'o iaă la sănătoasa; și așa fugeam de tare pe prund, de săreaă pietrele, pe care le stîrneam cu picioarele cît mine de sus. Și fuga, și fuga, fără să mă mai

uit în urmă, până ce dau între hudiți, pe drumul care ducea la noi acasă. Dar nu merg pe drum de rușine să nu întilnesc vr'un om; ci sar în grădină la Costache, și merg tupiluș prin păpușoi; apoi într'o hudiță; din hudiță, în grădină la Trăsnea, și iar prin păpușoi; și cînd aproape să ies din grădină, mă simțesc cîinii lui Trăsnea, și la mine să mă rupă. Ce'i de făcut? Auzisem eū din oameni, că dacă vrei să nu te muște cîinii și să te lese în pace, cum îi vezi că sar la tine, să te tupilezi jos la pămînt și să'i lași să te latre cît le place, fără să te urnești din loc; căci ei bat cît bat, și de la o vreme, te părăsesc și se duc. Și adevărat este; căci așa am scăpat și eū de cîinii lui Trăsnea, atunci cînd am dat peste păcat cu ei și ei cu mine. Noroc din cer până în pămînt, că nu m'a prins melianul și haraminul de Trăsnea, care avea mare ciudă pe mine, de cînd mă zăpsise în grădina lui, la furat mere domnești și pere sintiliești, căci m'ar fi znopit în bătaie. Ș'apoi numai asta m'ar fi mai trebuit acum, cît eram de pricopsit! În sfîrșit după ce m'aū tăsut cîinii lui Trăsnea în pace, cum v-am spus, am sărit în răs_pîntenele unui drum, de acolo în grădină la noi și atunci mi s'a părut, că mă aflu în sînul lui Dumnezeu. Și merg eū acum fără păsare prin păpușoi până în dreptul ogrăzii și mă uit printre gard, și văd pe mama cum se da în vînt după trebî, cînd în casă, cînd afară; și'mi era mai mare milă de dînsa, dar și de pîntecele meu cel stocit de apă încă îmi era milă. Vorba ceea: «Milă m'ie de tine, dar de mine mi se rupe inima de milă ce'mi este». Și ne

mai putind suferi foamea, încep a mărnaî *ugilit* printre gard: «Mămucă, iacă-tă-mă-s». Și o dată sar în ogradă, mă înfățișez dinaintea mamei așa chipos, cum eram, îi apuc mâna cu sila, o sărut și zic, scâncind: «Mamă, bate-mă, ucide-mă, spînzură-mă, fă ce știi cu mine; numa, dă-mi ceva de mîncare, că mor de foame!» Vorba ceea: «Golătatea încunjură, iară foamea dă deadreptul.» Ea atunci, cum e mama cu bună-tate, se uită galiș la mine și zice oftînd:

— Bine'ți șede, coșcogeme coblizan, să umbli lela pe drumuri, în halul acesta, și să mă lași tocmai la vremea asta fără leac de ajutor! Hai de mănîncă; dar să știi, că mi te-ai lehametit de la inimă; doar să te porți de acum tare bine, să mai fiu ceea ce-am fost pentru tine; dar nu știu, zău!

Și scurtă vorbă, văzînd că m'am pus rău cu mama, îi giuruesc eu că ce-am făcut, n'oi mai face; apoi umblu tot cu binișorul pe lingă dînsa, și nu ies din cuvîntul ei afară nici cu fapta, nici cu vorba; căci «vorba dulce mult aduce»; la trebî's hărnicuț cît se poate; derdicam și măturam prin casă, ca o fată mare, de n'avea mama grijă, cînd se ducea undeva. Și într'o zi o văd că mă sărută și'mi zice cu blîndețe:

— Dumnezeu să te înzilească, Ionică, dragul mamei, și să'ți dea toate darurile sale cele bogate, dacă te'i purta, cum văd că te porți de-o bucată de vreme înoace.

Atunci eu pe loc am început a plînge și bucuria mea n'a fost proastă. Și mai multă muștrare am simțit în cugetul meu, decît ori cînd. Și de m'ar fi bățut mama cu toate gardurile și m'ar fi izgonit de

la casă, ca pe un strein, tot n'aș fi rămas așa de umilit în fața ei, ca atunci cînd m'a luat cu binișorul. Și să nu credeți că nu mi-am ținut cuvîntul de joi pînă mai deapoi, pentru-că așa am fost eū, răbdător și statornic la vorbă în felul meū; și nu că mă laud, căci lauda'î fața: prin somn, nu ceream de mîncare; dacă mă șulam, nu mai așteptam să'mi dea alții; și cînd era de făcut ceva treabă, o cam răream de pe-acasă. Ș'apoi mai aveam și alte bunuri: cînd mă lua cineva cu răul, puțină treabă făcea cu mine; cînd mă lua cu binișorul, nici atîta; iar cînd mă lăsa de capul meū, făceam câte-o drăguță de trebușoară, ca aceea, de nici Sfînta Nastasia Izbăvitoarea de otravă, nu era în stare a o desface cu tot meșteșugul ei. Povestea ceea: «Un nebun arunc'o piatră'n baltă, și zece cuminți n'o pot scoate».

În sfîrșit, ce mai atîta vorbă pentru nimica toată? Ia, am fost și eū, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită, din Humulești, care nici frumos pînă la două-zeci de ani, nici cuminte pînă la trei-zeci și nici bogat pînă la patru-zeci nu m'am făcut. Dar și sărac așa ca în anul acesta, ca în anul trecut și ca de cînd sunt, nici odată n'am fost!

III¹⁾.

HUMULEȘTI ȘI ÎMPREJURIMILE. — POPA DUHU ȘI POPA OȘLOBANU. —
ȘCOALA DE LA FĂLTICENI. — PAVEL CIUBOTARUL ȘI MOȘ BO-
DRÎNGĂ. — TRĂZNEA. — DESFINȚAREA CATIHETILOR.

— Nu 'mă-ar fi ciudă încaltea, cînd ai fi și tu ceva și de te miri unde, îmi zice cugetul meu; dar așa, un boț cu ochi ce te găsești, o bucată de humă însuflețită din sat de la noi și nu te lasă inima să tacă; asurzești lumea cu țărăniile tale!

— Nu mă lasă, vezi bine, cugete, căci și eu sunt om din doi oameni; și satul Humuleștii în care m'am trezit, nu'î un sat lăturalnic, mocnit și lipsit de priveliștea lumii ca alte sate; și locurile care înconjoară satul nostru încă's vrednice de amintire. Din sus de Humulești vin Vinătorii Neamțului, cu sămînță de oameni, de aceea cari s'aũ hărțuit odinioară cu Sobietzki, craiul Polonilor. Și mai din sus, mănăstirile Secul și Neamțul, altă dată fala bisericeii romîne, și a doua vistierie a Moldovei. Din jos vin satele Boiștea și Ghindăoanii, care înjugă numai boi ungurești la carele lor; unde plugurile rămîn singurele pe brazdă în țarină cu săptămînile, prisăcile fără prisăcar, holdele fără jitar și nimeni

¹⁾ Publicat în «Conv. lit.» Anul XV (1882) No. 12

nu se atinge de ele; iar oamenii din aceste sate nu știu ce'i judecata; aproape de Boiște vine satul Blebea care mai mult de jumătate, după ce'și scapă căciula pe baltă, zice: «să fie de sufletul tatii!»

În spre apus miază-zi minăstirile: Agapia, cea tănuită de lume, Văratiful, unde 'și-a petrecut viața Brancoveanca cea bogată și milostivă, și satele Fílioara, hățașul căprioarelor cu sprincene, scăpate din mănăstire, Bălțăteștii cei plini de salamură și Ceahlăeștii, Topolița și Ocea, care alungă cioara cu perja'n gură tocmai dincolo peste hotar; iar spre crivăț peste Ozană, vine Tîrgul Neamțului, cu mahalalele Pometea de sub dealul Cociorva, unde la toată casa este livadă mare, Țuțuienii veniți din Ardeal cari mănîncă slănină rîncedă, se țin de coada oilor, lucrează lînă și sunt vestiți pentru teascurile de făcut oloî, și Condrenii cu morile de pe Nemțișor și piuele de făcut sumane. Iar deasupra Condrenilor pe vîrfu' unui deal înalt și plin de *tihărăz* se află vestita Cetate a Neamțului, îngrădită cu pustiū, acoperită cu fulger, locuită vara de vitele tugărite de strechie și străjuită de ceucele și vindireii cari aū găsit-o bună de făcut cuiburi într'însa... Dar asta nu mă privește pe mine, băiat din Humulești. Eū am altă treabă de făcut: vreū să'mi dau seamă despre satul nostru, despre copilăria petrecută în el și atita'i tot.

Ciți Domnitori și Mitropoliți s'aū rînduit la scaunul Moldovei, de cînd e țara asta, aū trebuit să treacă măcar odată prin Humulești spre mănăstiri. Apoi unde pui cealaltă lume care s'a purtat prin

satul nostru, și tot lume mai mult bogată și aleasă: mă rog, la mănăstirea Neamțului, icoană făcătoare de minuni, casă de nebuni, hram de ispas și iarmaroc în tîrg tot atunci; apoi tot pe aici treacăt spre iarmaroace: la Pietra de Duminica Mare și la Folticenii de Sintu-Ilie; la Secu, hram de Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul; la Agapia 'n deal, hram de Schimbarea la Față; la Agapia 'n vale, hram de S-ții Voievozi și la Văratic, hram de Sintă-Măria-Mare; lume și iar lume! Și cîte tirnosiri și sfînțiri de biserici din nou; și cîte soboare și revizii de fețe bisericești și politicești, și cîți streini din toată lumea și cîte inimă purtate de dor, și cîte suflete zdrobite și rătăcite n'aũ trecut prin satul nostru spre mănăstiri? Lume, lume și iar lume! Și cîte oștiri streine, și o droaie de cătane călări, tot Nemți de cei mari, îmbrăcați numai în fir, aũ trecut în vremea copilăriei mele cu săbiile scoase prin Humulești spre mănăstirile de maici, după Natalița cea frumoasă; și aũ făcut Nemții mare tărăboi prin mănăstiri, și aũ răscolit de-a-fir-a-păr toate chiliile maicelor, dar n'aũ găsit'o; căci beciul privighitorului Pîrvu din Tîrgu-Neamțului putea să tăinuiască la nevoie o domniță. Și noroc de vărățence, care aũ știut a'î dămoli, luîndu-ı cu binișorul și a'ı face să'și bage săbiile în teacă; spuindu-le că cei ce scot sabia, de sabie vor peri!

Dar ce'mi bat eũ capul cu craii și cu împărații, și nu'mi caut de copilăria petrecută în Humulești și de nevoile mele? Așa era cu cale să fac de la început; dar am ținut să arăt că Humuleștenii nu-

trăiți ca în birlogul ursului, ci ați fericirea de a vedea lume de toată mîna.

La 1852, în ziua cînd s'a sfințit paraclisul spitalului din Tîrgu-Neamțului și s'a deschis școala domnească de acolo, eu, împreună cu alți băieți, isonari ai bisericeii, stam aproape de Ghica-Vodă, care era față la acea serbare, încunjurat de o mulțime de lume și nu ne mai săturam privindu'l. Și el, frumos la chip și blind cum era, văzîndu-ne pe mai [toți] de-a rîndul îmbrăcați cu cămășuice cusute cu bibiluri și albe cum e helgea, cu bondițe mindre, cu ițari de țigae și încălțați cu opincuțe, spălați curat și pieptănați, cu rușinea zugrăvită în față și cu frica lui Dumnezeu în inimă, aruncă o privire părintească spre noi, și zise :

— Iată copii, școala și sfînta biserică, isvoarele mîngîierii și ale fericirii sufletești; folosiți-vă de ele și vă luminați, și pe Domnul lăudați!

Aceste vorbe rostite din gura Domnească ați brăzdat adînc inima norodului adunat acolo, și fără întîrziere școala s'a umplut de băieți doriți de învățătură, între care eram și eu, cel mai bun de hîrjoană și slăvit de leneș; leneș fără păreche mă tăcusem, căci mama, după cîtă minte avea, nu se îndura să mă mai trimită acum nici la o cofă de apă, numai să învăț carte și să mă fac popă, ca părintele Isaia Duhu profesorul nostru. Bun mai era și părintele Duhu, cînd se află în toane bune, Dumnezeu să-l erte! Pus'a el băieții în rînduială, cum nu mai văzusem pînă atunci; cumpăra-ni el vara, din banii săi, cofe de zmeură și fel de fel de *puricale*,

de ni [le] da să mîncăm, și mai în toată Simbăta ne încărcă în o droagă de-a Mănăstirei-Neamțului și ne ducea la stăreție să dăm examen dinaintea Starițului Neonil, un bătrîn olog, care ne sfătua cu duhul blîndeței să ne ținem de ceaslov și psaltire.—Căci toate celelalte învățături, zicea el, sunt numai niște ereticii, care mai mult amărăsc inima și tulbură sufletul omului. Dar fost'a scris părintelui Duhu să nu asculte în totul sfaturile cuviosului stariț, ci să ne învețe și cite o leacă de aritmetică, de gramatică, de geografie și din toate cite ce-va după priceperea noastră.

Odată venind părintele Duhu supărat foc de la mănăstire, ne dăte la regula de trei, tema următoare:

— Dacă o para luată pe nedreptul îți mîncă o sută drepte, apoi șese miî de lei, (leafa mea pe un an) care 'mî-a oprit'o starițul Neonil, pe nedreptul, cite parale drepte vor mînce de la Mănăstirea-Neamțului?

— Douăzeci și patru milioane de parale, cinstite părinte, saū șeaze sute de miî de lei, răspunse unul dintre noi cu crida pe tablă.

— Ia să'mî facă Nică Oșlobanu încredințarea, zise părintele Duhu.

Nică Oșlobanu, ca de obicei, se scoală în picioare, cit mi țîi *melianul* și se roagă de iertare, spuind că'l doare capul. Și atunci nu știu cum îi cade un urs mare din sin și de-a dura prin clasă; nu de cei pe care'i joacă ursarii, ci de mămăligă, umplut cu brînză, rotund, prăjit pe jaratic și de pus drept inimă cînd 'ți-e foame. Băieți daū să'l prindă, Oșlobanu

se aruncă în mijlocul lor să și'l iee, și se face o *chirfosală* și un rîs în școală din pricina ursului ce-luia, de'i poznă. Atunci, parcă'l văd cum s'a pleznit părintele Duhu cu palma peste frunte, zicînd c'un oftat adînc:

— Pe semne păcatele mele cele mari și grele m'au aruncat și aici să învăț niște țopărlani sălbatici. Mai fericit erai de-o mie de ori să paști porcii la Cogeasca-Veche, Isaie, decit să mai fi ajuns și zilele acestea! Iar tu, moglanule de Oșlobene, care te robești pîntecelui și nu'ți dai cituș de puțin osteneală minței, te'i face popă ca tată-tău, cînd s'or puznici toți bivoliî din Mănăstirea-Neamțului!

Oșlobanu prost, prost, dar să nu'l atingă cine-va cu cit e negru sub unghie, că'și asvirle țărîna după cap ca buhaiul. Cum se duce seara a casă, și spune tătine-său ce a zis părintele Isaia. Și apoi las' pe popa Nicolae Oșlobanu, căci el nu prea știa multe; slujește cîte trei liturghii pe zi și pomenește la *hurtă*: pe monachi și iermonachi, pe stariți, pe mitropoliți și pe soțiile și copiii lor, de le merge colbul...

Intr'o dimineață n'are ce lucra părintele Duhu? Ia pe Teofan, alt călugăr de la spital, și se duc împreună la biserica Sfintului Lazăr de sub dealul cetăței. Și cum intră în biserică încep a căuta pricină părintelui Oșlobanu, care slujea, că nu se ține de tipic.

— Tipic, boaite fățarnice? Ia să vă dau eu tipic, zise părintele Oșlobanul, lăsînd sfintele în colo; neați luat cu șmichirie pe Marele Mucenic Dimitrie, Isvoritorul de Mir, și ne-ați dat în locul acestui sfint

vestit, pe Lazăr, un Jidan tremțuros, care tot moare și iar învie și iar moare, de nu mai știe nime de numele lui. Acesta'i hram? Și după ce ne-ați calicit luîndu-ne moșia și închizîndu-ne biserica cu zid, închideți acum în ciudă și poarta spitalului; ba pînă și clopotele ni le-ați oprit de tras cîinerii de doftori tot din pricina voastră, de ni s'ați împrăștiet poporenii; nici chioară de babă nu mai dă pe la biserică. Și încă una: de șaiszeci și mai bine de ani, de cînd slujesc preoția, voi aveți să mă învățați tipicul, puî de năpîrcă ce sunteți! Ia stați o leacă, să vă scot eu gărgăunii din cap!... Și svirrr! cu pravila cea mare după călugări. Apoi umflînd un sfeșnic sdravăn de alamă, după dinșii să'i afurisească.... Și, na! părintele Duhu și Teofan 'și-ați prăpădit papucii, fugind mai mult pe brînci decît în picioare; chiar după tipic...

A doua zi Nică Oșlobanu ca mai ba să dea pe la școală; dar nici părintele Duhu pe la biserica Sfîntului Lazăr, că 'l-ar fi pironit părintele Oșlobanu pe cruce și 'l-ar fi pus în podul bisericeii spre păstrare, cu parte din icoanele rămase aici de la Cetatea-Neamțului. Și mi se pare că avea mare drep-tate bietul bătrîn: căci în locul bisericeii Sfîntului Lazăr, fusese altă biserică de lemn al căruî hram era Sfîntul Dimitrie, făcută și înzestrată cu moșie de Vasile Lupu Voevod, ca și cea de la noi din Humulești. Inșă Mănăstirea Neamțului, bună *mehenghe*, cînd a făcut spitalul din Tîrgu-Neamțului face și biserica Sfîntului Dumitru de piatră, îi schimbă hramul numind-o Sfîntul Lazăr, o închide cu zid în coprinsul Spitalului, și hramul Sfîntului Dumitru 'l-a pus la pa-

raclisul de la spital. Iar moșia preoților a păpat-o ca și pe moșia Humulești. Și de aici supărarea părintelui Oșlobanu ajunsese la culme; să nu vadă sămință de călugăr pe la biserica lui, că'i potopește! Ca prin urechile acului de n'a făcut mucenic pe părintele Duhu, în locul Sfintului Dimitrie Izvoritorul de Mir.

Peste câte-va zile, după asta, auzim că Nică Oșlobanul s'a dus să învețe la școala catihetică din Folticeni, vorbă să fie. Văru-meu Ion Mogorogea, Gitlan, Trăsnea și alți cunoscuți ai mei se duseșe tot acolo mai de de mult; bine înțeles, pe socoteala pungei părinților lor. Și eu rămîind fără tovarăși de ispravă, și mai dîndu'mi și părintele Isaia un puî de bate așa din senin, cihăiam pe mama, să se puie pe lingă tata, ca doar m'a da și pe mine la catihet; măcar că eram un *ghibirdic* și jumătate.

Galbeni, stupi, oi, cai, boi și alte bagateluri de al de aceste, prefăcute în parale, trebuiau să ducă dascălii poclon Catihetului de la fabrica de popi din Folticeni: ș'apoi lasă-te în *conta* sfinției-sale, că te scoate poponeț ca din cutie...

Pentru mine însă numai două merțe de orz și două de ovăz a dat tata cui se cuvine, de am fost primit în Folticeni, căci școala era numai de mîntuială; boii să iasă... Ajungînd acolo toamna tîrziu, m'am așezat în gazdă la Pavel ciubotarul din ulița Rădășeni, unde erau și ceilalți tovarăși ai mei. — Catihetul, care făcea ziua noapte și noaptea zi, jucînd stos, rar venea pe la școală. Noi, dacă vedeam așa, ne duceam și mai rar; dar nebunii știu că fă-

ceam de-ajuns. Pavel era holtei și casa lui destul de încăpătoare ; lăiți și paturi de jur împrejur ; lingă sobă altul, și toate erau prinse. Iar gazda, robotind zi și noapte, se proslăvea pe cuptor, între șanuri, calupuri, astrăgaci, bedreag, dichici și alte custuri tăioase, mușchea, piedecă, hască și clin, ace, sule, clește, pilă, ciocan, ghinț, piele, ață, hîrbul cu călacan, clei și tot ce trebuie unui ciubotar. Cu noi ședea și Bodrîngă, un moșneag fără căpății, însă de tot hazul. Pentru puțină mîncare și cite o leacă de pașcă de cea de trei ocă la para, slujea toată casa : tăia lemne, ațîța focul, aducea apă, mătura, ne spunea la povești noapți întregi, șezînd cu nasul în tăciuni, și ne cînta din fluer: Doina, care te umple de fiori, Corăbiasca, Măriuța, Horodincea, Alivencile, Țiitura, Ca la ușa cortului, Horî și alte cîntece sculațele ca aceste, de jucam pîră ce asudau podelele și ne săreau tîlpile de la ciubote cu călcîie cu tot. Că doar acum o dădusem și eu pe ciubote ¹⁾. Și din pricina lui Pepelea de moș Bodrîngă, Pavel mai nu le putea dovedi din cîrpit, ba și el, uneori, sărindu'și din minți, își rupea ciubotele ferfeniță jucînd împreună cu noi. Odată venise lui Oșlobanu rîndul să cum-pere lemne ; și așa, cu toată cărpănoșia lui, iese cîine cîinește în median, aproape de gazda noastră și găsește un țaran de la Sasca, pare-mi-se, ori de la Baia, cu un car încărcat cu lobde de fag.

— Cît cei pe car, bade, zise Oșlobeanu, căruia

¹⁾ Fraza din urmă lipsește în edițiile Șaraga și Müller.

nu'i era a cumpăra lemne, cum nu mî-e mie acum a mă face popă.

— Trei husăși, dascăle.

— Ce spuî, bădișorule ; pentru un braț de lemne? Dacă le duc în spate pe toate odată păn'a casă?...

— Dacă le'î duce, dascăle, ți le dau degeaba.

— Zău, nu șuguiiești, bade ?

— Nici o șagă, dascăle, să vedem cum le'î duce și halal să'ți fie !

Oșlobanul, ia atunci lemnele din carul omului cîte unul, unul și le razemă în picioare lîngă brațu'î ; după aceea descinge brîul de pe lîngă sine și le împrejură, legîndu-le frumușel să nu se hrentuiască ; apoi săltîndu-le și aburcîndu-le cam anevoie, le umflă în spate, și la gazdă cu dinsele ! Un băietan nebunatic de alătura, văzînd asta, zise cu glas mare :

Dascăle
Trascăle,
Be-he-he !
Dracul să te îe !

Iar țaranul, făcîndu'și cruce, a rămas cu gura căscată, fără să bleștească un cuvînt. Acum nu vă mai spuî cît era încărcat carul cu lemne, care la așa loc, ținea pe vremea aceea șapte lei și jumătate, și cît era de mare și de tare Nică Oșlobanul și alți vr'o șeai-zeci ca dînsul, între cari mulți lăsîndu'și nevestele cîte cu doi, trei copii acasă în creerii munților, venise la Folticenî să se pricopsească de învățatură . . . Ș'apoi carte se învăța acolo, nu glumă: unii cîntău la psaltichie, colea, cu ifos :

Ison, oligon, petasti
Două chendime, homili ¹⁾

pînă ce răgușeau ca măgarii; alții, dintr'o răsufare spuneaū cu ochii închiși cele șapte taine din catihisul cel mare; Gâtlan se certa și prin somn cu urieșul Goliat; mustăciosul Davidică de la Fărcașa, pînă tipărea o mămăligă, mîntuia de spus pe de rost, repede și fără greș, toată istoria vechiului Testament de Filaret Scriban, împărțită în perioade, și pronumele conjunctive de dativ și acusativ din gramatica lui Măcărescu:

— Mi-ți-i ni-vi-li, me-te-il o, ne-ve-i-le; me-te il'-'o, ne-ve-i-le, mi-ți-i-ni-vi-li.

Ce-a fi aceea ducă-se pe pustiū! Unia dondăneaū ca nebunii, până'i apuca amețeala; alții o duceaū numai într'un muget, citind până le pierrea vederea; la unii le umblau buzele parcă erau coprinși de pedepsie; cei mai mulți umblau bezmetici și stăteaū pe gînduri, văzînd cum își pierd vremea, și numai oftaū din greu, știind cîte nevoi îi așteaptă acasă. Și turbare de cap și frîntură de limbă ca la acești nefericiți dascăli, nu mi s'a mai dat a vedea; cumplit meșteșug de tîmpenie, Doamne ferește!

De-a mai mare dragul să fi privit pe Davidică, flăcău de munte cu barba în furculiță și favorite frumoase; cu pletele crețe și negre ca pana corbului; cu fruntea lată și senină; cu sprincenele tufoase; cu ochii mari, negri ca murele și scînteietori ca fulgerul; cu obraji rumeni ca doi bujori; înalt la stat,

¹⁾ Adausul acesta e de Creangă (v. *Șezătoarea* a. V. pag. 214.) și lipsește din edițiile celelalte.

lat în spete, subțire la mijloc, mlădios ca un mes-teacăn, ușor ca o căprioară și rușinos ca o fată mare. Dumnezeu să'l ierte! că n'avu parte să se preuțească; a murit, sărmanul, înainte de vreme, înecat cu pronumele conjunctive, peritu-le-ar fi numele să le piară, că aū mîncat giuvaer de flăcău! Mai bună minte avea Mirăuță din Grumăzești, care umbla trela-lela în puterea iernei pe la tărăbile jidovești, întrebînd, ba teacă de cosor, ba căpestre de pureci, ba cuie de la corabia lui Noe, ba fragi și căpșune pentru cine-va care pornise într-adaos, ba cînta în pilda jidovilor:

«Nu'mi-e ciudă pe gîndac,
C'a mîncat frunza de fag;
Dar 'mi-e ciudă pe omidă,
C'a mîncat frunza de crudă:
N'a lăsat să odrăslească,
Voinicii să se umbrească.»

Și alte drăcăni ce'i trăzneaū prin cap. Nebun era el să'și piardă viața din pricina lui «mi-ți-i-ni-vi-le, me-te il-o, ne-ve-i-le», ca Davidică?

Eū, ca și Mirăuță, nu mă prea osteneam până într'atîta, să mor învățînd; că doar nu'mi plîngeaū copii-acasă, nici dădusem catihetului cel poclon mare până pe acolo. Pentru două merțe de orz și două de ovăz, nu era să las copila popei de la Folticeni-Vechi nemîngîiată. Afară de aceasta, cînd mă uitam în oglindă, barbă și mustețe ca în palmă; și doar le și pîrleam eū într'o privire și le ungeam în toată seara cu seū amestecat cu muc de luminare și alună arsă; dar de geaba muncă! Și apoi intrat

în o asemenea școală, mai numai barba și punga, bat-o pustia, te făcea să calci a popă!

D'apoi lui Trăsnea, săracul, ce'i pătea sufletul cu gramatica! Odată îmi zise el plin de mîhnire:

— Stefănescule, (căci așa mă numeam la Folticeni), astăzi nu mai mergem la școală, că nu știu tabla și vreaș să învăț pe mîine la gramatică. Mă rog ție, hai cu mine la cîmp spre Folticeni-Vechi; vom învăța împreună, sau cite unul; eș la gramatică și tu la ce'i vrea; apoi mi'i asculta, să vedem nu s'ar prinde și de capul meu ceva. Lasă că nici la celelalte nu prea pot învăța, cu slova astă nouă care a eșit; însă afurisita de gramatică îmi scoate perii albi, trăznit-o-ar fi s'o trăznească! Parcă ai ce face cu dînsa la biserică? Dar dacă se cere!... Am s'o iaș și eș din capăt, și poate cu tine, care ai trecut pe la părintele Duhu, să mă pot desluși...

Fiîndcă la Folticeni-Vechi era ceva mîngîiere pentru mine, mă potrivesc lui Trăsnea și ne ducem împreună. Și era un ger uscat prin luna lui Noembrie, și bătea un vîntșor subțire în ziua aceea, de'ți frigea obrazul! Cum ajungem la cîmp, Trăsnea se tologește pe un hat, și începe la gramatică din capăt, întrebarea și răspunsul întii:

Întrebare. Ce este Gramatica romîna?

Răspuns. Gramatica romîna este artea ce ne învață a vorbi și a scrie o limbă corect.

Iar în altă ediție:

— Gramatica este o învățatură ce ne arată modul de a vorbi și de a scrie bine într'o limbă.

Asta'î asta; din ceaslov și psaltire, și acele bălmujite rău ca vai de ele, să treci la gramatică. Și încă ce gramatică! Nu ca aceste de acum, posderie de gramaticî: unele «raționate», altele «desvoltate» și ticsite de «complimente» care, trebuie spus fără compliment, îți esplică... până ce nu se mai înțelege nimica; adică făcute anume pentru copii, de se joacă cu dinsele, de ușoare, ce sunt!... Însă ce folos! Peste Trăsnea n'a dat [un] asemenea noroc... să umble într'ales... El, păcătosul, uitați-vă, ce fel de gramatică trebuia să învețe: «Artea, corect, într'o limbă; silabă numim un sunet deplin, simplu, sau compus cu una din consune, sau și cu mai multe consune, care însă să se pronunțe cu-o scoatere de voace.» Iar în altă ediție: «Prin silabă înțelegem rostitura unei părți de cuvînt» ș. c. l.

Ei, ei! deacum dregeți «voacea» și descurcă-te măi Trăsne, dacă poți. Iar la a treia pagină îndată la altă năsbutie.

Intrebare. Cite părți are gramatica romînă?

Răspuns. Gramatica romînă are patru părți, care sunt:

1. Etimologia. 2. Sintaxa. 3. Ortografia și 4. Prosodia.

Intrebare. Ce ne învață fie-care din părțile acestea?

Răspuns. 1. Etimologia, ne învață a cunoaște părțile vorbeii, adică analizul gramatical.

2. Sintaxa ne învață a lega părțile vorbeii după firea limbei noastre, adică sintesul gramatical.

3. Ortografia ne învață a scrie bine, adică după regulile gramaticii.

4. Prosodia ne învață a accenta silabele și a le rosti după firea cuvintelor și scopul ce'l avem în vorbire.

Apoi: mi-ți-i ni-vi-li, me-te-il-o, ne-ve-i-le. Și alte iznoave hăzoase ca aceste. Măi pune la socoteală că și

Trăsnea era înaintat în vîrstă, bucher de frunte și timp în felul său; că profesorul, care și el se mira cum a ajuns profesor, zicea: «Luați de ici pînă ici», cum mi-se pare că se mai face pe unele locuri și astăzi, și poate că nu veți aduce bănat nici gramaticului, nici profesorului, nici lui Trăsnea, ci întîmplării, care a făcut pe oameni așa cum sunt: ori cuțite de oțel, ori de tinichea... Ș'apoi gîndiți că Trăsnea citea întrebarea și răspunsul, fie-care pe rînd, rar și lămurit, ca să se poată înțelege ceva?

— Nu așa, necredincioșilor, ci iată cum: «Ce este gramatica, romînă, este.. ce este, este... este arata... nu *arata*; artea.... artea... ce... ce... ce ne învață, învață .. învață... ce ne învață; a vorbi... bi... bi... ce ne învață;... ce este, este... este *arata*, uite dracu! nu arata, artea ce ne învață.... ce este, este....» Și tot așa dondănind foarte repede, bilbăit și fără pic de cugetare; pînă la «a scrie într'o limbă corect» rar ajungea, sărmanul! Și după ce turba de cap hăt bine, mă striga să'l ascult, că știe. Luam eu cartea din mîna lui și'l întrebam: «Ce este gramatica, măi Trăsne?» Iar el închizînd ochii răspundea iute, iute și mornăit, cum cer caliciî la pod:

— Ce este gramatica romînă, este... ce este, este... și celelalte după obicei, schimonosind cuvintele și îndrugîndu-le fără nici o noimă, de'ți venea să'i plîngi de milă!

— Nu așa, măi Trăsne!

— Dar cum?

— Nu măi zice romînă, și spune numai răspunsul; ce ai cu întrebarea? Și se și opintea el într'o pri-

vire să răspundă bine, dar degeaba; se încurca și mai rău, începea a ofta și'i venea să'și spargă capul.

— Mai lasă-mă o leacă, zicea el necăjit; și când te-oî striga, să vii iar să mă ascuți; și de n'oî ști nici atunci, apoi dracul să mă ia! Dă, gramatica să zicem că n'o înțeleg și s'o lăsăm la o parte; arta, asemenea; corect, tiji. D'apoi «romină, este.... ce.... ne învață a vorbi și a scrie bine într'o limbă», parcă's cuvinte românești; ce naiba! Numai și aici trebuie să fie ceva!...«a vorbi și a scrie bine într'o limbă» îndrăcit lucru! Cum «să scrii într'o limbă?...» Poate cu limba; mai știu păcatul? Pe semne că noi, cum s'ar prinde, las că de scris, talpa gîștei; dar apoi și de vorbit, păcatele noastre, se vede că vorbim pogan și rău de tot; nu românește, ci țărănește... Doamne, Doamne! Învațat mai trebuie să fie și acel care face gramatici! Însă și'n gramatică stau eū și ved, că masa tot masă, casa tot casă și boul tot bou se zice, cum le știu eū de la mama. Poate celeralte băzdăgăanii: «rostitură, arta, corect, pronunțe, analisisul, sintezul, prozodia, ortografia, sintaxa, etimologia, concrete, abstracte, conjunctive: mi, ți, i, ni, vi, li; me, te, il, o, ne, ve, i, le» și altele de sama acestora să fie mai românește..., și noi, prostimea, habar n'avem de dînsele! Noroc mare, că nu ne pune să le și cîntăm, c'ar fi și mai rău de capul nostru cel hodorogit! De cît țaran, mai bine să mori! Hai, dute, Ștefănescule, că m'apuc de învățat...

Și lăsîndu'l, m'am dus și eū în ciudă la fata popei, am găsit'o singură singuratică și m'am jucat cu

dînsa în ticnă pînă îndeseară; căci mamă n'avea și tată-său, ca popa, umbla după căpătat. Apoi m'am întors la cîmp, cu zgărđița de la gîtul copilei, c'o năfrămă cusută cu flori de mătase și cu sînul plin de mere domnești; și cînd colo, zărghitul de Trăsnea dormea pe hat, cu gramatica sub nas și habar n'avea de frig. Sărace, sărace! Nu ești nici de zama oulelor; decît așa. măi bine te făcea mătă minz și te mîncău lupii, zic eū în mine.

— He! Trăsnea, mă! scoală! știi tabla? — Sare el de jos, îl ascult, — clei! — Haidem acasă, măi Trăsne, că m'a răzbit foamea și frigul, și mor de urît aicea pe cîmp!

— Da, că și eū. Ducă-se dracului [de] gramatică! Mi s'a înăcrit sufletul de dînsa! Și osebit de asta, nici nu'mi-e bine.

— Un fel de lene, amestecată cu slăbiciune, măi Trăsne, nu'î așa?

— Ba chiar ai nemerit; un fel de leșin la inimă, amestecat cu întinsori, saū cam așa ceva.

— Poate fiorile gramaticii, zic eū.

— Măi știi păcatul? poate că ș'aceea să fie, zise Trăsnea; căci dracul s'o ia! cum pui mîna pe dînsa, îndată'ți vine somn. . . . Flecustețe de aceste nu se potrivesc cu rînduiala bisericeii, s'a mîntuit vorba... «Osmoglasnicul» este ce este. Vorba tatei: «Condacul umple sacul și troparul hambarul, măi băiete!» Ce umblăm noi, chinuindu-ne cu gramatica, Ștefănescule? Haidem!

Și ne întoarcem noi la gazdă pe la asfințitul soarelui, mîncăm ce mîncăm, ș'apoi rugăm pe moș Bo-

drîngă să ne cînte; și unde nu se adună o mulțime de dascălime la noi, căci aici era *staniștea* lor; și ne întărtăm la joc, știu colea, ca la vîrsta aceea, de nici simțirăm cînd a trecut noaptea. Și așa am scăpat și eu de urît și Trăsnea de bolborosit prin somn: ce este gramatica română, este... ce este, este... ca alte dăți. Însă veselia nu s'a încheiat numai cu atita; alta și mai și s'a început din capăt. N'apucase moș Bodrîngă a lua bine fluerul de la gură, și iaca ne trezim cu popa Buligă [ce-î ziceaŭ și] ¹⁾ Ciucălău din ulița Buciumeni, tămüiat și aghezmuit gata desdimineata, Dumnezeŭ să'l iepure! Și cum ne bine cuvintează, după obiceiul său, cu amîndouă mîinile, ca Vlădicii, ne și trage cîte un ibrișin pe la nas despre fata popei de la Folticeni-Vechi: ba că'î fată cuminte, ba că-î bună de preuteasă, ba că ar fi potrivită cu mine, ba că are să mî-o lege tată-său de git și cîte ponosuri și tilcuri de-a lui popa Buligă cel buclucaș, păn'a început Gitlan a'l lua cu măgulele, zicînd:

— Ea lasă, lasă, cinstite părinte; nu mai umbla și sfinția ta cu scornituri de acestea chiar în ziua de lăsatul secului. Mai cîntă încaltea moș Bodrîngă un răstimp, să ne veselim deajuns, că părintele a fi bun și ne-a ierta.

Moș Bodrîngă de cuvînt; iar începe a cînta și la joc băieții! Popa Buligă, de și era bătrîn, dacă vedea că ni'î treaba de-așa, unde nu'și pune poalele anteriului în briu, zicînd:

1) Vezi *Șezătoarea* a. V. pag. 214.

— Din partea mea, tot chief și voie bună să vă dea Domnul, fiilor cît a fi și'ți trăi!

Apoi zvirle potcapul de-o parte și la joc de-a-valma cu noi, de'i pâlălăiaŭ pletele. Și tragem un ro-pot și două și trei, de era cît pe ce să scoatem sufletul din popă. Și așa 'l-am vlăguit, de'i era acum lehamete de noi. Dar vorba ceea, «dacă te-ai băgat în joc, trebuie să joci!» De la o vreme, văzînd bie-tul popă că s'a pus în cîrd cu nebunii, începe s'o întoarcă la șurub:

— Mă așteaptă niște fi de duhovnici, dragii mei, și trebuie să mă duc mort-copt, căci acesta ni'i plugul.

Pavăl, gazda noastră, și pune atunci un talger de uscături și-o garafă cu vin dinaintea părintelui Bu-ligă, zicînd:

— Ia poftim, cinstite părinte, de'ți lua din masa noastră o leacă de gustare și-un păhar două de vin, ș'apoi ve-ți duce, dacă spuneți c'aveți așa de mare grabă.

Sfinția sa, ne mai puindu-se de pricină, încruci-sează mîinile după obicei, își drege glasul și spune cu zmerenie:

— Bine-cuvintează, Doamne mîncarea și băutu-rica robilor tăi, amin! După aceea ridică un pahar, zicînd: Mă închin, băieți, la fața voastră cu sănătate, ca la un codru verde! Cînd ne-a fi mai rău, tot așa să ne fie! Și dă păharul de dușcă; apoi încă vr'o două, trei și peste acele alte cite-va; după aceia ne bine-cuvintează iar cu amîndouă miinele, zicînd: «Ei băieți, de-acum liniștiți-vă!» Ș'apoi ne lasă în pace și'și caută de drum. Însă noi, vorba ceea:

«Nici toate-ale doftorului
 Nici toate-a duhovnicului»
 «De ce petreci,
 De ce-ai mai petrece.»

Cam pe înserate ne luăm tîriș, cu moș Bodringă cu tot, și ne băgăm într'o cinstită crișmă la fata vornicului de la Rădășeni, unde mai multă lume se aduna de dragostea crișmăriței, decît de dorul vinului; căci era și frumoasă, bat'o hazul s'o bată! Ș'apoi măritată de curînd după un văduvoi bătrîn și un «lă-mă mamă», cum e mai bine de tras la om în gazdă. Crișmărița cum ne-a văzut, pe loc ne-a sărit înainte și ne-a dus de-o parte, într'o odaie mare cu obloane la ferești și podită pe jos, unde eram numai noi înde-noi și crășmărița cînd poftea, ca la casa ei.

Intr'un colț al odăii, cite-va merțe de fasole; în altul sămînța de cînepă; în al treilea o movilă de mere domnești și pere de Rădășeni, care trăiesc pînă pe după Paști; în al patrulea, mazăre și bob, despărțite prin o scîndură lată, iar alături niște bostani turcești; într'o puțină pere uscate și dulci și zmochine; mai încolo, un teanc de chite de cînepă și de in; pe-o grindă călepe de tort, și linuri boite fel de fel pentru scoarțe și laicere; apoi cilti, buci și alte lucruri, *zăhăile* prin cele poliți și colțare, ca la casa unui gospodar fruntaș de pe vremea aceea. Și cum ne aflam noi în această binecuvîntată casă, crișmărița iute a lăsat obloanele în jos, a aprins luminarea și, cît ai bate din palme, ni s'a și înfășurat cu o cană mare de lut, plină cu vin de Odobești; și tîrnînd prin pahare, săriau stropii de vin

de-o șchioapă în sus, de tare ce era. Gitlan, bun mehenghiu, ia un pahar și 'l întinde gazdei zicînd:

— Ia poftim, puiculiță, de cinstește dumneata întîiu! Să vedem, poate c'ai pus ceva într'insul.

Crîșmărița cea frumoasă, luînd păharul, se închină la toți cu sănătate, rîzîndu-i ochii, și după ce gustă puțin, se roagă să n'o zăbovim, că mai are și alți mușterii și bărbatu-său nu poate dovedi singur. Dar și-ai găsit; noi ațiîndu-i calea, o pofteam cu stăruință să cinstească de la fie-care. Și ea tot ar fi stat mai mult cu noi, dacă n'am fi alungat'o prostește, mulțumindu-i, cite c'o sărutare plină de foc!

— Așa e tineretul ista, bată'l să'l bată, zise moș Bodringă, șezînd cucuiet pe niște buci și molfăind la pere uscate, aveți dreptate, băieți; acum vi'i vremea.

— Și cum zici, moșule, răspunse crîșmărița, intrînd atunci pe ușă c'o strachină de plăcinte ferbinți, c'o găină friptă, și puindu-le pe masă dinaintea noastră; și zău mare pomană și-a făcut, căci eram flămînzî ca niște lupi.

După ce mîntuim de băut cana ceea, ni se aduce alta pentru care mulțameam crîșmăriței tot cu sărutări, pînă ce se făcea că se minie și iar fugea dintre noi. Mai pe urmă iar venea și iar fugea, căci cam așa se vinde vinul, pe unde se vinde... Orî mai știi păcatul? Poate că nici crîșmăriții nu'i era tocmai urît a sta între noi, de ne cerca așa de des. La urma urmelor, unde nu'i dă și Trăsnea, cel urîcios, un pupoi, fără veste. Căci la de-aceste mai tot prostul se pricepe. Și atunci, crîșmărița cea frumoasă, curat că s'a miniat. Dar ce să'i facem? Vorba

ceea: «În care cămeșă s'a mîniat, într'aceea s'a desmînia.» Că altfel n'ai cum s'o *ghibăcești*. De la o vreme, prinzînd moș Bodringă la inimă¹⁾ să nu înceapă a cînta din fluer o Corăbiască de cele frămîntate în loc? Noi atunci să nu ne întărităm la joc? Și așa o fierbeam de tare, de nu ne ajungea casa; și dam chiorîș prin fasole, prin mazere și bob, și sămînța de cînepă se făcea oloi, părăind sub tălpile noastre. Cam pe după miezul nopții, văzînd că moș Brodringă ne-a părăsit, începem și noi a ne strecura cîte unul, unul, spre gazdă; eū, cu sînul încărcat de pere uscate, și c'un bostan mare ce mi l-a dat cîrșmărița; căci pe cît era de frumoasă, pe atît era și de darnică, mititica... Și cînd ajung la gazdă, ce să vezi? măi fie-care tovarăș al meū fur-luase cite ceva: unul mere domnești; altul pere de Rădășeni; moș Bodringă *pașlise* o grămadă de buci pentru ațîțat focul, și Trăsnea, sămînța de cînepă. Iar Oșlobanu, cu ciubotele dintr'o vacă și cu tălpile din alta, viînd măi în urma tuturor, numai, ce'l vedem că se pune cu creștetul pe pat și cu talpele în grindă așa încălțat și îmbrăcat cum era; și ce să'ți măi vadă ochii? Să nu spun minciuni, dar peste o dimerlie de fasole 'i-a curs atunci din turetce, pe care de obicei le purta suflecate; iar atunci le desuflecăse anume pentru trebușoara asta.... Numai văru-meū, Ioan Mogorogea, fecior de gospodar cinstit, nu luase nici un capăt de ață. Iar Zaharia lui Gîțlan se mulțumise c'un sărutat din partea frumoa-

1) „La curaj“ în *Conv. Lit.*

sei crișmărițe. — Mare mîngăiere pentru un băiat strein, în ziua de lăsatul secului!... Și ia acum înțeleg eu, că Gitlan căruia 'i zicea în școală «Zaharia Simionescu» a fost mai cuminte decît noi toți: căci el, din cele aduse de noi, s'a folosit, iară noi din fericirea lui—pace!

Ei, ei! toate bune și frumoase la vremea lor; dar de-acum trebuie să ne mai punem și cite pe-o leacă de carte, căci mîine, poimîine vine vacanția de Crăciun și noi stricăm pîinea părinților degeaba; nimic fără cheltuială și banii nu se iaș din drum.—Unul cu altul la un loc avem acum la începutul postului vr'o patru, cinci ulcioare de oloi, trei patru saci de făină de păpușoi, cîteva oci de pește sărat, perje uscate, fasole, mazăre, bob, sare și lemne pentru cîte-va săptămîni; căci stam la masă toți împreună, făcînd mîncare cu rindul, fiecare dintr'al său pentru o zi. Însă Oșlobanu, care mîncă cit șaptesprezece, ne cam pusese pe gînduri. Tată-său, popa Neculai, nu'i vorbă, avea de unde să'i trimită; dar «ce'i în mînă, nu'i minciună.»

Multe sunt de făcut, și puține de vorbit, dacă ai cu cine te înțelege. Mă sfătuiesc eu într'o zi cu Gitlan, că aici ar trebui ceva de făcut să putem scăpa de câțiva mîncăi; căci tovărășia nu ni se părea dreaptă. Și găsim un mijloc nu se poate mai nimerit: Noaptea, cînd vor adormi toți, să punem poștă la talpe, cum vom socoti noi, mai ales că vr'o cițiva adormeauă duși, cum începea moș Bodingă a spune la povești. Și după ce am pus la cale unele ca aceste, pîndim cînd erau ceilalți

duși de-a casă și ne apucăm de făcut poște, ca s'avem pe mai multă vreme. Cîteva pături de hîrtie, lipite una peste alta cu seû de luminare topit pe lîngă foc, puse încet la talpe cînd doarme omul greu, și aprinse cu un chibrit, mai sfînt lucru nici că se poate!... Și fiindcă pe Oșlobanu toți aveau ciudă mai mare, lui 'i-am făcut pocinog întîi. Și cînd 'l-a ajuns arsura la os, a sărit din somn răcnind ca un taur, și nu'și găsea loc prin casă, de usturime. Dar neaflînd care'i vinovatul, și nebizuindu-se în putere a se bate cu toți, se puse la făcut mătăniî și ne blestema, de'i curgea foc din gură. Noi însă cu toate blestemele lui, mai puindu'i în alte nopți cîteva poște, și făcîndu-i-se talpele numai o rană, a fost nevoit să'și ia tîlpășița spre Humulești, lehametîndu-se de popie și lăsînd toate merindele sale în stăpinirea noastră. Îndată după asta, Gitlan scrise lui Oșlobanu:

Iubite Oșlobene,

— Mă închin cu sănătate de la golătate, despoieții din urmă. De n'aveți ce mînca acolo, poftim la noi să postim cu toții.

Al tău voitor de bine.

ZAHARIA

MARE CĂPITAN DE POȘTE

Peste vr'o cîte-va zile, am mai tăiat gustul de popie unuia, care venise în gazdă la noi din proaspăt; Nic'a lui Constantin a Cosmei, din Humulești, se duse și el cu talpele bășicate pe urma lui Oșlobanu.

Și cu atita mai bine; căci tot își pierdea vremea în zadar. Iar Trăsnea, fiind mai chilos și mai tare de cap, rabdă el cit rabdă, și dacă vede că'l răzbim cu poștele, se mută la altă gazdă, luîndu'și partea de merinde. Și cu astă rînduială, am rămas noi acum numai trei la Pavel ciubotarul; eă, Gâtlan, văru-meu Ioan, poreclit Mogorogea și moș Bodringă pe deasupra. Văru-meu, care văzuse de patima celorlalți, luase obicei în toată seara, la culcare, a'și coase mînele contășului, și vîrindu'și picioarele într'insele dormea fără grijă. Vorba ceea:

Paza bună trece primejdia rea.

Proape de Crăciun, Pavel făcu o păreche de ciubote de iuft vărului meu Ioan, cu care era prieten unghie și carne. Doi icusari plătise Mogorogea lui Pavel pentru ciubote. Dar ce'î drept, făceau paralele acele; căci pusese piele bună, talpă de fund și erau cusute de tocmeală. Numai scîrți uitase Pavel să puie și pentru asta rău i s'a stricat inima lui Mogorogea. Noroc mare că era o iarnă geroasă și omătul ajuta la scîrțit.

În vacanție ne ducem a casă, ș'apoi vorba Țiganului cu «Crăciunul sătului...» Costițe de porc afumate, chiște și buft umplut, trandafiri usturoieți și slănină de cea subțire, făcute de casă, tăiete la un loc, fripte bine în tigiaie, și cu mămliguță caldă se duc unse pe gît. Mai face el țăranul și alte feluri de mîncări gustoase, cînd are din ce le face. Și mulțămită Domnului, părinții noștri aveau de unde; căci sărăcia nu se oploșise încă la ușa lor, pe cînd știu eă. Și să nu'mi uit cuvîntul; petrecem noi sār-

bătorile frumos la părinți în Humulești, și după bobotează, ne întoarcem iar la Folticenî, la Pavel, gazda noastră. Pe la școală mai dam noi așa citeodată, de formă. Dar la drept vorbind, nici n'aveam ce căuta; căci bucheaua poate s'o învețe și a casă, cine vrea. Iar cine nu, ferice de dînsul! Și eă, unul, eram dintr'acei fericiți; cînd e vorba de credință, ce'ți mai trebuia învățătură? De la moș Bodringă, zic și eă că aveai ce învăța; fluierul său te făcea să joci fără să vrei, și poveștile lui nu'ți dau vreme de dormit. Afară de asta, mai avem noi cu ce ne trece vremea, cînd voiam: țencușa, ba tăbăcăreasca său concina, ba alte ori, noaptea, ne puneam la *taciale* pînă se făcea ziuă albă. Iar în sărbători o luam hăbăuca prin cele sate, pe unde știam că se fac hori. În Rădășeni, sat mare, frumos și bogat, am jucat la trei jocuri într'o singură zi: unul de flăcăi tomnaticî, la care venise fetele cele mai tinere; altul de flăcăi tineri, la care venise fetele cele stătute; iar al treilea de copilandri, la care venea cine poftea. Flăcăii abia se legănaă în joc, și hora se învîrtea foarte încet. Fetele nu așteptău rugate, ca pe aiurea, ci fie-care desprindea mîinile a doi flăcăi, unde'î venea la socoteală, spunea bună ziua! și urma jocul înainte. Văru-meă fudulindu-se cu ciubotele cele nouă, juca numai lingă fata vornicului, soră cu crîșmărița cea frumoasă din Folticenî. Și Gîtlan care juca lingă mine, îmi spuse la ureche:

— Las, că'î vedea tu ce am să'î fac lui Mogo-rogea, de 'î-a ticni ziua de azi, păcat să'mi fie!

— Tacî, măi, zic eû, ce măi vorbești în bobote; că s'a mînia omul și s'a duce și el acasă.

— Eî, ș'apoi? ce mare pagubă! Vorba ceea: «Dacă s'a da baba jos din căruță, de abia 'i-a fi măi ușor iepei.» Și jucăm înainte.

Seara ne întoarcem la gazdă, și Mogorogea, băiat grijuliv, își curăță ciobotele frumos și le pune la uscat pe vatră, [de-o parte], cum făcea totdeauna. A treia zi, după asta, ciobotele văru-meu se rup hăbuc în toate părțile... Și el, supărat la culme, se leagă de Pavel, să'i facă altele în locul acelora, orî să'i dea banii îndărăt numai de cît.

— Mî-ai pus piele scoaptă, cîrpaciule, zise Mogorogea înfuriat; așa fel de prietin îmi ești? Haitî! alegeți una din două; căci altfel, dai cîrstea pe rușine; îți trîntesc ciobotele de cap! auzitu-m'ai?

Pavel, neștiindu-se vinovat, zise cu dispreț:

— Ia ascultă, dascăle Mogoroge, nu te prea întrece cu vorba, că nu'ți șede bine. Pe cine faci cîrpaci? După ce-ai purtat ciobotele atîta amar de vreme, umblînd toată ziua în *podgheazuri* și le-ai scrombăit pe la jocuri și prin toate *corhanele* și *coclaurile*, acum ai vrea să'ți dau și banii înapoi, orî să'ți fac altele nouă? Dar știi că ești ajuns de cap! Nu'ți e destul că m'ai amețit puindu'ți sfărloagele pe calup, trăgîndu-le la șan și ungîndu-le aici pe cuptor la nasul meu în toate diminețele? Ba de cîte orî 'mî-ai pus și poște la picioare; și eû, ca omul cel bun, tot am tăcut și ți-am răbdat. Îmi pare rău că ești gros de obraz! Eî las că te-oîu slujii eû de acum, dacă ți-i vorba de așa.

— Ce spui, cărpaciule, zise văru-meu; și tu mă mogoroghești? D'apoi numa'n ciubotele tale am stat eu, bicisnicule? Încă te obrăznicești? Acuș te-oî otinji cu ceva, de nu te'î putea hrăni în toată viața?

— Până ce mi'î otinji, zise Pavel, eu acuș te *cinătuiesc* frumușel cu dichiciul; înțeleș'ai!

Văzînd noi că era cît pe ce să se încaiere la bătaie, ne punem la mijloc, și'î împăcăm cu mare greu: Ioan să mai dea un irmilic lui Pavel, iar el să'î căputeze ciubotele,—și pace bună.

Mai glumeau ei după aceasta cîine-cîinește, dar lui Mogorogea nu'î eșea de la inimă atrontul ce'î făcuse Pavel. În săptămîna Hărții sau Cărneleagă, moș Vasile, viînd la Folticeni, între alte merinde, aduce feciorului seeu și trei purcei grijiți gata.

— Bine ai venit sănătos, tată, zise Ioan sărutîndu-i mîna. Așai că ne-ai nimerit?

— Bine v'am găsit, sănătoși, măi băieți, răspunse moș Vasile. D'apoi vorba ceea: Nimeresc orbii Suceava și eu nu eram să vă nimeresc? Apoi din vorbă în vorbă ne întrebă: — Ei, ce mai zice Mecetul despre popia voastră? Are gînd să vă dea drumul degrabă? Căci eu drept să vă spun, m'am săturat de atîta sdruncen și cheltuială.

— Nu se zice Mecet, ci Catihet, tată, răspunse Ioan rușinat.

— Na, na, na, Măria ta! par-că astă grijă am eu acum?... vorba ceea: nu'î Tanda ci'î Manda; nu'î tei-belei, ci'î belei-tei... de curmei... Și ce mai atîta încunjur?.. Mecet, berechet, Pleșcan, cum s'a fi chemînd, Ioane, știu că ne jupește bine, zise moș Va-

sile. Ş'apoi ci-că popa'i cu patru ochi!... Ia mai bine rugați-vă cu toată inima sfintului Hăraşc ¹⁾ Nicolae de la Humuleşti, doar v'a ajuta să vă vedeți popi odată; ş'apoi atunci... ați scăpat și voi deasupra nevoii; bir n'aveți a da, și *havalele* nu faceți, la mese ședeți în capul cinstei și mâncați tot plăcinte și găini fripte. Iar la urmă vă plătește și dințaritul... Vorba ceea: picioare de cal, gură de lup, obraz de scoarță și pîntece de iapă se cer unui popă, și nu'i mai trebuie altă-ceva. Bine-ar fi, Doamne iartă-mă, ca fețele bisericesti să fie mai alt-fel!... Dar... veți fi auzit voi, că popa are mîna de luat, nu de dat; el mănîncă și de pe viu și de pe mort. Vedeți cît de bine trăiește Mecetul, fără să muncească din greu ca noi... Numai... dă;... darul se cinstește!... Ioane, eă ți-am și ochit un potcapic, zise moș Vasile, la pornire. Cată de nu te lăsa pe tinjală; pune mîna pe aștat ²⁾ mai răpede și vin'acasă; căci Ioana lui Grigoraș Roșu, de la noi, așteaptă cu nerăbdare, să-ți fie preuteasă. Mai rămîneți cu sănătate, dascăle Zaharie și nepoate, că eă m'am dus!

— Mergeți sănătos, moș Vasile, zicem noi, petrecîndu'l până încolo; și vă rugăm, spuneți părinților, din partea noastră, că ne aflăm bine și'i dorim.

După ce se duce moș Vasile, eă zic lui Ion cu binișorul.

— Vere, ia să frigem în astă seară un purcel de ceia, că tare mi'i dor! Mogorogea, nătîng și zgîrcit cum era, începe a striga la mine:

¹⁾ Ierarh.

²⁾ Atestat.

— Mă! ia ascultați; eu nu's Nică Oșlobanu, să mă suciți, cum vreți voi... Cu ce mă hrăniți, cu aceea am să vă hrănesc. Nu vă dau nici o bucățică de purcel, măcar să crăpați.

— Iar de nu, cel ce zice, răspunde Gâtlan.

— Amin! bleștesc eu cu jumătate de gură.

— Și eu mă anin, spune Pavel de după sobă.

— Amin, neamin, ștergeți-vă pe bot despre purcei, zise Mogorogea cu ciudă; înțesați? Nu tot umblați după bunătați; mai mâncați și răbdări prăjite, că nu va fi nimica.

— Ia lăsați'l încolo, măi; stă'i-ar în gît pe ceia lume, zise Zaharia.

Și ne punem, dragă Doamne, la învățat. Însă fie vorba între noi; nu ne era a învăța, cum nu'i e cînelui a linge sare. În sobă arsese un foc strașnic; îl învălisem și astupasem, căci era ger afară. Moș Bodringă se încurcase nu știu pe unde în seara aceea și Pavel neavînd lucru ca alte dați, se culcase de vreme. Iar Mogorogea nădăjduindu-se în potcapicul tătane-său, adormise înaintea lui Pavel, cu picioarele în mînicile contășului, după obicei și horăia zdravăn. Vorba ceea: «Lasă-mă să te las!» Mai tîrziu stîngem și noi lumănarea și ne culcăm; însă nu puteam adormi, gîndindu-ne la purcel.

— Măi Zaharie, nu mai ai tu vr'o poștă de cele unde-va, zic eu încet.

— Nu, bre, răspunse Zaharia și mai încet; și Doamne! ce bine-ar fi să trîntim una lui Mogorogea. Dar până la poștă, până la nu știu ce, na cutișul meu, tae încetișor cusutura de la mîneca lui

Mogorogea în dreptul unei talpe, dă'i o pîrleală bună cu niște chibrituri de aste, care ard mocnit, și lasă dacă'i-or mai ticni purceii... Numai cată de nu te mocoși atita...

— Adă cuțitașul încoace, zic eū, și la toată întîmplarea, cred ca nu mă vei da prin șperlă și nu'l vei lăsa să mă bată!

— Nicī vorbă nu mai rămīne, zise Zaharia; dă'i pîrleală înainte, fără grijă.

Atunci... îmi iaū eū inima în dinți și fac tocmai așa, cum fusesem povățuit de Gitlan: tai cusutura încetișor, și țin cătu-ți'i zmocul de chibrituri aprinse la călciul văru-meū, unde era pielea mai groasă, pîna ce'l răzbește focul. Și când răcnește odată cît se poate, eū svīrrr! chibriturile din mînă, țuștiū! la spatele lui Zaharia, și 'ncepem a horăi, de par'că dormeam cine știe de cînd.... Ion însă, împiedicat cu picioarele în mînicile contășului, căzuse alivanta la pămînt, zvîrcolindu-se ca șarpele și blestemîndu-ne, cum îi venea la gură:

— Vai! osîndiv'ar Dumnezeū, să vă osîndească, soiuri ticăloase, ce sunteți! Nime n'are cap să se odihnească în casă, de răul vostru! Cine oare mī-a făcut șotia? Pe Zaharia și Nică, îi aud horăind și nu cred să fi îndrăznit. Numai că hoțomanul de Pavel mī-a făcut'o.... bea-l'ar tăunii să'l bea, cînd 'i-a fi somnul mai dulce! Și încă se preface că doarme, ticălosul! Ia să'l învăț eū a'și mai bate altă dată joc de om.

Și repede ia cu cleștele un cărbune aprins din vatră, și cu dînsul pe cuptor la Pavel. Și cum dormea

sărmanul, cu fața în sus, îi pune cărbunele pe pieptul gol, zicînd:

— Na! satură-te de făcut șagă cu mine, cîrpaciule!

Atunci se aude un răcnet spăimîntător și odată cu răcnitul, Pavel izbind cu picioarele în sobă o și darmă la pămînt. Și în buimăceala aceea, trezindu-se cu Ion fața 'n față, unde nu se încinge între dinșii o bătaie crîncenă; ș'apoi stai de'i privește, dacă te rabdă inima....

— Sai, Zaharie că se face moarte de om în casa asta, și noi avem să dăm seamă, zic eū tremurînd ca varga, de frică.

— Ho, mă! ce vă este, zise Zaharia, sărînd ca un vultur între dinșii. Casă de oameni de treabă se chiamă asta?

Iar eū, amandea pe ușe afară, plingînd, și încep a răcni cit îmi lua gura, strigînd megieșii. Oamenii sărîră, buimaci, care dincotro, crezînd că'i foc orî ne taie cătanele. Doamne ferește! Căci era oștire nemțească în Folticeni pe vremea aceea. După ce se mîntuie clăcușoara asta, lumea ne lasă în cit ne-a găsit și se împrăștie huiindu-ne. Să fi văzut ce blăstămîție și gălămoz era în casă: ferestrele sparte, soba dărămată, zmocuri de păr zmulse din cap, sînge pe jos, Pavel cu pieptul ars și Ion cu călcîiul fript ședeau la o parte găfuind; eū cu Zaharia de alta, mirîndu-ne de cele întîmplate.... iar nevinovații purcei fiind spînzurați în tindă la răceală, nu se știa ce s'aū făcut!... Zaharia, de la o vreme voind a curma tăcerea, zise:

— Cîntă-le deacum, Ioane: «Ce-i fără prihană a-

leluia!» și nu mai tinji atita după dinșii; se vede că așa le-a fost scris, mititeii!

— Ia nu măi clămpăni și tu din gură, măi, răspunse Ion, plin de năduh; ați tot strigat asupra lor și iacă vi s'a făcut pe voie.

În vorbele aceste, viind și moș Bodringă chiurluit, începe a'și face cruce de la ușă.

— Ei, moșule, zic eū; place'ți cum ne-ai găsit?

Pavel, care pînă atunci șezuse ca mut, uitindu-se prin casă amărit, zise:

— Ia ascultați, dascălilor: ca să se mîntuie toată dihonია, cărăbăniți-vă de la mine și mă lăsați în pace!

Noi, bucuroși c'am scăpat numai cu atita, ne luăm ce măi avem și ne mutăm la un fierar peste drum, dimpreună cu moș Bodringă, mîngiitorul nostru. Prin postul cel mare se răspîndește vuiet prin dascăli despre desființarea Catihetilor și trecerea celor măi tineri dintre noi la Socola.

— Na'ți-o bună, [că ți-am frînt-o ¹⁾] zise Trăsnea; cînd la dică, nu'i nimică. Vorba ceea: «Ne-am procopsit cu cai cu tot...» Dracul mă punea să'mi bat capul cu gramatica?... De știam asta, măi bine ședeam acasă; și cu banii cîți s'aū dat pe ici pe colea, își prindea tata altă nevoie.

— D'apoi noi, ziseră dascălii cei însurați, oftînd; ne-am calicit cu desăvirșire; simți, ba oițe, ba stupi, ba cai și boi s'aū dus ca pe gura lupului! Părintele Catihetul să trăiască!....

1) «Șezătoarea» V. pag. 214.

— Ia tăceți, bre, răspunse Zaharia; banu'î ochiul dracului, s'a mîntuit vorba!.... Ce'l mai cisluiți atîta pe bietul catihet?... Par'că numai el e de-aceia?... Ș'apoi, și vouă, nu știu zău, cum va mai intra cineva în voie. Vorba ceea: «Hai în car! — Baiu! — Hai în căruță!—Baiu! — Hai în teleagă!—Baiu! — Hai pe jos! — Baiu!» — ziceți mai bine că vă trageți la teapa voastră, ca apa la matcă. Eū îs mai bucuros că s'a întîmplat asta. La Socola să mergem dacă voim să ieșim dobă de carte!... Acolo's profesorii cei mai învățați din lume, după cum aud eū.

— La Socola! strigă dascălii cei mai tineri.

— Duceți-vă pe pustiū, dacă vă place; duce-v'ați învîrtindu-vă ca ciocîrlia, strigă cei bătrîni!

Și așa, aproape de Paști, ne-am răslețit unii de alții, și la Socola a rămas să meargă cine-a vrea în toamna viitoare, anul 1855.

IV *)

GÎNDURÎ DE CĂLUGĂRIE. — DRUMUL SPRE IAȘI. — MOȘ LUCA
ȘI SMEIÎ LUI. — LA SOCOLA.

Cum nu se dă scos ursul din birlog, țăranul de la munte strămutat la cîmp, și pruncul deslipit de la sînul mamei sale, așa nu mă dam eu dus din Humulești, în toamna anului 1855, cînd veni vremea să plec la Socola după stăruința mamei. Și oare de ce nu m'aș fi dat dus din Humulești, nici în rup-tul capului, cînd mereu îmi spunea mama că pen-tru folosul meu este aceasta? Iaca de ce nu, dragă-liță Doamne, eram și eu acum holtei, din păcate! Și Iași, pe care nu'i văzusem nici-odată, nu erau aproape de Neamț, ca Folticeni; de unde toamna tîrziu și mai ales prin cișlegile de iarnă, fiind nop-țile mari, mă puteam repezi din cînd în cînd, pîș-lind'o așa cam pe după toacă și tot înainte, seara pe lună, cu tovarășii mei, la clăci în Humulești, pe

*) Publicat întîiași dată în ediția Șaraga (1892). După o notiță a d-lui Art. Gorovei („Șezătoarea“ V pag. 192) această parte a fost citită pentru întîia oară la 1888 într'un cerc literar întrunit la N. Bel-diceanu în Iași.—Cîte-va fragmente au fost scrise în Albumul răpo-satului profesor Gruber. (Teodorescu-Kirileanu, în „Șezătoarea“ V pag. 210).

unde știam noi, ținînd tot o fugă ca telegării; și după ce jucam cît jucam, furam cîte-un sărutat de la cele copile sprintare, și până'n ziuă, fiind ieșiți din sat... cam pe la prînzul cel mare ne aflam iar în Folticenî; trecînd desculți, prin vad, în dreptul *Baci*, Moldova înghețată pe margini, și la dus și și la întors, de ne degera măduva în oase de frig! Inima însă ne era fierbinte, că ce gîndeam și izbîndeam. De la Neamț la Folticenî și de la Folticenî la Neamț, era pentru noi atunci o palmă de loc. Dar acum se schimbă vorba: o cale scurtă de două poște, de la Folticenî la Neamț nu se potrivește c'o întindere de șease poște, lungi și obositoare, de la Iași până la Neamț. Căci nu vë pară șagă: de la Neamț până la Iași e cîtu'i de la Iași până la Neamț; nici mai mult, nici mai puțin. Și mai bine să rămîi pe loc, Ioane, chiteam în mintea mea cea proastă, decît să plîngi nemîngiîet și să te usuci, de dorul cui știu eū, vîzînd cu ochii!... Dar vorba ceea: «Ursul nu joacă de bună voie.» Mort, copt, trebuie să fac pe cheful mamei, să plec fără voință și să las ce'mi era drag!

Dragu'mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se oglindește cu mihnire Cetatea Neamțului, de atîtea veacuri! Dragi'mi erau tata și mama, frații și surorile și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu cari în zile geroase de iarnă, mă desfătam pe ghiață și la saniuș; iar vara în zile frumoase de sărbători, cîntînd și chiuînd, cutreieram dumbrăvile și luncile umbroase, prundul cu știoalnelor, țarinile cu holdele,

cîmpul cu florile și mîndrele dealuri, de după care'mî
zîmbeaŭ zorile, în zburdalnica vîrstă a tinereței!
Asemenea dragi'mî erau șezătorile, clăcile, horele
și toate petrecerile din sat, la care luam parte cu
cea mai mare însuflețire! De piatră de-ai fi fost și
nu se putea să nu'ți salte inima de bucurie cînd au-
zeai une-orî, în puterea nopței, pe Mihai scripcariul
din Humulești, umblînd tot satul cîte c'o droae de
flăcăi după dinsul și cîntînd:

„Frunză verde de cicoare
Astă noapte pe răcoare
Cînta o privighetoare
Cu viersul de fată mare ;
Și cînta cu glas duios,
De picaŭ frunzele jos.
Și cînta cu glas subțire
Pentru-a noastră despărțire.
Și ofta și ciripea,
Inima de 'ți-o rupea.“

Și cîte și mai cîte nu cînta Mihai lăutarul din
gură și din scripca sa răsunătoare, și cîte alte pe-
treceri pline de veselie, nu se făceaŭ pe la noi,
de'ți părea tot anul zi de sărbătoare! Vorba unei
babe: «Să dea Dumnezeuŭ tot anul să fie sărbători
și numai o zi de lucru; și atunci să fie praznic și
nuntă.» Apoi lasă'ți, băiete, satul cu tot farmecul
frumusețelor lui, și pasă de te du în loc strein și
așa depărtat, dacă te lasă pirdalnica de inimă! Și
doar mă și sileam eu, într'o părere, s'o fac a în-
țelege pe mama, că pot să mă bolnăvesc de dorul
ei, și să mor printre streini; că văru-meŭ Ion Mo-
gorogea, Gheorghe Trăsnea, Nică Oșlobanu și alții
s'au lăsat de învățat, și despre asta, tot mănîncă

pîine pe lîngă părinții lor. Dar zadarnică trudă! Mama avea alte gînduri; ea îmi pregătea cu îngrijire cele trebuitoare, zicîndu'mi de la o vreme cu asprime :

— Ioane, cată să nu dăm cinstea pe rușine și pacea pe gîlceavă:.... Ai să pleci unde zic eū. Și Zaharia lui Gitlan merge cu tine. Luca Moșneagu, megieșul nostru, vĕ duce cu căruța cu doi cai ca niște smei. Ia, mai bine, repezi-te pănă la el de vezî, gata'i de drum? Că mîine desdimineața, cu ajutorul Domnului, plecați.

— Nu mă duc, mamă; nu mă duc la Socola, măcar să mă omori, ziceam eū plîngînd cu zece rînduri de lacrimi! Mai trăiesc ei oamenii și fără popie.

— Degeaba te mai sclifosești, Ioane, răspunse mama cu nepăsare; la mine nu se trec acestea.... Pare-mi-se că știi tu moarea mea... Să nu mă faci ia acuș, să ieū *culeșerul* din ocnîță, și să te dezmiĕrd, cît ești de mare!.... Apoi chiamă pe tata și'i zice hotărîtor: «Spune'i și d-ta băietului omule, ce se cuvine, ca să'și iea nădejdea și să'și caute de drum.»

— Mai rămîne vorbă despre asta, zise tata, posomorît. Are să urmeze cum știm noi, nu cum vrea el; că doar nu-'i de capul său. Când m'ar bate nu-mai atîta grijă, măi femeie, ce 'mĭ-ar fi?! Dar eū mă lupt cu gîndul, cum să 'i port de cheltuială; căci banii nu se culeg de la trunchi, ca surcelele. Și la iști vr'o șese, arată de dînsul, dacă rămîn acasă, nu li mai trebuie nimica? Dar fiind el cel mai mare, norocul său; trebuie să căutăm a'l sburătăci, căci

nu se știu zilele omului! Și poate vre-odată să fie și el sprijin pentru iștialalți.

Văzînd eă că nu 'i chip de stat împotriva părinților, începui a mă gîndi la pornire, zicînd în sine'mi cu amărăciune: — Ce năcaz de capul meu! Preoții noștri din sat n'aău mai trepădat pe la Socola, și, mila sfîntului! Nu 'i încape cureaua, de pîntecoși ce sînt. D'apoî călugării: o adunătură de *zampa-ragii* dugliși, din toată lumea, cuibăriți prin mănăstire, ce nu ajung!?! Și eă să înșir atîtea școli: în Humulești, la Broșteni în crierii munților, în Neamț, la Folticenî și acum la Socola, pentru a căpăta voie să mă fac ia acolo un popă prost, cu preuteasă și copii, prea mult mi se cere!...

Acuș îi spun mamei că mă duc la călugărie, în Neamț ori la Secu. Și cu cîtă carte știu, cu cîtă nu știu, peste ciți-va ani pot s'ajung *dichiū* la vr'un mitoc, și să strîng un știubei plin de galbeni, ca părintele Chirilaș, de la jugărit, din Vinătoriî Neamțului. Ș'apoî atunci.... pune 'ți cuvioase Ilarie, plosca cu rachiū la șold, icrișoare moi cît se poate de multe, și alt-ceva de gustare în buzănarile dulamei, pistoalele 'n brîu pe sub rasă, comanacul pe-o ureche, și cu *sabia Duhului* în mînă și pletele în vînt, ia-o la papuc peste «Piciorul Rău» spre «Cărarea afurisită» dintre Secu și Agapia din deal, unde toată vara se aude cîntînd cu glas îngeresc:

«Ici în vale la pîrău,

«Mielușa lui Dumnezeu! . . . »

Iar cite-un glas gros răspunde :

«Hop și eū de la Durău
«Berbecu lui Dumnezeu! . . . - »

Căci, fără să vreaū, aflasem și eū păcătosul cîte-
ceva din tainele călugărești umblînd vara cu băieții
după... bureți, prin părțile acele, de unde prinsesem
și gust de călugărie... Știi, ca omul cuprins de evlavie.

În sfîrșit, ca să nu 'mă uit vorba, toată noaptea
cea dinainte de plecare, pînă s'aū revărsat zorile,
m'am frămîntat cu gîndul fel și chip, cum ași putea
îndupleca pe mama, să mă dea mai bine la mănăs-
tire; și tocmai cînd eram hotărit a spune mamei
aceste, iacă și soarele răsare, vestind o zi frumoasă,
și Luca moșneagul, însurățel de al doilea, a cărui
tinăra neastă avusese grijă să 'l trezească la timp
și să 'l pregătească de pornire, se și aude strigînd
afară: «Gata sunteți? Haidem! că eū vă aștept cu
caii înhămați». Mama atunci mă și ia repede, repede
la pornit, fără să am cînd îi spune de călugărie.

Și, scurtă vorbă, ne adunăm, cu rudele lui Zaha-
ria, cu ale mele, în ogradă la moș Luca, sărutăm
noi mîna părinților, luîndu-ne rămas bun cu ochii
înecați de lacrimi, și după ce ne suim în căruță, su-
părați și plînși ca vai de noi, Luca Moșneagu, ha-
rabagiul nostru, dă bici cailor, zicînd nevastei sale,
care închidea poarta după noi: — «Olimbiadă, ia
seama bine de borta ceea!» Căci, niște porci spăr-
gînd gardul într'un loc, se înădise în grădină, la
păpușoi...

Era dimineața, în ziua de tăierea capului Sfintu-
lui Ioan Botezătorul, cînd ieșiam din Humulești, și
fetele și flăcăii gătiți frumos, ca în zi de sărbătoare,

foiaș prin sat în toate părțile, cu bucuria zugrăvită pe fețe! Numai eu cu Zaharia, ghiemuiți în căruța cu moș Luca ne duceam surgun dracului pomană! Că mai bine n'oi putea zice.

— Rogu-te, mîna mai tare, moș Luco, zic eu, să nu se mai uite satul ca la urs la noi!

Luca Moșneagu, însă, mîna cum știa el; căci, smîrtoagele lui de cai erau vlăguiti din cale-afară, și slabi și ogîrjiți ca niște mîți de cei leșinați, nu zmei, cum zicea mama, care nu știa cum să mă urnească mai degrabă din casă.

— Fire-ar afurisit să fie cine a mai desființat și catihețiile cele, tocmai acum în vremea noastră, zise Zaharia lui Gitlan, plin de năduh, după ce am eșit la drum afară. Cînd să-ți petreci și tu tinerețea, apucă-te de cărturărie; par'că are omul zece vieți! Tot umblind noi din școală în școală, mai mult ia așa «de frunza frăsinelului», mîine-poimîne avem să ne trezim niște babalici gubavi și oftigoși, numai buni de făcut popi, ieșiți din Socola.

— Ce zici dumneata, moș Lucă, despre unele ca acestea?

— Ce să zic, dascăle Zaharia; știm noi cum vi's formele? Eu, trebuie să vă duc la locul hotărit, și de aci în colo, cum v'a sluji capul. Hi! căluții tatei, să ne întoarcem cît mai degrabă acasă.

Cînd auzeam noi pe moș Luca pomenind cu drag de casă, și cînd mai vedeam cum rămîn satele și locurile frumoase în urmă și tot altele necunoscute se înfătoșază înainte-ne, supărarea noastră creștea la culme! Pentru fie-care fintînă, pîriu, vilcică, dum-

bravă și alte locuri drăgălașe ce lăsam în urmă-ne, scoteam cîte un suspin adinc din piepturile noastre! Și, după mintea ce-o aveam, ne-am fi întors înapoi chiar atunci, de nu eram dați în seama lui moș Luca, de care ne rușinam ca și de părinții noștri.

După un scurt popas făcut la podul de la Timișești, de pe Moldova, pornim înainte spre Moțca și suim încet-încet, codrul Pășcanilor. Apoi, din vîrfurile acestui codru, mă aruncăm, nimernicii de noi, cîte-o căutătură jalnică spre munții Neamțului; urieșii munți, cu vîrfurile ascunse în nouri, de unde purced izvoarele și se revarsă piraiele cu repegiune, șoptind tainic în mersul lor neîncetat, și ducînd poate cu sine multe, multe patimi și ahturi omenești să le înece în Dunărea măreață!

— Ei, ei! măi Zaharie, zic eū, coborîndu-ne la vale spre Pășcani: de-acum și munții 'i-am pierdut din vedere, și înstreinarea noastră este hotărîtă, cine știe pentru cîtă vreme!

— Cum ne-a fi scris de la Dumezeū sfîntul, zise Zaharia cu glasul aproape stîns. Ș'apoi rămase dus pe gînduri tot drumul, pînă la Blăgești, peste Siret, unde ne-a fost și masul în noaptea aceea. Dar vai de masul nostru! Aici, pe prispa unui rotar, puțin de nu era să rămînem chiorî. De cu seară și pînă după miezul nopții, am stat numai într'o fumărie de baligî, ca la carantină, și tot ne-aū coșit tîntării.

— Așa'i viața cîmpenească, zise moș Luca, *cîos-mălindu-se* și învîrtindu-se ca pe jeratic, de răul tîntării. Cum treci Siretul, apa'i rea și lemnele

pe sponci; iar vara te înăduși de căldură și țințării te chinuiesc amarnic. N'aș trăi la cîmp, Doamne fe-rește! Halal pe la noi! Apele's dulci, limpeză ca cristalu și reci ca ghița; lemne de-ajuns; vara, umbră și răcoare în toate părțile; oamenii mai să-nătoși, mai puternici, mai voinici și mai voioși, iar nu ca iști de pe la cîmp: sarbeză la față și zbîrciți, de par'că se hrănesc numai cu ciuperci fripte în toată viața lor.

— Știi una, Moș Luca, zise Zaharia: de la o vreme găinușă'i spre asfințit, rarițile de-asemine și luceafărul de ziuă, de-acum trebuie să răsară; haidem să pornim la drum.

— Că bine zici, dascăle Zaharie; par'că 'ți-a ieșit un sfint din gură. De cît ne-om tot învîrți și cîoșmoli pe iastă prispă, mai bine să scurtăm din cale. Căci mare'i Dumnezeu, ne-a feri el de întîmplări! — Și așa, luîndu-ne rămas bun de la gazdă, care era tot afară culcat pe altă prispă, plecăm. Și cum ieșim în șleah, părerea noastră de bine: întîlnim cîți-va oameni cu niște care cu draniță, mergînd spre Iași; ne întovărășim cu dinșii, de frica lăieșilor din Ruginoasa, și hai, hai! hai, hai! până'n ziuă, iacă-tă-ne în Tîrgul-Frumos, unde-am și înjunghiat cîți-va harbujă într'ales, de ne-am potolit deocamdată și foamea și setea. Apoi, după ce s'aû hodinit caii, am pornit înainte spre Podul-Iloaei, și de aici, tot înainte spre Iași, mai mult pe jos de cît în căruță, căci zmeii lui Moș Luca se muiese de tot; și țăraniî noștri glumeți, cum sunt ei, ne tot șfichiuiaû, în treacăt, care din cotro, de ni-era mai

mare rușinea de rușinea lui Moș Luca. Iar, mai ales pe la asfințitul soarelui, tocmai cînd intram în Iași, pe rohatca Păcurari, un flăcoan al dracului ne-a luat în ris cum se cade, zicînd:

— Moșule, ia seama de ține bine telegarii aceia să nu ia vînt; că Iașul ista'î mare, și Doamne fe-rește, să nu faci vr'o primejdie !...

Atita 'i-a trebuit lui Moș Luca, ș'apoi lasă pe dînsul; cîte parastase și panaghii, toate i le-a ridicat... I-auzi, măi! Dac-ar ști el, chiolhăsonul și ticăitul, de unde am pornit astă noapte, și-ar strînge lioarba acasă; n'ar mai dirdăi asupra căișorilor mei! Ș'apoi doar nu vin eū acum întîiași dată la Iași, să-mi dea povață unul ca dînsul, ce rînduială trebuie să pă-zesc. Patru-zecile mîne-sa de golan! Dacă n'a stat o leacă, să-l învăț eū a mai lua de altă dată dru-meții în ris.

Văzînd noi că ne ia oamenii tot peste picior, și pe Moș Luca tulburat din cale afară, cum eram în căruță, ne acoperim peste tot c'un țol zicînd eū cu sfială: — Moș Luca, de te-a întreba cine-va, de acum înainte, de ce trag caii așa de greū, să spui că aduci niște drobi de sare de la Ocnă, și las' dacă nu te-a crede fie-care...

— Ei, apoi?! Știutu-v'am eū că și voi 'mi-ați fost de aceștia, zise Moș Luca mergînd pe lîngă cai, plin de năduh; nu mă faceți, că ia acuși vă ard cîte-va jordi prin țolul acela, de vă trece spur-catul !...

Auzînd noi ce ni se pregătește, ghiontitu-ne-am unul pe altul, chicotînd înădușit, și ca mai ba să

zicem, nici cîrc ! În sfîrșit, după multe șfichiuri ce
 a primit Moș Luca de la unii-alții, cum e lumea a
 dracului, mergînd noi în pasul cailor, din hop în
 hop, tot înainte prin rătăcările de pe ulițele Iașilor,
 am ajuns într'un tîrziu, noaptea, în cieriul Socolei
 și am tras cu căruța sub un plop mare, unde am
 găsit o mulțime de dascălime adunată de pe la cati-
 heți, din toate județele Moldovei ; unia mai tineri,
 iar cei mai mulți, cu niște tîrsoage de barbe cît
 badanalele de mari, șezînd pe iarbă, împreună cu pă-
 rinții lor, și preuți și mirenî, și mărturisindu'și unul
 altuia păcatele

Popa Duhu ¹⁾

Cine-a întilnit vr'odată în calea sa un popă, îmbrăcat cu straie sărăcuțe, scurt la stat, zmolit la față, cu capul pleș, mergînd cu pas rar, încet și gînditor, răspunzînd îndesat «sluga dumitale» cîi nu'l trecea cu vederea, căscînd cu zgomot cînd nu'și găsea omul cu care să stea la vorbă, făcînd lungi popasuri prin aleiele ascunse ale grădinilor publice din Iași, cîte cu o carte în mîină, tresărînd la cîntecul păsărilor și oprindu-se cu mirare lingă moșinoaietele de furnici, pe care le numia el «republici înțelepte», dezmiardînd iarba și florile cimpului, icoane ale vieții omenești, pe care le uda cîte cu o lacrimă fierbinte din ochii săi, și apoi coprins de foame și obosit de osteneală și gîndire, își lua cetinel drumul spre gazdă, unde'l aștepta sărăcia cu masa întinsă?...

¹⁾ Tipărit întîiași dată în «Convorbiri literare» Anul XV, 1881. În sumarul «Convorbirilor» bucată aceasta e considerată drept narațiune, iar în edițiile cele lalte de «anecdotă». Credem că e mai nimerit a o clasifica printre «Amintirile» lui Creangă.

Acesta era părintele Isaiia Duhu, născut în satul Cogeasca-veche, din județul Iași.

Patru păreți streini, afumați și îmbrăcați cu rogojini; teancuri de troftoloage grecești, latinești, bulgărești, franțuzești, rusești și românești pline de painjeni și aruncate în neregulă prin cele unghere, un lighean de lut cu ibric pentru spălat, în mijlocul odăiei, apărie pe jos, gunoi și gândaci fojgăind în toate părțile, o piine uscată pe masă și un motan ghiemuit după sobă, era toată averea sfinției-sale.

Mare de inimă, iar de gură și mai mare, părintele Duhu nu se învrednicise de o viață mai bună; dar se vede că nici poftea el una așa, de vreme ce nu'și astîmpăra gura către mai marii săi, măcar să'l fi picat cu lumînarea.

De copil, în seminarul Socola, unde a învățat carte — mai mult singur de cît de la profesor — își punea degetele pe o piatră și le bătea cu alta, de ciudă că nu scriu frumos; se lovea cu pumnul peste cap, cînd vedea că nici dascălul nu putea să'i tîlmăcească bine ceva, și vai de școlarii care'l zminteaŭ de la învățătură!

Așa fiind el, cică unul dintre călugării Socolei a zis că e bun de călugăr, numindu'l «Duh diavolesc», [și de unde până unde,]¹⁾ 'l-a și călugărit și Duhu 'i-a rămas numele. Iar el, Isaiia Teodorescu se iscălea. Și din școlar, profesor a ajuns la Socola: și duh din duhul său a dat școlarilor săi o bucată de vreme. Dar purici mulți nu făcea el într'un loc, [Doamne

¹⁾ Parantezele arată cuvintele cari lipsesc în «Conv. Lit».

fereste] ; căci era duh [neastîmpărat și] neîmpăcat chiar cu sine însuși. Nicî lacom de avere, nicî de cinuri ; mulțumit cu cît avea, cu cît n'avea, cînd te mirî ce nu'i venea la socoteală, ia'ți popă dășagiî și toia-gul și pe ici 'ți-e drumul. [Vorba ceea : «Geasta (?) cu trepădatele că nu's departe satele.»]

Aci era la Socola, aci în Iași, aci la mănăstirea și în Tîrgul-Neamțului profesor, de unde cutreira munții, în sudoarea frunții, și mai la tot pasul cînta :

«Ruinata cetățuie ce acopere-acel munte
«Și de unde ochiul vede lucruri multe»

Apoi,

«Pe o stîncă neagră într'un vechiu castel
«Unde curge 'n vale un rîu mititel,»

Iar la urma urmelor :

«Pasăre galbenă 'n cioc
«Rău 'mî-ai cîntat de noroc !»...

Și tot așa și iar așa, pînă i-se făcea viața neagră și aici, ș'apoi iar se întorcea în Iași, îndrăgindu'i pentru o bucată de vreme.

Duh neastîmpărat și cutezător, în predicele sale de pe amvoanele bisericilor, înțepa ca viespea, zi-cînd :

— Elisei a curățit de lepră pe Neeman Sirianul, trimițîndu'l să se scalde în apa ¹⁾ Iordanului. Iar eū vă trimit la Căcaina ²⁾ ca să vă curățiți de lepra ignoranței și a trîndăviei.

¹⁾ În «Conv.» rîul.

²⁾ Mic rîușor din Iași, care se varsă în Bahlui.

— Odată era o floare numită rușinea fetelor, foarte răspîdită în țară la noi; dar de cînd aū luat «mirșavele ¹⁾ de modă» locul gospodinelor romînce, această floare a început a dispărea din grădinile și țarinele noastre.

— Cine are urechi de auzit, să audă!

Iar pe cei slugarnici, mindri și lucsoși îi arăta cu degetul, zicînd :

— Fățarnice, a zis Hristos, curăță mai întii partea cea din lăuntru a paharului, și a blidului, ca să fie și cea din afară curată.

Și cite și mai cite, publicate prin jurnalul «Predicatorul Moralului Evanghelic», redactat de dînsul pînă 'i-a luat Chiriarchia puterea de predicator. Dar părintele Duhu nu 'i-a tors mă-sa pe limbă.

Odată, slujind un episcop oare-care de hramul bisericeii la Buna-Vestire din Iași, părintele Duhu intră în biserică, se închină rar pe la icoane, și cum era multă lume adunată și episcopul sta în strana arhierescă, îmbrăcat pompos și cu mitra pe cap, părintele Duhu se oprește în față'i și zice în gura mare, clătînd din cap :

— Dragul mamei Cinilic, bine'ți șeade Mitropolit... Unde'i neneacă-ta să te vadă! Apoi oftînd a-dînc, mai adaugă : — Cînd veți vedea uriciunea pustiirii stînd la locul unde nu se cade să stea, să știți că aproape este sfirșitul, a zis Christos.»

După aceea se trage cu dispreț din fața episcopului, și ieșind din biserică, își caută de drum.

¹⁾ Marșandele.

Iară ceilalți popi, înlemniți cu mîinile la piept, cît pe ce să cadă amețiți din picioare, de frică și de rușinea arhipăstorului.

Nu tîrziu după aceasta, Mitropolitul face pe părintele Duhu archimandrit cu mitră, adică îi dă voie să poarte straie de miî de lei, fără să aibă cu ce să și-le cumpere.

Și părintele Isaiia, în loc să umble morțiș, ca alți popi, după cerșitorit, luînd și de pe viu și de pe mort, să aibă cu ce se împopoțona, el, dimpotrivă, zicea că este de altă părere, și anume: «De cît să dai de pomană la calici Simbăta, mai bine ceva de băut mahmurilor, Marțea». ¹⁾

Odată, chiemînd epitropul unei biserici mai sărăcuțe pe părintele Duhu să slujească de hram, Sfințiea-sa și-a atîrnat la piept o cruce mare de lemn, legată cu sfoară groasă de cînepă, zicînd:

— Iartă-mă, Doamne, că te-am spînzurat cu ață neavînd lanț de aur nici de argint, cu care te spînzură mai marii mei, Archiereii. . . .

La minăstirea Neamțului, stînd adesea orî de vorbă cu starițul Naftanail, părintele Duhu îi zicea, șficiuindu'l, că Rușii din aceasta lavră romînească s'aũ puiezit, ca și holera adusă în Moldova pe cozile cailor rusești la 1828. Starițul ne mai putîndu-i sta împotrivă, zicea de la o vreme: — Hai pacam, părinte Isaiia, cinstindu-l cu rachiũ indulcit cu miere, pahar după pahar, pînă ce părintele Duhu spunea:

¹⁾ Pasagiul întreg e întrodus (probabil după o corectură făcută de autor) ulterior în ediția Șaraga.

— Lasă-mă în pace, cuvioase, că se învîrtește lumea cu mine de atita aghiazmă rusească; mai bine să nu ne împăcăm. Și începea a-î cînta pe glas al doilea irmosul următor :

— Umblat-aŭ Israil prin valul cel învăluit, c'un urcior legat de gît, și c'un curcan fript, că s'a proslăvit. Apoi — antifoanele bețivilor, pe glas al patrulea :

— Din tinerețile mele, multe oale și ulcele se luptău cu mine; dar mai multe păhărele, cîte stele sunt pe cer.

Ploscuța mea, iubit vas,
Pasăre cu dulce glas :
Eŭ la gură te ridic,
Tu îmi cînti, coglic ! coglic !
Și nu mă'ndur să te las,
Căci mă pleznești tot în nas». 1)

Văi sărace boloboace,
De te-aî face mai încoace
Să ne strîngem vre-o ciți-va
Noi spre mîntuirea ta.
Ș'om mai veni vr'o doi trei
Și 'ți om pune căpătîi.
Ș'om aduce-un popă rus
Și te-om da cu fundu'n sus.

Unui arhimandrit grec, ce blagoslovea pe diacon la slujbă : «Să îndrepteze Domnul pașii lui spre tot lucrul bun», părintele Duhu îi zise :

— Ba mai bine să îndrepteze Domnul pașii voștri peste Dunărea, cuvioșilor, că destul ne-ați pîngărit

1) Lipsesc în «Conv. Lit.» pasagiile : «Din tinerețele mele» etc. și «Ploscuța mea»...

biserica și neamul cu zmeritele voastre blagosloveni.

Profesorului Columb de la Liceu, care zise odată părintelui Isaia «Bună dimineața, Duhule!» el îi răspunse :

— Mulțumesc, cadavrule ! Și cred că ai la știință că cuvintele : popă și profesor se încep cu pocoii, ca și substantivul, porcule.

Popilor de mir, pe cari îi numea Haidei, le cînta antifoanele următoare :

Diaconii și cu pochii,
De treji ce sunt, de-abia văd cu ochii.
Iar mamelor preutese
Beția din cap nu le mai iese.

Și cîte ponturi [și ponosuri] nu da dintr'însul, de'i era și lui lehamete cite odată să se mai întilnească cu cineva și să'l mai stîrnească la vorbă.

Odată, ieșind supărat de la Mitropolie, îl întilnește părintele Arbore de la Birnovski, și'l întreabă :

— De unde vii, părinte Isaiee ?

— Nu știu.

— În cotro ai luat-o, părinte Isaiee ?

— Nu știu.¹⁾

— Cum așa, de nu știi nici de unde vii nici încotro te duci ?

— Iată cum; răspunse părintele Dahu : cînd eram băiet, stupeam în palma stingă, apoi trinteam cu muchea palmei celeilalte în stupit și în care parte sărea el, într'acolo apucam și eu.

¹⁾ Cele două din urmă alineate lipsesc din edițiile Müller și Șaraga.

— Și acum tot așa faci? întrebă părintele Arbore.

— Tot, [batăr să crăpe dracul.]

— Dar dacă din întimplare ar sări stupitul în spre Golia ⁽¹⁾, cum ți s'ar părea?.....

— Dar știi că m'ai ars, haideule, zise părintele Duhu, luîndu'si tălpășița, Dunăre de mînios.

La cea din urmă, strîngînd părintele Duhu para cite para, și-a comisionat cărți spiritiste și cetin-du-le, ci-că a zis către oare-cine:

— Aceste cărți încăpînd pe mîna unor șarlatani ignoranți, ai să auzi vorbindu-se, că fac minuni ca Sfinții.

Și sfînt să fie rostul părintelui Duhu, căci tocmai așa s'a întîmplat.

Intr'una din zile, neavînd el cu ce să'si cumpere pîine, le-a luat cu vravul și le-a vîndut directorașului unei școale primare cu te miri ce. Și de atunci începutul Spiritiștilor în Iași. De atunci Grigore Nazianzul, Efrem Sirul, Solomon înțeleptul și alți răposați de veacuri nu se mai pot liniști în morminte; întrebare peste întrebare li se face. Ș'apoi ia să nu răspundă, că dracu'i al lor pe șapte ani.

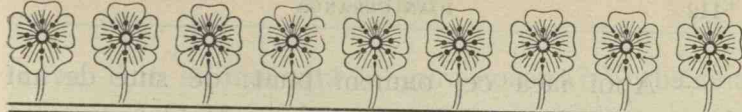
Auzînd părintele Duhu că s'a făcut zvon prin Iași despre niște năzdrăvăniî ca astea, ci-că s'a luat Sfinția-sa pe gînduri, zicînd:

— Vai de cel ce se zmințește, dar mai vai de cel prin care vine zmințeala!

Și poate că din această pricină bolnăvîndu-se greu,

1) Biserica din Iași, în curtea căreia se află și casa de nebuni.

'și-a dat duhul, tocmai cînd ajunsese îngrijitor la Biserica Nicorița din Tatarășii; de unde aproape fiindu'i țințerimul Eternitatea, 'și-a luat acolo casă de veci — fie'i țărîna ușoară — și de atunci ca mai ba să 'l vadă cine-va bătădăind pe ulițele Iașilor.

Moș Ion Roată.

I¹⁾

La 1857 pe cînd se fierbea Unirea în Iași, boierii moldoveni liberali, ca de al-de Costachi Hurmuzachi, M. Kogălniceanu și alții, aū găsit cu cale să cheme la adunare și cîți-va țărani fruntași, cîte unul din fie-care județ, spre a lua și ei parte la facerea acestui măreț și nobil act național. Cum aū ajuns țărani în Iași, boierii aū pus mîna de la mîna, de 'i-aū ferchezuit frumos și 'i-aū îmbrăcat la fel, cu cheburî albe și cușme nouă, de se miraū țărani ce berechet 'i-a găsit. Apoi, se zice că 'i-ar fi dat pe sama unuia dintre boieri, să le ție cuvînt, ca să 'i facă a înțelege scopul chiemărei lor la Iași.

— Oamenî bunî, știți pentru ce sunteți chemați aici între noi, zise boierul cu blîndețe.

— Vom ști cucoane, dacă ni'ți spune, răspunse cu sfială un țaran mai bătrîn, scărpinîndu-se în cap.

¹⁾ Publicat pentru întia oară în «Albumul Macedo-Romîn» a. 1880, pag. 26 sub titlul: «Anecdotă» și reprodușă în «Convorbiri» an. XVIII pag. 456 cu mai multe îndreptări, de cari aici s'a ținut seamă.

— Apoi iacă ce, oameni buni: de sute de ani două țări surori, creștine și megieșe, Moldova noastră și Valahia sau țara Muntenească, de care poate'ți fi auzit vorbindu-se, se sfișie și se mănîncă între dinsele spre cumplita urgie și peire a neamului românesc. Țări surori și creștine am zis, oameni buni: căci precum ne închinăm noi Moldovenii, așa se închină și frații noștri din Valahia. Statura, vorba, hrana, îmbrăcămintea și toate obiceiurile cite le aveam noi le au întocmai și frații noștri Munteni. Țara megieșe am zis, oameni buni; căci numai părăuașul Milcov, ce trece pe la Focșani, le desparte. «Să'l secăm dar dintr'o sorbire» și să facem sfînta unire, adică înfrățirea dorită de strămoșii noștri, pe care ei n'au putut s'o facă în împrejurările grele de pe atunci. Iaca, oameni buni, ce treabă creștinească și frumoasă avem de făcut. Numai Dumnezeu să ne ajute! Înțeles-ați, vă rog, oameni buni, pentru ce v'am chie-mat? Și dacă aveți ceva de zis, nu vă sfiți; spuneți verde, moldovenește, ca la niște frați ce vă suntem. Că de aceia ne-am adunat aici, ca să ne luminăm unii pe alții și Dumnezeu să ne lumineze pe toți, cum o ști el mai bine!

— Înțelegem, cucoane, așa a fi, răspunseră cîțiva țărani mai rușinoși; că dă, dacă nu'ți ști dumnea-voastră ce'i pe lume, noi țărănimea de la coarnele plugului, avem să știm ce'i bine și ce'i rău?

— Ba eū drept să vă spun, cucoane, n'am înțeles, ci-că zise cu îndrăsneală, unul dintre țărani, anume
ION ROATĂ.

Ș'apoi chiar dacă ne-am pricepe și noi la cite

ceva, cine se mai uită în gura noastră? Vorba ceia, cucoane: Țăranul, cînd merge, tropăiește și cînd vorbește, hodorogește, să ierte cinstită fața dumneavoastră. Eū socot că treaba asta se putea face și fără de noi; că dă, noi știm a învîrți sapa, coasa și secerea, dar dumneavoastră învîrțiți condeiu și cînd vreți, știți a face din alb negru și din negru alb.... Dumnezeū v'a dăruit cu minte, ca să ne povățuiți și pe noi prostimea.

— Ba nu, oameni buni, s'a trecut vremea aceea, pe cînd numai boierii făceau totul în țara aceasta, ș'o storceaū după plac. Astăzi toți, de la Vlădică până la opincă, trebuie să luăm parte la nevoile și la fericirea țării. Muncă și ciștig; datorii și drepturi pentru toți deopotrivă.

Le spuse boierul apoi despre originea Romînilor, cum și de cine aū fost ei aduși pe aceste locuri; despre suferințele lor și cum aū ajuns a fi dezbinați și împrăștiați prin alte țări. Le dă el pilde cîte și mai multe cu zmocul de nuele, cu taurii învrăjbiți și în sfirșit se silește bietul creștin din răsputeri, a'i face să înțeleagă, care sunt roadele bine-făcătoare ale Unirii, aducîndu-le aminte că tot «pentru unirea tuturor» se roagă și sfînta biserică în toate zilele, mai bine de 1850 de ani. — Ei, oameni buni, cred că ați priceput.

— Priceput cucoane, cât se poate de bine, răspunseră mai toți. Dumnezeū să vă ajute la cele bune!

— Ba eū tot nu, cucoane, răspunse moș Ion Roată.

— Dumnezeū să mă ierte, moș Ioane, dar dumneata, cum vād, ești cam greu de cap; ia haidem în grădină, să vă fac a înțelege și mai bine. Moș

Ioane, vezi colo în ogradă la mine bolovanul cel mare.

— Îl vedem, cucoane.

— Ia fă bine, și adă'l ici lângă mine, zise boierul care ședea acum pe un jilț în mijlocul țăranilor.

— S'avem iertare, cucoane n'om putea; că doar acolo'i greutate nu șagă.

— Ia cearcă și vezi.

Moș Roată se duce și vrea să ridice bolovanul, dar nu poate.

— Ia du-te și dumneata moș Vasile, și dumneata bade Ilie și dumneata bade Pandelachi.

În sfârșit se duc vre-o 3—4 țăranî, urnesc bolovanul din loc, îl ridică pe umere și 'l aduc lângă boer.

— Ei oameni buni, vedeți?... S'a dus moș Ion și n'a putut face treaba singur; dar cînd v'ați mai dus cîți-va într'ajutor, treaba s'a făcut cu mare ușurință; greutatea n'a mai fost aceeași.

Povestea cîntecului :

Unde'i unul nu'i putere
La nevoi și la durere;
Unde's mulți puterea crește
Și dușmanul nu sporește.

Așa și cu Unirea, oameni buni; credeți dumnea-voastră, că de-a ajuta Dumnezeu a se uni Moldova cu Valahia, avem să fim numai atîția? Frații noștri din Transilvania, Bucovina, Basarabia și cei de peste Dunăre, din Macedonia și de prin alte părți ale lumii, numai să ne vadă că trăim bine, și ei se vor bucura și ne vor iubi de n'or mai îndrăzni dușmanii în

vecii vecilor a se lega de Români. ¹⁾ D'apoi frații noștri de sînge: Franțujii, Italienii, Spaniolii și Portugezii ce așteaptă? La ori-ce întîmplare, Doamne ferește, staū gata să'și verse sîngele pentru noi...

Unirea face puterea, oameni buni. Ei, acum cred c'ați înteles și răsînteles.

— Ba eū unul, să iertați dumneavoastră, cucoane, încă tot n'am înteles, răspunde moș Roată.

— Cum se face asta moș Ioane? Mai bine ce v'am tălmăcit, și un copil putea să întelegă.

— Mai așa, cucoane, răspunseră cei-l'alți.

— Moș Ioane, zise acum boierul cam tulburat de multă oboseală: ia spune d-ta în legea d-tale, cum ai înteles, cum n'ai înteles, de cînd se face atîta vorbă; să auzim și noi.

— Dă cucoane, să nu vă fie cu supărare; dar de la vorbă și până la faptă este mare deosebire... Dumneavoastră, *ca fie-care boier*, numai ne-ați poruncit să aducem bolovanul, dar n'ați pus umărul împreună cu noi la adus, cum ne spuneati dinioarea că de acum toți aū să iea parte la sarcini, de la Vlădică pînă la opincă. Bine ar fi, dac'ar fi așa cucoane; căci la război înapoi și la pomană năvală, par'că nu prea vine la socoteală...

Iar de la bolovanul d-voastră am înteles așa: că până acum, noi țărani am dus fie-care cîte-o piatră mai mare sau mai mică pe umere; însă acum suntem

¹⁾ În edițiile Șaraga și Müller fraza din urmă sună ast-fel:

«Și ei se vor uni cu noi și vom face împreună o țară mare și bogată și puternică, de n'ar mai îndrăzni...» N'am putut controla cine a făcut acest adaos.

chemați a purta împreună, tot noi opinca, o stincă pe umerele noastre... Să dea Domnul, cucoane, să fie ast-fel, că mie nu 'mă-a părea rău...

La aceste vorbe, țăraniî cei-l'alți aũ început a stringe din umere, a se uita lung unul la altul și a zice :

— Ia poate că și Roată al nostru să aibă dreptate...

Iar boierul, luându'î înainte cu glume, a înghițit gălușca și a tăcut molcum.

Iași, 4 Maiu 1880.

II ¹⁾.

Între țăraniî fruntași cari aũ luat parte împreună cu boierii, cu Episcopii și cu Mitropolitul țării la «Divanul ad-hoc» din Moldova, la 1857, era și moș Ion Roată, om cinstit și cuviincios, cum sunt mai toți țăraniî romîni de pretutindene. — Numai atîta, că moș Ion Roată, după cîte văzuse și după cîte pățise el în viața sa, nu prea punea temeî pe vorbele boierești, și avea gîdilici la limbă; adică, spunea omului verde în ochi, fie cine-a fi, cînd îl scormolea ceva la inimă. — Așa e țăranul: nu prea știe multe. Și moș Ion Roată fiind țăran, cum v'am spus, deși se învrednicise a fi acum printre boieri, nu avea ascunzătorî în sufletul său.

În «Divanul ad-hoc» din Moldova, erau boieri de

¹⁾ Tipărită întia oară în Almanachul Societății «Romînia Jună» 1883, sub titlul «Anecdotă» și reprodușă în «Conv. Lit.» a. XVII pag. 114.

toată mîna: și mai mari și mai mici; și mai bătrîni și mai tineri; și mai învățați și mai neînvățați, cum îi apucase timpul. — Între acești din urmă erau de-al de bătrînul Alecu Forăscu, poreclit și Tololoiu, Grigore Cuza, și alți cîți-va de al-de aceștia cari, fiindu-se de obiceiurile strămoșești, în toate sărbătorile ascultaă cu evlavie slujba bisericească de la început pînă la sfîrșit, cîntînd și citind la strană de-afară cu dascălii și preuții bisericești; iar la zile mari, ca să le ticnească veselia, împărțeauă bucățica de pîine cu orfani, cu văduvele și cu alți nevoeși, cum apucase din părinți. — Atita'i ajungea capul, atita făcea și ei pe vremea lor, Dumnezeu să'i ierte și să'i odihnească, unde-or fi acolo, că bune inimă aveaă.

Dar să ne întoarcem iar la «Divanul ad-hoc». Aici ca în toate adunările de felul acestora se făcea vorbă multă; și era lucru firesc să se facă, fiind în luptă timpul de față cu cel trecut pentru cea mai dreaptă cauză a neamului românesc: Unirea, sfînta Unire!

Boierii cei mai tineri, crescuți de mici în streină-tate numai cu franțuzească și nemțească, erau cîr-titori asupra trecutului, și cei mai guralii totodată. Vorba, portul și apucăturile bătrînești nu le mai venea la socoteală. Și din această pricină, unia, în aprinderea lor, numeau pe cei bătrîni: «rugini în-vechite, ișlicari, strigoii» și cîte le mai venea în minte, după cum le era și creșterea; dă, învățați nu's?...

Nu'i vorbă, că și nătingia unor bătrîni era mare.— Une-orî, cînd se mînieau, dădea și ei tinerilor cîte un ibrișin pe la nas, numindu'i: bonjuriști, duelgi, pan-

talonari, oameni zmintiți la minte și ciocoii înfurați, lepădați de lege, stricători de limbă și de obiceiuri». — În așa imponcișare de idei se aflau boierii bătrîni cu tineretul din «Divanul ad-hoc» al Moldovei; cu toate că și unii și alții erau pentru «Unire». Numai atîta, că bătrîni voiau «Unire» cu tocmală, iar tinerii «Unire» fără socoteală, cum s'a și făcut.

Toate ca toatele, dar mare luptă aveau unia dintre boierii tineri cu cuconul Alecu Forăscu, care, una două, îi tolocănea, muștrîndu'i:

Ba că «nu vorbesc drept românește, cum vorbeau părinții lor, ci au *corchezit* graiul strămoșesc, de nu'i mai înțelege nimeni»; ba că «umblați cu șurubele să ne trageți butucul»; ba că «face omul cu cine-va o tovărășie cît de mică, și tot urmează învoială între părți; iar nu așa cu ochii închiși» — căci, «dacă n'ai carte, n'ai parte, scurtă socoteală»; ba că «de cînd cu streinătatea, v'ați înstreinat și legea și limba și inima și chiar dragostea sătenilor; și după nepăsarea și risipa ce o facem, zvîrlind banul pe lucruri de nimica, puțin mai avem de înstreinat, și nu'i departe vremea aceea, pe cît văd eu. Întrebați pe băieții nemernici de săteni, să spuie ei, dacă mai cunosc cine le e stăpîn. Aă rămas ca niște cîini ai nimănuî, sărmanii oameni! Cine se scoală mai de dimineață, acela e mai mare în sat la ei, de'i horopsește și'i *tuhăiește* mai rău de cît pe vite! Ciocoizmul și streinii să trăiască, și las pe dinșii că ne scot ei la covrigi;» ba că «vai de țara care ajunge s'o puie copiii la cale»; ba că «vorbă multă, sără-

cia omului»; și, dacă li'î treaba de așa, facă ei ce-or ști, că el mai bine se duce acasă, că'î plouă caii în spate și'î staū vitele cu dinții la stele, din pricina slugilor, cărora puțin le pasă de munca stăpînului.» — Și cite și mai cite năzdrăvăniî de al de aceste... Las pe bătrîni să te descînte și să te judece ei în legea lor, că nu'ți mai trebuie alt popă...

Și iaca așa cu de al-de cuconul Forăscu.

Acum vine alta la rînd:

Într'una din zile cum vorbea frumos un boier dintre cei tineri, iaca și moș Ion Roată sare cu gura:

— Aveți bunătatea de vorbiți mai moldovenește, cucoane, să ne dumerim și noi; căci eū unul, drept vă spun, că nu pricep nimica, păcatele mele!—Un oarecare boier întîmpină atunci pe moș Ion Roată, zicîndu-î cu glas poruncitor și răutăcios:

— Da ce nevoie mare este să înțelegi tu, moșcule! Tacă'ți leoarba, dac'aî venit aici; c'apoi întoarce-ne-vom noi acasă, și helbet! nu ți-a lua nime din spate, ce știū eū. Auzi, obrăznicie! — Tu, cu opt-zeci de miî de fâlcî de moșie, și el un ghiorlan, c'un petic de pămînt, și uite ce gură face alătura cu mine!...

Moș Ion Roată, simțîndu-se lovit pănă în suflet, răspunde cu glas plîngător:

— Dar bine, cucoane, dacă nu v'a fost cu plăcere să pricepem și noi cite-ceva din cele ce spuneți dumneavoastră, de ce ne-ați mai adus aici, să vă bateți joc de noi? Ei, cucoane, cucoane! Puternic ești, megieș îmi ești, ca răzeș ce mă gălesc, și știū bine că n'are să'mî fie moale cînd m'oî întoarce acasă,

unde mă așteaptă nevoile. Dar să nu vă fie cu supărare, ia palmele aceste țărănești ale noastre, străpunse de pălămidă și pline de bătăături, cum le vedeți, vă țin pe dumneavoastră de atîta amar de vreme, și vă fac de huzuriți de bine; și mai mult de cît atîta: orice venetic, în țara asta este oploșit de dumneavoastră, și'l priviți cu nepăsare cum ne sugere sîngele, și tăceți și'l îmbrățoșați! Numai noi, vite de muncă, vă suntem dragi ca sarea în ochi... Din mojici, din ghiorlanî și din dobitoci nu ne mai scoateți! Dumnezeu să ne ierte, și să ne iertați și dumneavoastră, cucoane, dar cu adevărat, așa este: v'ați deprins a lua focul tot-deauna cu mîinile noastre cele mojicești... și tot noi cei horopsiți!

— Sfînt să-ți fie rostul, moș Ioane, că ai vorbit din durere, răspunse atunci cuconul Alecu Forăscu; și sunt fericit, că stai alătura cu mine. Decît un bonjurist c'o mîna de învățatură, mai bine un țaran cu un car de minte.

La aceste vorbe mulți dintre boieri s'aũ simțit atinși; cel cu pricina,... a rămas ca opărit. Iar Colonelul Alexandru Cuza a dat mîna prietenește cu moș Ion Roată.

În sfîrșit, după multe dezbateri furtunoase urmate în «Divanul ad-hoc» s'a încuviințat «Unirea» și apoi deputații s'aũ întors fie-care pe la vetrele lor.

Peste cîțiva ani după aceasta, trecînd Cuza-Vodă spre București, a poposit la Agiud, unde l'a întîmpinat o mulțime de lume, ca pe un Domnitor.

Printre lumea ce se înghesuia, cu treabă, fără

treabă, iaca se zărește o hirtie fâlfâind pe deasupra capetelor mulțimii, în vârful unei prăjini. Cuza-Vodă înțelegînd că trebuie să fie vr'un suflet necăjit, face semn să i se deschidă calea. Și cînd colo, un țaran bătrîn cade în genunchi dinaintea Domnitorului, sărutîndu-î mîna, cu lacrimile în ochi, și dîndu-î o hirtie scrisă pe toate fețele.

— He, he! moș Ion Roată, prietenul și tovarășul meu cel vechi din «Divanul ad-hoc», lucru negîndit! Ridică-te, moș Ioane și spune'mi fără sfială, ce durere ai? Ți-a făcut cine-va vr'un neajuns?

Moș Ion Roată văzînd că după atîția ani de zile nu l'a uitat Colonelul Alexandru Cuza, și că l'a primit cu atita bunătate, a început a plînge cu hohot și a'l ruga să'i citească hirtia.

Vodă, fiind gata de plecare, și văzînd că hirtia lui moș Roată cuprinde multă polologhie, zise cu blîndețe:

— Spune, moș Ioane, din gură, ce ai de spus, că mai bine am să înțeleg.

Atunci moș Roată viîndu-și în sine, începe a se jeli cum urmează :

— Luminarea Voastră,

De cînd cu păcatul cela de «Ad-hoc», n'am mai avut zi bună cu megieșul meu cel puternic, stăpînul unei moșii foarte mari, pe care'l cunoști, Măria-Ta N'am gîndit, nenorocitul de mine, că dumnealui, un boier așa de mare, putred de bogat și cu învățătură, să'și puie mintea cu unul ca mine, de la niște vorbe nesocotite ce le-am zis și eă atunci, într'un necaz. Numai Dumnezeu să'i dea sănătate și

bine, dar amarnic m'a lovit în avere și în cinste! Crede, Măria-Ta, că nici eu n'am fost așa de sec, între cei de-o seamă cu mine. Dar de cum am ajuns acasă, goană și prigoană pe capul meu, din partea boierului, în tot felul:

Întii și 'ntii, a pus înadins pe feciorii boierești să-mi caute pricină, și să mă aducă la sapă de lemn. Și aceștia, ca oameni fără judecată și pizmași, făceau toate chipurile satanicești, sau ei deadreptul său prin alții, cum să dea vitișoarele mele măcar d'un pas pe moșia boierească; ș'apoi sub cuvînt că au făcut stricăciune, să mi le poată ucide fără nici o cruțare! Și astăzi împușcă'i porcii; miini vacile și boii; poimîine căișorii; în altă zi ia'i oile dinapoî cu grămada și du-le la curte; îți poți, închipui Măria Ta, ce urgie grozavă era pe capul meu!

Văzînd eu de la o vreme că nu mai încetează cu jafurile, mi-am luat inima'n dinți, și m'am dus la boier să mă jăluesc. Și boierul, în loc de un cuvînt bun, m'a scuipat drept în obraz, de față cu slugile sale și cu alți oameni ce se aflaî atunci la curte, încît am crezut că a căzut cerul pe mine, de rușine! Ba încă m'a și amenințat, că altă dată, de mi-a măi călca piciorul în ograda boierească, are să poruncească să mă întindă la scară și să mă bată cu biciul! Și cu rînduiala asta, Măria-Ta, în cîți-va ani de zile m'au calicit cu desăvîrșire, și mi-a ridicat și cinstea, care, pentru mine, a fost cel măi scump lucru!

Cuza-Vodă a stat neclintit, și s'a uitat țintă la moș Ion Roată, cît a vorbit el. Și cînd a isprăvit vorba,

Vodă i-a pus două fișicuri de napoleonî în mîină, zicîndu-i :

— Ține, moș Ioane, acest mic dar de la mine, și întîmpină-ți nevoia, de azi pe mîine, cum te-a lumina Cel-de-Sus. Iar pe boier, lasă-l în judecata lui Dumnezeu, căci «El nu bate cu ciomagul.»

Lui moș Ion Roată i se umplu din nou ochii de lacrimi, și sărutînd mîna lui Vodă, ca semn de mulțumire, zise oftînd :

— Dar cu rușinea ce mi-a făcut, cum rămîne, Măria Ta?

— Cu rușinea iacă așa rămîne, moș Ioane, zise Cuza-Vodă, sărutîndu-l și pe un obraz și pe altul, în fața mulțimei adunate acolo. Du-te și spune sătenilor dumitale, moș Ioane, că pe unde te-a scuipat boierul, te-a sărutat Domnitorul țării și ți-a șters rușinea.

Iași 1882, Noembrie 13.

Moș Nichifor Coțcarul ¹⁾

Moș Nichifor nu'î o închipuire din povești, ci e un om, ca toți oamenii; el a fost odată, cînd a fost, trăitor în mahalaua Țuțuenii din Tîrgul Neamțului, din spre satul Vinătorii Neamțului. Cam pe vremea aceea trăia Moș Nichifor în Țuțueni, pe cînd bunicul-bunicului meu fusese cimpoiaș la cumătria lui Moș Dediu din Vinători, fiind cumătru mare Ciubăr-Vodă, căruia moș Dediu i-a dăruit patru-zeci și nouă de mioare oacheșe numai de cite un ochi; iar popa,—unchiul unchiului mamei mele, Ciubuc Clopotarul de la mănăstirea Neamțului, care făcuse un clopot mare la acea mănăstire, cu cheltuiala lui, și avea dragoste să'l tragă singur la sărbători mari; pentru aceea îi și ziceau clopotarul. Tocmai pe acea vreme trăia și moș Nichifor din Țuțueni.

Moș Nichifor era harabagiu. Căruța lui, de și era ferecată cu teie, cu curmeie, însă era o căruță bună, încăpătoare și îndemănatecă. Un *poclit* de rogojină oprea și soarele și ploaia de a răzbate

¹⁾ Tipărită în «Conv. Lit.» an X, No. 10.

în căruța lui Moș Nichifor. De inima căruții atirnau păcornița cu feleștiocul și posteuca, care se izbeau una de alta, cînd mergea căruța și făcea tronca, tranca! tranca, tranca! Iară în belciugul de la carîmbul dedesupt — din stînga — era aminată o bîrdiță, pentru felurite întimplări. Două iepe albe ca zăpada și iuți ca focul, se sprijineau mai totdeauna de oiștea căruței; mai tot-d'auna dar nu tot-d'auna: căci moș Nichifor era și giambaș de cai și cînd îi venea la socoteală, făcea schimb orî vindea cîte o iapă chiar în mijlocul drumului, și atunci rămînea oiștea goală pe de o parte. Îi plăcea moșneagului să aibă tot iepe tinere și curățele; asta era slăbăciunea lui. — Mă veți întreba poate: de ce iepe și tot-d'auna albe? — Vă voi spune și aceasta: iepe, pentru că moș Nichifor ținea să aibă prăsilă; albe, pentru că albeața iepelor — zicea el — îi slujea de fanar noaptea, la drum.

Moș Nichifor nu era dintre aceia, care să nu știe «că nu'i bine să te pui vezeteu la cai albi și slugă la femei»; el știea și asta, dar iepele erau ale lui și cînd le grijea, grijite erau, iară cînd nu, — n'avea cine să'i bănuiască.

Moș Nichifor fugea de căraușie, de'și scotea ochii; el se ferea de ridicături, pentru că se temea de surpătură.

Harabagiea — zicea el — e mai bună: că ai a face tot cu marfă vie, care la deal se dă pe jos, la vale pe jos, iar la popas în căruța. Moș Nichifor avea o biciușcă de cele de cinepă, împletită de mîna lui și cu șfichiul de mătase, cu care pocnea de'ți lua

auzul. Și cu încărcat și cu descărcat, la deal moș Nichifor se da pe jos, și trăgea de-avalma cu iepele. La vale iar se da pe jos, ca să nu se spetească iepele. Chirieșii, vrînd-nevrînd, trebuiaă să se dee și ei; căci li era lehamite de morocăneala lui moș Nichifor, care îndată troncănea cîte una, cam de aceste:

«Ia mai dați-vă și pe jos, căci calul nu'î ca dobitocul să poată vorbi». — Dacă știeai să potrivești din gît pe moș Nichifor, apoi era cît se poate de șăgalnic. De întilnea vr'un om călare, pe drum, întreba:—Departe ai lăsat pe Vodă, voinice? și apoi îndată da bici iepelor, zicînd:

Alba 'nainte, alba la roate,
Oiștea goală pe de-o parte.

Hi! opt-un cal, că nu's departe Galați, hi!!!

De întilnea pe drum neveste și fete mari, cînta cîntece șăgalnice, de al' de-aceste:

Cînd cu baba m'am luat,
Opt ibovnice-aū oftat:
Trei neveste cu bărbat
Și cincî fete dintr'un sat. ș. a.

Ei, ei! Apoi zi că nu'ți venea să pornești la drum, mai ales în luna lui Mai, cu asemenea om vrednic și de-apururea vesel. Cîte odată numai, cînd prin dreptul crîșmei te făceaî niznaî și nu știeai să potrivești din gît pe moș Nichifor, nu'l prea vedeai în cheji bune, dar și atunci tot mîna răpede de la o crîșmă pănă la alta...

Mai ales, într'un rînd, îi picase lui moș Nichifor două iepușoare, care mergeau de minune la drum.

Dar la crîșmă, mort-copt, trebuiaŭ să stee, căci le cumpărase de la un popă, nefiind pe vremea aceea pojărniciŭ, de unde să cumpere altele, care să ŭie fuga tot într'una!...

Spunea tata, că 'i-aŭ spus și lui bătriniŭ, care auziseră din gura lui moș Nichifor, că pe vremea aceea era bine să fiŭ harabagiŭ în Tîrgul Neamțului; că te apucaŭ pe-amînele. Cum eșiai din Văratîc, întraŭ în Agapia, și cum eșiai din Agapia, întraŭ în Văratîc; apoi în Războeni, apoi pe la mitoace și aveaŭ muștereŭ, de nu eraŭ bucuros; ba să 'i duci la Peatră, ba la Foltîceni, ba pe la iarmaroace ba la mînăstirea Neamțului, [ba la Secu, ba la Rișca,] ba în toate părțile, pe la hramuri.

Tot tata măi spunea, că ar fi auzit de la bunicul-bunicului meu, că potropopul de la Neamț, de pe vremea aceea, ar fi zis unor călugărițe, care pribegeaŭ în săptămîna mare prin tîrg:

— Maicelor!

— Blagoslovește, cinstite părinte!

— De ce nu vă astîmpărați în mănăstire și să vă căutați de suflet, măcar în săptămîna patimilor?!.....

— Apoi dă, cinstite părinte, ci că ar fi răspuns ele, cu zmerenie: lâna asta ne mănîncă, păcatele noastre, dar n'am măi veni noi! Căci, cum știŭ Sfinția ta, măi mult cu șeiacul ne hrănim; și apoi, de nu curge, măcar picură și cine mișcă, tot pișcă...

Protopopul atunci [sărmanul,] ci-că ar fi oftat [din greu, înghițînd noduri...] și ar fi dat vina tot pe moș Nichifor, zicînd:

— De-ar crăpa o dată să crape și harabagiul care

v'a adus, c'atunci știu că n'ar avea cine să vă mai cărăbănească așa de des pe la tirg.

Și ci-că auzind moș Nichifor de aceasta, tare s'ar fi mîhnit în sufletul său și s'ar fi jurat cu jurămînt, ca să nu mai aibă aface cu partea duhovnicească, cit a trăi el; căci, din păcate, era și evlavios moș Nichifor și tare să mai temea să nu cadă sub blăstămul preoțesc! De aceea, grabnic a și alergat la schitul Vovidenia, la pusnicul Chiriac din sfînta Agură, care'și cănea părul și barba cu cireșe negre și în Vinerea-seacă, prea cuviosul cocea oul la lumînare, ca să mai ușureze din cele păcate... Și apoi [harabagiul nostru] s'a hotărit ca de acum înainte să aibă a face mai mult cu partea negustorească.

— Numai negustorul, zicea moș Nichifor, trăiește din săul său și pe sama lui. Cînd întrebaî: pentru ce? Moș Nichifor, răspundea tot glumeț: «Pentru că n'are Dumnezeuu stăpîn.»

De glumeț, glumeț era moș Nichifor, nu'i vorbă, dar de multe ce dăduse peste dînsul, se făcuse cam ursuz.

Băbătia lui, de la o vreme încoace, nu știu ce avea, că începuse a scîrții; ba c'o doare ceea, ba c'o doare ceea, ba 'i-e făcut *de năjit*, ba că 'i-e făcut pe ursită, ba că 'i-e făcut de plînsori și tot umbla din babă în babă cu descîntece și cu oblojele, încît lui moș Nichifor acestea nu'i prea veneau la socoteală și de acea nu'i erau acum mai nici o dată boii acasă; ba chiar se făcuse buclucaș, harțăgos și de tot hapsin cînd sta cîte două, trei zile pe lingă casă, în cît biata băbușca lui era bucuroasă [une-orî și răsucu-

roasă în sufletul ei,] să'l vadă cum l'a vedea urnit de-acasă.

Se vede [lucru,] că și moș Nichifor era făcut pe drumuri, căci cum eșea afară la drum, par'că era altul, numai sta din pocnit cu biciul, de șuguit cu toți drumeții pe cîți îi întâlnea și de povestit despre toate locurile însemnate pe unde trecea.

Într'o dimineață, Mercuri înainte de Duminica-Mare, moș Nichifor deciocălase căruța și-o ungea; cînd numai iacă se trezește la spatele lui cu jupîn Ștrul din Tîrgul Neamțului, negustor de băcan, iruri, ghileală, sulimineală, boia de păr, chiclazuri, piatră vînată, piatra sulimanului sau piatră bună pentru făcut alifie de obraz, salcie, fumuri și alte otrăvuri.

Pe vremea aceea nu era spițarie în Tîrgul Neamțului, și jupînul Ștrul aducea, pentru hatîrul călugărilor și a călugărițelor, tot ce le trebuia. — Mai făcea el, nu'î vorbă, și alte negustorii... În sfîrșit, nu știu cum să vă spun, era mai mult de cît duhovnicul, că fără de dînsul nu puteau mănăstirile.

— Muni dimineață, moș Nichifor!

Bună să-ți fie inima... jupîne Ștrul. Da cu ce treabă ai venit pe la noi?

— Ia norî-me vre sî meargă la Pieatră. Cît să-ți dau ca să mi-o duci?

— D'apoi o fi avînd chilotă multă, cum e treaba d-voastră, jupîne, zise moș Nichifor, scărpinîndu-se în cap; numai nu'î vorbă, că poate să aibă, că și căruța mea e largă: poate să încapă într'însa cît de mult. Apoi fără să ne zbatem, jupîne Ștrul, mi'î da șei-spre-ce lei, un irmilic de aur și 'ți-oî duce-o știu,

colea ca pe palmă; că, după cum veđi, căruța acum am adus-o de la încălțat și 'i-am mai tras și-o unsoare de cele a dracului, de are să meargă cum îi sucala.

— Ai să lași cu nouă lei, moș Nichifor, și te-a mai cinsti și fecioru-meu la Pietră.

— Apoi dar, dă! cu bine să dea Dumnezeu, jupine Ștrul. Mă bucur și eu că'i tocmai în dricul iar-marocului și poate m'a pica ce-va și cînd oi veni înapoi. Numai aș vrea să știu, cînd avem să pornim?

— Și acuma, moș Nichifor, dacă ești gata.

— Gata, jupine Ștrul; numai s'adăp iepușoarele acestea. Du-te și d-ta de'ți pune nora la cale, că acuși te-ajung și eu din urmă.

Și cum era moș Nichifor strădalnic și iute la trebile lui, răpede zvirle niște coșolină în căruța, așterne de-asupra o păreche de poclăzi, înhamă iepușoarele, își iea cojocul între umere și biciul în mîna, și tiva băietete! N'apucase jupînul Ștrul a ajunge bine a casă, și moș Nchifor și trăsese căruța dinaintea ușei.

Malca — așa era numele nurorii lui jupîn Ștrul — a eșit afară să 'și vadă harabagiul. Și apoi povestea cîntecului: las' că era de la Pietră de locul ei, dar era și înbojorată Malca... din pricina plînsului, că se despărțește de socrii; pentru că întieași dată venise ea la Neamț, de cale primară la socri, cum se zice la noi. Căci nu erau mai mult de două săptămîni, de cînd se măritase ea după Ițic, feciorul lui jupîn Ștrul, saū mai bine ar fi să zic, în voia cea bună, că se măritase Ițic după Malca; căci el lăsase casa părintească, după cum

li'i obiceiul! și, la două săptămîni, Ițic a adus pe Malca la Neamț, a încredințat'o în mina părinților lui și s'a întors repede la Piatră să se *ghindească pi nighistorie*.

— Da, te-ai ținut de cuvînt, moș Nichifor.

— Apoi dă, jupîne Ștrul, vorba 'i vorbă; eū nu mă cioșmolesc atîta; că la drum e bine să pornești cît de dimineață, iar seara să poposești de vreme.

— Oare 'i ajunge pînă de seară la Piatră, moș Nichifor?

— Î...ra! da ce stai de vorbești, jupîne Ștrul? Eū gîndesc, de 'mă-a ajuta Dumnezeū pe după amiază să 'ți pun [de a binele] nora în Piatra.

— D-ta, moș Nichifor, ești om purtat, știu mai bine de cit mine; dar totuși te rog, să mîi cu băgare de seamă ca să nu 'mă prăvăli nora!

— Dacă doar nu 's harabagiū de erī de alaltă-erī, jupîne Ștrul. Am mai umblat eū [c'o mulțime de] cucoane, cu maice, boeroaice și cu alte fețe cinstite, și slavă Domnului! nu s'au plins de mine... Ia numai cu maica Evlampia dezăgărița din Văratec, am avut și eū o dată o leacă de clenciū: că ori unde mergea, avea obiceiū să 'și lege vaca dinapoia căruței, pentru schiverniseală, ca să aibă lăptișor la drum; și cu asta 'mă aducea mare supărare: pentru că vaca ca vaca, îmi irosea ogrinjiū din căruță, ba cîte odată rupea leuca, ba la deal se smucea, de era într'un rînd cît pe ce să 'mă gîtuiască iepușoarele. Și eū, cum îi omul la necaz, îndrăzneau să zic: «Măicuță, de ce ești scumpă la tărițe și eftină la făină?» Ea atunci se uita galeș la mine și 'mă

zicea cu glas duios : «Ia tacî și d-ta, moș Nichifor, tacî nu mai striga atîta pe biata văcușoară ; pentru că ea, mititica, nu 'i vinovată cu nimic. Părinții pusi din sfînta Agură, mî-aŭ dat canon sã mînînc lapte numai de la o vacă, ca sã nu îmbătrînesc de grabă ; și dă, ce sã fac ? Trebuie sã 'i ascultăm, cã sfințiile lor știu mai multe de cit noi, păcătoasele ! »

Dac'am auzit așa, am zis și eŭ în gîndul meu, cã are între cit-va dreptate maica desăgărița, și am lăsat'o în plata lui Dumnezeu ; pentru cã am văzut'o cã este *pidosnică* și vroește cu ori-ce chip sã se adape numai de la un izvor. — D-ta, jupîne Ștrul, cred cã nu 'mi-i face necaz la drum și cu vaci. Și apoi, jupîneșica Malca, unde-a fi vale mare ori deal mare, s'a mai da și pe jos cîte o leacã ; mai ales cã acum e o frumusețe afară la cîmp, de turbă haîta ! Da ia sã nu ne trecem vremea cu vorbele. — Hai, suî, jupîneșică Malcã, sã te duc la bîrbățel acasã ; [cã] știu eŭ cum e treaba nevestelor celor tinere cînd nu 's bîrbății cu dînsule : fac zîmbre și trag acasã, cum trage calul la traista cu orz.

— Iaca mē suî, moș Nichifor. — Și-odată încep cu toții a cîrăbani la saltele cu puf, perini moi, o legătură cu demîncare și alte mărunțușuri. Apoi Malca își ia ziua bună de la socri și se sue de-a-supra saltelelor, în fundul căruței. Iar moș Nichifor se asvîrle pe capră, dă bici iepelor și lasă pe jupînul Ștrul și cu ai săi, cu lacrămile pe obraz.

Prin tîrg așa mîna de tare moș Nichifor, de țî se părea cã sboară iepele, nu altă ce-va.

Prundul, satul și dealul Humuleștilor le-a trecut

într'o clipă.—De la Ocea până aproape de Grumăzești, a ținut numai o fugă.

Dar de pe la Grumăzești încolo, moș Nichifor a tras o dușcă de rachiū din plosca lui cea de Brașov, și-a aprins luleaua și a început a lăsa iepele mai la voie.

— Doamne, jupîneșică, Doamne! Vezi satul ista [ce] mare și frumos? Se chiamă Grumăzeștii. De-ași avea eū atîția gonitori în ocol și d-ta [atîția] băieți, cîți cazaci, căpcini și alte lifte spurcate aū căzut morți aici din vreme în vreme, bine ar mai fi de noi!

— Să te-audă Dumnezeu, să am băieți, moș Nichifor!

— Asemenea și eū gonitori, jupîneșică... că de băieți nu mai trag nădejde: pentru că baba mea e o sterpătură; n'a fost harnică să'mi facă nici unul; nu 'i-ar muri mulți înainte, să'î moară! De-oî pune eū minile pe piept, are să rămie căruța asta de haimana și iepușoarele de izbeliște!

— Nu te supăra, moș Nichifor, zise Malca, că poate așa a fost să fie de la Dumnezeu; pentru că așa scrie și la noi în cărți, despre uni, că tocmai la bătrînețe aū făcut copii.

— Ia lasă-mă, jupîneasă, cu cărțile cele a d-voastră, [în pace,] că eū știū, ce știū eū; de geaba mai bați apa'n chiuă să s'aleagă unt, că nu s'a alege nici-o-dată. Am auzit și eū spunînd în biserică la noi: că «pomul care nu face roadă, se taie și în foc se aruncă». Apoi ce'ți trebuie mai bună vorbă, de cit asta? Ba zēū, încă mă mir c'am avut răbdare să țin casă cu baba până acum. În privința asta, e mai

bună legea d-voastră de o mie de ori. Nu'ți face una copii, ieși alta. Nu face nici aceea,—alta. Și de la o vreme trebuie să nimerești una blagoslovită de Dumnezeu; da nu ca la noi, să fii nevoit să trăești cu una betea până la sfârșitul vieții și copii tufă! Că doar Dumnezeu cel Mare și Puternic nu s'a răstignit numai pentru un om pe lumea asta. Nu'i așa jupîneșică? Mai zi, dacă ai ce!

— Poate să fie și așa, moș Nichifor.

— Ba chiar așa'i jupîneșică dragă, cum îți spun eu.—Ptru! cîi...!! Da bună bucată am mers. Doamne, cum se iea omul [ista] la drum cu vorba și cînd se trezește, cine știe unde a ajuns; bun lucru a mai lăsat Dumnezeu sfîntul și tovărășia asta! — Hi!!! zămoaicele tatei, îndemnați înainte!—Iaca și codrul Grumăzeștilor, grija negustorilor și spaîma ciocoilor. Hei! jupîneșică, cînd ar avea codrul ista gură să spuie cîte a văzut, cumplită *pătăranie* ne-ar mai auzi urechile; știu că am avea ce asculta.

— Da ce-a fost pe aici, moș Nichifor?

— Of! jupîneșică, of! Ce-a fost să nu dea Dumnezeu să mai fie! Dar avea cine-va cap să treacă pe aici fără să fie jefuit, bătut ori omorît? Nu'i vorba, că acestea se întîmplă mai mult noaptea de cît ziua. Însă pe mine [unul,] de n'ași grăi într'un ceas rău, până acum, dă! m'a ferit Dumnezeu. Lupi și alte dihanii mî-au eșit înainte cîte odată, dar nu le-am făcut nimica, le-am dat bună pace, m'am făcut că nici nu'i ved și ei s'au dus în treaba lor.

— Î...ra! moș Nichifor, nu mai spune de lup, că tare mă tem!

V'am spus că era șăgalnic moș Nichifor, și cînd spunea cîte una, ori te țineaî cu mîna de inimă, rîzînd, ori te făcea să'ți sară inima din loc, de frică.

— Iaca un lup vine spre noi, jupîneșică!

— Vai de mine, moș Nichifor, unde să mă ascund eu?

— Despre mine, ascunde-te unde știi, că eu unul țî-am spus că nu mă tem nici de-o potae întregă.

Atuncî biata Malcă, de frică, s'a încleștat de gîtul lui moș Nichifor, și s'a lipit de dînsul, ca lipitoarea. A șezut ea așa, cît a șezut și [apoi] a zis tremurînd:

— Unde'î lupul, moș Nichifor?

— Unde să fie? Iea a trecut drumul pe dinaintea noastră și a intrat iar în pădure. Dar cît pe ce eraî să mă gîtuî, jupîneșică, și apoi dacă scăpam iepele, știu că era frumos.

N'apucă a sfîrși bine moș Nichifor și Malca zise cătinel:

— Să nu mai zici că vine lupul, moș Nichifor, că mă virî în toate boalele.

— Nu că zic eu, da chiar vine, iacă-tă-l'ai!

— Valeu! Ce spuî?!

Și iar se ascunde lingă moș Nichifor.

— Ce'î tînăr, tot tînăr; îți vine a te juca, jupîneșică, așa'î? Și după cum văd, ai noroc, că eu'mî țin firea, nu mă prea tem de lup; dar să fie altul în locul meu...

— Nu mai vine lupul, moș Nichifor?

— Apoi, na; ești de tot poznașă și d-ta: prea des vrei să vie, că doar nu'î de tot copacul cîte un lup. Ia pe la sfîntul Andrei, umblă și ei mai cîte

mulți la un loc. Și-apoi vînătorii ce păzesc? La goană mare, crezi d-ta că puținii lupi dau cinstea pe rușine, lăsîndu'și pieile zălog? — Să mai răsufлям iepele o leacă. — Iaca și «Dealul Bălaurului», jupîneșică! Ia aici a căzut odată un bălaur grozav de mare, care vărsa jeratec pe gură și cînd șuera, clo-cotea codrul, gemeau văile, fiarele tremurau și se băteau cap în cap, de spaimă; și țipenie de om nu cuteza să mai treacă pe aici.

— Valeu! și unde'î balaurul, moș Nichifor?

— D'apoi mai știu eu, jupîneșică? Pădurea'î mare, el știe unde s'a fi îmfundat. Unii spun, că după ce a mîncat foarte mulți oameni și a ros toată coaja copacilor din codru, ar fi crăpat aci în locul acesta. De la unii am auzit spuind că 'î-ar fi dat lapte de vacă neagră și cu aceasta l-ar fi făcut să se ridice iar la cer, de unde a căzut. Mai știu eu pe cine să cred? Că oamenii vorbesc vrute și nevrute. Noroc [numai], că eu unul știu solomonii și nu mă prea tem nici de balauri. Pot să prind șerpele din culcuș, cum ai prinde d-ta un puî de găină din pătul.

— Da ce's acele solomonii, moș Nichifor?

— Ei, jupîneșică dragă; asta nu se poate spune. Eu, babei mele — că merge de două-zeci și patru de ani, de cînd m'am luat cu dînsa — și ce n'a făcut ea? Și cît nu m'a cihăit de cap să'î spun, și tot nu 'î-am spus. Și ea din pricina asta are să moară, cînd o muri; de nu 'î-ar muri mulți înainte, că atunci 'mî-aș lua și eu una tinerică, și măcar trei zile să trăesc în ticnă cu dînsa, cum știu eu, și apoi să mor! M'am săturat până 'n gît de mucegaiul de

babă, că hojma mă morcănește și'mi scoate ochii cu cele tinere. — Cînd gîndesc, [amăritul de mine] că am să mă întorc iar la dînsa acasă, îmi vine să turbez, să iau cîmpii, nu altă ceva.

— Ia lasă, lasă, moș Nichifor, că așa sunteți d-voastră bărbații.

— Ei, ei! jupîneșică, iată-ne și aproape de vîrfurile codrului. Ia mai dă-te și d-ta o leacă pe jos, pîn'om sui dealul; că nu mi'i de alta, dar mă tem că'i înțepeni în căruță. — Uităte florile cele frumoase de prin marginea pădurei, cum umplu văzduhul de *mi-roznă*. Și d-ta să șezi ghemuită acolo, nu'i păcat de Dumnezeu?!

— Mă tem de lup, moș Nichifor, zise Malca, tremurînd.

— Ia mai sfîrșește odată cu lupul cela; altă ceva n'ai de vorbit?

— Stai dară să mă dau jos!

— Ptru! cîii!... săi binișor pe ici, pe crucea căruței. Ho... pa! Ia acum te văd și eu că ești voinică; așa mi'i drag să fie omul: fătat nu ouat.

Și pe cînd Malca culegea niște dumbravnic să ducă lui Ițic, moș Nichifor stătuse în loc și nu știu ce bichirea și cisluea prin prejurul căruței. Apoi repede strigă:

— Gata ești, jupîneșică? Hai, sui și să pornim cu ajutorul lui Dumnezeu, că de acum e tot vale mai mult.

Malca după ce se suie, întrebă:

— Oare nu'i tirziu, moș Nichifor?

— D'apoi de-acum suntem scăpați de-asupra ne-

voei; acuși te pun în Piatră. — Și odată dă bici iepelor, zicînd:

Alba 'nainte, alba la roate

Oiștea goală pe de-o parte.

Hi! opt-un cal, că nu's departe Galații, hi!!!

N'apuc'a merge nici două-zeci de prăjină, și prrr!
se rupe un capăt!

— Na; asta încă'i una!

— Vai de mine, moș Nichifor, avem să înoptăm
în pădure!

— Ia nu mai meni a rău, jupîneșică, hăi, că doar
n'am pățit eă asta numai odată în viața mea. Până'i
îmbuca d-ta ceva și iepelē iestea 'și-or șterge gura
c'o leacă de coșolină, eă am și pus capătul.

Cînd se uită moș Nichifor la belciug, bărdița
nicăiri!...

— Apoi toate aă fost cum aă fost, zise moș Ni-
chifor, încrețind din sprîncene și oțerîndu-se, dar
asta pică de coaptă. Bat'o Dumnezeu de babă, s'o
bată! Uit'te cum îngrijește ea de mine; așa'i că
nu'i securea?

Malca, sărmana, cînd mai aude și asta, începe a
suspina și a zice:

— Moș Nichifor, ce facem noi?

— Ia las jupîneșică, nu te 'mpuțina cu inima, că
tot mai am o leacă de nădejde. Și odată scoate
bulicherul din teacă, îl dă pe amînariu și începe a
ciocîrți un gărneț de stejar din anul trecut... L-a
tăiat el, cum l'a tăiat, apoi a început a cotrobăi
prin chilna căruței să găsească niște frînghie; dar
de unde să iei, dacă n'ai pus?...

Dacă vede și vede, taie băierile de la traistă, măi căpețala din capul unei iepe și face cum poate, de leagă el gârnețul, unde trebuia; pune roata la loc, viră leuca, sucește lamba și o strînge la scară; apoi și-aprinde cioanca și zice:

— Iacă jupîneșică dragă, cum învață nevoia pe om, ce să facă... cu moș Nichifor Țuțueanul nu pierе nimeni la drum. De-acum numai să te ții bine de cărîmbi și de speteze că am să min iepele astea, de aū să scapere fugind. Da, să știi d-ta, că babei mele n'are să'i fie moale, cînd m'oi întoarce acasă. Am s'o iaū de cînepa dracului și am s'o învăț eū cum trebuie să caute altă dată de bărbat; că «femeia nebătută, e ca moara neferecată». Ține-te jupîneșică! Hi, ha!!

Și-odată încep iepele a fugi, de pîriiaū roatele și sărea colbul în naltul cerului. — La vr'o cîte-va obrațuri, gîrnețul s'a înfierbîntat, s'a muiat și... fofflenchiū! iar sare roata!

— Bre! c'anapoda lucru; se vede că azi dimineață mî-a eșit înainte vr'un popă, sau dracul știe ce.

— Moș Nichifor, ce facem noi?

— Om face noi ce-om face, jupîneșică. Dar acum de-odată liniștește-te acolo și taci molcom. Bine că nu s'a întîmplat asta în mijlocul cîmpului, undeva. Lemne, slavă Domnului, sunt de ajuns și de 'ntrecut în pădure. Poate să ne ajungă cineva din urmă [ori să ne întîmpine cineva d'inainte,] și să'mi împrumute vr'o secure. Și cum vorbea, numai că iată că vede viind un om dinainte, cu traista în băț.

— Bun întilnișul ¹⁾, om bun! Așa e că s'a stricat drumul în mijlocul căruței?

— Iea lasă șaga la o parte, măi omule; și mai bine vin' de-mi ajută să pun capătul ăsta, că vezi că-mi crapă inima [în mine] de necaz.

— D'apoî eū mă grăbesc s'ajung la Oșlobeni. D-ta poți să mii astă noapte și în pădure; nu cred că'i muri de urît...

— Mă mir că nu ți'i oare-cum să'ți fie, zise Nichifor posomorît; ești un chiag sbîrcit, măi ca și mine, și iată ce'ți urlă prin cap.

— Da nu'ți fie cu bănat, om bun, că am șuguit și eū. Bun rămas! Te-a învăța Dumnezeu ce să faci... și s'a tot dus înainte.

— Vezi, jupîneșică [dragă,] citu'i de-a dracului lumea asta? Numai după pleșcuit umblă. Ia să fie un antal cu vin orî cu rachiū și să vezi atunci ar șede a carul stricat atîta timp în mijlocul drumului? Cum văz eū, tot moș Nichifor are să facă ce-a face. Iea să măi fac o încercare.

Și iar începe a tăiea alt gârneț... Mocoșește el cît mocoșește, până 'l pune și pe acela. Apoî dă bici iepelor și iar măi trage un ropot; cînd numai iată că ajunge roata de o teșitură și iar se rupe capătul...

— Acum, jupîneșică, măi că'mi vine să zic și eū ca omul acela, că are să ne fie masul în pădure.

— Vai de mine și de mine, moș Nichifor, ce spuî?

— Ia spun și eū ce văd cu ochii. Uite-te! nu vezi și d-ta că dă soarele după deal și noi tot pe

1) În «Conv.» : *bun ajunsul*.

loc stăm. Da nu-î nimica, jupîneşică, să n'ăi nici o grijă; că ştiu eu o poiană în pădure, chiar aici pe aproape; să tragem acolo şi suntem ca şi în casă la noi. Locul e ferit şi ielele aū ce paşte. D-ta te'î culca în căruţa şi eu te-oî străjui toată noaptea. Helbet, o noapte nu'î legată de gard, a trece ea, cum a trece; dar a pomeni ea baba mea cîte zilişoare o avea, de necazul acesta; că numai din pricina ei mi se trage...

— Apoi dar fă cum ştii, moş Nichifor, numai să fie bine.

— Lasă jupîneşică, nu'ţi face voie rea, că are să fie cit se poate de bine.

Şi odată, moş Nichifor apucă ielele de dirlog, şi cîr-neşte căruţa ş'o tîreşte cum poate până în poiană.

— Iaca, jupîneşică, ce răi a lui Dumnezeu e aici; să tot trăieşti, să nu mai mori! numai d-voastră nu sunteţi deprinşi cu ce-î frumos pe lume. Ia mai dă-te o leacă pe jos pînă se mai vede: ca să strîngem nişte tîrşuri şi să facem toată noaptea foc, să fugă ţînţarii şi toate gîngănila pe lume.

Biata Malcă vede şi ea, că tot de una îi ie acum. Se dă jos şi începe a strînge la tîrşuri.

— Doamne! bine 'ţi mai şede, jupîneşică; par'că eşti una de-ale noastre. Nu cum-va a ţinut vre-o dată tatăl d-tale orîndă în sat, unde-va?...

— Ba a ţinut multă vreme ratoşul de la Bodeşti.

— Apoi mă miram eu, de ce vorbeşti aşa de bine moldoveneşte şi aduci la mers cu de-ale noastre. De acum n'am să te mai cred că te temi de lup. Iei, iei! cum ţi se pare aici în poiană? Aşa 'î că era să mori şi să nu ştii ce 'î frumos pe lume? Ie-auzi

privighetorile ce haz fac? Ie-auzî turturelele cum se îngînă?

— Moş Nichifor, oare n'om păşi ceva în noaptea asta? Ce-a zice Iţic?...

— Iţic? — Lui Iţic i s'a părea c'a prins pe Dumnezeu de-un picior, cînd te-a vedea acasă.

— Da ce crezi d-ta, că Iţic ştie ce 'i pe lume? Cum sunt întîmplările la drum?

— Aşa numai să se mute de pe vatră, pe cup-tor, ştie şi hleabul de baba mea, de-a casă. Jupîneşică, ia să te vedem, ştii cum să faci focul? —

Malca aşează gătejele; moş Nichifor scapără şi îndată aţîţă amîndoi focul. Apoi moş Nichifor zice:

— Vezî, jupîneşică, cum pîrie de frumos gătejele?

— Văd moş Nichifor, dar îmi tremură inima în mine de frică!

— Î..ra! da ce doamne iartă-mă, parcă eşti din neamul lui Iţic. Da fii măi cu inimă o leacă! Orî dacă eşti aşa de fricoasă, apoi sui în căruţă şi te-aşterne pe somn, că noaptea 'i numai un ceas; acuşi se face ziuă.

Malca, îmbărbătată de moş Nichifor, se suie în căruţă şi se culcă. Iară moş Nichifor îşi aprinde luleaua, aşterne cojocul şi se pune într'o rîlă jos, lîngă foc; şi pîc, pîc! pîc, pîc! din lulea, cit pe ce era să-l prindă somnul, cînd numai ce iată, că 'i sare o scîntee pe nas!

— Ptiu, drace! asta trebuie să fie scîntee din gătejele culese de Malca, tare m'a fript. — Dormi jupîneşică, Malcă?

— Par'că era să mă prindă somnul o leacă, moş

Nichifor, dar 'mă-aū venit o mulțime de năluciri prin cap și m'am trezit.

— Și eū mai tot așa am pățit; 'mă-a sărit o scîntee pe nas și mi s'a spăriet somnul, de par'că am dormit o noapte întregă. [Las' că,] poate să mai doarmă cine-va de răul nebunelor istor de privighetori? Par'că-și fac de cap, nu altă-ceva. Da acum le e și lor vremea să se drăgostească...

— Dormi jupîneșică?

— Par'că iar era să mă prindă somnul, moș Nichifor.

— Știi una, jupîneșică? Mie'm vine să sting focul, că tocmai acum, [în durătul ista,] m-am adus aminte că dihania de lup aduimecă și vine după fum.

— Stinge'l, moș Nichifor, dacă'i așa.

Atunci moș Nichifor odată începe a turna la țarnă peste foc și'l innădușă.

— De-acum jupîneșică, dormi fără grijă, că acuș se face ziuă. — Na; c'am stins focul, și am uitat să'mi aprind luleaua. Dar las' că am scăpărători. — Tă-vă¹⁾ pustia privighetori să vă bată, că știu că vă drăgostiți bine!

Mai șede moș Nichifor așa pe gînduri, până'și gătește de băut luleaua, apoi se scoală binișor și se duce în virful degetelor, lîngă căruță. Malca începuse a horăi puțin. Moș Nichiforul clatină încetișor și zice:

— Jupîneșică, jupîneșică!

— Aud! moș Nichifor, răspunse Malca tresărind, spăimîntată.

¹⁾ Bată-vă.

— Știi ce-am gîndit eu, cît am stat lingă foc?

— Ce, moș Nichifor?!

— Ia după ce-î adormi d-ta, să încalec pe-o iapă și să mă răpăd acasă la mine, să-mi aduc un capăt și securea, și cînd s'a zări de ziuă, sunt aici.

— Vai de mine, moș Nichifor, ce vorbești?! Vrei să mă găsești moartă de frică [oare,] cînd îi veni?

— Ba să te ferească Dumnezeu, de una ca asta jupîneșică. Ea las' nu te spăimînta, că am zis și eu, ia așa o vorbă în vînt.

— Ba nu, moș Nichifor! De-acum nici nu vreū să mai dorm; mă dau jos și am să șez toată noaptea lingă d-ta.

— Ba păzește'ți treaba, jupîneșică; șezi binișor unde șezi, că bine șezi.

— Ba iaca vin.

Și odată se dă jos și vine pe iarbă lingă moș Nichifor. Și ba unul una, ba altul alta, de la o vreme 'i-a furat somnul pe amîndoi și-au adormit duși.— Și cînd s'aū trezit ei, era ziuica albă!...

— Iaca, jupîneșică și sfînta ziuă! Scoală-te și hai să vedem, ce'i de făcut? Vezi, că nu te-a mîncat nimica? Numai frica 'ți-a fost mai mare.

— Malca, în vorbele acestea, iar a adormit... Iar moș Nichifor, ca omul cu grija, s'a suit în căruță și-a început a scormoli în toate părțile, pe sub coșolină și numai iată că dă de secure, de o funie și de un sfedeleac, pe pomoștina căruței. — Iacă, păcatele mele! Cine'i cu pagubă, și cu păcat; mă miram eu să nu se îngrijească biată babă de mine, până într'atita. — Pentru c'am năpăstuit'o chiar pe

sfînta dreptate, am 'să-î duc un fes roş şi un tulpan undelemniû, ca să-şi mai aducă aminte din tinereţe. Eû, se vede, că m'am luat ieri cu luleaua. Dar biată baba mea, bună, rea cum este, tot a ştiut ce'mî trebuie la drum ; numai nu le-a pus la locul lor... Dar 'ţi-ai găsit să ştie femeia trebile bărbatului !

— Jupîneşică, jupîneşică !

— Ce-î, moş Nichifor ?

— Da nu ştii una?! Scoală-te că am găsit, şi secure, şi frînghie, şi sfredel şi tot ce'mî trebuie.

— Unde, moş Nichifor ?

— Ia pe sub buclucurile d-tale. Numai n'aû avut gură să răspundă. Am păţit şi noi, ca [un cerşetor] care şedea pe comoară şi cerea milostenie... Da bine că s'aû găsit şi acum ; tot biata babă se vede că le-a pus.

— Vezi, [cît eşti de avan] moş Nichifor, cum îţi încarcî sufletul de păcate?!...

— Apoi dă, jupîneşică, vād şi eû că am greşit, de am ponegrit'o aşa de tare, către d-ta. Da de acum am să-î cînt şi eû un cîntec de împăcare :

Sărmana băbuşca mea !

Fie bună, fie rea,

Am să ţin casă cu ea.

Şi odată suflecă moş Nichifor mînecele, taie un stuhariû de fag şi face un capăt minunat. Apoi îl aşază cum trebuie, pune roata la loc, înhamă iepele, ieşe încet-încet la drum, şi zice :

— Sui jupîneşică, şi haidem să mergem de-acum.

Iepele fiind hrănite şi odihnite bine, pe la prînzul cel mare 'i-aû pus în Piatra.

— Iaca te-ai văzut și acasă, jupîneșică.

— Slavă lui Dumnezeu, moș Nichifor, că și'n pădure nu 'mă-a fost rău...

— Așa este jupîneșică, nu'i vorbă, dar ca la casa omului, nu-î nicăiurea.

Și din vorbă în vorbă, aș și ajuns la poarta lui jupîn Ițic!—Ițic tocmai atunci venea de la școală, și cînd a văzut pe Malca, nu mai știa ce să facă de bucurie. Dar cînd a mai auzit și despre întîmplarea ce aș avut, și cum 'i-a scăpat Dumnezeu din primejdie, nu știa cum să mulțumească lui moș Nichifor. Cu ce nu l'aș dăruit ei? Că se mira și el singur, ce dăduse peste dînsul. A doua zi moș Nichifor a pornit înapoi cu alți mușterii. Și cînd a ajuns acasă, era foarte vesel, în cît nu știa baba lui ce l'a găsit, de'i așa [de] cu chef, cum nu mai fusese de multă vreme... După aceasta, tot la două trei săptămîni, jupîneșica Malca venea în Neamț la socrî și se întorcea acasă numai cu moș Nichifor, fără să se mai teamă de lup...

După un an, saș mai mulți, moș Nichifor s'a răsuflat, la un pahar cu vin, cătră un prieten al saș, despre întîmplarea din codrul «Bălaurului» și frica trasă de jupîneasa Malca... Prietenul lui moș Nichifor, s'a răsuflat și el cătră alți prietenî ai saș, și de atunci oamenii, cum îs oamenii, [ca saș'i puie sînge rău la inimă...] aș început a porecli pe moș Nichifor și a'i zice: Nichifor Coțcarul, Nichifor Coțcarul; și poate acuma a fi oale și ulcioare, și tot Nichifor Coțcarul 'i-a rămas bietului om numele și până în ziulica de astăzi.

POVEȘTI

Soacra cu trei nurori ¹⁾

Era odată o babă, care avea trei feciori înalți ca niște brazi și tari de virtute, dar slabi de minte.

O răzeșie destul de mare, casa bătrânească cu toată *pojijiea* ei, o vie cu livadă frumoasă, vite și multe păsări alcătuiau gospodăria babei. Pe lângă acestea mai avea strânse și părăluțe albe pentru zile negre; căci lega parația cu zece noduri și tremura după ban.

Pentru a nu rezleți feciorii de pe lângă sine, mai dură încă două case alătura, una la dreapta și alta de-a stînga celei bătrînești. Dar tot atunci luă hotărîre nestrămutată a ținea feciorii și viitoarele nurori pe lângă sine — în casa bătrânească — și a nu orîndui nimic pentru împărțeală până aproape de moartea sa. Așa făcu; și'i rîdea inima [babeii,] de bucurie, cînd gîndea numai cît de fericită are să fie ajutată de feciori și mîngîiată de viitoarele nurori. Ba de multe ori zicea în sine: Voi priveghea nurorile, le-oî pune la lucru, le-oî struni și nu le-oîu

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Convorbiri Literare», a. IX pag. 283.

lăsa nici pas a eși din casă, în lipsa feciorilor mei. Soacră-mea — fie'î țărîna ușoară! — așa a făcut cu mine. Și bărbatu-meu — Dumnezeu să mi-l ierte — nu s'a putut plînge că 'l-am înșelat, sau 'i-am risipit casa.... deși cîte-odată erau bănuiele.... și mă probozea... dar acum s'aũ trecut toate!»

Tustrei feciorii babei umblău în cărăușie și cîștigău mulți bani. Celui mai mare îi veni vremea de însurat, și baba simțind asta, umblă val-vîrtej să'î găsească mireasă; și în cincî, șase sate, abia, abia putu nimeri după placul ei: nu prea tînără, naltă și uscățivă; însă *robace* și supusă. Feciorul nu eși din hotărîrea maică-sa, nunta se făcu și baba își luă cămeșa de soacră; ba încă netăiată la gură: care însemnează că soacra nu trebuie să fie cu gura mare și să tot cîrtească de toate cele.

După ce s'a sfîrșit nunta, feciorii s'aũ dus în treaba lor, iar nora rămase cu soacra. Chiar în acea zi, către seară, baba începu să puie la cale viața nurori-sa. Pentru babă, sita nouă nu mai avea loc în cui. De ce 'mî-am făcut clește? Ca să nu mă ard, zicea ea. Apoi se suie iute în pod și scoboară de acolo un știubei cu pene rămase tocmai de la răposata soacră-sa, niște chite de cînepă și vre-o două dimerlii de păsat.

— Iată ce am gîndit eũ, noro, că poți lucra nopțile. Piua'î în căsoaea de alături, fusele în oboroc sub pat, iar furca după horn. Cînd te'î sătura de strujit pene, vei pisa mălai; și cînd a veni bărbatu-tău de la drum vom face plachie cu costițe de porc de cele afumate, din pod, și Doamne bine vom

mînca! Acum de-odată până te'î mai odihni, ia furca în brîu și până mîni dimineață să gătești fuioarele aceste de tors, penele de strujit și mălaiul de pisat. Eū mă las puțin că 'mî-a trecut ciolan prin ciolan cu nunta voastră. Dar tu să știi că eū dorm iepurește; și pe lîngă iști doi ochi, mai am unul la ceafă, care șeade pururea deschis și cu care văd și noaptea și ziua, tot ce se face prin casă. Ai înțeles ce 'ți-am spus?

— Da, mămucă. Numai ceva de mîncare.....

— De mîncare? O ceapă, un usturoi și-o bucată de mămăligă rece din poliță, sunt destul pentru o nevestă tînără ca tine.... Lapte, brînză, unt și ouă de am putea sclipui să ducem în tîrg ca să facem ceva parale; căci casa s'a mai îngreuiat cu un mîncău și eū nu vreaū să 'mî pierd comindul. — Apoi cînd înseră, baba se culcă pe pat, cu fața la părete, ca să n'o supere lumina de la opaiț, mai dînd a înțelege nurori-sa, că are s'o privegheze: dar somnul o coprinse îndată, și habar n'avea de ce face noră-sa. Pe cînd soacra horăia, dormind dusă, blajina noră migăia prin casă; acuși la strujit pene, acuși îmbăla tortul, acuși pisa malaiul și'l vîntura de buc. Și dacă Enache se punea pe gene'î, ea îndată lua apă rece și 'și spăla fața ca nu cum-va s'o vadă neadormită soacra și să'î bănuiască. Așa se munci biata noră până după miezul nopței; dar despre ziuă somnul o doborî, și adormi și ea între pene, caiere, fusele cu tort și bucul de malai. Baba care se culcase odată cu găinile, se sculă cu noaptea în cap și începu a trînti și a plezni prin casă, în cît biata

noră, care de-abea ațipise, de voie de nevoie trebui să se scoale, să sărute mîna soacrei și să'î arate ce-a lucrat. Incet, încet nora s'a dat la brazdă și baba era mulțumită cu alegerea ce a făcut. Peste cîte-va zile căraușii sosesc, și tînăra nevastă văzîndu'și bărbățulul, mai uită din cele necazuri!

Nu trece mult și baba pune la cale și pe feciorul cel mijlociū; să'și ia un suflet de noră întocmai după chipul și asemănarea celei de'ntîi: cu deosebire numai, că aceasta era mai în vîrstă și ceva încrucișată; dar foc de harnică.

După nuntă, feciorii se duc iarăși în căraușie și nurorile rămîn iar cu soacra acasă. După obicei ea le dă de lucru cu măsură, și cum înserează se culcă, spuînd nurorilor să fie harnice și dîndu-le de grijă ca nu cum-va să adoarmă, că le vede ochiul cel neadormit.

Nora cea mai mare tălmăci apoi celei-l'alte despre ochiul soacră-sei cel a toate văzător, și așa una pe alta se îndemnaū la treabă și lucrul eșea gîrlă din mîinile lor. Iară soacra huzurea de bine. Dar binele—cîte odată—așteaptă și rău. Nu trece tocmai mult și vine vremea de însurat și feciorului celui mic. Baba însă voia cu orî ce chip să aibă o troiță nedespărțită de nurori... De aceea și chitise una de mai înainte. Dar nu'î totdeauna cum se chitește, ci'î și cum se nimerește. Intr'o bună dimineață, feciorul mamei, îi și aduce o noră pe cuptor. Baba se scarmăna de cap, dă la deal, dă la vale, dar n'are ce face și, de voie de nevoie, nunta s'a făcut, și pace bună!

După nuntă, bărbații din nou se duc în treabă lor și nurorile rămân iar cu soacra acasă. Baba iarăși le dă de lucru cu măsură, și cum vine seara se culcă după obicei. Cele două nurori, văzînd pe cea mai tînără codindu-se la treabă, îi zic: Da nu te tot codi, că mămuca ne vede.

— Cum? Eă o văd că doarme. Ce fel de treabă e aceasta? Noi să lucrăm și ea să doarmă?

— Nu căuta că horăește, zise cea mijlocie, mămuca are la ceafă un ochi neadormit, cu care vede tot ce facem, și apoi tu nu știi cine'i mămuca, n'ai mîncat nici odată moarea ei!

— La ceafă?... Vede toate? N'am mîncat moarea ei?... Bine că mi-am adus aminte... Dar ce mîncăm noi, [fetelor, hăi]?

— Iea răbdări prăjite, [dragă cumnățică...] Iar dacă ești flămîndă, ia și tu o bucată de mămăligă din colțar și cu niște ceapă, și mănîncă.

— Ceapă cu mămăligă? D'apoi neam de neamul meu n'a mîncat așa bucate. Da slănină nu'i în pod? unt nu'i? ouă nu's?

— Ba sunt de toate, ziseră cele două, dar sunt ale mămucai.

— Eă cred că tot ce'i al mămucai e și al nostru, și ce'i al nostru e și al ei. — Fetelor, hăi! s'a trecut de șagă. Voi lucrați, că eă mă duc să pregătesc ceva de-a mîncării, știți coala, ceva mai omenește; și acuși vă chem și pe voi.

— Doamne, ce vorbă ți-a eșit din gură! ziseră cele două. Vrei să ne aprindem paie în cap? Să ne zvirle baba pe drum?

— Las' dacă v'a durea capul. Cînd v'a întreba pe voi, să dați vina pe mine și să lăsați să vorbesc eu pentru toate.

— Apoi dar... dă!... fă cum știți; numai să nu ne bagă și pe noi în belea.

— Hai fetelor, tăceți, gura vă meargă; că nu'î bună pacea și mi-e dragă gîlceava. Și iese cîntînd:

Vai săracu omu prost,
Bun odor la cas' a fost!

Nu trece nici un ceas la mijloc, și un cuptor de plăcinte, ciți-va pui pârpoliți în unt, o străchinoae de [brînză cu] zmîntină și mămăliga era gata. Apoi iute cheamă și pe celelalte două în bordei și se pun la masă cu toatele.

— Hai fetelor, mîncăți bine și pe Domnul lăudați, că eu mă reped în cramă s'aduc și un cofăel de vin ca să meargă plăcintele acestea mai bine pe gît.

După ce au mîncat și au băut bine, le-a venit a cînta, ca Rusului din gura gîrliciului:

Soacră soacră, poamă acră!
De te-ai coace, cit te-ai coace
Dulce tot nu te-î mai face...
De te-ai coace-un an
Și-o vară
Tot ești acră și amară
Ieși afară
Ca o pară;
Intri 'n casă
Ca o coasă
Șezi în unghi
Ca un junghi.

Și-au mîncat și-au băut și-au cîntat până au ador-

mit cu toatele pe loc. Cînd se scoală baba în zori de ziuă, ia nurori dacă ai de unde. Iese afară speriată, dă încolo, dă pe dincolo, și cînd intră în bordei, ce să vadă? bițele nurori jeleaū pe soacră-sa... Pene împrăștiate pe jos, fărături, blide aruncate în toate părțile, cofăelul de vin răsturnat, ticăloșie mare!...

— Da ce'i acolo? strigă baba înspăimîntată!

Nurorile atunci sar arse în picioare; și cele mari încep a tremura ca varga, de frică, și lasă capul de rușine. Iar cea cu pricina, răspunde:

— Da bine, mămuică, nu știi c'aū venit tătucu și cu mămuca și le-am făcut de mîncare, și le-am scos un cofăel de vin; de aceea ne-am chefăluit și noi o leacă. Ia chiar măi dineaorea s'aū dus.

— Și m'aū văzut cuscrii cum dormeam?

— D'apoī cum să nu te vadă, mămuică?

— Și-apoī de ce nu m'ați sculat? mîncă-v'ar cîuma, să vă mănînce!

— D'apoī dă, mămuică, fetele acestea aū spus că d-ta vezi tot; și de aceea am gîndit că ești mîni-oasă pe tătucu și pe mămuca, de nu te scoli. Și ei erau așa de mîhniți, de măi nu le-a ticnit mîncarea.

— Ei lasă, ticăloaselor, că v'oī dobzăla de-acu 'nainte.

Și de atunci nurorile n'aū măi avut zi bună în casă cu baba. Cînd își aducea ea aminte de puicile cele nadolence și boghete, de vinișorul din cramă, de risipa ce s'a făcut cu munca ei, și c'aū văzut'o cuscrii dormind așa lăfăiată, cum era, crăpa de ciudă și rodea în nurori cum roade cariul în lemn.

Se lehămetiseră până și cele două de gura cea rea a babei; și cea mai tânără găsi acum prilej să'i facă pe obraz și să orînduiască tot-odată și moștenirea babei prin o dieată ne mai pomenită până atunci, și iată cum:

— Cumnatelor, zise ea într'o zi, cînd se aflău singure în vie. Nu putem trăi în casa aceasta de n'om face toate chipurile să scăpăm de hîrca de babă.

— Eî cum?

— Să faceți cum v'oî învața eū și habar să n'aveți.

— Ce să facem? întrebă cea mai mare.

— Ia să dăm busta în casă la babă, și tu s'o eî de cînepa dracului și s'o trăznești cu capul de perețele cel despre răsărit, cît eî putea; tot așa să faci și tu cu capul babei de părețele cel despre apus; și apoi, ce i-oî mai face și eū, veți vedea voi.

— D'apoi cînd or veni ai noștri?

— Atunci voi să vă faceți moarte în păpușoi, să nu spuneți nici laie nici bălaie. Oî vorbi eū și cu dînșii, și las' dacă va fi ceva.

Se înduplecară și cele două, intrară cu toatele în casă, luară pe baba de păr și-o izbiră cu capul de pereți până i-l dogiră. Apoi cea mai tîneră fiind mai șugubață de cit cele două, trîntește baba în mijlocul casei și-o frămîntă cu picioarele, și-o ghigosește ca pe dînsa; apoi îi scoate limba afară, 'i-o străpunge cu acul și 'i-o presură cu sare și cu piper așa că limba îndată se umflă și biata soacră nu mai putu zice nici cîrc! Și slabă și stilcită cum era, căzu

la pat bolnavă de moarte. Apoi nurorile, după sfătuirea celei cu pricina, așezară baba într'un așternut curat, ca să 'și mai aducă aminte de cînd era mireasă ; și după aceea începură a scoate din lada babei valuri de pînză, a'și da ghiont una alteia și a vorbi despre stirlicî, toiag, năsălie, poduri, paraua din mîna mortului, despre găinele or oaea de dat peste groapă, despre strigoî și cîte alte năsdrăvăniî înfiorătoare ; în cît numai aceste erau de ajuns, [ba și de întrecut,] s'o vîre în groapă pe biata babă.

Iaca fericirea visată de mai înainte, cum s'a împlinit !

Pe cînd se petreceau acestea, iată s'aud scîrțîind niște care : bărbații veneau. Nevestele lor le es întru întîmpinarea lor și după sfătuirea celei mai tinere, de la poartă s'aruncă în gîtul bărbaților și încep a'i lua cu vorba și a'i desmierda care de care mai măgulitor.

— Da ce face mămuca ? întrebare cu toții de odată, cînd dejugau boii.

— Mămuca, le luă cea mai tîneră vorba din gură, mămuca nu face bine, ce face ; are de gînd să ne lase sănătate, sărmana.

— Cum ? ziseră bărbații înspăimîntați, scăpînd resteele din mîna.

— Cum ? Ia sunt vr-o cincî, șease zile, de cînd a fost să ducă viței la suhat și un vînt rău pe semne a dat peste dînsa, sărmana !... ielele 'i-au luat gura și picioarele.

Fii se reped atunci cu toții în casă la patul mîne-sa ; dar biata babă era umflată cît o bute și nici

nu putea blești măcar din gură; simțirea însă nu 'și-o perduse de tot. Și văzîndu'i își mișcă puțin mîna și arată la nora cea mare și la păretele despre răsărit, apoi arată pe cea mijlocie și păretele despre apus, pe urmă pe cea mai tînăra și jos în mijlocul casei; după aceea de abia putu aduce puțin mîna spre gură și îndată căzu într'un leșin grozav.

Toți plîngeau și nu se puteau dumeri despre semnele ce face mama lor. Atunci nora cea tînăra zise, [prefăcîndu-se că plînge și ea]:

— Dar nu înțelegeți ce vrea mămuca?

— Nu, ziseră ei.

— Biata mămuică lasă cu limbă de moarte: ca fratele cel mare să ie locul și casa cea despre răsărit; cel mijlociū cea despre apus, iar noi, ca mezinī ce suntem, să rămînem aici, în casa bătrînească.

— Că bine mai zici tu, nevestă, răspunse bărbatu-sēū. Atunci ceialaltī ne mai avînd încotro șovăi, diata rămase bună făcută.

Baba muri chiar în acea zi și nurorile despletite, o boceau de vuia satul. Apoi peste două zile o îngropară cu cinste mare și toate femeile din sat și de prin meleagurile vecine vorbeau despre soacra cu trei nurori și ziceau: fericite de dînsa c'a murit, că știu că are cine-o boci!

Capra cu trei iezi¹⁾

Era odată o capră, care avea trei iezi. Iedul cel mare și cu cel mijlociū daū prin băṭ de obraznici ce erau; iar cel mic, era harnic și cu minte. Vorba ceea: «Sunt cincī degete la o mīnă și nu seamănă toate unul cu altul».

Într'o zi, capra chiamă ieziū de pe-afară și le zice:

— Dragū mamei copilași! eū mă duc în pădure, ca să mai aduc ceva de ale mīncărei. Dar voi încuieti ușa după mine, ascultați unul de altul și să nu cum-va să deschideți până ce nu'ți auzi glasul meū. Cînd voi veni eū, am să vă daū de știre, ca să mă cunoașteți și am să vă spun așa:

Trei iezi, cucuieti,
Ușa mamei descuieti,
Că mama v'aduce vouă:
Frunze 'n buze,
Lapte 'n țite,
Drob de sare
In spinare,
Mălăieș
In călcieș,
Smoc de flori
Pe sub-suori.

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Conv. Lit.» Anul IX, pag. 339.

— Auzit'ați ce-am spus eu?

— Da, mămucă, ziseră izeii.

— Pot să am nădejde în voi?

— Să n'ai nici o grijă, mămucă, apucară cu gura înainte cei mai mari. Noi suntem odată băieți și ce-am vorbit odată, vorbit rămîne.

— Dacă'i așa, apoi veniți să vă sărute mama! Dumnezeu să vă apere de cele rele și mai rămîneți cu bine!

— Mergî sănătoasă, mămucă, zise cel mic, cu lacrimi în ochi, și Dumnezeu să'ți ajute, ca să te întoarne cu bine și să ne aduci de mîncare.

Apoi capra iese și se duce în treaba ei. Iar izeii închid ușa după dînsa și trag zăvorul. Dar vorba veche: «Păreții aũ urechi și fereștile ochi». Un dușman de lup, — și apoi știți care? — chiar cumătrul caprei, — care de mult pîndea vreme cu prilej ca să pape izeii, trăgea cu urechea la păretele din dosul casei, cînd vorbea capra cu dînșii.

— Bun! zise el în gîndul său. Ia acu 'mî-e timpul... De 'i-ar împinge păcatul să'mî deschidă ușa, halal să'mî fie! Știu că 'i-ași cărnosi și 'i-ași jumuli!

— Cum zice, și vine la ușă; și cum vine și începe:

Trei izei, cucuieti,
Mamei ușa descuieti

Că mama v'aduce vouă
Frunze'n buze,
Lapte'n țite;
Drob de sare
In spinare,
Mălăieș
In călcăieș,
Smoc de flori
Pe sub-suori!

— Hai! deschideți cu fuga, dragii mamei! cu fuga!

— Ia! băieți, zice cel mai mare, săriți și deschideți ușa că vine mama cu de mâncare.

— Sărăcuțul de mine! zise cel mic. Să nu cumva să faceți pozna să deschideți, că'i vaî de noi! Asta nu'i mămuca. Eū o cunosc de pe glas; glasul ei nu'i așa de gros și răgușit, ci'i mai subțire și mai frumos!

Lupul auzind aceste se duse la un fierar și puse să'i ascuță limba și dinții pentru a'și subția glasul și apoi întorcîndu-se începu iar :

Trei iezi cucuieți
Mamei ușa descuieți!...

— Ei, vedeți? zise iarăși cel mare; dacă mă potrivesc eū vouă? — Nu'i mămuca, nu'i mămuca. — D'apoi cine'i, dacă nu'i ea? Că doar și eū am urechi. Mă duc să-i deschid.

— Bădică! bădică! zise earăși cel mic, ascultați-mă și pe mine! Poate mai de apoi a veni cine-va și-a zice:

Deschideți ușa
Ca vine mătușa!

și atunci voi trebuie numai de cît să deschideți? D'apoi nu știți că mătușa'i moartă, de cînd lupii albi și s'a făcut oale și ulcioare, sărmana?

— Apoi dă! nu spun eū bine? zice cel mare. Ia de atunci e rău în lume, de cînd a ajuns coada să fie cap... Dacă te-ai potrivi tu acestora îi ținea mult și bine pe mămuca afară. Eū unul mă duc să deschid.

Atunci mezinul se vîri iute în horn, și sprijinit cu picioarele de prichici și cu nasul de funingine, tace ca peștele și tremură ca varga de frică. Dar frica-i din răi sărmana! Asemene cel mijlociū, țuști! iute sub un chersin; se înghemuiește acolo cum poate, tace ca pămîntul, și-i tremură carnea pe dînsul de frică; fuga-i rușinoasă, da-i sănătoasă!... Inșă cel mare, se dă după ușe, și să tragă, să nu tragă! În sfîrșit trage zăvorul... Cînd iaca!... ce să vadă? Și-apoi mai are cînd vedea?... căci lupului îi scăpărau ochii și-i sfîșăia gîtlejul de flămînd ce era. Și nici una nici două, haț! pe ied de gît, îi retează capul pe loc, și-l mănîncă așa de iute și cu așa poftă, de-ți părea că nici pe o măsea n'are ce pune. Apoi se linge frumușel pe bot, și începe a se învîrti prin casă cu neastîmpăr, zicînd:

— Nu știu, părerea m'a amăgit, ori am auzit mai multe glasuri? Dar ce Dumnezeu? Parc'aū intrat în pămînt... Unde să fie, unde să fie? — Se ițește el pe colo, se ițește pe dincolo, dar pace bună! iezii nu's nicăieri! Mă!... că mare minune-i și asta... dar nici acasă n'am de coasă... iea să mai odihnesc o leacă aste bătrînețe.

Apoi se îndoiaie de șele cam cu greu și se pune pe chersin. Și cînd s'a pus pe chersin, nu știu cum s'a făcut, că or chersinul a crăpat, or cumătru a strănutat... Atunci iedul de sub chersin, să nu tacă? — îl păștea păcatul și'l mînca spinarea, săracuțul!

— Să-ți fie de bine, nănașule!

— A!... ghidi! ghidi! ghiduși ce ești! Aici mî-ai fost! Ia vino încoace la nănașelul să te pupe el!

Apoi ridică chersinul binișor, înșfacă iedul de urechi și îl flocăiește și îl jumulește și pe acela, de i merg peticile!... Vorba ceea: «toată pasărea pe limba ei piere».

Pe urmă se mai învîrte cît se mai învîrte prin casă, doar' a mai găsi ceva, dar nu mai găsește nimic, căci iedul cel cuminte tăcea molcum în horn, cum tace peștele în borș la foc. Dacă vede lupul și vede, că nu mai găsește nimic, își pune în gînd una: așează cele două capete cu dinții rînjiți în ferești, de ți se părea că ridea; pe urmă unge toți pereții cu sînge, ca să facă și mai mult în ciuda caprei, și apoi iese și își caută de drum. Cum a eșit dușmanul din casă, iedul cel mic se dă iute jos din horn și încuie ușa bine. Apoi începe a se scărmana de cap și a plînge cu amar după frățiorii săi.

«Drăguții mei frățior! De nu s'ar fi înduplecat, lupul nu i'ar fi mîncat! Și biata mamă nu știe de astă mare urgie, ce i-a venit pe cap!» Și bocește el și bocește, până îl apucă leșinul! Dar ce era să le facă? Vina nu era a lui și ce-aă căutat, pe nas le-a dat. Cînd jelea el așa, iaca și capra venea cît putea, încărcată cu de-ale mîncărei și gîfiind. Și cum venea, cît de colo vede cele două capete, cu dinții rînjiți în ferești.

— Dragii mămucuței, dragi! cum așteaptă ei cu bucurie și mi rîd înainte cînd mă văd!

Băieții mamei, băieți,
Frumușei și cucueți...

Bucuria caprei nu era proastă. Dar cînd s'apropie

bine, ce să vadă? Un fior rece ca gheața îi trece prin vine, picioarele i se taie, un tremur o cuprinde în tot trupul și ochii i se păinjinesc. Și ce era, nu era a bine!... Ea însă tot merge până la ușă, cum poate, crezînd că părerea o înșală... și cum ajunge, și începe:

Trei iezi cucuieti
 Mamei ușa descuieti!
 Că mama v'aduce vouă:
 Frunze'n buze,
 Lapte 'n țite,
 Drob de sare
 In spinare,
 Mălăieș
 In călcăieș,
 Smoc de flori
 Pe subsuori.

Atunci iedul mezin — care acum era și cel de întii și cel de pe urmă — sare iute și 'i deschide ușa. Apoi s'aruncă în brațele mîne-sa, și cu lacrimi de sînge începe a'î spune:

— Mămucă, mămucă, uit'te. ce-am pățit noi! Mare foc și potop a căzut pe capul nostru!

Capra atunci holbînd ochii lung prin casă, o cuprinde spaima și rămîne încremenită!... Dar mai pe urmă îmbărbătîndu-se, 'și-a mai venit puțin în fire și-a întrebat:

— Da ce a fost aici, copile?

— Ce să fie, mămucă? Ia cum te-ai dus d-ta de acasă, n'a trecut tocmai mult și iaca cine-va s'aude bătînd la ușă și spunînd:

Trei iezi cucuieti
 Mamei ușa descuieti...

— Și?

— Și frate-meu cel mare, nătîng și neastîmpărat, cum îl știi, fuga la ușă să deschidă.

— Și atunci!

— Atunci eu m'am vîrit iute în horn și frate-meu cel mijlociu sub chersin, iară cel mare, după cum îți spun, se dă cu nepăsare după ușă și trage zăvorul.

— Și atunci?

— Atunci grozăvie mare! Nănașul nostru și prietenul d-tale, cumătrul lup, se și arată în prag.

— Cine? Cumătru-meu? El care s'a jurat pe părul său că nu mi-a spăria copilașii nici odată?

— Apoi dă, mamă! Cum vezi i-a umplut de spărieți!

— Ia las' că l-oî învăța eu! Dacă mă vede că's o văduvă sărmană și c'o casă de copii, apoi trebuie să'și bată joc de casa mea? și pe voi să vă pue la pastramă? Nici o faptă fără plată.. Ticălosul și mangositul! Incă se rinjea la mine cîte odată și'mi făcea cu măseaua... Apoi doar eu nu's de acelea de care crede el: n'am sărit peste garduri nici odată de cînd sunt. Eî, tacî cumetre, că te-oî *dobzăla* eu! Cu mine ți-ai pus boii în plug? Apoi ține minte că ai să'i scoți fără coarne!

— Of! mămucă, of! Mai bine tacî și lasă'l în plata lui Dumnezeu! Că știi că este o vorbă: «Nici pe dracu să'l vezi, da nici cruce să'ți faci!»

— Ba nu, dragul mamei! «Că pînă la Dumnezeu, sfinții îți iaă sufletul». Și apoi ține tu minte, copile, ce'ți spun eu: că de 'i-a mai da lui nasul să mai

miroasă pe aici, apoi las'!... Numai tu, să nu cum-va să te răsufli cui-va, ca să prindă el de veste.

Și de atunci căuta și ea vreme cu prilej ca să facă pe obraz cumătru-său. Se pune ea pe gânduri și stă în cumpene cum să dreagă și ce să'i facă.

— Aha! ia acum 'i-am găsit leacul, zise ea în gândul său. Tac! că 'i-o! face e! cumătrului una, de 'și-a mușca labele....

Aproape de casa ei era o groapă adincă: [tocmai] acolo 'i nădejdea caprei.

— La cada cu dubala, cumetre lup, că nu'i de chip!.... Ia de-acu se 'ncepe fapta. Hai la treabă, cumetriță, că lupul ți-a dat de lucru!

Și așa zicînd, pune poalele 'n brîu, își suflecă minecele, ațîță focul și s'apucă de făcut bucate. Face ea sarmale, face plachie, face alivenci, face pască cu smîntînă și cu ouă, și fel de fel de bucate. Apoi umple groapa cu jăratec și cu lemne putregăioase, ca să ardă focul mocnit. După asta așează o leasă de nuiele numai înținată, și niște frunzar! peste dînsa; peste frunzar! toarnă țernă și peste țernă așterne o rogojină. Apoi face un scăueș anume pentru lup. Pe urmă lasă bucatele la foc să fiarbă și se duce prin pădure să caute pe cumătru-său și să-l poftească la praznic. Merge ea cît merge prin codru până ce dă de o prăpastie grozavă și întunecoasă și pe-o tihărae dă cu crucea peste lup.

— Bună vremea, cumătro. Da ce vînt te-a abătut pe-aici?

— Bună să'ți fie inima, cumetre, cum ți'i cautătura... apoi dă, nu știi d-ta, că nevoia te duce pe

unde nu ți'i voia? Ia, nu știu cine a fost pe la mine pe acasă în lipsa mea, că știu că mi-a făcut-o bună!

— Ce fel, cumătrită dragă?

— Ia, a găsit iezii singurei, i-a ucis și i-a crîm-poșit, de le-am plîns de milă! Numai văduvă să nu măi fie cine-va!

— Da nu măi spune, cumătră!

— Apoi de-acum ori să spun, ori să nu măi spun, că tot una mi-e. Ei, mititeii, s'aũ dus către Domnul, și datoria ne face să le căutăm de suflet. De aceea am făcut și eu un praznic, după puterea mea, și am găsit de cuviință să te poftesc și pe d-ta, cumetre, ca să mă măi mîngîi.

— Bucuros, dragă cumătră, dar măi bucuros eram cînd m'ai fi chemat la nuntă.

— Te cred, cumetre, d'apoi dă!.. Nu'i cum vrem noi, ci'i cum vrea Cel-de-sus.

Apoi capra pornește înainte plîngînd și lupul după dînsa, prefăcîndu-se că plînge.

— Doamne, cumătre, Doamne, zise capra suspînd. De ce ți-e măi drag în lume, tocmai de aceea n'ai parte.

— Apoi dă, cumătră, cînd ar ști omul ce ar păți, dinainte s'ar păzi. Nu'ți face și d-ta atîta inimă rea, că odată avem să mergem cu toții acolo.

— Așa este, cumătre, nu'i vorbă. Dar sărmanii gagălici, de cruzi s'aũ măi dus!

— Apoi dă, cumătră, se vede că și lui Dumnezeu îi plac tot puișorii de cei măi tineri.

— Apoi dacă i-ar fi luat Dumnezeu, ce ți-ar fi? D'apoi așa?

— Doamne, cumătră, Doamne! Oî face și eă ca prostul... Oare nu cum-va nenea Martin a dat raïta pe la d-ta pe acasă? Că mî-aduc aminte că l-am întilnit odată prin zmeuriș, și mî-a spus că dacã ai vrea d-ta să-î dai un băiat să'l învețe cojocăria.

Și din vorbă în vorbă, din una în alta, ajung până acasă la cumătra.

— Ia poftim, cumetre, zise ea, luînd scăueșul și punîndu'l de-asupra groapei cu pricina, șezi colea și să ospătezi o leacă, din ceea ce ne-a dat Dumnezeu!

Răstoarnă apoi sarmalele în strachină și i le pune dinainte.

Atunci lupul nostru începe a mânca *hălpov*; și gogîlț, gogîlț, gogîlț, îi mergeau sarmalele întregi pe gît.

— Dumnezeu să erte pe cei răposați, cumătră, că bune sarmale ai măi făcut!

Și cum ospăta el, buf! cade fără sine în groapa cu jăratec, căci scăueșul de ceară s'a topit, și leasa de pe groapă nu era bine sprijinită: nici măi bine, nici măi rău, ca pentru cumătru.

Ei, ei! Acum scoate, lupe, ce-ai mîncat! Cu capra țî-a pus în cîrd? Capra țî-a venit de hac.

— Valeu, cumătră, talpele mele? Mă rog scoate-mă, că'mî arde inima în mine!

— Ba nu, cumetre; c'ășa 'mî-a ars și mie inima după izeșorii mei! Lui Dumnezeu îi plac puî de cei măi tineri: mie însă'mî plac și de iști măi bătrîni, nu-măi să fie bine fripți; știî colea să treacă focul printr'înșii.

— Cumătră, mă pîrlesc, ard de tot, mor, nu mă lăsa.

— Arzi cumetre, mori, că nici viū nu ești bun ! De abia 'i-a mai trece băietului istuia de spăriet, că mult păr îmi trebuia de la tine ca să'l afum ! 'Ți-aduci aminte, dihanie răutăcioasă și spurcată, când mi te-ai jurat pe părul tău ? Și bine 'mă-ai mincat iezișorii !

— Mă ustură inima 'n mine [cumătră] ! Mă rog scoate-mă și nu'ți mai face atîta osîndă cu mine !

— Moarte pentru moarte, cumetre, arsură pentru arsură, că bine o mai plezniși dinioară cu cuvinte din scriptură.

După aceasta capra și cu iedul aū luat o căpiță de fin și-aū aruncat'o peste dinsul, în groapă, ca să se mai potolească focul... Apoi la urma urmelor năpădiră asupra lui și 'i mai trîntiră în cap cu bolovan și cu ce aū apucat, până 'l omorîră de tot. Și așa s'a păgubit sărmana capră și de cei doi iezi, da și de cumătru-său, lupul, păgubașă a rămas, și păgubașă să fie !

Și auzind caprele din vecinătate de una ca asta tare le-a mai părut bine. Și s'aū adunat cu toatele la priveghiū, și unde nu s'aū așternut pe mîncate și pe beute, veselindu-se împreună..

Și eram și eū acolo de față, și îndată după aceea am încălecat iute pe-o șea și-am venit de v'am spus povestea așa ; și-am mai încălicat pe o roată și v'am spus *jitia* toată ; și unde n'am mai încălecat și pe o căpșună, și v'am spus [oamenī buni], o mare și gogonată minciună.

Dănilă Prepeleac ¹⁾

Erau o dată într'un sat, doi frați și amîndoi erau însurați. Cel mai mare era harnic, grijuliv și chibbur, pentru că unde punea el mîna, punea și Dumnezeu mila, dar n'avea copii. Iară cel mai mic era sărac. De multe ori fugea el de noroc și norocul de dînsul, căci era leneș, nechitit la minte și nechibzuit la trebî; și apoi mai avea și o mulțime de copii! Nevasta acestui sărac era muncitoare și bună la inimă, iar a celui bogat era pestriță la mațe și foarte sgîrcită. Vorba veche: «tot un boi și-o belea». Fratele cel sărac—sărac să fie de păcate—tot avea și el o pereche de boi, dar coala: porumbi la păr, tineri, nalți de trup, țapoși la coarne, amîndoi cudalbi, țintați în frunte, ciolănoși și grași, cum sunt mai buni de înjugat la car, de ieșit cu dînsii în lume și de făcut treabă. Dar plug, grapă, teleagă, sanie, car, tînjală, cîrcee, coasă, *hreașcă*, țepoi, greblă și cîte alte lucruri ce trebuiesc omului gospodar, nici că se aflau la casa acestui om nesocotit. Și

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Conv. Lit.» a. IX pag. 453.

cînd avea trebuință de asemenea lucruri, totdeauna supăra pe alții, iară mai ales pe frate-său care avea de toate. Nevasta celui bogat de multe ori făcea zile fripte bărbatului, ca să'l poată descotorosi o dată de frate-său. Ea zicea adesea ori:

— Frate, frate, dar pita'î cu bani, bărbate.

— Apoi dă, măi nevastă, sîngele apă nu se face. Dacă nu l-oî ajuta eû, cine să'l ajute?

Nevasta ne măi avînd încotro, tăcea și înghițea noduri.—Toate ca toate, dar carul său era de haïmana. Nu treceaû două, trei zile la mijloc, și se trezea la ușa eî cu Dănilă, cumnatu-său, cerînd să'î împrumute carul: ba să'și aducă lemne din pădure, ba făină de la moară, ba căpiți din țarină, ba multe de toate.

— Măi frate, zise într'o zi cel măi mare, istuia-lalt: 'mî-e lehamite de frăția noastră!... Tu ai boî, de ce nu'ți închipuiești și'un car? Al meû 'l-ai hărbuit de tot. Hodorog! în colo, hodorog! pe dincolo: carul se strică. Și apoi, știi vorba ceea: «dă'ți popă pinteniî și bate iapa cu călcîiele.»

— Apoi dă, frate, zise istalalt, scărpinîndu-se în cap, ce să fac!

— Ce să faci? Să te învăț eû: boîi tăi sunt mari și frumoși; ia'î și-i du la iearmaroc, vinde-i și cumpără alții măi mici și măi iefteni; iar cu banii rămași, cumpără'ți și un car și iaca te-ai făcut gospodar.

— Ia, știi că nu m'ai învățat rău? Așa am să fac.

Zicînd aceste, se duce la dînsul acasă, își ia boîi

de funie și pornește cu ei spre târg. Dar cum am spus, omul nostru era un om de aceia, căruia îi mânca cîinii din traistă și toate trebile [cîte] le făcea, le făcea pe dos. Tîrgul era cam [pe] departe și iearmarocul pe sfîrșite. Dar cine poate sta împotriva lui Dănilă Prepeleac? (că așa îi era porecla pentru că atîta odor avea și el pe lîngă casă, făcut de mîna lui). El tuflește cușma pe cap, o îndeasă pe urechi și habar n'are:

Nici nu-î pasă
De Năstasă;
De Nichita
Nici atîta!

Mergînd el cu Duman și Tălășman ai săi, tot înainte spre iarmaroc, [tocmai] pe cînd suia un deal lung și tărăgănat, un alt om venea dinspre târg cu un car nou, ce și-l cumpăraseră [chiar atunci] și pe care-l trăgea cu mîinele singur, la vale cu proptele și la deal cu opintele.

— Stăi prietene, zice ist cu boii, cari se tot zmuceaă din funie vîzînd troscotul cel fraged și mîndru de pe lîngă drum. Stăi pușin cu carul, c'am să'ți spun ceva.

— Eă aș sta, dar nu prea vrea el să stee. Dar ce ai să'mi spui?

— Carul dumitale par'că merge singur.

— D'apoi... mai singur, nu'l vezi?

— Prietene, știi una?

— Știu, dacă mi-'i spune.

— Hai să facem treampa: dă-mi carul, și na'ți boii. Nu vreă să le mai port grija'n spate: ba fin,

ba ocol, ba să nu'i mănince lupii, ba de multe de toate... Oî fi eû vrednic să trag un car, mai ales dacă merge singur.

— Şuguiieşti, măi omule, orî ți'i într'adins!

— Ba nu şuguiesc, [zise Dănilă.]

— Apoi dar te văd că ești bun mehenghiu... zise cel cu carul; m'ai găsit într'un chef bun; hai, noroc să dea Dumnezeu! Să'ți aibi parte de car, și eû de boi.

Apoi dă carul, își ia boii, pleacă pe costișă într'o parte spre pădure și se cam mai duce. Istalalt, [adică Dănilă,] zice în gândul său:

— Tacî, că'i cu buche; 'lam potcovit bine... De nu cumva s'ar răzgîndi; dar par'că nu era țigan să'ntoarcă.

Apoi își ia și el carul și pornește tot la vale, înapoi, spre casă.

— Aho! car nebun, ahó! Cînd te-oî încărca [zdravăn] cu saci de la moară, [orî cu fin din țarină], atunci să mergi așa!

Și cît pe ce, cît pe ce să mi'l ia carul înainte.

Dar de la o vreme valea s'a sfîrșit, și s'a început un deal; cînd să'l sue la deal, suie-l dacă poți!... Hîrți! încoace; scîrți! încolo; carul se dă înapoi.

— Na! Car mî-a trebuit, car am găsit!

Apoi cu mare greû hîrtoește carul într'o parte, îl oprește în loc, se pune pe proțap și se așterne pe ginduri.

— Mă!... asta încă'i una! De-oî fi eû Dănilă Prepeleac, am prăpădit boii; iar de n'oî fi eû acela, apoi am găsit o căruța... Ba e Prepeleac, ba nu'i el...

Cînd iaca un om trecea iute spre tîrg, c'o capră de vînzare.

— Prietene, zise Danilă, nu mi'i da capra ceea să'ți dau carul ista?

— Apoi... dă... capra mea nu'i de cele săritoare, și'i bună de lapte.

— Ce mai la deal, la vale; bună, nebună, n'ați carul și dă'mi-o!

Cela nu se pune de pricină: dă capra, și ia carul. Apoi așteaptă pînă vin alte care de'l leagă dinapoia lor, și se duce în treaba lui [spre casă, lăsînd pe Danilă gură-cască tot pe loc].

— Bun, zise Prepeleac. Ia pe ist cu capra știu încaltea că bine l'am boit...

Ia apoi și el capra și pornește iar spre tîrg. Dar capra tot capră; se smuncea în toate părțile, în cît îi era acum lehamite de dînsa.

— De-ași ajunge mai degrabă în tîrg, zise Prepeleac, să scap de riia asta.

Și mergînd el mai departe, iacă se întilnește c'un om ce venea de la tîrg c'o gîscă în brațe.

— Bun întilnișul, om bun, zise Dănilă.

— Cu bine să dea Dumnezeu!

— Nu vrei să facem schimb, să'ți dau capra asta și să'mi dai gîsca?

— N'ai nimerit-o; că nu'i gîscă ci'i gînsac; l-am cumpărat de sămînță.

— Da, dă-mi'l, dă-mi'l! că'ți dau și eu o sămînță bună...

— De mi'i da ceva adaos, poate să'ți l dau; iară

de nu norocul gîștelor de-acasă; că are să facă un otrocol prin ele, de s'a duce vestea!

În sfîrșit, dur la deal, dur la vale, unul mai dă, altul mai lasă, și Prepeleac mărită capra! Apoi înșfacă gînsanul și pleacă tot înainte, spre tîrg; cînd ajunse în tîrg, gînsacul dorit de gîște, țipa cît îl lua gura: ga, ga, ga, ga!

— Na! c'am scăpat de dracul, și-am dat peste tată-său: aista mă asurzește. Las că te 'nsor eū și pe tine acuși, [măi buclucașule].

Și trecînd pe lîngă un negustor cu pungî de vînzare, dă gînsacul pe o pungă de cele pe talger, cu băierile lungi, de pus la gît. Ia el punga o sucește, o învîrtește și-apoi zice:

— Na'ți-o frîntă, că ți-am dres'o! Dintr'o păreche de boi, [de-a mai mare dragul să te uiți la ei], am rămas c'o pungă goală. Măi! măi, măi, măi! Doar știu că nu mi'i acum întîiași dată, să merg la drum; dar par'că dracul mi-a luat mințile.

Măi șede el cît șede, de cască gura prin tîrg, și-apoi își iea tîlpășița spre casă. Și ajungînd în sat, se duce drept la frate-său, ca să'i ducă bucurie.

— Bine v'am găsit, bădiță!

— Bine-ai venit, frate Dănilă! Da mult ai zăbovit la tîrg!

— Apoi dă, bădiță; m'am pornit cu graba, și m'am întilnit cu zăbava.

— Ei, ce veste ne mai aduci de pe la tîrg!

— Ia, nu prea bună! bieții boișorii mei s'aū dus ca pe gura lupului.

— Vr'o dihanie a dat peste dinșii, orî țî 'î-a furat cine-va?

— Ba 'î-am dat eũ singur, cu mîna mea, bădiță.

Apoi spune din capăt toată întimplarea, pe unde-a fost și ce-a pățit: iar la urma urmelor zise:

— Și-apoi ce mai atita vorbă lungă, dintr'o pă-reche de boi, m'am ales c'o pungă, și-apoi și asta pute-a pustiũ, [bădiță dragă].

— Mă, da drept să-ți spun, că mare nătărăũ mai ești!

— Apoi dă!... bădiță! păn'aici, toate-aũ fost cum aũ fost, da d'acum am prins eũ la minte... Numai ce folos?

Cînd e minte,
Nu'i ce vinde;
Cînd e brînză,
Nu'i bărbîntă.

Iaca îți dau și dumitale punga asta, că eũ n'am ce face cu dinsa. Și te mai rog, pe toți Dumnezeii, să'mi împrumuți măcar odată carul cu boii, s'aduc niște lemne din pădure la nevastă și la copii, că n'aũ scînteie de foc în vatră, sărmanii! Și-apoi ce-a da Dumnezeũ cred că nu te-oiũ mai supăra.

— Ptiũ! mă! zise frate-săũ, după ce l-a lăsat să sfirșască. Se vede că Dumnezeũ a împlut lumea asta cu ce-a putut. Iacă'ți mai dau odată carul, dar asta țî-a fi cea de pe urmă.

Lui Dănilă atita 'î-a trebuit. Ia acum carul cu boii frăține-săũ și pornește. Cum ajunge în pădure, chi-tește un copac care era mai mare, și trage cu carul lîngă el, și fără să dejudge boii începe a tăia

copacul, să cadă în car d'odată. Trebi de ale lui Dănilă Prepeleac!... Bocănește el, cit bocănește, cînd pîrrr! cade copacul peste car de'l sfărîmă și peste boi de'i ucide!

— Na! că făcui pacostea și frăține-meu. Ei, ei, acum ce'i de făcut?... Eū cred, că ce'i bine, nu'i rău: Dănilă face, Dănilă trebuie să desfacă. Mă duc să văd, n'oiū putea smomi pe frate-meu, să'mi împrumute și iapa, să fug apoi cu ea în lume; iar nevasta și copiii să'i las în știrea Celui-de-sus.

Așa zicînd, pornește și mergînd prin pădure, s'a rătăcit; după multă trudă și buimăceală, în loc să iasă la drum, dă de un heleșteu și vîzînd niște lișițe pe apă, svîrrr! cu toporul întrînsele, cu chip să ucidă vr'una și s'o ducă peșchiș frăține-său. Dar lișițele nefiind chioare, nici moarte, aū zburat; toporul s'a cufundat și Prepeleac a rămas bătînd în buze.

— Mă!... că rău mi-a mai mers astăzi! Ce zi po-cită! Se vede că mî-a luat cineva din urmă.

Apoi dă din umere și pornește; mai merge el cit merge, până ce cu mare greu găsește drumul. Apoi o ia la papuc și hai! hai! hai! hai! ajunge în sat la frate-său, și pe loc cîrpește o minciună, care se potrivea ca nuca în părete.

— Frate, mai fă'mi bine și cu iapa, să mîn boii de călare! În pădure a plouat grozav și s'a făcut o mîzgă și un ghețuș, de nu te mai poți [de fel] ținea pe picioare.

— Mă! zise frate-său, se vede că tu ai fost bun de călugărit, iar nu de trăit în lume, să necăjești

pe oameni și să chinuești nevasta și copiii! Haiti! lipsești dinaintea mea și du-te unde a dus surdu roata și mutul iapa, ca să nu mai aud de numele tău!

— Iapa! Las pe Dănilă! că știe el unde-a duce-o: să'și ia iertăciune de la boi, și ziua bună de la car. Apoi iese pe ușă, pune mîna pe iapă și pe secure și tunde-o! Cînd se trezește frate-său ia iapa dacă ai de unde! Prepeleac era tocmai la heleșteul din pădure să caute toporul. Aici, îi trăzni în cap lui Dănilă, că el ar fi bun de călugăr, după vorbele frăține-său.

— Am să durez o minăstire pe pajiștea asta, [de are] să se ducă vestea în lume, zise el. Și de odată se și apucă. Face mai întîi o cruce și o înfige în pămînt, de înșamnă locul. Apoi se duce prin pădure și începe a chiti copacii trebuitori: ista'î bun de amînare, cela de tălpi, ista de grinză, ista de tumurugi, cela de costoroabe, ista de toacă; și tot așa dondănind el din gură iaca se trezește dinaintea lui c'un drac, ce ieșise din iaz.

— Ce vrei să faci aici, măi omule?

— Da, nu vezi?

— Staî, mă, nu te apuca de năzbîtii. Iazul, locul și pădurea de pe aici sunt ale noastre.

— Poate'î zice că și rațele de pe apă sunt ale voastre, și toporul meu din fundul iazului. V'oi învâța eû să puneți stăpînire pe lucrurile din lume, cornoraților.

Dracul neavînd ce'î face, huștiuliuc! în iaz, și dă de știre lui Scaraoschi, despre omul lui Dumne-

zeu, cu năravul dracului. Ce să facă dracii? Se sfătuiesc între dânșii, și Scaraoschi, căpitenia dracilor¹⁾, găsește cu cale, să trimeată pe unul din ei, c'un burduf de bivoli, plin cu bani, să'l dea puznicului Dănilă, ca să'l poată mătura de acolo.

— Na-ți, măi, bani! zise dracul trimes; și să te cărăbănești de aici, că de nu e rău de tine!

Prepeleac se uită la cruce, se uită la drac și la bani... dă din umere, și apoi zice:

— Aveți noroc, [spurcaților,) că'mi sunt mai dragi banii de cit puznicia, că v'ași arăta eu vouă!

Dracul răspunde:

— Nu te pune în poară, măi omule, cu împăratul iadului; ci măi ia-ți bănișorii și caută-ți de treabă.

Apoi lasă banii și se întoarce în eleșteu, unde găsește pe Scaraoschi tare mihnit pentru pierderea unei comori așa de mari, cu cari ar fi putut dobîndi o mulțime de suflete. Prepeleac în acest timp se chitea, cum ar face să vadă banii acasă la dînsul.

— Bun, zise Dănilă. Nicî asta nu se ia din drum. Tot mînăstiri să croiești, dacă vrei să te bage dracii în seamă, să'ți vie cu bani de-a gata la picioare și să te faci putred de bogat.

Pe cînd se îngrijea el, cum să ducă banii acasă, iaca un alt drac din iaz i se înfățișează înainte, zicîndu-i:

— Măi omule! Stăpînu-meu s'a răzgîndit: el vrea măi întîi să ne cercăm puterile, și apoi să ție banii.

1) În «Conv.» : Scaraoschi, talpa iadului.

— Ia acu'î acu, zise Prepeleac în gîndul său, oftînd. Dar este o vorbă: «Tot bogatul mintos și tînărul frumos». Dănilă mai prinse acum la minte.

— Puterile? Ei, cum și în ce fel?

— Iată cum: dintruntîi, și dintruntîi, care dintre noi amîndoi va lua iapa ta în spate și va încunjura iazul de trei orî, fără s'o puie jos și să se răsufle, ai aceluia să fie baniî.

Și cum zice, și umflă dracul iapa în cîrcă și într'o clipă înconjură iazul de trei orî. Prepeleac, văzînd atîta putere din partea dracului, nu'î prea veni la socoteală, dar tot își ținu firea și zise:

— Măi, Michiduță, doar eû te credeam mai tare de cît ești. Așa'î că tu ai luat iapa în spate? Însă eû ți-oî lua-o numai între picioare.

Și îndată se și azvîrle pe iapă și încunjură iazul de trei orî, fără să se răsufle. Dracul atuncî se miră mult de asta, și neavînd ce mai zice, iscodi alta.

— Acum să ne întrecem din fugă, zise el.

— Măi, Michiduță! da cu mine 'ți-ai găsit tu să poți tu să te întrecî din fugă?

— D'apoî cu cine?

— Vină încoace, să'ți arăt eû cu cine!

Apoî merge împreună cu dracul în niște porumbrei, unde vede un iepure dormind și i-l arată.

— Vezi tu colo pe cine-va ghemuit jos și mititel?

— Văd.

— Acela 'î copilul meu cîl mai mic. Aține-te! Și cînd l-oî trezi din somn, să te ieî după el. Și odată și strigă: u! ta! na! nă! na!...

Atuncî iepurele sare, și dracul după el. Fug ei

cit fug și de la o vreme dracul pierde urma iepurelui. Până acum toți rîdeaŭ de Prepeleac, dar acum a ajuns să rîdă el și de dracul. Pe cînd Dănilă se ținea cu mîna de inimă, rîzînd de prostia dracului, iacă și acesta se înturna gîfiînd.

— Mă! da sprinten și sprintăroî copil mai ai, [drept să'ți spun]! Cînd aproape, aproape să pun mîna pe dînsul, 'i-am pierdut urma ¹⁾, și să te duci, dultuță!

— Samănă tătînă-său, sireicanul, zise Dănilă. Ei? Mai ai poftă să te întreci și cu mine?

— Ba mai pune'ți pofta 'n cui!... Mai bine să ne întrecem din trîntă.

— Din trîntă? Doar de 'ți e greu de viață. Mă! Tot am auzit din bătrîni, că draciî nu's proști; d'apoî cum văd eŭ, tu numai nu dai în gropi, de prost ce ești. Ascultă. Eŭ am un unchiu bătrîn, de 999 de ani și 52 de săptămîni; și de'l veî putea trînti pe dînsul, atunci să te încerci și cu mine, dar cred că ți-a da pe nas!

Zicînd acestea, pornește înainte și face semn dracului cu mîna să vie după el. În fundul pădurii sub niște stînci, se afla o vizunie de urși peste care dăduse Prepeleac, umblînd cîte odată, [ca puznic ce se găsea,] după vlăstări sălbaticî și după smeură. Ajungînd ei aproape, Dănilă zise:

— Iată lăcașul unchiului meu. Intră în lăuntru; ai să'l găsești dormînd în cenușă, cu nasul în tăciuni. De vorbit, nu poate vorbi, că măselele și dinții 'i-au căzut mai bine de-o mie de ani...

¹⁾ În «Conv.»: l-am scăpat.

Dracul, cînd n'are ce face, știți ce face... Intră înlăuntru și începe a'și purta codița cea bîrligată pe la nasul unchiașului. Atîta i-a trebuit lui moș Ursilă și apoi las' pe dînsul! De-odată sare mînios din birlog, haț! dracul subsuară și 'l strînge, cu atîta putere, de era [bietul drac] să'și dea sufletul, și ochii i-au eșit afară din cap, cît cepele de mari.

— Na! nu cauți și o găsești, zise Dănilă, care privea de departe [vălmășagul acesta] și se strica de rîs. Dar nu știu ce face dracul, că face el ce face și, cu mare greū, scapă din labele lui moș Ursilă. Dănilă cum vede pe drac scăpat, bun teafăr, se face că'l scoate.

— Ia las, măi omule, las! nu'ți măi face obraz. Dacă ai știut că ai un bunic așa de grobian, pentru ce m'ai îndemnat să mă lupt cu el?

— Da ce? Nu 'ți-a plăcut? Hai și cu mine!

— Cu tine, și numai cu tine m'oi întrece din chiuit; și care o chiui măi tare, acela să iea banii.

— Bun!... zise Dănilă, în gînd; las că te-oiu chiui eu!... Măi, Michiduța! Ia, chiuie tu întîi, să aud cum chiui.

Atunci dracul se crăcește c'un picior la sfințit și cu un altul la răsărit: s'apucă [zdravăn] cu mîinile de torțile cerului, cască o gură cît o șură și cînd chiuie odată, se cutremură pămîntul, văile răsună, mările clocotesc și peștii din ele se spărie; dracii ies afară din iaz cîta frunză și iarbă! Și o leacă numai de nu s'a risipit bolta cerului. Dănilă însă ședea călare pe burduful cu bani și ținîndu-și fîrea, zise:

— Mă! da numai așa de tare poți chiui? Eă mai nu te-am auzit. Mai chiuie odată!

Dracul chiuie și mai grozav.

— Tot nu te-am auzit. Încă o dată!

Dracul chiuie și a treia oară, așa de tare, de credeai că s'a rupt ceva dintr'însul.

— Acum nu te-am auzit nici atîta... Așa'i c'a venit și rîndul meu?

— Mai așa!

— Măi, Michiduță! cînd oi chiui eă, ai să a-surzești, și aă să'ți sară creerii din cap. Înteles'ai tu? Însă eă îți priesc bine, dacă'i vrea să mă ascuți.

— În ce fel?

— Ia să'ți leg ochii și urechile c'un ștergar, dacă vrei să mă trăiești.

— Leagă'mi ce știi și cu ce știi, numai să nu mor!

Atunci Dănilă leagă strîns, c'un ștergar gros, de cîlți, ochii și urechile dracului, ca la «baba oarba»; apoi ia o drughineață groasă, de stejar, în mîna, căci cît era de pusnic Dănilă tot mai mult se bi-zuia în drughineață de cît în sfînta cruce, și pîc! la tîmpla dracului cea dreaptă, una!

— Aleă! destul! nu mai chiui.

— Ba, nu! Stăi Sarsailă! tu cum ai chiuit de trei ori? — Trosc! și la stînga, una.

— Va-leă! destul!

— Ba nu 'i destul. — Și 'i mai trage și 'n nu-mele tatălui, una!

— Auleo! strigă dracul îngrozitor! Și cu ochii legați, cum era, văicărindu-se grozav și zvîrcolindu-se ca șarpele, se aruncă în iaz, spunînd lui Sca-

raoschi cele întimplate, și că nu 'i de șuguit cu vrăjitorul acesta!...

Dănilă însă ofta din greu lingă burduful cu bani și se mai frământa cu gîndul, ce 'i de făcut? Cînd iacă al treilea drac i se înfățișază înainte, c'un buzdugan strașnic de mare în mină, pe care îl trîntește și zice :

— Măi, omule! ia acum să te văd. Cine-a azvîrli buzduganul ăsta măi tare în sus, ai aceluia să fie bani.

— Na! Dănilă — zise el în gîndul său — așa 'i c'ai sfeclit'o? — Dar vorba ceea: «Nevoia învață pe cărauș». — Ian zvîrle 'l tu întii, măi dracule!

Atunci dracul ia buzduganul de coadă, și cînd îl azvîrle, se suie așa de tare, de nu se mai vede: și abia după trei zile și trei nopți, căzînd jos cu mare strășnicie, s'a cufundat în fundul pămîntului, de s'a zguduit temeliile lumii!

— Ia azvîrle 'l și tu acum, zise dracu îngimfat.

— 'L-oî azvîrli eă, nu te îngriji; dar scoate 'l măi întii la fața pămîntului, cum a fost și la tine.

Dracul ascultă și 'l scoate.

— Haitî! măi repede, măi repede că n'am timp de așteptat.

— Măi îngăduiește puțin, tartorule, că nu te trag copiii de poale.

Dracul îngăduie, căci n'are încotro. Nu trecu mult și ziua se călători. Cerul era limpede și luceferii sclipitori rîdeaă la stele; iară luna scoțînd capul de după dealuri, se legăna în văzduh, luminînd pămîntul.

— Da nu 'l măi azvîrli, omule?

— Ba am să 'l azvirl de-acum ; dar îți spun în-
nainte, să te ștergi pe bot despre dinsul.

— De ce ?

— Iaca, de ce : vezi tu colo în lună niște pete ?

— Le văd.

— Acolo 's frații mei din aceea lume. Și Doamne,
mare nevoie mai aū de fier, pentru potcovit caii. Uită-te
bine și vezi, cum îmi fac semn cu mîna, să le dau
buzduganul ista. Și-o dată și pune mîna pe dinsul.

— Stăi, nepriceputule, că buzduganul ista îl avem
[lăsat] moștenire de la strămoșul nostru și nu 'l pu-
tem da nici pentru toată lumea ; și odată 'i și zmun-
cește buzduganul din mîna și fuga cu el în iaz,
spunînd lui Scaraoschi, ce era să pățească, cu buz-
duganul. Atunci Scaraoschi, îngrijit și minios gro-
zav, chiemă înaintea sa toată drăcimea și bātu din
picior, strigînd :

— Acum, [în clipă,] să se aleagă unul dintre voi,
care să meargă și să afurisească pe acest proclat
și vrăjmaș cumplit.

Pe loc și vine unul înaintea sa, tremurînd.

— Să trăiți, Mirșăvia voastră ! Eū mă duc să în-
deplinesc nelegiuita voastră poruncă.

— Mergi ! și dacă ['i fi meșter și] 'i izbuti să știi
c'am să te fac mai mare.

Atunci dracul pornește c'o falcă 'n cer și cu una
în pămînt, și într'o clipă și ajunge la puznicul Dănilă.

— Măi omule, zise dracul. Tu, cu șmichiiriile tale,
a-î turburat toată drăcimea ; da acuși am să te vîr și
eū în toate grozile morții. Hai să ne blestemăm, și
care dintre noi [amîndoi] o fi mai meșter, acela să

iee banii! Și-o dată și 'ncepe dracul a boscorodi din gură și a descînta, că nu știu ce face, de 'i pocnește lui Dănilă un ochi din cap. Săracul Prepeleac! Se vede că i-a fost scris, tot el să răsplătească și păcatele iepei frăține-său, ale caprei, ale gînsacului logodit și ale boilor uciși în pădure. Pe semne blestematul giștelor văduvite l-a ajuns, sărmanul!

Doamne! Multe mai are de pătimit un puznic [adevărat,] cînd se depărtează de poftele lumești și se gîndește la fapte bune!... Prepeleac puznicul se stricase acum de tot cu dracul... Și apoi ce este mai gîngaș de cit ochiul? — Dănilă crăpa de durere, dar ori cît îl durea de tare, el tot își ținu inima cu dinții, și zise:

— Nu mă sparii tu cu de-al de aste, demon spurcat, ce ești. Am să te fac să 'ți muști mîinele și să mă pomenești în toată viața ta.

— Dă, dă, nu mai dondăni atita din gură, și blas-tămă și tu acum, [să te văd cît ești de meșter.]

— Ai să eî burduful cu banii în spate și-ai să mergi la casa mea, căci blăstămurile părintești nu's la mine. Înțeleș'ai?

Și cum zice, încalecă și Dănilă pe burduf; iară dracu 'i umflă în spate și zboară iute ca gîndul, la casa lui Dănilă Prepeleac. Copiii și nevasta lui, cînd aū văzut un bivol sburînd pe sus, aū rupt'o de fugă, [însăpăimîntați.] Dănilă însă, a început a'i striga pe nume, și eî cunoscînd glasul lui, s'aū oprit.

— Dragii tatei băieți! Ian veniți încoace și aduceți cu voi și blăstămurile părintești, ragila și piepteni de pieptănat cîlți!

Băieții încep a curge toți, [care din cotro,] cu blăstămurile părintești în mîna. Îi venise acum și lui Dănilă apa la moară.

— Puneți mîna, copii, pe jupînul ista, și începeți a'l blăstăma cum îți ști voi mai bine, ca să'i placă și dumisale...

Atunci, lasă pe copii, că și dracul fuge de dînsii. Aă tăbărit cu toții pe dînsul și 'l-aă schingiuit după placul lui Dănilă. Și-a început dracul a țipa cît îi lua gura; și scăpînd cu mare greu din mîinile lor, [hîrșcîit și] stilcit, cum era a lăsat și bani și tot, și s'a dus pe urlați, după ceilalți.

Iară Dănilă Prepeleac, ne mai fiind supărat de nimene și scăpînd acum de-asupra nevoei, a mîncat și a băut și s'a desfătat până la adînci bătrînețe, vazăndu'si pe fiii fiilor săi împrejurul mesei sale.

Punguța cu doi bani¹⁾

Era odată o babă și un moșneag. Baba avea o găină și moșneagul un cucuș; găina babei se oua de câte două ori pe fie-care zi, și baba mînca o mulțime de ouă, iar moșneagului nu'i da nici unul. Moșneagul, într'o zi, pierdu răbdarea și zise :

— Măi babă, măninci ca în tîrgul lui Cremene. Ia dă'mi și mie niște ouă, ca să'mi prind pofta măcar.

— Da, cum nu, zise baba, care era foarte zgîrcită. Dacă ai poftă de ouă, bate și tu cucușul tău să facă ouă, și'i mînca; eu așa am bătut găina, și iacătă-o cum se ouă.

Moșneagul pofticios și hapsin, se ia după gura babei, și de ciudă, prinde [iute și de grabă] cucușul și'i dă o bătaie bună, zicînd :

— Na! ori te ouă ori du-te de la gura mea, ca să nu măi strică mîncarea de geaba.

Cucușul, cum scapă din mîinile moșneagului, tugi

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Conv. Lit.» a. IX pag. 402.

de acasă și umbla pe drumuri, [bezmetec.] Și cum mergea el pe un drum, numai iată că găsește o punguță cu doi bani. Și cum o găsește o și ia în clonț, și se întoarnă cu dînsa înapoi, spre casa moșneagului. Pe drum întilnește o trăsură c'un boier și cu niște cucoane. Boierul se uită cu băgare de seamă la cucoș, vede în clonțu'i pungulița și zice vezeteului:

— Măi! ia dă-te jos și vezi ce are cucoșul cela în plisc?

Vezeteul se dă iute jos din capra trăsorei, și c'un fel de meșteșug, prinde cocoșul, și luîndu'i punguța din clonț, o dă boierului.¹⁾ Boierul o ia fără păsare, o pune în buzunar și pornește cu trăsura înainte. Cucoșul supărat de asta, nu se lasă, ci se ia după trăsură, spuind neîncetat:

Cucurigu! boieri mari,
Dați punguța cu doi bani!

Boierul inciudat, cînd ajunge în dreptul unei fîntîni, zice vezeteului:

— Mă! ia cucoșul ist obraznic și'l dă în fîntîna ceea.

Vezeteul iarăși se dă jos din capra trăsorei, prinde iarăși cocoșul și'l azvirle în fîntînă. Cocoșul văzînd această mare primejdie, ce să facă? Începe a înghiți la apă: și 'nghite, înghite până ce înghite el toată apa din fîntînă.... Apoi zboară de-acolo afară și iarăși se ia în urma trăsorei, zicînd:

¹⁾ Proposiția întregă a fost refăcută fie de Creangă fie de editori săi ulteriori, căci diferă esențial de textul «Convorbirilor».

Cucoșul însă mergea țațoș, iar păsările după dînsul; și merge el cît merge, pînă ce ajunge acasă la moșneag, și de pe la poartă începe a cînta: cucurigu!!! cucurigu!!!

Moșneagul cum aude glasul cucoșului, ese din casă cu bucurie; și cînd își aruncă ochii spre poartă, ce să vadă?! Cucoșul său era ceva de speriat! Elefantul ți se părea purece pe lîngă acest cucoș: și apoi în urma lui veneau cîrduri nenumărate de păsări, care de care mai frumoase, mai cucuete și mai boghete. Moșneagul văzînd pe cucoșul său așa de mare și de greoi, [și înconjurat de atîta amar de galițe,] i-a deschis poarta. Atunci cucoșul i'a zis:

— Stăpîne! așterne un țol aici, în mijlocul ogrăzii.

Moșneagul, iute, ca un prisnel, așterne țolul. Cucoșul atunci se așază pe țol, scutură puternic din aripă, și îndată se umple ograda și livada moșneagului, pe lîngă pasări, și de cirezî de vite: iară pe țol toarnă o movilă de galbeni, cari străluceau la soare, de'ți luaă ochii! Moșneagul văzînd aceste mari bogății, nu știa ce să facă de bucurie, sărutînd mereu cucoșul și dezmierdîndu'.

Atunci iacă și baba venea, nu știu de unde; și cînd a văzut unele ca acestea, numa'i sclipeau [răutăcioasei] ochii în cap și pleznea de ciudă.

— Moșnege, zice ea, [rușinată]. Dă'mi și mie niște galbeni!

— Ba pune'ți pofta'n cui, măi babă. Cînd 'ți-am cerut ouă, știi ce 'mî-ai răspuns? — Bate acum și tu găina, să'ți aducă galbeni; c'asa am bătut eu cucoșul, [știi tu din a cui pricină]... și iată ce 'mî-a adus!

Atunci baba se duce în poiată, găbuește găina, o apucă de coadă și o ia la bătaie, de'ți venea să'i plîngă de milă! Biata găină, cum scapă din mîinele babei, fuge pe drumuri. Și cum mergea pe drum, găsește și ea o mărgică, și-o înghite; apoi repede se întoarce acasă la babă, și începe de pe la poartă: cot, cot, cotcodac!! — Baba iese cu bucurie înaintea găinei. Găina sare peste poartă, trece iute pe lingă babă, și se pune pe cuiabar; și după vr'un ceas de ședere, sare de pe cuiabar, cotcodăcind. Baba atunci se duce cu fuga să afle ce 'i-a făcut găina!..... Și cînd se uită în cuiabar, ce să vadă? — Găina se ouase o mărgică!.. Baba, cînd vede că 'și-a bătut găina joc de dînsa, o prinde ș'o bate, ș'o bate, păn'o omoară în bătaie! Și așa, baba cea [sgîrcită și] ne-bună a rămas de tot săracă, lipită pămîntului. De acu a mai minca și răbdări prăjite, în loc de ouă; că bine 'și-a făcut ris de găină, și a ucis'o fără să'i fie vinovată cu nimica, sărmana!

Moșneagul însă era foarte bogat; el 'și-a făcut case mari și grădini frumoase, și trăia foarte bine. Pe babă, [de milă.] a pus'o găinăriță; iar pe cucuș îl purta în toate părțile după dînsul, cu salbă de aur la gît și încălțat cu ciuboțele galbene și cu pîteni la călcîie, de ți se părea că'i un irod de cei frumoși, iar nu cucuș, de făcut cu borș.

Povestea Porcului ¹⁾

Ci-că era odată o babă și-un moșneag: moșneagul de o sută de ani și baba de nouă-zeci; și amîndoi bătrîni aceștia erau albi ca iarna și posomorîți ca vremea cea rea, dinpricină că n'aveau copii. Și Doamne! tare mai erau doriți să aibă măcar unul, căci cît era ziulica și noaptea de mare, ședeau singurei, cuc, și le țiuia urechile de urît ce le era. Și-apoi, pe lîngă toate acestea, nici vr'o scofală mare nu era de dînșii: un bordei ca vai de el, niște țoale rupte, așternute pe lăiți, și atîta era tot. Ba de la o vreme începe, urîtul îi mîncea și mai tare, căci țipenie de om nu le deschidea ușa; par'că erau bolnavi de ciumă, sărmanii!

În una din zile, baba oftă din greu și zise moșneagului: «Doamne, moșnege, Doamne! De cînd suntem noi, încă nu ne-a zis nimeni tată și mamă! Oare nu'î păcat de Dumnezeu, că mai trăim noi pe lumea asta? Căci la casa fără copii, nu cred că mai este vr'un Doamne-ajută!

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Conv. Lit.» anul X, pag. 105.

— Apoi dă, măi babă, ce putem noi face înaintea lui Dumnezeu ?

— Așa este, moșnege, văd bine; dar până la una-alta, știi ce-am gândit eu astă-noapte ?

— Știu, măi babă, dacă mi'î spune.

— Ia mîine dimineață, cum s'a amiji de ziuă, să te scoli și să apuci încotro'î vedea cu ochii; și ce ți-a ieși înainte, întii și 'ntii, dar a fi om, da șarpe, dar în sfîrșit ori-ce altă jivină a fi, pune-o în traistă și-o adă acasă : vom crește-o și noi cum vom putea, și acela să fie copilul nostru.

Moșneagul, sătul și el de atîta singurătate și dorit să aibă copii, se scoală a doua zi des-dimineață, își ia traista în băț și face cum i-a zis baba... Pornește el și se duce tot înainte pe niște ponoare, până ce dă peste un bulhac. Și numai iacă ce vede în bulhac o scroafă cu doi-spre-zece purcei, cari ședeau tologiți în glod și se păleaū la soare. Scroafa, cum vede pe moșneag că vine asupra ei, îndată începe a grohăi, o rupe de fugă, și purceii după dînsa. Numai unul care era mai ogîrjit, mai răpănos și mai răpciugos, neputînd eși din glod, rămase pe loc.

Moșneagul de grabă îl prinde, îl bagă în traistă, așa plin de glod [și de alte podoabe].... cum era, și pornește cu dînsul spre casă.

— Slavă ție, Doamne! zise moșneagul, că pot să duc și babei mele o mîngîiere!... Mai știu eu!... Poate ori Dumnezeu ori dracul 'i-a dat în gînd, [ierî noapte] de una ca asta. Și cum ajunge acasă, zice: Iaca, măi băbușcă, ce [odor] ți-am adus eu! [Numai să'ți

trăiască!] Un băiat ochios, sprâncenat și frumușel, de nu se mai poate! [Îți seamănă ție, ruptă bucățică!..] Acum pune de lăutoare și grijește'l cum știi tu că se grijesc băieții, că după cum vezi, îi cam colbăit, mititelul!...

— Moșnege, moșnege! zise baba, nu ride: că și aista'i făptura lui Dumnezeu, ca și noi... [Ba poate și mai nevinovat, sărmanul!]

Apoi, sprintenă ca o copilă, face degrabă leșie, pregătește de scaldătoare, și fiind-că știa bine treaba moșitului, luă purcelul, îl scaldă, îl trage frumușel cu untură din opaieț pe la toate încheieturile, îl stringe de nas și'l sumuță, ca să nu se deoache, odorul! Apoi îl piaptănă și'l grijește așa de bine, că, peste cîte-va zile, îl scoate din boală; și cu tărițe, cu cojițe, purcelul începe a se înfiripa și a crește văzînd cu ochii, de 'ți era mai mare dragu să te uiți la el... Iară baba nu știa ce să mai facă de bucurie, că are un băiat așa [de chipos], de hazliu, de gras [și învălit] ca un pepene. Să'i fi zis toată lumea că'i urit și obraznic, ea ținea una și bună: că băiat ca băiatul ei, nu mai este altul! Numai de un lucru era baba cu inima jignită: că nu putea să le zică tată și mamă.

Intr'una din zile, moșneagul voiește a merge la tîrg să mai cumpere cîte ceva.

— Moșnege, zise baba, nu uita să aduci și niște roșcove pentru ist băiet, că tare a fi dorit, mititelul!

— Bine, măi babă.—Dar în gîndul său: Da mîncă-l'ar brîncea să'l mănînce, surlă, că mult mă mai înăduș cu dinsul! De-am avea pîine și sare pentru

noi, da nu să'l mai îndop și pe dinsul cu bunătați... Când m'ași potrive eū babei, la toate cele, apoi a'și lua cîmpii!—În sfîrșit, moșneagul se duce la tîrg, tîrguiește el ce are de tîrguit și cînd vine acasă, baba îl întrebă, ca totdeauna:

— Eî, moșnege, ce mai știi de pe la tîrg?

— Ce să știu, măi babă? Ia nu prea bune vești: împăratul vrea să'și mărite fata.

— Și asta'î veste rea, moșnege?

— D'apoi îngăduiește puțin, măi babă, că nu'î numai atita: că de ce-am auzit eū, mi s'a suit părul în vîrfu capului. Și cînd 'ți-oî spune până la sfîrșit, cred că ți s'a *încrîncina* și ție carnea pe tine.

— Dar de ce, moșnege? Vai de mine!

— D'apoi iaca de ce, măi babă, ascultă: Împăratul a dat de știre, prin crainicîi săi, în toată lumea: că cine s'a afla să'î facă, de la casa aceleuia și până la curțile împărătești, un pod de aur pardosit cu pietre scumpe, și fel de fel de copaci, pe de-o parte și pe de alta, și în copaci să cînte tot felul de păsări, care nu se mai află pe lumea asta, aceluia îi dă fata; ba ci-că'î mai dă și jumătate din împărăția lui. Iară cine s'a bizui să vie ca s'o ceară de nevastă, și n'a izbuti să facă podul, așa cum 'ți-am spus, aceluia pe loc îi și taie capul. Și ci-că, până acum, o mulțime de feciori de crai și de împărați, cine știe de pe unde au venit, și nici unul din ei n'a făcut nici o ispravă; și împăratul, după cum s'a hotărît, pe toți 'i-a tăiat, fără cruțare, de le plînge lumea de milă! Apoi, măi

babă, ce zici? bune vești sunt acestea? Ba și împăratul ci-că s'a bolnăvit de supărare!...

— Of! moșnege, of! boala împăraților e ca sănătatea noastră! Numai despre feții de împărat, ce 'mă-ai spus, mi se rupe inima din mine, că mare jale și alean or fi măi ducînd mamele lor pentru dînșii! Măi bine că al nostru nu poate vorbi, și nu'l duce capul, [ca pe alții] la atîtea iznoave.

— Bune's și acestea, măi babă; da bună ar fi și aceea, cînd ar avea cine-va un fecior, care să facă podul și să ia pe fata împăratului, că știu c'ar încăleca pe nevoie și, Doamne! mare slavă ar măi dobîndi în lume!

Cînd vorbeau bătrîni, purcelul ședea în culcuș, [într'un cotlon] sub vatră, cu rîtul în sus; și uitîndu-se țintă în ochii lor, asculta ce spun ei și numai pufnea din cînd în cînd. Și cum sfătuiau bătrîni, ei între ei, despre acestea, numai iacă se aude sub vatră: «Tată și mamă! eă il fac.» Baba atuncî a amețit de bucurie; moșneagul, însă, gîndind că'i ucigă'l crucea, s'a speriat; și uimit, se uită prin bordei, în toate părțile, să vadă de unde a eșit acel glas; dar nevăzînd pe nimeni, și-a măi venit în sine. Însă godacul iar a strigat:

— Tată, nu te înfricoșa, că eă sunt!... Ci trezește pe mama, și du-te la împăratul de'i spune, că eă îi fac podul.

— Moșneagul atuncî zise îngăimat:—D'apoi ai să'l poți face, dragul tatei?!

— Despre asta n'ai grije, tată, că ești cu mine... Numai, du-te și vestește împăratului ce am spus eă!

Baba atunci, venindu-și în sine, sărută băiatul și îi zice :

— Dragul mamei, drag ! Nu'ți pune capul în primejdie ! Și pe noi să ne lași, tocmai acum, străini, cu inima arsă și fără nici un sprijin !

— Nu te îngriji, mămucă, [de fel; că trăind și ne murind,] ai să vezi cine sunt eu.

Atunci moșneagul ne mai avînd ce zice, își piaptănă barba frumos, ia toiagul bătrînețelor în mînă, apoi iese din casă și pornește spre împărăție; și cum ajunge în tîrg, se duce cu pieptul deschis drept la palatul împăratului. Un străjer, cum vede pe moșneag că stă pe acolo, îl întrebă :

— Dar ce vrei, moșule ?

— Ia am treabă la împăratul; feciorul meu se prinde că i-a face podul.

Străjerul, știind porunca, nu mai lungeste vorba, ci iea moșneagul și îl duce înaintea împăratului. Împăratul văzînd pe moșneag, îl întrebă :

— Ce voești de la mine, moșule ?

— Să trăiți mulți ani cu bine, luminate și prea puternice împărate ! Feciorul meu, [auzînd că aveți fată de măritat,] m'a trimis, din partea lui, ca să aduc la cunoștința Măriei-Voastre,—că el, ci-că, poate să vă facă podul.

— Dacă poate, făcă'l, moșule; și atunci fata și jumătate din împărăția mea ale lui să fie. Iar de nu, atunci... poate'i fi auzit ce-aū pățit alții, mai de viță de cît dînsul ? Dacă te prinzi așa, apoi mergi de'ți adă feciorul încoace. Iară de nu, caută'ți de drum și nu umbla cu gărgăuni în cap.

Moșneagul, auzind acestea chiar din gura împăratului, se pleacă până la pământ; apoi iese și pornește spre casă, ca să-și aducă feciorul. Și cum ajunge acasă, spune fecioru-său, ce a zis împăratul. Purcelul atunci plin de bucurie, începe a zburda prin bordei, dă un ropot pe sub lăiți, mai răstoarnă câte-va oale cu ritul, și zice:

— Haidem, tătucă, să mă vadă împăratul!

Baba atunci, începe a se boci și a zice:

— Se vede că eă nu mă am parte în lumea asta de nimica! Până acum m'am chinuit de l-am crescut și l-am scos din toată nevoia; și acum... parcă văd c'am să rămîn fără de dînsul! Și tot bocind ea, o apucă leșin de supărare.

Iar moșneagul, de cuvînt; pune cușma pe cap, o îndeasă pe urechi, își ia toiagul în mîină, iese din casă și zice:

— Hai cu tata, băiete, s'aducem noră mine-ta!

Purcelul atunci, de bucurie, măi dă un ropot pe sub lăiți, apoi se ia după moșneag, și cit colea, mergea în urma lui, grohăind și mușluind pe jos, cum e treaba porcului. Abia ajung ei la porțile palatului împărătesc, și străjerii, cum îi văd, încep a se uita unul la altul și a bufni de ris.

— Da ce'i aceasta, moșule? zise unul din ei.

— D'apoi acesta mi-e feciorul, care se prinde c'a face podul împăratului.

— Doamne, moșule, Doamne! multă minte îți măi trebuie, zise un străjer bătrîn; se vede că ți-ai urit zilele!

— Apoi dă, ceea ce'i scris omului, în frunte-i este pus; și tot de o moarte are să moară cine-va.

— Dumnea-ta moșule, cum vedem noi, cauți pricină, ziua mieaza mare, cu lumînarea, ziseră străjerii.

— D'apoi asta nu vă privește pe d-voastră; ia mai bine păziți-vă gura și dați de știre împăratului c'am venit noi, răspunse moșneagul.

Străjerii atunci se uită [lung] unul la altul, și strâng din umere;... apoi unul din ei, vestește împăratului despre venirea noilor pețitori: moșneagul cu purcelul său!... Atunci împăratul îi cheamă 'nainte sa. Moșneagul cum intră, se pleacă până la pământ și stă la ușă, zmerit. Iară purcelul călcă înainte pe covoare, grohăind, și începu a mușlui prin casă.

Atunci împăratul, văzînd așa mare obrăznicie, pe de-o parte i-a venit a rîde, iar pe de alta, se tulbură grozav, și zise :

— Da bine, moșnege, cînd ai venit în cela rînd, parcă erai în toată mintea; dar acuma unde te vi-sezi de umbli cu porci după tine? Și cine te-a pus la cale să mă ieși, tocmai pe mine, în bătae de joc?!

— Ferească Dumnezeu, înălțate împărate, să cuget eu, om bătrîn, la una ca asta! D'apoi să avem iertare, Luminarea-Voastră, că acesta mi'i flăcăul, despre care v'am spus mai dăună-zî, că m'a trimis la Măria-Voastră, dacă vă mai aduceți aminte.

— Și el are să'mi facă podul?

— D'apoi așa nădăjduim în Dumnezeu, că chiar el, Măria-Ta!

— Hai! ia'ți porcul de aici și ieși afară. Și dacă pînă mine de dimineață n'a fi podul gata, moșnege, are să'ți stee capul unde'ți staū tălpile, înțelesu-m'ai?

— Milostiv este Cel-de-sus, Măria-voastră. Iară dacă s'a întâmpla, — să nu bănuieți puternice împărate, — dupe dorința Luminărei-Voastre, apoi atunci să ne trimeteți copila acasă. Și zicînd aceste, se pleacă după obicei, își iea purcelul, iese și pornește spre casă, urmat de cîțiva ostași, în paza căroro 'l-a dat împaratul până a doua zi, ca să vadă ce poate fi una ca asta?... Căci multă vorbă, mult rîs și mare nedumerire se mai făcuse la palat și în toate părțile despre o ast-fel de batjocură ne mai pomenită.

Și, către seară, ajungînd moșneagul și cu purcelul acasă, pe babă o și apucă un tremur, de spaimă, și începu a se văicăra și a zice :

— Vai de mine, moșnege! da ce foc m'ăi adus la casă?! Mie ostași îmi trebuiesc?

— Încă mai ai gură să întrebî? Acestea-s faptele tale: m'am luat după capul tău cel sec; și m'am dus pe coclauri să'ți aduc, [sanchi,] copii de suflet. Și acum iaca în ce *chichion* am intrat! Că n'am adus eū ostașii, ci ei m'au adus pe mine. Și capul meu, se vede că până mîne dimineață 'i-a fost scris să mai stee unde stă! Purcelul însă, umbla mușluind prin casă, după mincare, și nici grijă n'avea despre incurcala ce făcuse. Moșnegii s'au ciondănit cît s'au mai ciondănit și, cît erau ei de îngrijiți, despre ziuă, au adormit. Iară purcelul atunci s'a suit binișor pe laiță, a spart o fereastră de bărădăhan, și suflînd odată din nări, s'au făcut ca două suluri de foc, de la bordeiul moșneagului, care acum nu mai era bordei, și până la palatul împaratului.

Și podul, cu toate cele poruncite, era acum gata. Iară bordeiul moșneagului se prefăcuse într'un palat mult mai strălucitor de cit al împăratului! Și de-o dată, baba și moșneagul se trezesc îmbrăcați în porfiră împărătească, și toate bunătățile de pe lume erau acum în palaturile lor. Iară purcelul zburda și se tologea numai pe covoare, în toate părțile.

Tot în acea vreme, și la împărăție strașnică zvoană s'a făcut; și îosuși împăratul cu sfetnicii săi, văzînd această mare minune, grozav s'a spăriet! Și temîndu-se împăratul să nu i-se întimple ceva de rău, a făcut sfat și a găsit cu cale să dea fata după feciorul moșneagului, și de îndată a și trimis'o. Căci și împăratul, cit era de împărat, le dăduse acum toate pe una, și nici măcar aceea nu era bună: frica!

Nuntă n'a mai făcut, căci cu cine era s'o facă? Fata împăratului, cum a ajuns la casa mirelui, 'i-a plăcut palaturile și socrii. Iar cînd a dat cu ochii de mire, pe loc a incremenit! dar mai pe urmă, strîngînd ea din umere, a zis [în inima sa:]

— Dacă așa aũ vrut cu mine părinții și Dumnezeu, apoi așa să rămie! Și s'a și apucat de gospodărie.

Purcelul toată ziua mușluia prin casă, după obiceiul său; iară noaptea, la culcare, lepăda pielea cea de porc, și rămînea un fecior de împărat, foarte frumos! Și n'a trecut mult, și nevasta lui s'a deprins cu dinsul, de nu'i mai era acum așa de urît, ca d'întîi.

La vr'o săptămînă, două, tinăra împărăteasă, [cu-

prinsă de dor], s'a dus să și mai vadă părinții; iară pe bărbat l'a lăsat acasă, căci nu i da mîna să iasă cu dînsul... Părinții, cum au văzut'o, s'au bucurat cu bucurie mare; și întrebînd'o despre gospodărie și bărbat, ea a spus tot ce știa. Atunci împăratul a început s'o sfătuiască, zicînd:

— Draga tatei! Să nu cum-va să te împingă păcatul, să i faci vr'un neajuns, ca să nu pățești vre-o nenorocire! Căci după cum văd eu, omul acesta, sau ce-a fi el, are mare putere. Și trebuie să fie ceva neînțeles de mintea noastră, de vreme ce a făcut lucruri peste puterea omenească.

După aceasta, au eșit amîndouă împărătesele în grădină ca să se plimbe. Și aici, mama sfătui pe fată cu totul al-fel:

— Draga mamei, ce fel de viață ai să mai duci tu, dacă nu poți ieși în lume cu bărbatul tău? Eu te sfătuesc așa: să potrivești totdeauna să fie foc zdravăn în sobă: și cînd a adormi bărbatu-tău, să ieși pielea cea de porc și s'o dai în foc, ca să ardă, și atunci ai să te mîntui de dînsa!

— Că bine zici, mamă; iaca mie nu m'a venit în cap de una ca asta...

Și cum s'a întors împărăteasa cea tînără a casă, a și poruncit să i facă un foc bun în sobă. Și cînd dormea bărbatu-său mai bine, ea a luat pielea cea de porc, de unde o punea el, și a dat'o pe foc! Atunci perii de pe dînsa au început a pîrîi și pielea a sfirîi [prefăcîndu-se în cioric ars și apoi în scrum;] și s'a făcut în casă o duhoare așa de grozavă, încît bărbatul pe loc s'a trezit înspăimîntat, a sărit drept în

picioare și s'a uitat cu jale în sobă! Și când a văzut această mare nenorocire, a lăcrimat, zicînd :

— Alei! femei nepricepută! Ce-ai făcut!? De te-a învățat cine-va, rău 'ți-a priit; iară de-ai făcut'o din capul tău, rău cap ai avut!

Atunci ea de odată s'a văzut încinsă peste mijloc, cu un cerc zdravăn de fier. Iar bărbatu-său 'i-a zis:

— Cînd voi pune eū mîna mea cea dreaptă pe mijlocul tău, atunci să pleznească cercul acesta, și numai atunci să se nască pruncul din tine, pentru că ai ascultat de sfaturile altora, de ai nenorocit și căzăturile ieste de bătrîni, m'ai nenorocit și pe mine și pe tine de odată. Și dacă vei avea cînd-va nevoie de mine, atunci să știi, că mă chiamă Făt-Frumos, și să mă cauți la Minăstirea-de-Tămîe.

Cum a sfirșit de zis aceste, de odată s'a stîrnit un vînt năpraznic, și venind un vîrtej înfricoșat, a ridicat pe ginerile împăratului în sus, și s'a făcut nevăzut. Atunci podul cel minunat îndată s'a stricat și s'a mistuit, de nu se știe ce s'a făcut; iară palatul în care ședea moșnegii și cu nora, cu toate bogățiile și podoabele din el s'a schimbat iarăși în sărăcăciosul bordei al moșneagului, de mai înainte. Atunci bătrîni, văzînd astă mare nenorocire și pe nora lor în așa hal, aū început a o mustra, cu lacrămile în ochi, și a-i zice cu asprime, să se ducă unde știe, că ei n'aū cu ce s'o ție.

Ea, văzîndu-se acum așa de nenorocită și horopsită, ce să facă și încotro s'apuce? Să se ducă la părinți? — se temea de asprimea tată-său și de defăimarea oamenilor; să rămîe pe loc? — nu

avea cele trebuitoare și 'i era lehamite de muștrările socrilor. În sfârșit, s'a hotărît a se duce în toată lumea să'si caute bărbatul. Și hotărîndu-se ast-fel, a zis : Doamne-ajută ! Și a pornit încotro a văzut cu ochii. Și a mers ea, a mers tot înainte prin pustiri, un an de zile, pînă ce-a ajuns într'un loc sălbatec și cu totul necunoscut. Și aici văzînd o căsuță tupilată și acoperită cu mușchi, care mărturisea despre vechimea ei, a bătut la poartă. Atunci se aude din lăuntru un glas de femeie bătrîna, zicînd :

— Cine'î acolo ?

— Eû sunt, un drumeț rătăcit.

— De ești om bun, aproape de chilioara mea ; iară de ești om rău, departe de pe locurile acestea, că am o cățea cu dinții de oțel, și de i-oiu da drumul, te face miî de fărîme !

— Om bun, măicuță !

Atunci i se deschide poarta și drumeța intră în lăuntru.

— Da ce vînt te-a adus și cum ai putut răsbate prin aceste locuri, [femeie, hăi?!] Că pasăre măiastră nu vine pe aici, necum om pămîntean.

Atunci drumeța a oftat din greu și a zis :

— Ia păcatele mele m'aû adus, măicuță. Caut Mănăstirea-de-Tămîie și nu știu în care parte a lumii se află !

— Se vede că tot mai ai o leacă de noroc, de-ai nemerit tocmai la mine. Eû sunt sfînta Miercuri, de'î fi auzit de numele meu.

— De nume am auzit, măicuță, dar că te afli în lumea asta, nici prin cap nu mî-a trecut vre-odată.

— Vezi? Tot de noroc să se plîngă omul!

Apoi sfînta Miercuri a strigat odată cu glas puternic, și pe loc s'aun adunat toate jivinile din împărăția ei; și întrebîndu-le despre Mînăstirea-de-Tămîie, aun răspuns toate de-odată, că nici n'aun auzit măcar pomenindu-se de numele ei. Sfînta Miercuri auzind aceasta, s'a arătat cu mare părere de rău; dar neavînd nici o putere, a dat drumeței un corn de prescură și un păhăruș de vin, ca să'i fie pentru hrană, la drum; și 'i-a mai dat încă o furcă de aur, care torcea singură, și 'i-a zis cu binișorul: «Păstrează-o, că 'ți-a prinde bine, la nevoie». Apoi a îndreptat'o la soră-sa cea mai mare, la sfînta Vineri. Și drumeța, pornind, a mers iar un an de zile, tot prin locuri sălbatice și necunoscutе, până ce cu mare greū ajunsе la sfînta Vineri. Și aici 'i s'a întîmplat ca și la sfînta Miercuri, numai că sfînta Vineri, 'i-a mai dat și ea un corn de prescură, un păhăruș de vin și o vîrtelniță de aur, care depăna singură; și a îndreptat'o și ea, [cu multă bunătate și blîndeță,] la soră-sa cea mai mare, la sfînta Duminecă. Și de acoloa drumeța pornind chiar în acea zi, a mers iarăși un an de zile, prin niște pustietăți și mai grozave de cit cele de până aici. Și fiind însărcinată pe al treilea an, cu mare greutate a putut s'ajungă până la sfînta Duminecă. Și sfînta Duminecă a primit'o cu aceeași rînduială și tot așa de bine, ca și surorile sale. Și făcîndu-i-se milă de această nenorocită și zdruncinată ființă, a strigat și sfînta Duminecă o dată din răputeri, și îndată s'aun adunat toate vietățile: cele din ape, cele

de pe uscat și cele zburătoare. Și atunci ea le-a întrebat cu tot dinadinsul, dacă știe vre-una din ele, în care parte a lumii se află Mînăstirea-de-Tămîie? Și toate aũ răspuns ca dintr'o singură gură, că nu li s'a întîmplat să audă măcar vorbindu-se vre-odată, despre aceasta. Atunci sfînta Duminecă a oftat din adîncul inimei, s'a uitat galiș la nenorocita drumeață și 'i-a zis :

— Se vede că vr'un blăstăm al lui Dumnezeũ saũ altă ceva-așa, trebuie să fie, de nu ai parte de ceea ce cauți, fîca mea! Că aici este capătul unei lumii necunoscute încă și de mine ; și orî cît ai voi tu și orî care altul să mai meargă înainte de aici, este cu neputință !

Și atunci numai iaca un ciocîrlan șchiop se vede viind, cît se putea ; și, șovîlc, șovîlc, șovîlc ! se înfățișază înaintea sfîntei Dumineci. Atunci ea întrebă și pe acesta :

— Tu, ciocîrlane, nu cumva știi unde se află Mînăstirea-de-Tămîie ?

— Da cum să nu știũ, stăpînă ? Că doar pe acolo m'a purtat dorul, de mî-am frînt piciorul.

— Dacă'i așa, apoi acum îndată ia pe această femeie, du-o [numai de cît] acolo, cum îi știi tu, și povățuiește-o cum a fi mai bine.

Atunci ciocîrlanul oftînd, a răspuns cu zmerenie :

— Mă supun cu toată inima la slujba Măriei-Voastru, stăpînă ; deși este foarte cu anevoie de mers pînă acolo.

Apoi sfînta Duminecă a dat și ea drumeței un corn de prescură și un păhăruț de vin, ca să'i fie

de hrană până la Mănăstirea-de-Tămîie; și i-a mai dat o tipsie mare de aur, și o cloșcă tot de aur, bătută cu pietre scumpe, și cu puii tot de aur, ca să'i prindă bine la nevoie, și apoi a dat-o pe seama ciocîrlanului, care îndată a și pornit, șovîlcîind. Și cînd ciocîrlanul pe jos, cînd drumeața pe sus; cînd ea pe jos, cînd el pe sus. Și cînd biata drumeață nu mai putea nici pe sus nici pe jos, atunci îndată ciocîrlanul o lua pe aripioarele sale și o ducea. Și tot așa mergînd ei încă un an de zile, cu mare greutate și zdruncin, aû trecut peste nenumărate țări și mări, și prin codri și pustietăți așa de îngrozitoare, în care fojgăiau balauri, aspide veninoase, vasiliscul cel cu ochi fermecători, vidre cîte cu două-zeci-și-patru de capete și altă mulțime nenumărată de gîngăni și jigăniî înspăimîntătoare, care stăteau cu gurile căscate, numai și numai să'i înghită; despre a căroră lăcomie, viclenie și răutate nu'i cu putință să povestească limba omenească!

Și în sfîrșit, după atîta amar de trudă și primejdii, cu mare ce aû izbutit să ajungă la gura unei peșteri. Aci călătorea s'a suit iarăși pe aripele ciocîrlanului, din care abia mai putea filfi, și el și-a dat drumul cu dînsa pe o altă lume, unde era un raiu, și nu altă ce-va!

— Iacă Mînăstirea-de-Tămîie! zise ciocîrlanul. Acolo se află Făt-Frumos, pe care'l cauți tu, de atit amar de vreme. Nu cum-va țî'i cunoscut ce-va pe aici?

Atunci ea, de și îi fugea ochii de atîtea străluciri, se uită mai cu băgare de seamă și îndată cu-

noaște podul cel minunat din ceea lume, și palatul în care trăise ea cu Făt-Frumos așa de puțin, și îndată i se umplură ochii de lacrimi de bucurie.

— Mai stăi! și nu te bucura așa degrabă; că încă ești nemernică pe aceste locuri, și tot n'ai scăpat de primejdi, zise ciocîrlanul.

Îi arată apoi o fîntină, unde trebuia să se ducă trei zile de-a rîndul; îi spune cu cine are să se întilnească și ce să vorbească; o povățuiește ce să facă, rînd pe rînd, cu furca, cu vîrtelnița, cu tîpsia și cu cloșca cu puii de aur, dăruiată ei de cele trei surori: sfînta Miercuri, sfînta Vineri și sfînta Duminică.

Apoi luîndu'și ziua bună de la călătoria încredințată lui, iute se întoarnă înapoi, zburînd neîncetat, de frică să nu'i mai rupă cine-va și celalalt picior. Iară nemernica drumeață lăcrămînd, îl petrece cu ochii, în zbor, mergînd spre fîntina ce'i arătase el.

Și cum ajunge la fîntină, scoate mai întîi, furca, de unde o avea strînsă, și apoi se pune jos să se odihnească. Nu trece mult și viind o slujnică să ie apă, cum vede o femeie necunoscută și furca cea minunată torcînd singură fire de aur, de mi de ori mai subțiri ca părul din cap, fuga la stăpîn-sa și'i dă de veste.

Stăpîna acestei slujnice, era vespea care înălbise pe dracul, îngrijitoarea de la palatul lui Făt-Frumos; o vrăjitoare strașnică, care închea apa și care știa toate drăcăriile de pe lume. Dar numai un lucru nu știa hîrca: gîndul omului. Talpa iadului, cum aude despre această minunăție, trimite slujnica degrabă

să'i cheme femeea cea străină la palat; și cum vine o întreabă :

— Am auzit că ai o furcă de aur, care toarce singură. Nu'ți e de vinzare, și cît mi'i cere pe dînsa? Femeie hăi!

Ia să mă lași să staū într'o noapte în odaia unde doarme împăratul.

— De ce nu? Dă furca încoace și rămîi aici pînă la noapte, cînd s'o înturna împăratul de la vînătoare.

Atunci drumeața dă furca și rămîne. Știrba-babacloanța știind că împăratul are obicei a bea în toată seara o cupă de lapte dulce, 'i-a pregătit acum una, ca să doarmă dus pînă a doua zi, dimineață. Și cum a venit împăratul de la vînătoare și s'a pus în așternut, hărca 'i-a și trimes laptele; și cum a băut împăratul pe loc a adormit ca mort. Atunci, talpa iadului a chiebat pe necunoscuta drumeață în odaia împăratului, după cum avuse tocmeală, și a lăsat'o acolo zicîndu'i încetișor :

— Șezi aici pînă despre ziuă, că am să vin atunci tot eū să te iaū.

Hirca, nu doar că șoptea și umbla incetinel ca să n'o audă împăratul, ci avea grijă să n'o audă, din odaia de alătura, un credincios al împăratului, care în toate zilele umbla cu dînsul la vînat.

Și cum s'a depărtat băboiul de acolo, nenorocita, drumeața a îngenunchiat lingă patul soțului ei și a început a plînge cu amar și a zice :

— Făt-Frumos! Făt-Frumos! Intinde mîna ta cea dreaptă peste mijlocul meū, ca să pleznească cercul ăsta afurisit și să se nască pruncul tăū!

Și, sărmana, s'a chinuit așa până la ziuă, dar în zadar, căci împăratul parcă era dus pe ceea lume! Despre ziuă, tălpoiul a venit posomorită, a scos pe necunoscuta de acolo și 'i-a zis [cu ciudă,] să iasă din ogradă și să meargă unde știe. Și nenorocita ieșind cu nepus în masă și necăjită ca vai de ea, s'a dus iarăși la fântină și a scos acum virtelnița. Și viind iarăși slujnica la apă, și văzînd și această mare minune, fuga la stăpîna-sa și'i spuse că femeia cea de ieri are acum o virtelniță de aur, care deapănă singură, și care-i mult mai minunată, de cît furca ce 'i-a dat. Atunci *pohoța* de babă, o chiamă iarăși la dînsa prin slujnică, pune mîna și pe virtelniță, tot cu același viclesug, și a doua-zi, dezdimineată, o scoate iarăși din odaia împăratului și din ogradă.

Însă, în această noapte, credinciosul împăratului simțind ce s'a petrecut, și făcîndu-i-se milă de nenorocita străină, și-a pus în gînd să descopere viclesugul babei. Și cum s'a sculat împăratul și s'a pornit la vînătoare, credinciosul 'i-a spus cu deamănuntul, ce se petrecuse în odaia lui, în cele două nopți din urmă. Și împăratul, cum a auzit aceasta, pe loc a tresărit, de par'că 'i-a dat inima dintr'însul. Apoi a plecat ochii în jos și a început a lăcrima. Și pe cînd din ochii lui Făt-Frumos se scurgeau și roae de lacrimi, la fântina știută, urgisita și sbuciumata lui soție scosese acum pe tipsie și cloșca cu pui de aur, cea mai de pe urmă a ei nădejde! Și cum sta ea în preajma fîntînei, numai ce iaca pe slujnica știută iarăși o aduce Dumnezeu la fîntină;

și când mai vede și această mare minunăție, nici nu mai așteaptă să iee apă, ci fuga la stăpîna-sa și'i spune:

— Doamne, stăpîna, Doamne! Ce-am văzut eu! Femeea ceea are acum o tipsie de aur și o cloșcă de aur, cu puii tot de aur, așa de frumoași, de'ți fug ochii pe dinșii!

Băbornița cum aude aceasta, pe loc trimete s'o cheme, zicînd în gîndul său:

— După ce umblă ea, nu se mănîncă....

Și cum vine străina, *hoanghina* pune mîna și pe tablaua cea de aur și pe cloșca de aur, cu puii de aur, tot cu același vicleșug.

Dar împăratul, cînd a venit în astă sară de la vînat, și cînd i s'a adus laptele, a zis în gîndul său:

— Acest lapte nu se mai bea; — și cum a zis, 'l-a și aruncat pe furiș, unde-va, și pe loc s'a făcut că doarme dus.

După ce hîrca s'a încredințat că împăratul doarme, bizuindu-se ea și acum în puterea băuturii sale, a adus iarăși pe străină în odaia lui, tot cu aceeași rînduială, ca și în nopțile trecute; și lăsînd'o acolo, s'a depărtat. Atunci, zbuciumata drumeață căzînd iarăși în genunchi, lingă patul soțului ei, se înecă în lacrimi, spuind iarăși cuvintele aceste:

— Făt-Frumos! Făt-Frumos! Fie 'ți milă de două suflete nevinovate, care se chinuesc de patru ani, cu osînda cea mai cumplită! Și întinde mîna ta cea dreaptă peste mijlocul meu, să pleznească cercul și să se nască pruncul tău, că nu mai pot duce această nesuferită sarcină!

Și, sârmana, s'a chinuit așa până la ziuă, dar în zadar, căci împăratul parcă era dus pe ceea lume! Despre ziuă, tâlpoiul a venit posomorită, a scos pe necunoscuta de acolo și 'i-a zis [cu ciudă,] să iasă din ogradă și să meargă unde știe. Și nenorocita ieșind cu nepus în masă și necăjită ca vai de ea, s'a dus iarăși la fântină și a scos acum virtelnița. Și viind iarăși slujnica la apă, și văzînd și această mare minune, fuga la stăpîna-sa și 'i spuse că femeia cea de ieri are acum o virtelniță de aur, care deapănă singură, și care-i mult mai minunată, de cît furca ce 'i-a dat. Atunci *pohoța* de babă, o chiamă iarăși la dînsa prin slujnică, pune mîna și pe virtelniță, tot cu același viclesug, și a doua-zi, dezdimineață, o scoate iarăși din odaia împăratului și din ogradă.

Inșă, în această noapte, credinciosul împăratului simțind ce s'a petrecut, și făcîndu-i-se milă de nenorocita străină, și-a pus în gînd să descopere viclesugul babei. Și cum s'a sculat împăratul și s'a pornit la vînătoare, credinciosul 'i-a spus cu deamănuntul, ce se petrecuse în odaia lui, în cele două nopți din urmă. Și împăratul, cum a auzit aceasta, pe loc a tresărit, de par'că 'i-a dat inima dintr'însul. Apoi a plecat ochii în jos și a început a lăcrima. Și pe cînd din ochii lui Făt-Frumos se scurgeau și-roae de lacrimi, la fîntîna știută, urgisita și sbuciumata lui soție scosese acum pe tîpsie și cloșca cu puî de aur, cea mai de pe urmă a ei nădejde! Și cum sta ea în preajma fîntînei, numai ce iaca pe slujnica știută iarăși o aduce Dumnezeu la fîntînă;

și cînd mai vede și această mare minunăție, nici nu mai așteaptă să iee apă, ci fuga la stăpîna-sa și i spune :

— Doamne, stăpîna, Doamne! Ce-am văzut eu! Femeea ceea are acum o tîpsie de aur și o cloșcă de aur, cu puii tot de aur, așa de frumoași, de ți fug ochii pe dinșii!

Băbornița cum aude aceasta, pe loc trimete s'o cheme, zicînd în gîndul său:

— După ce umblă ea, nu se mînîncă...

Și cum vine străina, *hoanghina* pune mîna și pe tablaua cea de aur și pe cloșca de aur, cu puii de aur, tot cu același vicleșug.

Dar împăratul, cînd a venit în astă sară de la vînat, și cînd i s'a adus laptele, a zis în gîndul său:

— Acest lapte nu se mai bea; — și cum a zis, l-a și aruncat pe furiș, unde-va, și pe loc s'a făcut că doarme dus.

După ce hîrca s'a încredințat că împăratul doarme, bizuindu-se ea și acum în puterea băuturii sale, a adus iarăși pe străină în odaea lui, tot cu aceeași rînduială, ca și în nopțile trecute; și lăsînd'o acolo, s'a depărtat. Atunci, zbuciumata drumeață căzînd iarăși în genunchi, lingă patul soțului ei, se înecă în lacrimi, spuind iarăși cuvintele aceste:

— Făt-Frumos! Făt-Frumos! Fie ți milă de două suflete nevinovate, care se chinuesc de patru ani, cu osînda cea mai cumplită! Și întinde mîna ta cea dreaptă peste mijlocul meu, să pleznească cerul și să se nască pruncul tău, că nu mai pot duce această nesuferită sarcină!

Și cînd a sfîrșit de zis aceste Făt-Frumos a întins mîna, ca prin somn, și cînd s'a atins de mijlocul ei, dang! a plesnit cercul, și ea de îndată a născut pruncul, fără a simți cituși de puțin durerile face-rei. După aceasta împărăteasa povestește soțului său cîte a pătimit ea de cînd s'a făcut el nevăzut.

Atunci împăratul, chiar în puterea nopței, se scoală, ridică toată curtea în picioare și poruncește să'i aducă pe hîrca de babă înaintea sa, dimpreună cu toate odoarele luate cu vicleșug de la împărăteasa lui. Apoi măi poruncește să'i aducă o iapă sireapă și un sac plin cu nuci, și să lege și sacul cu nucile și pe hîrca de coada iepeii, și să'i dea drumul. Și așa s'a făcut. Și cînd a început iapa a fugi, unde pica nuca, pica și din talpa iadului bucățica; și cînd a picat sacul, 'i-a picat și hîrcei capul.

Hîrca aceasta de babă, era scroafa cu purceii, din bulhacul peste care v'am spus că dăduse moșneagul, crescătorul lui Făt-Frumos. Ea, prin drăcăriile ei, prefăcuse atunci pe stăpînul său Făt-Frumos, în purcelul cel ogîrjit, răpciugos și răpănos, cu chip să'l poată face măi pe urmă, ca să iea vre o fată de ale ei, din cele un-spre-zece ce avea, și care fugiseră după dînsa din bulhac. Iaca dar, pentru ce Făt-Frumos a pedepsit'o așa de grozav, iară pe credincios cu mari daruri 'l-a dăruit împăratul și împărăteasa, și pe lingă dinșii 'l-au ținut pînă la sfîrșitul vieței lui.

Acum, aduceți-vă aminte, oameni buni, că Făt-Frumos nu făcuse nuntă, cînd s'a însurat. Dar acum a făcut și nunta și cumetria totodată, cum nu s'a

mai pomenit și nici cred că s'a mai pomeni una ca asta unde-va.... Și numai cît a gîndit Făt-Frumos, și îndată aș și fost de față părinții împărătesei lui și crescătorii săi, baba și moșneagul, îmbrăcați iarăși în profiră împărătească, pe cari 'i-a pus în capul mesei. Și s'a adunat lumea de pe lume la această mare și bogată nuntă, și a ținut veselia trei zile și trei nopți și mai ține și astă-zî, dacă nu cumva s'a fi sfîrșit.

Fata babei și fata moșneagului ¹⁾

Era odată un moșneag ș'o babă; și moșneagul avea o fată și haba iar o fată. Fata babei era slută, leneșă, țițnoasă și rea la inimă; dar, pentru că era «fata mamei», se alinta cum se alintă cioara 'n laț, lăsînd tot greul pe fata moșneagului. Fata moșneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă. Dumnezeu o împodobise cu toate darurile cele bune și frumoase. Dar această fată bună era horopsită și de sora cea de scoarță și de mama cea vitrigă. Noroc de la Dumnezeu că era o fată robace și răbdătoare; căci altfel ar fi fost vai și amar de pielea ei.

Fata moșneagului la deal, fata moșneagului la vale; ea după găteje prin pădure, ea cu *tăbuețul* în spate la moară, ea în sfîrșit în toate părțile după treabă. Cit era ziulica de mare nu'și mai stringea picioarele; dintr'o parte venea și'n alta se ducea. Ș'apoi

1) Tipărită întîia oară în «Conv. Lit.» Anul XI, pag. 212 unde începe ast-fel:

«Ci-că era odată un vătăoiu bătrîn care avea o fată, el s'a însurat a doua oară și-a luat o babă văduvă care, și ea avea o fată». — Începutul acesta e modificat în edițiile cunoscute.

baba și cu odorul de fică-sa tot cîrtitoare și nemulțumitoare erau. Pentru babă, fata moșneagului era piatră de moară în casă; iar fata ei busuioc de pus la icoană.

Cînd se duceau amîndouă fetele în sat la șezătoare seara, fata moșneagului nu se încurca, ci torcea cîte un ciur plin de fuse, iar fata babei îndruga și ea cu mare-ce cîte un fus; ș'apoi cînd veneau amîndouă fetele acasă, noaptea tîrziu, fata babei sărea iute peste pîrleaz, și zicea fetei moșneagului, să'î deede ciurul cu fusele, ca să'l ție, până va sări și ea. Atunci fata babei vicleană cum era, lua ciurul și fuga în casă la babă și la moșneag, spuind că ea a tors acele fuse. În zadar fata moșneagului spunea în urmă că acela este lucrul mîinilor sale, căci îndată o apucau de obraz baba și cu fică-sa și trebuia numai de cît să rămie pe a lor. Cînd venea Duminica și sărbătorile, fata babei era împopoțată și netezită pe cap, de parc'o linsese vițeii. Nu era joc, nu era clacă în sat, la care să nu se ducă fata babei, iar fata moșneagului era oprită cu asprime de la toate aceste. Ș'apoi cînd venea moșneagul, de pe unde era dus, gura babei umbla, cum umblă melița: că fata lui nu ascultă, că'i ușernică, că'i le-neșă, că'i soî rău.... că'i laie, că'i bălaie, și că s'o alunge de la casă, s'o trimeată la slujbă, unde știe, că nu'î de chip s'o mai ție, pentru că poate să înă-răvească și pe fata ei.

Moșneagul, fiind un gură-cască, sau cum îți vrea să'î ziceți, se uita în coarnele ei și ce'î spunea ea, sfînt era. Din inimă bietul moșneag poate c'ar fi

mai zis cîte-ceva; dar acum apucase a cînta găina la casa lui și cucoșul nu mai avea nici o trecere; ș'apoi ia să'l fi pus păcatul să se întreacă cu dedeochiul, căci baba și cu fică-sa îl umpleau de bogdaprosti. Într'una din zile moșneagul fiind foarte amărît de cîte'i spunea baba, cheamă fata și'i zise:

— Draga tatei, iată ce'mi spune mă-ta de tine: că n'o ascuți, că ești rea de gură și înărăvită și că nu este de chip, să mai stai la casa mea; de aceea du-te și tu încotro te-a îndrepta Dumnezeu, ca să nu se mai facă atita gilceavă la casa asta, din pricina ta. Dar te sfătuesc ca un tată ce'ți sunt că ori și unde te'i duce, să fii blajină și harnică; căci la casa mea tot ai dus-o, cum ai dus-o: c'a mai fost și mila părințească la mijloc..... Dar prin străini Dumnezeu știe peste ce soi de sămîntă de oameni îi da; și nu 'ți-or putea răbda, cîte 'ți-am răbdat noi.

Atunci biata fată, văzînd că baba și cu fică-sa voesc cu ori-ce chip s'o alunge, sărută mîna tată-său și cu lacrimi în ochi pornește în toată lumea, depărtîndu-se de casa părințească fără nici o nădejde de întoarcere! Și merse ea cît merse pe-un drum, pînă ce din întîmplare îi ieși înainte o cățelușă bolnavă ca vai de capul ei, și slabă de'i numărăi coastele; și cum văzu pe fată, îi zise:

— Fată frumoasă și harnică, fie'ți milă de mine și mă grijește, că ți-oî prinde și eă bine vr'odată. Atunci fetei i se făcu milă; și luînd cățelușă o spălă și o griji foarte bine. Apoi o lăsă acolo și 'și căută de drum, mulțamită fiind în suflet că a

putut săvârși o faptă bună. Nu merse ea tocmai mult și numai iacă ce vede un păr frumos și înflorit, dar plin de omizi în toate părțile. Părul cum vede pe fată zice :

— Fată frumoasă și harnică, grijește-mă și curăță-mă de omizi, că ți-oî prinde și eu bine vr'odată.

Fata, harnică cum era, curăți părul de uscături și de omizi cu mare îngrijire și apoi se tot duce înainte săși caute stăpîn. Și mergînd ea mai departe numai iacă ce vede o fîntină mălită și părăsită. Fîntina atunci zice :

— Fată frumoasă și harnică, îngrijește-mă că ți-oî prinde și eu bine vr'odată.

Fata rînește fîntina și o îngrijește foarte bine ; apoi o lasă șiși caută de drum. Și tot mergînd mai departe, numai iată ce dă de un cuptor nelipit și mai să se risipească. Cuptorul cum vede pe fată, zice :

— Fată frumoasă și harnică, lipește-mă și grijește-mă, că poate ți-oî prinde și eu bine vr'odată.

Fata care știa, că de făcut treabă nu mai cade coada nimăruî, își suflecă minicele, călcă lut și lipi cuptorul, îl humui și'l griji, de'ți era mai mare dragul să'l privești. Apoi își spălă frumușel mîinile de lut și porni iarăși la drum. Și mergînd ea acum zi și noapte, nu știu ce făcu, că se rătăci ; cu toate aceste nu'si pierdu nădejdea în Dumnezeu, ci merse tot înainte, pînă ce într'una din zile desdimineată trecînd printr'un codru întunecos dă de o poiană foarte frumoasă, și în poiană vede o căsuță umbrită

de niște *loziî* pletoase ; și cînd se apropie de acea casă numai iacă o babă întîmpină pe fată cu blîndeță și îi zice :

— Da ce cauți prin aceste locuri, copilă, și cine ești?

— Cine să fiu, mătușă? Ia o fată săracă, fără mamă și fără tată, pot zice ; și numai Cel-de-sus știe cîte am tras de cînd mama care m'a făcut a pus mîinele pe piept? — Stăpîn caut ; și necunoscînd pe nime și umblînd din loc în loc m'am rătăcit. Dumnezeu însă m'a povățuit de-am nimerit la casa d-tale și te rog să 'mî dai sălășuire!

— Sărmana fată! zise bătrîna, cu adevărat numai Dumnezeu te-a îndreptat la mine și te-a scăpat de primejdii. Eū sunt sfînta Duminecă. Slujește la mine astăzi și fii încredințată că mîine n'ai să ieși cu mîinile goale de la casa mea.

— Bine, măicuță, dar nu știu ce trebî am să fac.

— Ia să 'mî lai copilașii, cari dorm acum, și să 'i hrănești ; apoi să 'mî faci bucate ; și cînd m'oi întoarce eū de la biserică, să le găsesc nici reci, nici fierbinți, ci cum îs mai bune de mîncat. Și cum zice, bătrîna pornește la biserică, iară fata, suflecă mînicile și s'apucă de treabă. Întî și 'ntî face lăutoare ; apoi iese afară și începe a striga :

— Copii, copii, copii! veniți la mama să vă lee.—
Și cînd se uită fata, ce să vadă! Ograda se umpluse și pădurea foșgăia de o mulțime de bălauri și de tot soiul de jivine mici și mari ; însă tare încredință și cu nădejdea la Dumnezeu, fata nu se speria, ci le ia pe cîte una și le lă și le îngrijește,

cît nu se poate mai bine. Apoi s'apucă de făcut bucate, și cînd a venit sfînta Duminică de la biserică și a văzut copiii lăuți frumos și toate trebile bine făcute, s'a umplut de bucurie; și după ce a șezut la masă, a zis fetei să se suie în pod și să 'și aleagă de acolo o ladă care-a vrea ea și să 'și-o ia ca simbrie; dar să n'o deschidă pîn'acasă la tată-său. Fata se suie în pod și vede acolo o-mulțime de lăzi: unele mai vechi și mai urîte, altele mai noi și mai frumoase. Ea însă nefiind lacomă, 'și-alege pe cea mai veche și mai urită dintre toate. Și cînd se dă cu dînsa jos, sfînta Duminică cam încrețește din sprincene, dar n'are încotro, ci bine-cuvintează pe fată, care își ia lada în spate și se întoarnă spre casa părintească cu bucurie, tot pe drumul pe unde venise. Cînd pe drum iată cuptorul grijit de dînsa era plin de plăcinte crescute și rumenite... Și mănîncă fata la plăcinte și mănîncă, hăt bine; apoi își mai ia cîteva la drum și pornește. Cînd mai încolo numai iaca fîntîna grijită de dînsa era plină pînă 'n gură cu apă limpede cum îi lacrima, dulce și rece cum îi ghiața. Și pe colacul fîntînei erau două pahare de argint, cu care a băut la apă pînă s'a răcorit. Apoi a luat un păhărel cu sine și a pornit înainte. Și mergînd mai departe, iaca părul grijit de dînsa era încărcat de pere galbene ca ceara, de coapte ce erau, și dulci ca mierea. Părul cînd a văzut pe fată 'și-a plecat crengile 'n jos și ea a mîncat la pere și 'și-a luat la drum cîte 'i-a trebuit. De acolo mergînd mai departe, iaca se întilnește și cu cățelușa, care acum era voinică și fru-

moasă, iară la git purta o salbă de galbeni, pe care a dat-o fetei ca mulțamită, pentru că a căutat-o la boală. Și de aici fata, tot mergînd înainte, a ajuns acasă la tată-său. Moșneagul, cînd a văzut-o i s'aŭ umplut ochii de lacrimi și inima de bucurie. Fata atunci scoate salba și paharul cel de argint și le dă tătine-său; apoi deschizînd lada împreună, nenumărate herghelii de cai, cirezi de vite și turme de oi ies din ea, în cit moșneagul pe loc a întinerit, văzînd atîtea bogății! Iară baba a rămas opărită și nu știa ce să facă de ciudă. Fata babei atunci 'și-a luat inima în dinți și a zis:

— Las' mamă, că nu'î prădată lumea de bogății; mă duc să 'ți aduc eŭ și mai multe. Și cum zice, pornește cu ciudă, trăsînd și plesînd. Merge și ea cît merge tot pe acest drum, pe unde fusese fata moșneagului; se întilnește și ea cu cățelușa cea slabă și bolnavă; dă și ea de părul cel ticsit de omide, de fintina cea mălită și seacă și părăsită, de cuptorul cel nelipit și aproape să se risipească; dar cînd o roagă și cățelușa, și părul și fintina și cuptorul, ca să îngrijească de dinsele, ea le răspunde cu ciudă și în bătae de joc:

— Da cum nu! că nu 'mi-oî feșteli eŭ mînuțele tătucuței și a mămucuței! Multe slugi ați avut ca mine?

Atunci cu toatele știînd, că mai ușor ar putea căpăta cineva lapte de la o vacă stearpă, decît să te îndatorească o fată alintată și leneșe, aŭ lăsat'o să-și urmeze drumul în pace și n'aŭ mai cerut de la dînsa nici un ajutor. Și mergînd ea tot înainte a ajuns apoi și ea la sfînta Duminică; dar și aici s'a

purtat tot hursuz, cu obrăznicie și prosteste. În loc să facă bucatele bune și potrivite și să lee copiii sfintei Dumineci, cum 'i-a lăut fata moșneagului de bine, ea 'i-a opărit pe toți, de țipa și fugeau nebuni de usturime și de durere. Apoi bucatele le-a făcut afumate, arse și sleite, de nu mai era de chip să le poată lua cineva în gură... Și când a venit sfînta Duminecă de la biserică 'și-a pus mîinele în cap de ceea ce a găsit acasă. Dar sfînta Duminecă blindă și îngăduitoare, n'a vrut să 'și puie mîntea c'o sturlubatecă și c'o leneșă de fată ca aceasta; ci 'i-a spus să se suie în pod să 'și aleagă de acolo o ladă, care 'i-a plăcea și să se ducă în plata lui Dumnezeu. Fata atunci s'a suit și ș'a ales lada cea mai nouă și mai frumoasă, căci îi plăcea să iee cît de mult și ce'i mai bun și mai frumos, dar să facă slujbă bună nu'i plăcea. Apoi cum se dă jos din pod cu lada, nu se mai duce să 'și iee ziua bună și bine-cuvîntare de la sfînta Duminecă, ci pornește ca de la o casă pustie și se tot duce înainte; și mergea de'i pîrîia cîlcîiele de frică să nu se răsîndească sfînta Duminecă să pornească după dînsa, s'o ajungă și să'i iee lada. Și când ajunge la cuptor, frumoase plăcinte erau într'însul! Dar când s'apropie să ia dintr'insele și să 'și prindă pofta, focul o arde și nu poate lua. La fîntînă așijderea păhăruțele de argint, nu'i vorba, erau, și fîntîna plină cu apă până în gură; dar când a vrut fata să puie mîna pe pahar și să ia apă, paharele pe loc s'a cufundat, apa din fîntînă într'o clipă a secat și fata de sete s'a uscat!... Când prin dreptul

părului, nu'î vorbă, că par'că era bătut cu lopata de pere multe ce avea, dar credeți c'a avut fata parte să guste vre una? Nu, căci părul s'a făcut de-o mie de ori mai nalt de cum era, de'î ajunsesse crengile în nourî. Ș'atunci... scobește-te fata babei în dinți! Mergînd mai înainte, cu cățelușa încă s'a întilnit; salbă de galbeni avea și acum la gît; dar cînd a vrut fata să i-o ia, cățelușa a mușcat-o de i-a rupt degetele și n'a lăsat-o să puie mîna pe dinsa. Iși mușca acum fata degețelele mă-mucutei și ale tătucutei de ciudă și de rușine, dar n'avea ce face. În sfîrșit cu mare-ce a ajuns ea și acasă la mă-sa, dar și aici nu le-aū ticnit bogăția, căci deschizînd lada, o mulțime de bălauri aū eșit dintr'însa și pe loc aū mîncat pe babă cu fată cu tot, de par'că n'aū mai fost pe lumea asta, și apoi s'aū făcut bălaurii nevăzuți cu ladă cu tot.

Iar moșneagul a rămas liniștit din partea babei și avea nenumărate bogății; el a măritat pe fiică-sa după un om bun și harnic. Cucușii cîntaū acum pe stilpii porților, în prag și în toate părțile; iar găinele nu mai cîntaū cucușește la casa moșneagului, să mai facă a rău; c'apoi atunci nici zile multe nu mai aveaū. Numai atîta că moșneagul a rămas pleșuv și spetit, de mult ce'l netezise baba pe cap și de cercat în spatele lui cu cociorva, dacă'î copt mălaiul.

Povestea lui Stan Pătitul ¹⁾

Era o dată un flăcău stătut, pe care 'l chema Stan. Și flăcăul acela din copilăria lui se trezise prin străini, fără să cunoască tată și mamă și fără nici o rudă, care să'l ocrotească și să'l ajute.

Și ca biet străin ce se găsea ²⁾, nemernicind el de colo până colo pe la ușile oamenilor, de unde până unde s'a oploșit de la o vreme într'un sat mare și frumos.

Și aici slujind cu credință, ba la unul, ba la altul, până la vârsta de trei-zeci și mai bine de ani, și-a sclipuit puține parale, cite-va oi, un car cu boi și o vacușoară cu lapte. Mai pe urmă și-a înjghebat și o căsuță și apoi s'a statornicit în satul acela pentru tot-d'auna, trăgându-se la casa lui și muncind ca pentru dînsul. Vorba ceea: și piatra prinde mușchi, dacă șade mult într'un loc.

Și cum s'a văzut flăcăul cu casă și avere bunică, nu mai sta locului, cum nu stă apa pe pietre,

1) Tipărită pentru întâia oară în «Conv. Lit.» XI pag. 21.

2) Forma primă: «Și din capul locului nemernicind...

și mai nu'l prindea somnul de harnic ce era. Dintr'o parte venea cu carul, în alta se ducea și toate treburile și le punea la cale singurel. Nu'i vorbă, că de greu, greu îi era; pentru că în lipsa lui n'avea cine să'i îngrijească de casă și de vitișoare, cum trebuie. Numai dă! ce să facă bietul om? Cum era să se întindă mai mult, că d'abia acum se prinsese și el cu mâinele de vatră; și cite a tras, până s'a văzut la casa lui, numai unul Dumnezeu știe. De aceea alerga singur zi și noapte în toate părțile, cum putea, și muncea în dreapta și în stînga, ca doar-doar a încăleca pe nevoie, ș'apoi atunci—văzînd și făcînd.

Toate ca toate, dar uritul îi venea de hac. În zile de lucru, călea-valea; se lua cu treaba și uita de urît. Dar în noapțile cele mari, cînd era cite o givorniță cumplită și se mai întîmpla să fie și sărbători la mijloc, nu mai știa ce să facă și încotro să apuce, vorba cîntecului:

De urît mă duc de-a casă,
 Și uritul nu mă lasă:
 De urît să fug în lume,
 Uritul fuge cu mine.

Se vede lucru, că așa e făcut omul, să nu fie singur. De multe ori i-a venit flăcăului în cap să se însoare, dar cînd își aducea aminte [une-ori] de cite i-au spus că au pătimit unii și alții de la femeile lor, se lua pe gînduri [și amîna, din zi în zi și din Joi până mai d'apoi, această poznașă trebușoară și gingașă în multe privinți, după cum o numea el, gîndindu-se mereu la multe de toate... Unii

zic așa, că femeea'î sac fără fund. Ce-o mai fi și asta? Alții, — că, să te ferească Dumnezeu de femeea leneșă, mîrșavă și răsipitoare; alții—alte năstrușnicii, în cît nu știi ce să crezi și ce să nu crezi? Numa nu'î vorbă, că am văzut eu și destui bărbați mult mai ticăiți și mai chitcăiți, de cît cea mai biciznică femeie. Și așa, trezindu-se el în multe rînduri vorbind singur ca nebunii, sta în cumpene: să se însoare... să nu se însoare?!...]¹⁾

Și, ba s'a însura la toamnă, ba la iarnă, ba la primăvară, ba la vară, ba iar la toamnă, ba vremea trece, flăcăul începe și el a se trece, mergînd tot înainte cu burlăcia și însurătoarea rămînea baltă. Și apoi este o vorbă: că pînă la 20 de ani se însoară cineva singur; de la 20—25 îl însoară alții; de la 25—30 îl însoară o babă, iar de la 30 de ani înainte numai dracu'î vine de hac.

Tocmai așa s'a întîmplat și cu flăcăul acesta, că pînă la vremea asta nici el de la sine, nici prietenii, nici babele—cātu's ele d'ale dracului, de prefăcute și iscoditoare, — tot nu l'aū putut face să se însoare.

Stan era om tăcut în felul său, dar și cînd da cîte-o vorbă dintr'însul, vorba era vorbă, la locul ei și nu'l putea răpune te miri cine.

Mulți trăgeaū nădejde să'l ia de ginere, dar flăcăul era chitit la capul său și nu se da cu una cu două. Și așa, de la o vreme și babele și prietenii, lehametindu-se, l'aū dat în burduful dracului și l'aū

1) Pasașiul întreg a fost introdus în edițiile ulterioare.

220

lăsat pe seama lui, să facă de acum înainte ce-a ști el cu dînsul, că ei și-au luat toată nădejdea. Amu, într'una din zile, flăcăul se scoală de noapte, face mămăligă îmbrînzită și ce-a mai dat D-zeu, pune mîncarea în traistă, înjugă boii la car, zice Doamne ajută, și se duce la pădure să și aducă un car de lemne. Și ajungînd el în pădure, pe cînd se amieja de ziuă, a tăiat lemne, a încărcat carul zdra-văn și l-a cetluit bine, și păn'or mai minca boii, s'a pus să mănînce și el ceva. Și după ce-a mîncat cît i-a trebuit, i-a mai rămas o bucațică de mămă-ligă îmbrînzită și făcînd'o boț, a zis: «Ce s'o mai duc pe acasă? ia s'o pun ici pe teșitura asta, că poate a găsi-o vre-o lighioaie ceva, a mîncă-o și ea, și-a zice-o bogdaproste». Și punînd mămăliga pe teșitură, înjugă boii, zice iar un Doamne-ajută și pe la prînzișor pornește spre casă. Și cum a pornit el din pădure, pe loc s'a și stîrnit un vifor cumplit — cu lapoviță în două — de nu vedeaî nici înainte, nici înapoi. Minia lui Dumnezeu, ce era a-fară: să nu scoți un cîine din casă, dar încă om! Însă dracul nu caută mai bine; la așa vreme te face să pierzi răbdarea și fără să vrei te viră în păcat.

În acea zi, Scaraoschi, căpitenia dracilor, vroind a'și face mendrele cum știe el, a dat poruncă tu-turor slugilor sale, ca să apuce care încotro a ve-dea cu ochii, și pretutindene — pe mare și pe us-cat — să vire vrajbă între oameni și să le facă pacoste.

Atunci dracii s'aî împrăștiat iute ca fulgerul în

toate părțile. Unul din ei apucă spre păduri, să vadă de n'a putea ceva trebăului și pe acolo: doar a face pe vre-un om să birfească împotriva lui Dumnezeu, pe altul să'și chinuiască boii, altuia să'i rupă vre-un capăt sau alt-ceva de la car, altuia să'i schilogească vre-un boi, pe alții să'i facă să se bată până s'or ucide și cîte alte bazaconi și năzbutii de care iscodește și vrăjește dracul.

Ce-or fi isprăvit cei-l'alți draci nu știm, dar acestui de la pădure nu 'i-a mers bine în acea zi. S'apuz el — nu'i vorbă — luntre și punte, ca să 'și vire codița cea birligată undeva, dar de geaba 'i-a fost, că pe unde se ducea tot în gol umbla.

Și tot mai cercînd el, ba ici ba colea, în spre seară numai ce dă de o pîrtie. Atunci se ia tiptil, pe urma ei și se duce tocmai la locul de unde Stan încarcase lemnele. Și cînd colo, găsește numai locul; pentru că flăcăul, după cum am spus, de mult eșise din pădure și se dusese în treaba lui.

Văzînd el dracul că nici aici n'a izbutit nimica, crișca din măsele și crăpa de ciudă, pentru că era îngrijit, cu ce obraz să se înfățișeze înaintea lui Scaraschi; și apoi, afară de aceasta, era buimac de cap și hămesit de foame, de atita umblet.

Și cum sta el pe gînduri, posomorît și bezmetec, numai iată că vede pe o teșitură un boț de mămăligă. Atunci bucuria dracului: odat'o și *halește* și nu zice nimica. Apoi ne mai avînd ce face, își iea coada între vine și se întoarce la stăpîn-său, și cum ajunge în iad, Scaraschi îl întrebă:

— Ei, copile, ce ispravă ai făcut? Cite suflete
'mă-ai arvunit? Dă'ți solia!

— Ia mai nemica, stăpîne, răspunse dracul rușinat și tremurînd ca varga de frică; se vede c'am pornit într'un ceas rău. Vremea a fost prea dimpotrivă, cum știți, și numai un om a venit azi în pădure; dar și acela a scăpat de mine, căci am dat în urma lui tîrziu, tocmai cînd se dusesse. Noroc numai c'am găsit pe o teșitură un boț de mămăligă de am mîncat, căci îmi gîrîeau mațele de foame. Alta nu mai știu nimica, Întunecimea Voastră.

— Ei bine, zmîrdoare uricioasă, ce ești, de mîncat, ai mîncat boțul cel de mămăligă, dar ce-a zis omul acela, cînd a pus mămăliga pe teșitură, ai tu la știință?

— Ba de asta nu știu nimica, stăpîne.

— Apoi ce păzești tu alta, dacă nu știți nici măcar ceea ce vorbesc muritorii? Să'ți spun eu dară, deși n'am fost în pădure, ca tine; a zis: «Cine a mîncat boțul cel de mămăligă, să zică bogdaproste». Zis'ai tu ceva cînd ai mîncat'o?

— Ba n'am zis nimica, stăpîne.

— Așa?! În loc să'ți dai osteneală, ca să afli până și gîndul oamenilor, tu nu știți nici măcar ceea ce vorbesc ei? Mai pot eu să am nădejde în voi?... Ei lasă, că'ți găsesc eu acuși leacul! Te'i învăța tu minte de altă-dată. Hai, pornește acum, degrabă la omul acela și să'l slujești taman trei ani de zile, cu credință, și la ce te-a pune el! Simbrie în bani să nu primești de la dînsul, ci să faci tocmală, că după ce ți'i împlini anii, să ai a lua din casa lui ce'i vrea

tu; și aceea are să fie de trebuință la talpa iadului
că aū început a putrezi căpătiile... ia să vedem,
ți-a venit în cap ce ai să ieși? Hai, gata ești? Ia'ți
tălpășița!

— Gata, stăpîne, iaca pornesc!

Atunci dracul dă o raită pe la talpa iadului, să
vadă ce lipsește, și apoi iese iute ca scînteia și se
tot duce înainte la slujbă, după porunca lui Scaras-
oschi. Și cînd pe aproape de casa lui Stan, dracul
s'a prefăcut într'un băiat ca de opt ani, îmbrăcat
cu strae nemțești, și îmbla zgribulind pe la poartă.
Stan era acasă și chiar atunci luase ceaunul de pe
foc, să mestece mămăliga; și numai iacă ce vede
că se răped cîinii să rupă omul, nu altceva; și cînd
se uită mai bine, ce să vadă? Vede un băiat, ce
se acățase ¹⁾ pe stilpul porței, de teama cîinilor.
Atunci Stan aleargă la poartă zicînd:

— Țibă Hormuz; na Balan; nea! Zurzan; dați-vă
în lături, [cotarle]!... Da de unde ești tu, măi țică?
și ce cauți pe aici, spaîma cîinilor?

— De unde să fiu, bădică? Ia sunt și eū un băiat
sărman, din toată lumea, fără tată și mamă și vreaū
să intru la stăpîn.

— Să intri la stăpîn?! D'apoi tu nici de păscut giș-
tele nu ești bun... Cam de câți ani îi fi tu?

— Ia poate să am vre-o trei-spre-zece ani.

— Ce spuī tu, măi?... Apoi dar bine a zis cine
a zis, că vrabia'ī tot puī, dar numai dracul o știe
de cînd îi... Eū de abia 'ți-ași fi dat șapte, mult

¹⁾ In «Conv. Lit.»: *acățera*.

opt ani. Dar ce, Doamne iartă-mă ; pe semne că şi straiiele acestea pocite fac să arăţi aşa de sfrijit şi închircit. Am mai văzut dăună-zî îmblînd pe aici prin sat un cioflingar de-al de tine, dar acela era o leacă mai chipos şi ast-fel îmbrăcat !

Cu antereu de canavaţă
Ce se ţinea numa 'n aţă,
Şi cu nădragi de Anglie
Petece pe ei o mie.

Şi cînd mergea pe drum, nădragii mergeau alătura cu drumul : ci-că umbla după strîns pelcele, şi cum trecea pe la poarta mea, de-abia l-am scos din gura lui Zurzan ; l-a pieptănat, de 'i-au mers petecele. Vorba ceea : « Aşi veni desară la voi, dar mî-e ruşine de cîini. » Şi acum parcă'l văd cît era de fertenişos şi cum îşi culegea boarfele de pe jos. O leacă, de n'ai păţit şi tu ca dînsul. Şi cum te chiamă pe tine ?

— Tot Chirică mă chiamă.

— Măi parpalecule, nu cumva eşti botezat de sfîntul Chirică Schiöpu, care ţine dracii de păr ?

— Nu'l ştiu pe acela, dar Chirică mă chiamă.

— Apoi despre mine fie orî-cine 'ţi-a fi nănaş, dar ştiu c'a nemerit'o bine, de 'ţi-a pus numele Chirică : pentru că eşti un fel de vrăbioi închircit.

— Apoi dă, bade, închircit, vrăbioi, cum mă vezi, de aista sunt ; am văzut eu şi hoituri mari şi nici de-o lume : la treabă se vede omul ce poate. Las' să mă chieme, cum m'a chiema ; ce ai d-ta de-acolo ?

— Da pe d-ta cum te chiamă ?

— Tot Stan mă chiamă ; dar de la o boală ce-am

avut, cînd eram mic, 'mă aŭ schimbat numele din Stan în Ipate și de-atunci am rămas cu două nume.

— D'apoi ai la știință, bade, că și d-ta ai cîntec :

Ipate, care dă oca pe spate

Și face cu mîna să'i mai aducă una.

— Dar știi că m'ai pleznit în pălărie, măi Chirică? Al dracului băet! Par'că ești cel de pe co-moară, măi, de știi toate cele. De trup ești măr-un-țel, nu'i vorbă, dar la fire ești mare. Ia să te vedem, dacă mi'i gîci tu cimilitura aceasta :

«Lată — peste lată, peste lată — îmbojorată, peste îmbojorată — crăcănată, peste crăcănată — măciulie peste măciulie — limpezeală, peste limpezeală — gălbeneală și peste gălbeneală — huduleț».

Chirică atunci începe a zîmbi și zice :

— De-oî gîci, mi'i da și mie o hrincă dintr'însa?

— D'apoi știu eŭ ce crezi tu că'i aceea? Gîcește întîi, să vedem.

— Ce să fie, zise Chirică : Ia fața casei, vatra, focul, pirostiile, ciaunul, apa dintr'însul, făina și cu-leșerul saŭ melesteul.

— Bun, măi Chirică, ia acum văd și eŭ că nu ești prost. Hai! cît să'ți daŭ pe an, ca să te toc-mești la mine?

— Apoi eŭ... nu mă tocmesc cu anul.

— Dar cum te tocmești tu?

— Eŭ mă tocmesc pe trei ani odată, pentru că nu's deprins a umbla cu *croșna* în spate, din stă-pîn în stăpîn, și vreaŭ să cunosc ceva, cînd voi eși de la d-ta.

— Despre mine, cu atita măi bine, măi Chirică. Și ce mi'i cere tu pentru trei ani?

— Ce să 'ți cer? Ia să 'mă dai de mîncare și de purtat cît 'mă-a trebui, iar cînd mi s'or împlini anii, să am a lua din casa d-tale ce voi vrea eă.

— Ce fel de vorbă 'i asta? Poate că tu îi *bă-răni* atunci să 'mă ieși sufletul din mine, orî mai știu eă ce dracul ți-a veni în cap să ceri?

— Ba nu, bade Ipate, n'aibî grije, nu 'ți-oî mai cere vre un lucru mare până pe acolo. Și apoi ce 'ți-oî lua eă din casă, nu 'ți face trebuință d-tale.

— Apoi, na, zise Ipate. Măsura'î vorba cu îm-blăciul. Bălan să 'ți înțeleagă din gură, ce spui, dacă nu vorbești deslușit.

— Apoi dă, bade Ipate, unde'î vorbă nu'î mînie : mai bine să te tocmești întii de cît pe urmă.

— Apoi ia asta 'ți spun și eă, măi ciotul dracului : dezleagă o dată calul de la gard, să știu eă atunci — de-oî ajunge cu sănătate — ce'î al tău și ce'î al meu.

— Ia lasă, bade Ipate, lasă ; nu te mai pune și d-ta atîta pentru te mirî ce și mai nimica, că doar n'are să fie un cap de țară.

— Măi Chirică, știî una? rămîi la mine și ne-om împăca noi atunci. Te vād că ești un băiat isteț și mai știî păcatul? poate și harnic ; seamenî a fi știind de unde să ieși lucrul și unde să'l pui.

— Despre aceasta n'aibî grije, bade, zise Chirică. Nu căuta că 's mic, dar trebile care ți le-oî face eă nu le-a face altul, măcar să fie cu stea în frunte.

— Mai știî? Bine-ar fi, măi Chirică, dac'ar fi toate cu lapte cîte le spui. Dar tu, curat că ai dat peste un stăpîn, ca pîinea cea bună ; numai să avem vor-

bă dinainte, să nu fi rău de gură, c'apoi mi'i să nu mă scoți din sărite și să mă faci—cite odată—să'mi es din răbuș afară.

— Nicî despre asta nu mă tem că'i bănui, bade Ipate.

— Vrea să zică, ne am înțeles. De acum vină de'i minca și tu ceva. Iaca niște *bulughine* cu mujdei și cu mămăligă. Hai! dă-le colb și apoi te apucă de treabă.

Băiatul se pune ciobănește, într'un genunchi, îmbucă repede ce îmbucă și apoi se duce după trebî. Și așa era Chirică de liniștit și de harnic la trebile lui, că par'că era de acolo, de cînd l-a făcut mă-sa; și Ipate se îndemna cu dînsul, uitase acum de urît și huzurea de bine; și din ziua în care s'a tocmit Chirică la Ipate norocul îi curgea gîrlă din toate părțile și nu mai știa ce are la casa lui.

Ce garduri streșinite cu spini, de mai nicî vîntul nu putea răzbate printre ele! Ce șuri și ocoale pentru boi și vaci; perdea pentru oi, poieți pentru păsări, cotețe pentru porci, sîsiac pentru popușoi, hambare pentru grîu și cite alte lucruri de gospodărie, făcute de mîna lui Chirică, cît ai bate din palme! Să nu spun minciuni, dar Ipate se îmbogățise însutit și în miit, de cînd a venit Chirică în slujbă la dînsul. Acum văzuse Ipate, ce poate Chirică și'i era drag ca ochii din cap.

Trecuse vr'o doi ani la mijloc, și în una din zile, Chirică zise stăpînului său:

— Stăpîne, să nu bănuiești, de am să zic și eu o vorbă: de ce nu te însori? Ca mîine, poimîine

te'î trezi că ai îmbătrînit și nu'ți rămîne nici un urmaș. După viață, este și moarte. De unde știi ce se întîmplă, ferească Dumnezeu! și atunci, cui rămîne atîta avere?

— Ce vorbești tu, măi Chirică? Dacă nu m'am însurat eû, cînd am fost de însurat; apoi la vremea asta ți-ai găsit să mă însor? Pe semne vrei să'și facă dracul rîs de mine... Nu vezi că a trecut soarele de ameză-zî; sunt mai mult bătrîn de cît tînăr.

— Da ia lasă-mă la pîrdalnicul, stăpîne, că'î speria oamenii cu vorbele d-tale. Nu te mai face așa de bătrîn, că doar nu ți'î vremea trecută. Eû cred că tocmai acum ești bun de însurat; pentru că ai cu ce să ții nevasta și copiii. Slavă Domnului! mulți ar dori să aibă, ceea ce ai d-ta.

— Ți-ai găsit, zise Ipate. Par'că ești nu știu cum, măi Chirică; vorbești și tu ia așa în dodii cîte-odată. Am eû semănături? Am eû toate cele trebuincioase pentru casă? Tu crezi că numai așa se ține femeia... Vorba ceia: «Cînd se'nsoară, nu'î de moară».

— De asta te plîngi, stăpîne?

— D'apoi de care alta, măi Chirică? Nu știi tu că gura înainte de toate și apoi celelalte.

— Stăpîne, dacă'î numai atîta, apoi las' că te fac eû cu grîu, să ai de unde face pîine și colaci pentru nuntă, ba și pentru cumătrie, dacă vrei.

— De unde, măi Chirică?

— Vezi d-ta, colo departe, niște lanuri frumoase de grîu, [care dau în copt]?

— Le văd.

— Du-te chiar acum la stăpînul moșiei, și spune'î

că te prinzi să'i dai în girezî tot griul cît il are semănat. Și dacă te-a întreba cît să'ți dea pentru această [ostenicioasă] treabă, spune'î că nu primești bani, ci numai atîta griu, cu paie cu tot, cît ai putea duce d-ta în spate și cu un băiat al d-tale.

— Cum asta, măi Chirică? Par'că vorbești de pe ceea lume. Crezi tu că vom putea noi singuri secera și strînge atîta amar de griu, că doar sute și miî de brațe trebuie acolo, nu șagă. Ș'apoi numai pentru două sarcine de griu? Ce nebun ai crede tu că ar fi acela?

— Stăpîne, ca să cunoști cine sunte eû și cît pot ascultă-mă și du-te la boier de'î spune, cum te-am învățat.

Ipate cu un gînd să se ducă... și cu zece nu. In sfîrșit își ia el inima 'n dinți și se duce la curte să vadă ce are să fie; și cum ajunge se înfățișează înaintea boierului și zice:

— Să nu vă supărați, cucoane! Nu cum-va aveți trebuință de secerători?

— Ba încă mare nevoie am, om bun; par'că Dumnezeu te-a adus. [Căci griul e copt, nu mai poate suferi întîrziere].

— Apoi, cucoane, mă prind eû să ți'l secer.

— Cum, singur?

— Asta'î treaba mea, cucoane. Eû mă prind să ți'l dau în girezî. Nu'î cuvînt gospodăresc?

— Cum văd, te bizuiesti în brațe multe.

— Multe, cucoane, puține, cucoane, cîte a dat Dumnezeu; numai treaba s'o fac.

— Ș'apoi ce mi'i cere, așa cu *hurta*?

— Ce să cer, cucoane; ia cînd ți-oî da griul în girezi, să am voie a lua numai atîta griu, cu paie cu tot, cît oi putea duce în spate eû și cu un băetan al meû.

— Măi omule vorbești înadins ori vrei să șuguești?

— Ba ferească Dumnezeu, cucoane; vorbesc înadins.

Boerul a crezut că Ipate e nebun și voia să se mîntue de dînsul, zicînd:

— Dacă'î așa, om bun, dute mîni dimineață și te apucă de lucru; oiû vedea eû ce treabă'î face și neom împăca noi.

— Împăcarea cum ți-am spus, cucoane.

— Ei, dute, dute și las' să vedem!

Atunci Ipate se întoarnă acasă și Chirică îl întrebă:

— Ei stăpîne, cum a rămas cu boierul?

— Cum să rămîie, măi Chirică! Ia m'am prins hăt și bine să'î dau griul în girezi, după cum ai zis. Dar m'a luat groază, cînd am trecut pe lîngă lan și l-am văzut cîtu'î de mare. Asta'î o treabă foarte grea și mare lucru să fie, ca s'o putem noi scoate la capăt. Știu eû tare bine că boerul m'a luat de nebun, dar nici cu minte nu sunt, după cît văd eû acum. Dracul știe ce a avem să facem!

— N'ai grijă, stăpîne, că doar ești cu mine... zise Chirică.

— Ia măi bine să luăm cele trebuitoare și haidem acolo chiar în astă sară, ca mîine des dimineață să ni se facă ziuă pe lan.

Și așa se iaă ei amîndouî și se duc. Și cum ajung acolo, cam pe înseratele, Ipate zice:

— Vezi tu măi Chirică? asta nu'î șagă; mi se pare că noi avem să dăm peste dracul!

— Stăpîne, știi ce? Culcă-te și te odihnește și dimineața vom vorbi amîndoî.

Ipate, ca cel cu grijă în spate, se frămîntă el cu mintea cît se mai frămîntă, și obosit fiind, se lăsă o leacă jos pe iarbă și adormi dus. Chirică atunci — el știe ce face și cum face — că într'o clipă adună toată drăcimea și o pune la lucru pe cîmp. Unii seceraă, alții legaă snopi, alți făceau clăi și suflău cu nările să se usuce, alții cărau, alții duraă girezi, — mă rog, claca dracului era, ce să spun mai mult?

Cînd se trezește Ipate, în zori de ziuă, se sperie ce vede! Totul era mîntuit; în locul grîului de pe cîmp, vede acum o gireadă mare și două mai mici, așezate pe culmea dealului, iară pe Chirică nu'l vede nicăeri. Atunci lui Ipate i s'a suit tot părul în vîrful capului, de frică și a început a căuta pe Chirică în toate părțile. Și cînd colo, numai iată că'l văzu dormind pe vîrful unei girezi, și atunci își mai veni puțin în fire. Feciorii boerești se sculară cu noaptea în cap, cum îi treaba lor și veniră pe lanuri să vadă ce mai este. Și cînd văzură ei una ca aceasta, îi cuprinse spaima și fuga la boier, de'î vestiră. Boierul atunci se scoală iute, se asvîrle pe un cal și ține numai o fugă, până pe lanuri; și cînd colo vede și el ceea ce nu se mai văzuse și nu se mai auzise de cînd lumea și pămîntul!

— Ei, cucoane, am mântuit trebușoara, zise Ipate. Bine că ați apucat a veni și d-voastră, ca să fiți de față, când ne-om lua dreptul. Atunci Chirică, nici una nici două, scoate o funie cu care era încins, leagă bine gireada cea mare, cum știe el, o ia în spate și pe ici 'ți-e drumul. Iară boerul mai vâzînd și aceasta, a încremenit cu minile subsuori, uitîndu-se la dînsul cum se ducea. Și crezînd că de acum și Ipate are să ia cele două girezî mici, și-l calicește de tot, crăpa de necaz, dar n'avea încotro. Și neștiind ce să facă, zise lui Ipate cu binișorul:

— Om bun, na'ți bani în locul grăului ce mai ai a lua și lasă-mă în pace. N'am crezut că am a face cu dracul.

— Ferească Dumnezeu, cucoane; cruce de aur cu noi în casă! Departe de pe locurile aceste! Bă zău, am muncit de-a dat inima din noi..

— Ia lasă-mă încolo, măi omule; pe semne tu ai să mă înveți pe mine ce'i plugăria? Că doar nu samăn eă grău de erî, de-alaltăeri, să nu fi mai avut a face cu secerătorii. Și chiar de nu'i fi ucigă'l crucea, tot n'ați umblat cu lucru curat; însă ce am eă cu sufletul vostru? Voi aveți a da seamă. Primește bani, cum 'ți-am spus și mai duceți-vă și la altă casă, că eă unul știu c'am pățit'o bună.

Ipate auđînd aceasta, părerăa lui de bine; ia banii cu cît se învoește și se duce și el după Chirică. Și cînd ajunse acasă, Chirică treierase, vînturase, măcinase; însfirșit, pusese toate trebile la cale. Și Ipate cînd a mai vęđut și asta, nu mai știa ce să zică; mai că'i venea a crede că și el are a face cu dracul.

— Măi Chirică, d'apoi știu că și boerul câtu-i de boier, a pus'o de mămăligă. Iaca 'mă-a dat și bani de am adus acasă.

— Și aceștia-s buni, stăpîne; pune'i la chimir și taci molcom. Am știut eu dinainte, că are să ne iasă și de cheltuială.

A doua zi după asta, Chirică zise lui Ipate:

— Ei, stăpîne, de acum cred că n'ai ce mai zice: ca mîine mi se împlinesc anii și rămii făr'de mine. Mai 'nainte calea-valea; erai deprins a trăi singur, dar acum are să'ți cadă greu; mai ales că ți s'a îngreuiat și gospodăria. Hai, ce zici, te însori ori ba?

— Apoi dă, măi Chirică, știu eu ce să fac? Par' că tot m'ași însura; cînd aș da peste o parte bună, aș face și eu poate pasul acesta. Dar tare mă tem, nu cum-va să 'mă iaă pe dracul după cap, să'l aduc cu lăutari în casă și pe urmă să nu'l pot scoate nici cu o mie de popi; c'apo' atunci lehamite și de însurat și de avere și de tot!

— De asta ți'i acum în grijă, stăpîne? Dacă a rămas treaba până la atîta, apoi las' pe mine că te-oî face eu să ieî un drăguț de femee care nu se mai află! Căci eu șed călare în inima lor și, nu că mă laud, dar știu toate măruntaiele dintr'insele. Despre asta nu 'mă-e rușine; pot să'ți aleg una și noaptea pe'ntuneric. Pentru altul n'aș face-o, să știu că mi-ar da lumea de pe lume, dar pe d-ta vreaă numai decît să te vād om ca toți oamenii în rînd cu lumea. Nu vezi că cei mai mulți de teapa d-tale, se țin cu nasul pe sus, numai din pricina asta. Ca și cum par'că d-ta n'ai fi vrednic să ții o femee!

— Măi Chirică, tare măi ești și tu nu știu cum ; scoți omul din minți cu vorbele tale. Bun staroste 'mi-am găsit. Nu știu cine te-a îndreptat la casa mea, că știu că ești berechet bun. Ș'apoi mult stau eu câte odată și mă gîndesc în mintea mea, de unde ai tu atita putere. Măi că'mi vine să zic și eu ca boerul cela : nu știu nălucă să fi, om să fi, dracul să fi, dar nici lucru curat nu ești. Numai fi ce'i fi, asta nu mă privește ; mie unuia știu că 'mi-ai priit bine, n'am ce zice ! Ei, ia spune, cum zici tu că mi'i alege femeie ?

— Ia în Duminica viitoare, stăpîne, să mergem în sat la horă. Eu oi sta de oparte cu băeții ; iar d-ta să te prinzi în joc ling'o fată, care 'ți-a plăcea. Eu atunci 'mi-oî tîrî piciorul pe lingă d-ta, oiū ochi-o bine și apoi 'ți-oî spune eu, ce zace într'însa.

— Da știi c'ai chitit-o bine, măi Chirică ? Tot cu draci ești tu, bine zic eu.

— Apoi dă, stăpîne, în ziua de azi dacă nu'i fi și cu draci o leacă, apoi ci-că te fură sfinții, și iar nu'i bine.

În sfîrșit ce spun ei, ce nu măi spun, cum vine Dumineca, Ipate și cu Chirică se iaū și se duc la horă în sat. Chirică, cum e treaba băeților, se acățara pe cele garduri și se hlizea cu ceilalți băeți. Iar Ipate, de cuvînt ; se prinde în joc lingă o fată, care chitește că 'i-ar cam veni la socoteală ; începe el a o măsura cu ochi de sus până jos și de jos până sus și cum se învîrtea hora, ba o strîngea pe fată de mîină, ba o călca pe picior, ba... cum e treaba flăcăilor. Și tropai, tropai ! ropai, ropai ! i se

aprinde lui Ipate al nostru călcieile. Chirică era și el pe acolo și cum se lăsă Ipate din joc, spirituşul dracului îi zice:

— Eî stăpîne, par'că te-ai cam aburit la față, nu știu cum; ce zici, așa'i că'ți vine la socoteală?

— Apoi dă, nu știu cum să mai zic și eū; pe-semne păcatele mi te-aū scos înainte, măi Chirică. Eū gîndesc s'o pornesc pe treabă; fata'i hazulie și m'a fermecat de acum.

— Ba nu, stăpîne, dacă'i vrea să mă ascuți, eū te sfătuesc să n'o ieî pe asta. Și focu'i hazuliū, dar tare rău te pîrjolește cite odată. Fetișoara asta, o vezi d-ta cît e de scumpă la rîs? Par-că 'ți-ar veni a crede că'i de cele cu crucea 'n sîn. Ia! una de aceste a înalbit odată numai într'o singură noapte pe moșu-meū în fîntînă(?).

— Cum asta, măi Chirică?

— Da, ia! nu mai ști și d-ta cum, stăpîne.

— Ian auzi'l, măi degrabă 'i-ai putea strîmba făl-cile, decît vorba. Măi Chirică, eū gîndesc, că s'a da după mine și s'a face și ea bună.

— I... hî! da, cum nu? Eū însă îți spun priete-nește, că fetișoara asta, are trei coaste de drac într'însa; și chiar și cea măi bună dintre femeî încă tot măi are una. Să te măi lași, stăpîne, păn'om da măcar peste una de acelea, ș'apoi 'ți-oî măi spune eū ce este de făcut.

— Apoi dă, măi Chirică, tu m'ai tot cihăit de cap pănă acum, să mă însor, de 'mî-ai aprîns pofta de însurat, și apoi acum tot tu o șurubuești și-o întorci, cum îți vine ție la socoteală.

— Stăpîne, știi că eu nu'ți voesc răul; ascultă-mă, că n'ai să greșești.

Ipate auzind așa, se dă după Chirică și se întoarne ei seara acasă, tot cum s'au dus. Insa cum ajunge acasă, par'că nu era acela; muncea el, nu muncea, dar știu că se frămînta cu gîndurile și de abia aștepta să vie Duminica viitoare.

Duminica vine, și ei iară se duc la horă în alt sat. Chirică, după obiceiul său se ia cu băeții, eară Ipate se prinde în joc lingă o fată, care o chitește el; joacă, cît joacă și lingă aceea și intră în vorbă cu dînsa; fata, bună meheneghe, îi întoarce capul și Ipate vede că nu'i de lepădat. Dar Chirică era și el pe acolo, și cum se lasă Ipate din joc, îi zice:

— Ei stăpîne, cum vād eu, nici de asta nu te-ai da în lături; așa'i că ți-a căzut tronc la inimă?

— Mai așa, măi Chirică.

— Apoi îți spun eu, stăpîne, că nici asta nu'i de noi. O vezi cît e de *pășină*, dar și asta are două coaste de drac, într'insa. Să te mai lași, stăpîne, cum 'ți-am spus eu.

— Apoi dă, măi Chirică; în ziua de azi, nu știu zău, care a mai fi cu crucea în sîn, cum cauți tu. Eu gîndesc că tot om alege, om alege, până om culege.

— Ba nu, stăpîne, lasă pe mine, că știu eu ce fac.

Ipate iar se lasă, după cum zice Chirică, și se întoarne ei seara acasă, tot cum s'au dus. Dar Ipate acum nici de treabă nu'și mai căuta, nici mîncarea nu se mai prindea de dînsul, nici somnul nu'l fura, era cum e mai rău; de, ce să'i zici?, dăduse și el în

părpăra însuratului. Ş'apoi ştiţi că este o vorbă : cînd e omul în doi perî, să te feresci de dînsul, c'atunci e cum e mai rău. Vorba ceea: «arde focu 'n paie ude». Aşa şi Ipate, tot sughiţa, tot ofta din greu şi d'abia aştepta să vie Duminica. Duminica iar vine şi ei acum se iaă şi se duc la joc în alt sat. Şi cum ajung acolo, Ipate se şi prinde în joc lîngă un puşor de fată, căreia îi jucaă ochii în cap ca la o şerpoaică. Se învăţase şi el şiretul, a le alege aşa pe deasupra, dar numai Chirică băietul ştia ce zace în inima lor şi cît le poate calul ; că ce'i mai greu de ales, de cît omul? Dar Chirică era şi el pe acolo. Şi ce-a făcut el ce-a dres, că fetei şi lui Ipate aă început a le sfirăi inima unul după altul. Boldul Satanei se vede că'i înghimpase. Şi cum se lasă Ipate din joc, Chirică il trage de-o parte şi'l întrebă :

— Ei stăpîne, cum ți se pare ?

— Cum să mi se pară, măi Chirică? Ia par'că îmi vine s'o sorb cu ochii, de dragă ce'mi e; dacă n'a mai fi şi asta, apoi nu mă mai însor niciodată, că destul 'mă-am tulburat minţile păn' acum.

— Asta'i bună stăpîne, zise Chirică. Nu'i vorbă, că tot are şi ea o coastă de drac ; dar trăind şi nemurind, 'i-om scoate-o noi şi p'aceea.

Atunci, bucuria lui Ipate ! Incepe a se ţine de fată, ca scaiul de oae. Şi unde nu 'ţi-o înşfacă pe sus şi se iaă ei ba din tilcuri, ba din cimilituri, ba din păcălit, ba din una, ba din alta şi de coea până coea, 'şi-aă plăcut unul altuia. Şi Ipate ne mai avînd

răbdare se și duce la tată-său și la mă-sa de-o cere. Vorba ceea :

Vin la mama de mă cere ;
De m'a da, de nu m'a da,
Peste noapte mi'i fura.

Părinții fetei cînd aud asta, aū de bucurie că le-a picat un om așa de bun și o daū cu mineci largi. Peste cîte-va zile nunta se face și Ipate își iea femeea cu zestre cu tot, o duce a casă la dînsul și pace bună ! Și așa trăiau ei de bine și se iubiau unul pe altul, ca niște hulubași. Și Ipate, fiind foarte mulțamit de asta, zise într'o zi :

— Doamne, măi Chirică, bun suflet de femee mai am ! Bine 'mă-am ales'o.

— Bună, stăpîne, nu'i cuvînt, dar știi că este o vorbă: cînd nu gîndești, atunci te trîntește, las' să vedem. Ia adu'ți aminte, ce 'ți-am spus odată, că și asta, cît îi de bună și blajină, tot are o coastă de drac într'însa care trebuie scoasă numai de cît, dacă 'ți'i voia să ai femee cum trebuie și s'o duci cu dînsa până la adînci bătrînețe.

— Apoi dá, nu știu cine 'ți-a mai putea intra și ție în voie, măi Chirică. Cîte știi tu, numai dracul cred, că poate să'ți dee de fund.

Dar nu se împlinește bine anul și femeea lui Ipate face un băiet. La vr'o două trei luni după asta, Ipate se trezește într'o zi cu socru-său, că vine și'l chiamă la nunta unui frate al femeei sale. Chirică, simțind toate, cum îi dracul, trage pe stăpînul său la o parte și'i zice:

— Stăpîne, lasă să se ducă numai nevasta d-tale

cu copilul, iar d-ta spune că de'i avea vreme să te duci mai pe urmă, bine-de-bine, iară de nu, să te ierte. Și după asta, 'ți-o'i mai spune eū ce'i de făcut.

Ipate, deprins a asculta pe Chirică, zice socru-săū:

— Tată, eū n'o'i putea merge, că după cum vezi am tare multe trebī pe capul meū și numai cu un argățel ce'l am, de-abea le pot dovedi. Nevasta mea însă poate să meargă și de m'a ierta vremea să pot veni și eū mai pe urmă, bine-de-bine, iară de nu, te rog să mă ierți!

Socru-săū atunci ne mai avīnd ce zice, ia pe nevasta lui Ipate cu copil cu tot și se cam mai duce.

În ziua de Uncrop, Chirică zice lui Ipate:

— Stăpīne, ia acum a venit vremea ca să scoatem coasta cea de drac din femeea d-tale. Hai, încalecă iute pe cal și te du la nuntă, dar să știi de la mine, ce ai să faci cīnd vei ajunge acolo: alătura cu casa socru-tăū, este o căsuță tupilată, în care șade un tălpoi de babă, meșteșugoasă la trebile sale, cum îi sfredelul dracului. Du-te de trage în gazdă la dīnsa și fă-te că ești un drumeț străin. Pune-te apoi pe lingă ea luntre și punte și juruește'i cerul și pămīntul, ca să'ți smomească pe nevasta d-tale și să 'ți-o aducă acolo. Și atunci să vezi, ce pot babele și cīt îi de credincioasă femeea.

— Să... ra! măi Chirică, ce spui tu? Par'că despre asta mī-aș pune capul la mijloc.

— Ba nu fi așa de darnic, stăpīne. Mai bine cruță'ți capul, că poate ți-a mai trebui.

— Dar oare nu m'or cunoaște, măi Chirică?

— N'aibī grijă, stăpīne, poți să te duci și pe la

nuntă, că am făcut ce știu eu și nime n'are să te cunoască.

Ipate, voind să se încredințeze și despre asta, ascultă pe Chirică și se duce: și cum ajunge în sat, trage în gazdă la o babă, o ia cam pe departe și îi spune că să i aducă pe sară pe nevasta lui Stan din satul cutare la dînsul.

Baba, cînd aude asta, pune mîna la gură, clatină din cap și zice:

— Doamne, om bun, cum crezi d-ta că aș face eu una ca asta; mai ales că femeea are bărbat bun, frumos și bogat, și nu i de-acele de care gîndești d-ta?

Atunci Ipate scoate ploșca de la oblînc, dă babei vre-o cîte-va gîturi de rachiū și apoi îi mai întinde și o pungă *toșcă* de bani, zicînd:

— Mătușă, de mi i face acest bine, atunci să știi că ai să ai și mai mult de la mine. Fii bine încredințată, că n'are să ne știe nici pămîntul.

Baba, de-odată stă pe gînduri; par'că n'ar fi prea voit nici treaba s'o facă, dar nici punga s'o lese. În sfîrșit mai șede ea pe gînduri, cît șede, apoi ia punga și zice:

— Om bun, mînca-te-ar puricii, să te mînințe!.. Eu știu ce vrea să zică durerea de inimă, bat-o pîrdalnica s'o bată!... Nu știu, zău, cum a sta și asta; îmi pleznește obrazul de rușine cînd gîndesc, cum am să mă înfățoșez înaintea femeii celeea, cu vorbe de-acestea.., mă duc și eu într'un noroc, să vedem, și de-o i putea face ceva, bine de bine, iară de nu, mi i crede și d-ta, că știi cum se fac de greu trebile acestea și rar le scoatem în capăt.

— Crede și d-ta mătușă, că de'i face pe treabă n'are să'ți fie degeaba.

Atunci baba zice:

— Să vedem; întrebarea n'are greș. Mai știi de unde sare epurele? Mai ales că bărbatu-său nu este aici.

Apoi, cam înspre seară lasă pe drumetș singur în casă, și se duce alătura la nuntă, și cum ajunge, trage pe nevasta lui Ipate de o parte, îi spune co-doșca cîte și mai multe, ș'o face pe femeie să se alunece cu mintea!

— Mătușe, zice nevasta, d'apoi oare cum om face noi, ca să fie mai bine?

— Acesta nu-î vr'un lucru pân' pe-acolo, copilă hăi, zise baba. Ia, du-te în casă, trezește'ți copilul din somn și el atunci are să înceapă a plînge; pe urmă pișcă'l tot cîte o leacă și el are să înceapă a țipa. Și atunci tată-tău, cum îi el supărăcios, are să zică de la o vreme să ieși băiatul și să'l dai — ia, încolo la baba cea de alătura. Tu, cum îi auzi asta, să ieși băiatul cu albie cu tot și să vii cu dînsul la mine. Ș'apoi atunci...

Femeea lui Ipate ascultă de babă, face cum i-a zis ea și pe înserate și vine la dînsa cu copilul în brațe; și cum intră în casă, începe a se chicoti și a spune de la nuntă multe și mărunte, fără să cunoască pe bărbatu-său.

Atunci Ipate le dă de băut, până le amețește pe amîndouă, apoi își fură copilul din covățică, după cum îl învățase Chirică, și fuge cu dînsul acasă. Chirică, cum îl vede viind, îi iese înainte de pe la poartă, și zice:

— Ei, stăpîne, minciuni ți-am spus eă, ori ba?

— Ba nu, mă Chirică; acum văd eă ce poate femeia. De acum nu măi trăiesc nici un ceas cu dînsa; am s'o daă dracului de pomană, soă răă ce este ea!

— Ba nu, stăpîne, să nu faci una ca asta, că femeia d-tale e una dintre cele măi bune femei. Da știă eă cine'î de vină aici. Las'o întii să vie acasă, să 'î scoatem costița aceea, care ți-am spus eă și atunci îi vedea d-ta, ce lucru de femeie are să iasă dintr'însa.

Acum, să ne întoarcem iar din urmă.

Femeia lui Ipate și cu baba, cînd se trezesc din amețală, nici tu drumet, nici tu copil, nici tu nimica! Atunci odată încep ele a se boci înădușit și a se bate cu pumnii peste cap, însă fără nici un folos! Măi iscodește ea pe ici pe colea să vadă n'a putea afla ceva despre copil, dar copilul par'că intrase în pămînt.

— Ei, ei! Acu'î acu. Vai de mine, nevastă-hăi, zise baba; ce păcat mî-am găsit cu tine! dracul știe ce să fac?

Și cum sta baba împietrită, dracul îi și dă în gînd una:

— Nevastă-hăi! alta nu 'î de făcut, decît să *inșomoltăcim* motanul ista al meă cu niște petece, să'l punem în albiuță și apoi să dăm foc casei pe din lăuntru, iar noi să eșim afară. Și cînd s'a aprinde măi tare, noi să începem a ne boci în gura mare și a striga: foc! foc! și păn'or sări oamenii de la nuntă, pănă nu știă ce, casa are să se topească. Și cînd or găsi motanul scrum, aă să creadă că era copilul, și poate s'o tămăduim.

— Că bine zici d-ta, mătușă; asta s'o facem.

— S'o facem, s'o facem. Dar eū ce fac tocmai acum la bătrînețe, fără leac de adăpost!

— Nu te îngriji de asta, mătușă dragă, că am să te iaū cu mine și 'i trăi pe lingă noi, ca banul cel bun. Bărbatul meu e cum îi piinea cea bună și te-om avea curat ca pe-o mamă.

Atunci baba se înduplecă, căci n'are încotro; daū ele foc casei, și până cînd sar oamenii, până nu știū ce, și casă și motan și tot se făcuse scrum. Iară ele plîngeaū de udaū pămîntul, zicînd:

— Vai de noi și de noi! copilașul nostru, cum a ars!

Oamenii văzîndu-le zbućiumîndu-se așa, aū început care dincotro să le mîngîie. Și a doua zi tatul femeii lui Ipate, trimete pe un argat al său cu carul cu hoi să ducă și pe babă și pe fică-sa la bărbatu-său a casă, arătîndu-se cu mare părere de rău pentru astă cumplită nenorocire. Pe drum femeea lui Ipate zice babei:

— Mătușică, vîră-te ici în sacul acesta și cînd vom ajunge a casă întii am să spun bărbatu-meu, că aici sunt niște buci de la mămuca, pentru făcut saci. Și aceasta numai până s'a duce de la noi un ticălos de argat pe care 'l avem, că chiar azi i se împlinește.

Baba ascultă și se vîri în sac. Și cum ajung a casă și trag carul în ogradă, nevasta lui Ipate lasă toate cele în car și se duce d'adrepul în casă plîngînd, să găsească pe bărbatu-său și să'i spună cele întimplat. Inșă cînd colo, nici Ipate, nici Chirică nu eraū acasă. Atunci femeea lui Ipate, și cu argatul tătîne-său, tăbîrcesc sacul, cum pot, îl pun în-

tr'o căsoaie, pe cuptor, după horn, și apoi ea dă drumul argatului să se ducă înapoi. Și cum pornește acesta, Ipate și pică în loc. Femeea lui cum îl vede, începe a boci și a zice:

— Vai de mine și de mine, bărbate, ce am pățit. Copilașul nostru nu mai este! Și-i spune toată întâmplarea după cum se înțelesese cu baba. Ipate atunci îi zice:

— Lasă, măi femeie, că de-om trăi vom fi noi harnici să mai facem copii. Dă, cu cine să te sfădești! Pe semne așa a fost să fie de la Dumnezeu!

Și cum vorbeau ei, numai iacă intră și Chirică pe ușă, cu un ciocan, c'o daltă și c'o pereche de clești în mână. Femeea lui Ipate, cum îl vede, începe a i se tîngui și lui. Dar Chirică, după ce-o ascultă, zice:

— O crezi, stăpîne, ce spune? Nu te mai uita în gura ei. Ia mai bine s'o cinătuim. Pune-o jos și să'i scoatem costița aceea.

Atunci Ipate odată mi țî-o și înșfacă de cozi, o trîntește la pămînt și-o țîne bine. Iară Chirică începe a'i număra coastele din stînga, zicînd: una, două, trei; și cînd la a patra, pune daltă, trîntește cu ciocanul, o apucă cu cleștele ș'o dă atară. Apoi așează pielea la loc, pune el ce pune la rană, și pe loc se tămăduiește. După aceasta zice:

— Stăpîne, ia, deacum ai femeie cum se cade; numai s'o cam țîi din frîu și să'i retezî unghiile din cînd în cînd, ca nu cum-va să'ți pună coarne. Și odată se duce Chirică la casa de alătura și aduce copilul. Femeia lui Ipate, cînd a mai văzut și asta, numai i s'a încleștat gura și a înghețat de frică.

Atunci Chirică sărută mîna lui Ipate, și zice :

— Ei, stăpîne, iaca chiar azi mi s'a u împlinit anii de slujbă. Rămîi deacuma sănătos, că e u mă duc de unde am venit. Dar să știi de la mine și să spui și altora, că te-a slujit un drac trei ani de zile, numai pentru un boț de mămăligă de pe teșitura din pădure și pentru un putregai de căpătii ce'mi trebuiește sub talpa iadului.

Și atunci odată și înșfacă Chirică sacul cel de după horn cu babă cu tot și se face nevăzut. Femeea lui Ipate începe atunci a țipa grozav și a zice :

— Aleargă după dînsul, bărbate, și nu'l lăsa ! Cilții de la mămuca mi 'i-a luat... din ce să mai facem noi saci ?

Ipate însă nu avea acum grijile aceste ; el era mîhnit pentru pierderea lui Chirică, care era bunătate de băiet și nu știa unde 'l-ar găsi, ca să 'i mulțumească pentru atîtea binefaceri, ce promise de la dînsul.

Dar Chirică era acum tocmai în iad și se desfăta în sinul lui Scaraoschi, iar codoșca de babă gema sub talpa iadului și numai motanul ei cel din ceea lume îi plîngea de milă, pentru că 'l-a cocolit așa de bine.

Și iaca așa, oameni buni, s'a izbăvit Ipate și de dracul și de babă, trăind în pace cu nevasta și cu copiii săi. Și după aceea, cînd îi spunea cumva cineva cite ceva de pe undeva, care era cam așa și nu așa, Ipate flutura din cap și zicea :

— Ia, păziți-vă mai bine treaba și nu'mi tot spuneți cai verzi pe pereți, că e u sunt Stan Pățitul !

Ivan Turbincă ¹⁾

Era odată un rus, pe care îl chema Ivan. Și rusul acela, din copilărie se trezise în oaste. Și slujind el câte-va soroace de-a rîndul, acum era bătrîn. Și mai marii lui văzîndu-l, că 'și-a făcut datoria de ostaș, 'l-au slobozit din oaste cu arme cu tot, să se ducă unde-a vrea, dîndu'i și două carboave de cheltuială.

Ivan atunci mulțumi mai marilor săi, și apoi luîndu'și rămas bun de la tovarășii lui de oaste cu care mai trase cîte o dușcă, două de rachiü, pornește la drum cîntînd.

Și cum merge Ivan șovăind cînd la o margine de drum, cînd la 'alta, fără să știe unde se duce, puțin mai înainte lui mergeaü, din întîmplare, pe o cărare lăturalnică, Dumnezeu și cu sfîntul Petre, vorbind ei știu ce. Sfîntul Petre auzind pe cine-va cîntînd din urmă, se uită înapoi și cînd colo vede un ostaș mătăhăind pe drum în toate părțile.

— Doamne, zise atunci sfîntul Petre, speriet, ori

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Conv. Lit.» Anul XII, pag. 22.

hai să ne grăbim, ori să ne dăm la o parte; nu cumva ostașul acela să aibă harțag și să ne găsim beleaua cu dînsul. Știi c'am mai mîncat eu odată de la unul că acesta o chieľfăneală.

— N'ai grijă, Petre, zise Dumnezeu. De drumetuľ care cîntă, să nu te temi: ostașul acesta e un om bun la inimă și milostiv. Vezi'l? Are numai două carboave la sufletul său; și drept cercare, hai, fă-te tu cerșetor la capătul ist de pod, și eu la celălalt, și să vezi cum are să ne dea amîndouă carboavele de pomană, bietul om! Adu'ți aminte Petre, de cîte ori 'ți-am spus, că unii ca aceștia au să moștenească împărăția cerurilor.

Atunci sfîntul Petre se pune jos la un capăt de pod, iară Dumnezeu la celălalt, și încep a cere de pomană.

Ivan, cum ajunge în dreptul podului, scoate cele două carboave de unde le avea strînse și dă una lui sfîntul Petre și una lui Dumnezeu, zicînd:

— Dar din dar se face raiul. Na-vă! Dumnezeu 'mi-a dat, eu dau și Dumnezeu iar 'mi-a da, că are de unde. Și apoi Ivan începe a cînta și se tot duce înainte.

Atunci sfîntul Petre zice cu mirare:

— Doamne, cu adevărat bun suflet de om e acesta, și n'ar trebui să meargă nerăsplătit de la fața ta.

— Dar, Petre, las' că am eu purtare de grijă pentru dînsul. Apoi Dumnezeu pornește cu sfîntul Petre, și cît ici, cît colea, ajung pe Ivan, care o ducea tot într'un cîntec, de par'că era toată lumea a lui.

— Bună calea, Ivane, zise Dumnezeu. Dar cînti, cînti, nu te 'ncurci.

— Mulțumesc d-voastră, zise Ivan, tresărind. Dar de unde știi așa de bine, că mă chiamă Ivan?

— D'apoi dacă n'oi ști eu, cine altul are să știe? răspunse Dumnezeu.

— Dar cine ești tu, zise Ivan cam *sborșit*, de te lauzi că știi toate?

— Eū sunt cerșetorul pe care l'ai miluit colo la pod, Ivane. Și cine dă săracilor, împrumută pe Dumnezeu, zice Scriptura. N'ați împrumutul înapoi, căci noi nu avem trebuința de bani. Ia, numai am vrut să'i dovedesc lui Petre, cit ești tu de milostiv. Află acum, Ivane, că eū sunt Dumnezeu, și pot să'ți dau orî ce'i cere de la mine; pentru că și tu ești om cu dreptate și darnic.

Ivan atunci, cuprins de fiori, pe loc s'a desmețit, a căzut în genunchi dinaintea lui Dumnezeu, și a zis:

— Doamne, dacă ești tu cu adevărat Dumnezeu, cum zici, rogu-te blagoslovește'mi turbinca asta, ca orî pe cine-oî vrea eu, să'l vîr într'insa; și-apoi să nu poată eși de-aici fără învoirea mea.

Dumnezeu atunci zîbind, blagoslovi turbinca, după dorința lui Ivan, și apoi zise:

— Ivane, cînd te'i sătura tu de umblat prin lume, atunci să vii să slujești și la poarta mea, căci nu ți-a fi rău.

— Cu toată bucuria, Doamne; am să vin numai de cît, zise Ivan. Dar acum de-odată, mă duc să văd, nu mî-a pica ceva la turbincă? Și zicînd aceste, apucă peste cîmpî de-a dreptul, spre niște

curți mari, care de abia se zăreau înaintea lui, pe culmea unui deal. Și merge Ivan și merge și merge, până cînd pe înserate ajunge la curțile cele. Și cum ajunge intră în ogradă, se înfățișează înaintea boierului și cere găzduire. Boierul acela ci-că era cam zgîrcit, dar văzînd că Ivan este om împărătesc, n'are ce să facă. Și vrînd-nevrînd poruncește unei slugi, să dea lui Ivan ceva de mîncare, și apoi să'l culce în niște case nelocuite, unde culca pe toți musafirii, cari veneau, așa ni-tam, ni-sam. Sluga, ascultînd porunca stăpînului, ia pe Ivan, îi dă ceva de mîncare și apoi îl duce la locul hotărît, să se culce.

— Las' dacă nu i-a da odihna pe nas, zise boierul în gîndul său, după ce orîndui cele de cuviință. Știu că are să aibă de lucru la noapte. Acum să vedem care pe care? Orî el pe draci, orî dracii pe dinsul.

Căci trebuie să vă spun că boierul acela avea o pereche de case, mai deoparte, în care se zice că locuia necuratul. Și tocmai acolo porunci să culce și pe Ivan!

Ivan însă habar n'avea de asta. El cum a intrat în odaia unde l'a dus omul boierului, și-a pus armele în rînduială, s'a închinat după obicei și apoi s'a tologit așa îmbrăcat, cum era, pe un divan moale ca bumbacul, punîndu'si turbinca cu cele două carboave sub căpătiș, și așternîndu-se pe somn, căci de-abea îl ținea picioarele, de trudit ce era. — Dar poate, bietul, să se odihnească? Căci cum a stins lumina, odată se trezește că-i zmucește

cineva perna de sub cap și i-o aruncă cît colo ! Ivan atunci puind mîna pe sabie, se scoală repede, aprinde lumînarea și începe a căuta prin casă, în toate părțile, dar nu găsește pe nimeni.

— Măi ! Dar acest păcat ? Orî casa asta nu'î curată, orî s'a cutremurat pămîntul, de mî-a sărit perna de sub cap ; și eû umblu bătădăind ca un nebun. Ce-or mai fi și cutremurile ieste, zise Ivan, mai făcînd cîte-va cruci pînă la pămînt și apoi iar se culcă. Dar cînd să ațipească de odată se aud prin casă o mulțime de glasuri, care de care mai urîcioase ; unele miorlăiau ca mița, altele covițaû ca porcul, unele orăcăiaû ca broasca, altele mornăiaû ca ursul ; mă rog fel de fel de glasuri schimonosite se auzeau de nu se mai știa ce mama dracului să fie acolo. Ivan atunci se cam pricepe ce ar fi asta.

— Apoi stăi dar ! că are Chira socoteală, cum văd eû. Și îndată începe a striga puternic :

— Pașol *na* turbinca, *ciorti* !

Atunci diavoliî odată încep a se cărăbăni unul peste altul în turbincă, de parcă'î aducea vîntul. Și după ce intră ei cu toții înlăuntru, Ivan începu a'î *ghigosi* muscălește. Dup' aceea leagă turbinca strîns la gură, o pune sub cap, mai trîntindu-le prin turbincă niște ghionturi rusești, colea cum știa el, de da inima din draci. Apoi se culcă cu capul pe dînșii, și ne mai fiind supărat de nimeni, trage Ivan un sîmn de cele popești. Dar cînd pe aproape de cîntători, Scaraoschi, căpetenia dracilor, văzînd că parte din slugile lui se zăbovesc, por-

nește cu grăbire la locul știut, să le caute. Și ajungînd într'o clipă, se vîră, el știe cum și pe unde, în odaie la Ivan, și'i șterge o palmă prin somn, cît ce poate. Ivan atunci sare ars, și odată strigă:

— Pașol na turbinca!

Scaraoschi atunci intră și el fără vorbă, și se înghiesuește peste ceilalți demoni, căci n'are încotro.

— Eî, las că vă judec eû acuși, necuraților; voi scoate incul din voi, zise Ivan tulburat. Cu mine v'ați găsit de jucat? Am să vă muștruluesc, de aû să rîdă și cîinii de voi. Și odată se îmbracă și se înarmează Ivan, cu toate ale lui, și ieșind afară, începe a face un tărăboi, de s'a sculat toată ograda în gura lui.

— Dar ce-ai pățit, mă pahonțule, de te-ai sculat cu noaptea 'n cap, și faci așa larmă, ziseră oamenii boierului, cari daû chiori unul peste altul, de parcă aveaû orbul găinilor.

— Ce să pățesc, zise Ivan dirj, ia! am căptușit niște iepuroi, și am de gînd să'i jumulesc.

Boierul, în sgomotul ista, se scoală și el și întrebă: ce vuiet e acolo prin ogradă?

— Ia mai toată noaptea nu ne-am putut odihni din cauza rusului celuia. Dracul știe ce are, ci-că a prins niște iepuroi, și vrea să'i jumulească, să iertați dumnea-voastră!

În vorbele aceste, numai iaca ce se înfățișează și Ivan înaintea boierului cu turbinca plină de draci, cari se zbăteau ca peștii în vîrșă.

— Iaca, gospodin, cu cine m'am vînjolit toată noaptea... dar încaltea 'ți-am curățit și eû casa de

draci, și vi-î aduc poclon des de dimineață. Poruncește să'mi aducă niște *palce*, că am să'î bat la *stroî* să pomenească ei cît or trăi, că aũ dat peste Ivan, robul lui Dumnezeu.

Boierul, văzînd aceasta, pe de-o parte l-a cuprins spaima, iar pe de alta nu mai știa ce să facă de bucurie; căci multe sãrindare mai dăduse el pãnã atuncî pe la popi în toate pãrțile ca să'î poată izgoni draciî de la casã, și nici cã fusese chip. Dar se vede cã pãnã acum le-a fost și lor veleatul. Cu Ivan 'și-aũ găsit popa!

— Bine, Ivane, zise boierul cu mulțumire. Sã'ți aducã palce cîte vreî, și fã'ți datoria cum știi: c'apoi om oî fi și eũ, helbet!

În sfîrșit nu trece mult la mijloc, iaca se pomenește Ivan cu un car plin de palce cum îi plăcea lui. Le ia el și le leagã la un loc, tot cîte douã-trei, dupã cum își știea meșteșugul.

Dar pãnã la vremea asta, se adunase împrejurul lui Ivan tot satul, ca să vadã de patima dracilor. Cãci lucru de mirare era acesta, nu șagã! Atuncî Ivan dezleagã turbinca în fața tuturor, numai cît poate să încapã mîna, și luînd cîte pe un drãcușor de cornițe, mi țî'l ardea cu palcele de'î crãpa pielea. Și dupã ce'l rãfuia bine, îi da drumul, cu tocmalã să nu mai vie pe acolo altã datã.

— N'oî mai veni, Ivane, cîte zilișoare-oî avea eũ, zicea ucigã'l crucea, cuprins de usturime și se tot ducea împușcat. Iarã oamenii ce priveaũ și mai ales, bãieții, leșinaũ de rîs.

Dar mai la urma urmelor, Ivan scoate de barbã

și pe Scaraschi și'i trage un frecuș de cele moschicești de'i fugea sufletul.

— Poftim! După bucluc umbli, peste bucluc ai dat, măi jupîne Scaraschi. Să te înveți tu de altă dată a măi bintui oamenii, Sarsailă spurcat ce ești! Și apoi dîndu'i drumul, «na!» fuge și Scaraschi după ceilalți ca tăunul cu paiul...

Dumnezeu să te înzilească, zise atunci boierul, coprinzînd pe Ivan în brațe și sărutîndu-l. De acum rămîi la mine, Ivane; și pentru că 'mă-ai curățit casa de draci, am să te țin ca pe palmă.

— Ba nu, gospodin, zise Ivan. Mă duc să slujesc pe Dumnezeu, împăratul tuturor. Și zicînd aceste se încinge cu sabia, pune turbinca la șold, își ia ranița în spate, și pușca pe umăr, și pornind, se tot duce înainte la Dumnezeu. Iară privitori, cu căciulele în mîină, îi urau drum bun, orî încotro s'a întoarce.

— Călătorie sprîncenată, zise boierul, de rămînea, îmi erai ca un frate; iară de nu, îmi ești ca doi.

Mi se pare mie, că și boierul, cît era de boier, luase frica turbincăi, de nu'î păru așa de rău după Ivan, care'i făcuse atîta bine.

Ivan însă nici nu se gîndea la asta; el își căuta acum de drum, întrebînd din om în om unde șade Dumnezeu. Dar toți pe cîți îi întrebă, dădeau din umere neștiind ce să răspundă la așa întrebare ciudată.

— Numai Sfîntul Nicolae trebuie să știe asta, zise Ivan scoțînd iconița din sîn, și sărutînd'o pe dos și pe față. Și atunci, ca prin minune se și trezește Ivan la poarta raiului! Și nici una, nici două, odată

începe a bate la poartă cît putea. Atunci sfântul Petre întrebă din lăuntru :

— Cine'î acolo ?

— Eă.

— Cine eă ?

— Eă, Ivan.

— Și ce vrei ?

— Tabacioc este ?

— Nu'î.

— Votchi este ?

— Nu'î.

— Femei sunt ?

— Ba.

— Lăutari sunt ?

— Nu's, Ivane, ce mă tot cihăiești de cap ?

— Dar unde se găsesc de aceste ?

— La iad, Ivane. nu aici.

— Măi ! Dar ce sărăcie lucie pe aici pe la raî, zise Ivan, și ne măi lungind vorba, îndată și pornește la iad. Și, el știe pe unde cotigește, că nu umblă tocmai mult și numai iacă ce dă de poarta iadului. Și atunci odată începe a bate în poartă, strigînd :

— Eî ! Tabacioc este ?

— Este, răspunde cine-va din lăuntru.

— Votchi este ?

— Este.

— Femei sunt ?

— Dar cum să nu fie ? !

— Lăutari sunt ?

— Ho, ho ! Ciți poștești.

— A! *harașo, harașo!* Aici e de mine! Deschideți iute zise Ivan, tropăind și frecîndu'si mîinile.

Dracul de la poartă, gîndind că e vre-un muștereu vechi de-a lor, deschide; și atunci numai iacă ce se trezește pe neașteptate cu Ivan Turbinca!

— Vai de noi și de noi! ziseră atunci draci, scărmanîndu-se de cap în toate părțile; așa-i c'am pățit'o? Ivan însă poruncește să'i aducă mai de grabă votchi, tabacioc, lăutari și femei frumoase, că are gust să facă un *guleaș*.

Se uită draci unii la alții, și vîzînd că nu'i de chip de stat împotriva lui Ivan, încep a'i aduce care din cotro rachi, tutun, lăutari și tot ce'i poftea lui Ivan sufletul. Umblău draci în toate părțile, iute ca prîsnelul, și'i intrau lui Ivan 'n voie cu toate cele, căci se temeau de turbincă, ca de nu știu ce, poate că mai rău ca de sfînta cruce.

De la o vreme se chefăluiește Ivan, cum se cade, și unde nu începe a chihui prin iad și a juca *horodincea* și *cazacincea*, luînd și pe draci și pe drăcoace la joc, cu nepus în masă; și în vîrtejul cela, răsturna tărăbi și toate cele în toate părțile, de'ți venea să te strici de rîs de iznoavele lui Ivan. Acum ce să facă draci ca să'l urnească de-acolo? Gîndesc ei, se sulesc ei, se frămîntă ei cu mintea fel și chip, dar nici unuia nu'i vine 'n cap, ce să facă. Talpa iadului însă, mai ajunsă de cap decît toți draci, zise atunci lui Scaraoschi:

— Haram de capul vostru; de n'aș fi eu aici, ați păți voi și mai rău de cît așa. Aduceți'mi de grabă o puțină, o piele de ciine și două bețe să fac

o jucărie cum știu eu, și acuși vi'l mătur de aici. Și atunci îndată i se aduc cele cerute, și tălpoiu face iute o darabana; și apoi furișându-se de Ivan, iese cu dînsa afară și începe a o bate ca de război: brr... brr...

Ivan atunci își vine în simțire și într'un buc iese afară cu pușca la umăr, să vadă ce este?

Talpa iadului atunci face țuști! înlăuntru, și dracii tronc! închid poarta după Ivan, și puind zăvoarele bine, bucuria lor că au scăpat de turbincă. Bate el Ivan în poartă, cît poate, se *răcăduiește* el cu pușca, dar au prins ei acum dracii la minte.

— Ei las', cornoraților! de mi'ți mai pica vr'o dată în mîină, turbinca are să vă știe de știre.

Văzînd Ivan că porțile iadului sunt ferecate în toate părțile, și că dracii n'au gînd să'i deschidă, se lehametește el acum de lăutari și de tabacioc, și de votchi și de tot, pornește iar la rai, să slujească pe Dumnezeu.

Și acum ajunge la poarta raiului, dinafară, se și pune acolo de strajă, și stă neadormit zi și noapte, tot într'una, fără să se clinească din loc.

Și nu mult după aceasta, numai iacă ce vine și Moartea și vrea numai de cît să intre la Dumnezeu ca să primească porunci.

Ivan atunci îi pune șpaga în piept și zice:

— *Ștoti, Vidma?*¹⁾ unde vrei să te duci?

— La Dumnezeu, Ivane, să vedem ce 'mă-a mai poronci.

1) Pe romînește: «Ce-î, strigoaică?»

— Nu'î voie, zise Ivan; las' că mă duc eu să'ți aduc răspuns.

— Ba nu, Ivane, trebuie să mă duc eu.

Ivan atunci, văzînd că moartea dă chioară peste dinsul, se stropșește la ea zicînd:

— *Pașol, Vidma, na turbinca!*

Moartea atunci neavînd încotro, se bagă în turbincă, și acum icnește, acuși suspină, de'ți venea să'î plîngă de milă. Iară Ivan leagă turbinca la gură cu nepăsare, ș'o anină într'un copac. Apoi începe a bate în poartă. Sfintul Petre atunci deschide, și cînd colo se trezește cu Ivan.

— Ei, Ivane, doar te-ai săturat acum de umblat prin lume, după *cranalicuri*.

— M'am săturat și m'am prea săturat, sfinte Petre.

— Ei, și ce vrei acum?

— Ia vreaū să mă duc la Dumnezeu să'î spun ceva.

— Bine Ivane, du-te; nu ți'i oprită calea. De-a putere-a fi, acum ești de casa noastră.

Ivan atunci se duce de-a dreptul înaintea lui Dumnezeu, și zice:

— Doamne, nu știu dacă ai la știință orî ba, dar eu slujesc la poarta raiului de multă vreme. Și acum vine Moartea și întrebă ce mai porunciți!

— Spune'î Ivane, din partea mea, că poruncesc să moară trei ani de zile de-arîndul, numai oameni bătrîni, așa ca tine... zise Dumnezeu, zîmbind cu bunătate.

— Bine Doamne, zise Ivan, uitîndu-se cam lung la Dumnezeu. Mă duc să'î spun cum ai poruncit.

Și ducîndu-se el, scoate moartea de la închisoare, și'î zice:

— Dumnezeu a poruncit ca să mănînci trei ani de zile de-arîndul numai pădure bătrînă; de cea tînără să nu te atingi! Înțeles-ai? Hai, pornește și'ți fă datoria!

Moartea atunci pornește prin codri, supărată ca vai de ea, și începe a roade la copaci bătrîni, de'î pocnea falcile.

Și după ce se împlinesc trei ani în capăt, iar pornește la Dumnezeu, să primească porunci. Dar cînd știa că are să dea peste Ivan, i se tăiau picioarele ș'o strîngea în spate de frică.

— Turbinca! Afurisita de turbincă, mă vîră în toate boalele, zicea Moartea, suspinînd. De cît n'am încotro, trebuie să mă duc, zise oftînd.

În sfirșit merge ea, nu merge, și de la o vreme ajunge la poarta raiului. Dar cînd colo dă iar cu ochii de Ivan!

— Tot aici ești Ivane, tot?

— Ba bine că nu, zise Ivan, făcînd stînga'nprejur și puindu-se drept în calea morții. Dar unde gîndea să fiu, cînd asta mî-e slujba?

— Gîndeam că te-î fi dus prin lume după berbantlicuri de-ale tale.

— Dacă doar de lume am fugit; o știu cît e de dulce și de amară, bat'o pustia s'o bată. Lui Ivan i-s roase urechile de dînsa. Dar ce-ai slăbit așa, Vidmă?

— De bunătățile tale, Ivane, acum cred că nu ți'i mai face blestem cu mine, mi'i da drumul să intru la Dumnezeu, că tare mare treabă mai am.

— Da, cum nu; ia mai puneți pofta la o parte,

că doar nu pierе lumea... nu cum-va ai pofti oare să te puî la taifasuri cu Dumnezeu?

— Dar ştii că te prea întreci cu şaga, Ivane.

— Aşa 'ţi e treaba? Incă mă ieî la trei parale?

Paşol na turbinca, Vidma!

Moartea atunci se vîră în turbincă, şi Ivan o pune la pastramă zicînd:

— Şopîrcăi cu cine şopîrcăi, dar cu Ivan nu şopîrcăi.

Dumnezeu însă ştia de toate acestea, dar voia să măi facă şi pe cheful lui Ivan, nu tot pe-a Morţii; căci multe bunătăţi măi făcuse şi ea în viaţa ei!

— Ia deschide, sfînte Petre, zise Ivan, bătînd apoi la poartă.

Sfîntul Petre deschide şi Ivan se duce iar de se înfăţişază înaintea lui Dumnezeu şi zice:

— Doamne, Moartea întrebă ce măi porunciţi? Şi să nu vă supăraţi, dar tare'i neastîmpărată şi avană, drept să vă spun; şede ca pe spini, şi vrea numai de cît să'i daţi răspuns.

— Du'i răspuns, Ivane, că poruncesc să moară de-acum înainte trei ani de zile de-arîndul numai oamenii tineri; şi alţi trei ani de zile, să moară numai copii obraznici.

— Bine, Doamne, zise Ivan, închinîndu-se pînă la pămînt. Mă duc să'i spun, cum ai poruncit... şi cum ajunge Ivan din afară de poartă scoate Moartea din turbincă, şi 'i zice:

— Dumnezeu a poruncit, ca de acum înainte să mănînci trei ani de zile de-arîndul numai pădure tînră; şi alţi trei ani de zile, numai vlăstări fragede,

răchitică, zmicele, nuiele și altele de seama acestora de pădurea cea bătrână să nu te atingi, că'î poznă! Auzit-ai, Vidmă? Hai pornește până te văd, și'ți fă datoria cu sfințenie.

Moartea atunci înghițind noduri pornește prin dumbrăvi, lunci și huceaguri, supărată ca vai de capul ei. Și de voie și de nevoie, începe când a roade copaci tineri, când a forfeca smicele și nuele de'î păriiaŭ măselele și o dureaŭ șelele și grumajii, întinzându-se pe sus, la plopii cei înalți, și plecându-se atîta pe la rădăcinele celor tufani, după mlădițe fragede. Se *zămorea* și ea sărmana cum putea. În sfîrșit, s'a chinuit moartea așa trei ani de zile de-a rîndul, și încă alți trei ani, după ce i se împlinesc cei șease ani de osîndă, iar pornește la Dumnezeŭ, să vadă ce porunci 'i-a mai da. Nu'î vorba, că știa Vidma ce o așteaptă, dar ce era să facă?

— Turbinca, mînca-o-ar focul s'o mănince, zicea Moartea, ducîndu-se la rai, ca și cum ar fi mers la spînzurătoare. Nu știŭ ce să mai zic și despre Dumnezeŭ, ca să nu greșesc. Pesemne c'a ajuns și el în mintea copiilor, Doamne iartă-mă, de 'i-a dat lui Ivan cel nebun atîta putere asupra mea. Bine 'm-ar părea să'l văd și pe Dumnezeŭ într'o zi cît e de mare și puternic în turbinca lui Ivan; ori de nu, măcar pe Sfîntul Petre, numai atunci m'ar crede ei mie.

Și mergînd ea tot *bodogrănind* vrute și nevrute, ajunge la poarta raiului; și cînd dă iar de Ivan, i se întunecă lumea înaintea ochilor și zice oftînd:

— Dar bine, Ivane, iar ai de gînd să mă chiniești cu turbinca ceea a ta?

— Ba dac'ași avea mai multă putere, ți-o spun drept, că 'ți-ași scoate ochii ca la dracul și te-ași frige pe frigare, zise Ivan cu ciudă, că din pricina ta s'a prăpădit atita amar de lume, de la Adam și până astăzi. *Pașol na turbinca, Vidma!* Și de acum nici mai spun lui Dumnezeu despre tine, hoanghină bătrână, ce ești! Tu și cu Talpa iadului sunteți potrivită pereche. Îmi vine să vă rup cu dinții de bușoare ce sunteți. Am să te țin la pastramă, hăt și bine. De-acum în turbincă aū să'ți putrezească ciolanele. Hă, hă!

Suspină ea moartea, dar pace bună; Ivan parcă nici n'o vede, nici n'o aude. În sfirșit trece ea așa o bucată de vreme, cît a fi trecut, și într'una din zile vine Dumnezeu la poartă să vadă ce năzbutii mai face Ivan cu turbinca ceea.

— Eî, Ivane, ce mai direguești? Moartea n'a mai venit pe aici?

— Ivan atunci lasă capul în jos, și tăcînd, începe a face fețe, fețe. Iară Moartea răspunde înăbușită din turbincă:

— Iată-mă-s, Doamne, pusă la opreală; m'ai lăsat de rîsul unui șuiū ca Ivan, nenorocita de mine! Dumnezeu atunci dezleagă turbinca, dă drumul morții și zice lui Ivan:

— Eî, Ivane, destul de-acum; ți-ai trait traiul și ți-ai mîncat mălaiul. De milostiv, milostiv ești, de bun la inimă, bun ai fost, nu'i vorba, dar de la o vreme încoace, cam de pe cînd ți-am blagoslovit turbinca aceasta, te-ai făcut prea nu știū cum: cu dracii de la boierul cela, ai făcut hara-para. La iad,

ai tras un guleai, de ți s'a dus vestea ca de popa tuns. Cu moartea te-am lăsat până acum de ți-ai făcut mendrele, cum ai vrut; n'ai ce zice. Dar toate-s pînă la o vreme, fătul meu. De acum ți-a venit și ție rîndul să mori; n'am ce ți face. Trebuie să dăm fie-căruia ce este al său, căci și moartea are socoteala ei; nu'i lăsată numai așa degeaba, cum crezi tu.

Ivan atunci văzînd că s'aũ trecut de șagă, se pune în genunchi dinaintea lui Dumnezeu și'l roagă, cu lacrimi zicînd.

— Doamne! Rogu-te, să fiu îngăduit măcar trei zile în care să'mi grijesc sufletul, să'mi lucrez racla cu mîna mea astă slăbănoagă; și să mă așez singurel într'insa; și după aceste facă moartea ce va voi cu mine, căci văd eũ bine, că mi s'a strîns funia la par; încep a slăbi văzînd cu ochii.

Dumnezeu îi învoește cererea aceasta și apoi luîndu-i turbinca din stăpînire, îl dă pe sama Vidmei, ca după trei zile să-i iee sufletul!

Ivan acum rămîind singur, supărat ca vai de el, pe de-o parte că i-a luat Dumnezeu turbinca, pe de alta că are să moară, s'a pus pe gînduri.

— Mă rog, ia să staũ să-mi fac socoteală cu ce m'am ales eũ, cît am trăit pe lumea asta, zise Ivan în gîndul său. În oaste am fost numai de sbucium: hăis haram, cea haram! De atunci încoace am umblat ia așa, teleleũ Tănașă. M'am dus la raĩ, de la raĩ la iad, și de la iad iar la raĩ. Și tocmai acum la adică, n'am nici o mîngiere. Raĩ mi-a trebuit mie la vremea asta? Ia așa pățești dacă te strici cu dracul; aici la sărăcăciosul ist de raĩ vorba ceea: «Fală

goală, traistă ușoară»; șezi cu banul în pungă și duci dorul la toate cele. Mai mare pedeapsă de cit asta, nici că se mai poate! Votchi nu-î, tabacioc nu-î, lăutari nu-s, guleai nu-î, nimica nu-î! Mai am trei zile de trăit, și te-ai dus, Ivane, de pe fața pământului! Oare nu-î de făcut vre-o șmichirie, pînă mai este încă vreme?

În sfirșit, mai stă el Ivan o leacă așa, cu fruntea rezemată pe mină, și'i trăznește în gînd una:

— Tacî, că i-am dat de meșteșug! Încaltea ce-a fi, a fi; dar degeaba n'are să fie. Văd eū bine, că tot de una 'mî-e acum.

Și odată se duce Ivan răpede cu cele două carboave, el știe unde, și cumpără unelte de teslărie: două lătunoaie groase, pentru balamale, cîte-va piroane, două belciuge și un lăcăttoi zdravăn și se apucă de'și face el singur o drăguță de raclă, să poată șe-dea și împăratul într'insa:

— Iaca Ivane și casa de veci, zise el. Trei coți de pămînt, atîta'i al tău! Vezi în ce se închee toată scofala de pe lumea asta?

Dar n'apucă Ivan a sfirși bine vorba din urmă, și numai iaca se și trezește cu moartea la spate:

— Eî, Ivane, gata ești?

— Gata, răspunse el, zîmbind.

— Dacă ești gata, hai! Așează-te mai răpede în raclă, că n'am vreme de pierdut. Poate mă mai așteaptă și alții, să le dau răvaș de drum.

Ivan atunci se pune în raclă cu fața în jos.

— Nu așa Ivane, zise Moartea.

— Dar cum?

— Pune-te cum trebuie să șadă mortul.

Ivan se pune într'o rînă, și lasă picioarele spînzurate afară.

— Dar bine, Ivane, una'î vorba, alta'î treaba; mult ai să mă ții? Pune-te, măi frate, bine, cum se pune!

Ivan atunci se întoarce iar cu fața 'n jos, cu capul bălălău într'o parte și iar cu picioarele afară.

— Î...ra....ca de mine și de mine! Dar nici atîta lucru nu știi? Se vede că numai de blăstemății ai fost bun, în lumea asta. Ia fugi de acolo, să'ți arăt eū, nebunule ce ești!

Ivan atunci iese din raclă, și stă în picioare umilit. Iară moartea, avînd bunătate a dăscăli pe Ivan, se pune în raclă, cu fața 'n sus, cu picioarele întinse, cu mîinele pe piept și cu ochii închiși, zicînd:

— Iaca așa, Ivane, să te așezi.

Ivan atunci nu pierde vremea, și face tranc... capacul deasupra, încuie lacata, și cu toată rugămintea morții, umflă racla în spate și se duce, de'î dă drumul pe o apă mare, curgătoare, zicînd:

— N'a! că 'ți-am făcut coneușul. De acum dute pe apa Sîmbetei. Și să ieși din raclă cînd te-a scoate bunica din groapă. Mi-a luat el Dumnezeu turbinca, din pricina ta, dar încaltea 'ți-am făcut'o bună și eū.

— Eî, eî, Doamne! zise apostolul Petre, vezi de ce s'a mai apucat Ivan al Sfinției-Tale? Bine-a mai zis: «Dacă dai nas lui Ivan, el se suie pe divan».

Dumnezeu atunci, vîzînd pînă unde merge îndrăzneala lui Ivan, a început a se cam lua și el pe gînduri, de năzdrăvăniile lui! Și așa a zis Dumnezeu să se desfacă sicriul acolo unde era, să iasă Moar-

tea la liman ca să'și răzbune și ea acum pe Ivan. Și îndată s'a făcut așa, și cînd nici nu visa Ivan, că are să mai dea vr'odată ochii cu moartea, numai iacă ce se trezește cu dînsa, față 'n față, zicîndu-î:

— Dar bine, Ivane, așa ne-a fost vorba?

Ivan atunci a rămas încremenit, fără să mai poată zice un cuvînt, măcar.

— Încă te faci niznai? Ei, Ivane, Ivane! Numai răbdarea și bunătatea lui Dumnezeu cea fără de margini poate să precovîrșească fără-de-legile și îndărătnicia ta. De demult erai tu *mătrășit* din lumea asta și ajuns de batjocura dracilor, dacă nu'ți intra Dumnezeu în voie, mai mult decît însuși Fiului său. Să știi, Ivane, că de acum înainte ai să fii bucuros să mori; și ai să te tîrîi în brînci după mine, rugîndu-mă să'ți iaș sufletul, dar eș am să mă fac că te-am uitat, să te las să trăiești cît zidul Goliei și Cetatea Neamțului, ca să vezi tu, cît e de nesuferită viața la așa de adînci bătrînețe!

Și 'l-a lăsat moartea de isbește să trăiască:

Cît e lumea și pămîntul,
Pe cuptîor nu bate vîntul.

Și așa văzînd Ivan că nu mai moare, zise în sine:

— Oare nu cum-va de-acum mî-oiș da cu paru 'n cap de răul Vidmei? Ba zău, nici nu gîndesc. Dee'și ea dacă vrea.

Și ci-că atunci unde nu s'a apucat și el în ciuda morții de tras la mahorcă și de chilit la țuică și holercă, de parc'o mistuia focul.

— Guleai peste guleai, Ivane, căci altfel înebu-
nești de urit, zicea el.

Dă, ce era să faci bietul om, când moartea'i chioară
și nu'l vedea?....

Și așa, a trăit Ivan cel fără de moarte veacuri
nenumărate. Și poate că și acum a mai fi trăind,
dacă n'a fi murit.

Povestea unui om leneș¹⁾

Ci-că era odată într'un sat un om grozav de leneș; de leneș ce era, nici îmbucătura din gură nu 'și-o mesteca. Și satul, văzînd că acest om nu se dă la muncă nici în ruptul capului, hotărî să'l spînzure pentru a nu 'mai da pildă de lenevire și altora. Și așa se aleg vre-o doi oameni din sat și se duc la casa leneșului, îl umflă pe sus îl pun într'un car cu boi, ca pe un butuc nesimțitor, și hai cu dînsul la locul de spînzurătoare.

Așa era pe vremea aceea.

Pe drum se întilnesc ei cu o trăsură în care era o cucoană. Cucoana, văzînd în carul cel cu boi un om, care semăna a fi bolnav, întrebă cu milă pe cei doi țărani, zicînd:

— Oamenî bunî! Se vede că omul cel din car e bolnav, sărmanul, și'l duceți la vr'o doftoroaie undeva să se caute.

— Ba nu, cucoană, răspunse unul dintre țărani; să ierte cînstita față domneavoastră, dar aista e un

¹⁾ Tipărită întîia oară în «Conv. Lit.», anul XII, pag. 257.

leneș, care nu credem, să fi mai avînd păreche în lume; și'l ducem la spînzurătoare ca să curățim satul de un trîndav.

— Alei! oameni buni, zise cucoana, înfiorîndu-se; păcat sărmanul, să moară ca un cîine fără-de-lege! Mai bine duceți'l la moșie la mine; iacătă, curtea pe costișa ceea. Eū am acolo un hambar plin cu *posmagi*; ia așa pentru împrejurări grele, Doamne ferește! — A mînca la *posmagi*, și a trăi și el pe lîngă casa mea; că doar știū că nu m'a mai perde Dumnezeu pentru o bucățică de pîine. Dă, suntem datori a ne ajuta unii pe alții.

— Ia-auzī, măi leneșule, ce spune cucoana; că te-a pune la coneț într'un hambar cu *posmagi*, zise unul dintre sătenī. Iaca peste ce noroc ai dat, bată-te întunericul să te bată, uriciunea oamenilor! Săi degrabă din car și mulțamește cucoanei că te-a scăpat de la moarte, și-ai dat peste belșug, luîndu-te sub aripa dumisale. Noi gîndeam să'ți dăm sopen și frînghie. Iar cucoana, cu bunătatea dumisale, îți dă adăpost și *posmagi*; să tot trăești, să nu mai mori! Să'și puie cine-va obrazul pentru unul ca tine și să te hrănească ca pe un trîntor, mare minune'i și asta! dar tot de noroc să se plîngă cine-va. Bine a mai zis, cine a zis că: «Boii ară și caii mănîncă». Hai, dă răspuns cucoanei, orī așa, orī așa, că n'are vreme de stat la vorbă cu noi.

— Dar mueți's *posmagii*, zice atunci leneșul cu jumătate de gură, fără să se cîrnească din loc.

— Ce-a zis? întrebă cucoana pe sătenī.

— Ce să zică, milostivă cucoană, răspunde unul, ia întreabă, că mueți's posmagii?

— Vai de mine și de mine, zise cucoana cu mirare; încă asta n'am auzit! Da el nu poate să și'i moaie?

— Auzi, măi leneșule: te prinzi să moi posmagi singur, ori ba?

— Ba, răspuse leneșul. Trageți măi bine tot înainte; ce măi atita grijă, pentru astă pustie de gură!

Atunci unul dintre săteni zise cucoanei:

— Bunătatea dumneavoastră, milostivă cucoană, dar de geaba măi voiți a strica orzul pe giște. Vedeti bine, că nu'l ducem noi la spinzurătoare numai așa de flori de cuc, să'i luăm năravul. Cum chitiți? Un sat întreg n'ar fi pus oare mîna de la mîna, ca să poată face dintr'insul ceva? Dar ai pe cine ajuta? Doar lenea'i împărăteasă mare, ce'ți bați capul!

Cucoana atunci cu toată buna-voința ce avea, se lehametește și de bine-facere și de tot, zicînd:

— Oamenii buni, faceți dar cum v'a lumina D-zeu!

Iar sătenii duc pe leneș la locul convenit, și'i fac felul. Și iacă așa a scăpat și leneșul acela de săteni și sătenii aceia de dînsul.

Măi poftească de-acum și alți leneși în satul acela dacă le dă mîna și'i ține cureaua.

Ș'am încălecat pe-o șea, și v'am spus povestea așa.

Povestea lui Harap Alb ¹⁾

Amu ci-că era odată într'o țară un crai, care avea trei feciori. Și craiul acela mai avea un frate mai mare care era împărat într'o altă țară mai depărtată. Și împăratul, fratele craiului, se numea Verde-împărat; și împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete. Mulți ani trecuse la mijloc, de când acești frați nu mai avusese prilej a se întâlni amîndoi. Iară veri, adică feciorii craiului și fetele împăratului nu se văzuse nici odată, de când erau ei; și așa veni împrejurarea, de nici împăratul Verde nu cunoștea nepoții săi, nici craiul nepoatele sale; pentru că țara, în care împărățea fratele cel mai mare, era tocmai la o margine a pămîntului, și crăiia istuilalt la altă margine. Și apoi pe vremile acele, mai toate țările erau bătuite de războaie grozave, drumurile pe ape și pe uscat erau puțin cunoscute și foarte în-curcate și de aceia nu se putea călători așa de ușor și fără primejdii, ca în ziua de astăzi. Și cine apuca a se duce pe atunci într'o parte a lumii, adese-ori dus rămînea până la moarte.

¹⁾ Publicată în «Conv. Lit.», anul XI, pag. 172.

Da ia, să nu ne depărtăm cu vorba și să încep a depăna firul poveștii.

Acum ci-că împăratul acela, aproape de bătrînețe, căzînd la zăcare, a scris carte frăține-său craiului, să'i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să'l lase împărat în locul său, după moartea sa. Craiul primind cartea, îndată cheamă tustrei feciorii înaintea sa și le zice: Iaca ce'mi scrie frate-meu și moșul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărăți peste o țară așa de mare și bogată, ca aceea, are voie din partea mea să se ducă, ca să împlinească voința cea mai de pe urmă a moșului vostru.

Atunci feciorul cel mai mare ia îndrăzneală și zice:

— Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sunt cel mai mare dintre frați; de aceea te rog, să'mi dai bani de cheltuială, straie de primeneală, arme și cal de călărie, ca să și pornesc, fără zăbavă.

— Bine, dragul tatei, dacă te bizuiești că'i putea răzbate până acolo și crezi că ești în stare a cîrmui și pe alții, alege'ți un cal din herghelie, care'i vrea tu, ia'ți bani, cît ți-or trebui, haine care ți-or plăcea, arme care'i crede că'ți vin la socoteală și mergi cu bine, fătul meu.

Atunci feciorul craiului își ia cele trebuitoare, sărută mîna tătine-său, primind carte de la dînsul către împăratul, zice rămas bun fraților săi și apoi încalcă și pornește cu bucurie spre împărăție.

Craiul însă vrînd să'l ispitească, tace molcum, și pe înserate, se îmbracă pe ascuns într'o piele de

urs, apoi încalecă pe cal, iese înaintea fecioru-său pe altă cale și se bagă sub un pod. Și cînd să treacă fiu-său pe acolo, numai iaca la capătul podului îl și întîmpină un urs mornăind. Atunci calul fiului de crai începe a sări în două picioare, forăind și cît pe ce să izbească pe stăpînu-său. Și fiul craiului ne mai putînd struni calul și neîndrăznind a mai merge înainte, se întoarnă rușinat înapoi la tatu-său. Până să ajungă el, craiul pe de altă parte și ajunsese acasă, dăduse drumul calului, îndosise pielea cea de urs și aștepta acum să vie fecioru-său. Și numai iacă îl și vede viind repede, dar nu așa după cum se dusesese.

— Da ce-ai uîtat, dragul tatei, de te-ai întors înapoi, zise craiul cu mirare? Aista nu'i semn bun, după cît știu eu.

— De uîtat, n'am uîtat nimica, tată, dar ia, prin dreptul unui pod, mî-a ieșit înainte un urs grozav, care m'a vîrit în toți spărieții. Și cu mare ce scăpînd din labele lui, am găsit cu cale să mă întorc la d-ta acasă, de cît să fiu prada fiarelor sălbatece. Și de-acum înainte, ducă-se din partea mea cine știe, că mie unuia nu'mi trebuie nici împărăție nici nimica; doar n'am a trăi cît lumea, ca să moștenesc pămîntul.

— Despre aceasta, bine ai chitit-o, dragul tatei. Se vede lucru, că nici tu nu ești de împărat, nici împărăția pentru tine; și de cît să încurci numai așa lumea, mai bine să șezi departe cum zici, căci mila Domnului, «lac de ar fi, broaște sunt destule». Numai aș vrea să știu, cum rămîne cu moșu-tău? Așa'i că ne-am încurcat în slăbăciune?

— Tată, zise atunci feciorul cel mijlociū, să mă duc eū, dacă vreī.

— Ai toată voia de la mine, fătul meū, dar mare lucru să fie, de nu ți s'or tăia și ție cărările. Mai știți păcatul, poate să'ți iasă înainte vr'un iepure, ceva... și popăc! m'oi trezi cu tine acasă, ca și cu frate-tăū, ș'apoi atunci rușinea ta n'a fi proastă. Dar dă, cearcă și tu, să vezi cum 'ți-a sluji norocul. Vorba ceea: «fie-care pentru sine, croitor de pine». De'i izbuti, bine de bine, iară de nu, aū mai pățiți și alți voinici ca tine...

Atunci feciorul cel mijlociū, pregătindu'si cele trebuitoare și primind și el carte din mīna tată-săū către împăratul, își ia ziua bună de la frați și a doua zi pornește și el. Și merge și merge, până ce înnoptează bine. Și cīnd prin dreptul podului, numai iaca și ursul: mor! mor! mor! — calul fiului de crai începe atunci a forăi, a sări în două picioare și a da înapoi. Și fiul craiului, vėzīnd că nu'i lucru de șagă, se lasă și el de împărăție și cu rușinea lui se întoarce la tată-săū acasă. Craiul cum îl vede, zice:

— Ei, dragul tatei, așa'i că s'a împlinit vorba ceea: «Apără-mă de găini, că de cīini nu mă tem.»

— Ce fel de vorbă'i asta, tată, zise fiu-sėū rușinat; la d-ta urșii se chiamă găini?—Ba ia, acum cred eū frăține-meū, că așa urs oștirea întreagă e în stare să o zdumice... Incă mă mier cum am scăpat cu viață; lehamite și de împărăție și de tot, că doar, slavă Domnului, am ce mīnca la casa d-tale.

— Cē mīnca vėd eū bine că ai, despre asta nu

e vorbă, fătul meu, zise craiul posomorît, dar ia spuneți'mi, rușinea unde o puneți? Din trei feciori, cîți are tata, nici unul să nu fie bun de nimica? Apoi de drept să vă spun, că atunci degeaba măi stricați mîncarea, dragii mei... Să umblați numai așa frunza frăsinelului toată viața voastră și să vă laudați că sunteți feciori de crai, asta nu miroasă a nas de om... Cum văd eu, frate-meu se poate culca pe-o ureche din partea voastră; la sfîntul așteaptă s'a împlini dorința lui. Halal de nepoți ce are! Vorba ceea:

La plăcinte
Înainte,
Și la răsboi
Înapoi.

Fiul craiului cel măi mic, făcîndu-se atunci roș cum îi *gotca*, ese afară în grădină și începe a plînge în inima sa, lovit fiind în adîncul sufletului de apă-sătoarele cuvinte ale părintelui său. — Și cum sta el pe gînduri și nu se dumerea ce să facă pentru a scăpa de rușine, numai iacă se trezește dinaintea lui cu o babă gîrbovă de bătrînețe, care umbla după milostenie.

— Da ce stai așa pe gînduri, luminate crăișor, zise baba; alungă mîhnirea din inima ta, căci norocul îți rîde din toate părțile și nu ai de ce fi supărat. Ia măi bine miluește baba cu ceva.

— Ia lasă-mă încolo, mătușă, nu mă supăra, zise fiul craiului; acum am altele la capul meu.

— Fecior de crai, vedea-te-ași împărat! Spune babei ce te chinuește; că, de unde știi?... Poate să'ți ajute și ea ceva.

— Mătușă, știi ce? Una'î una și două-s mai multe; lasă-mă în pace, că nu-mi văd lumea înaintea ochilor de năcaz.

— Luminat crăișor, să nu bănuiești, dar nu te iuți așa de tare, că nu știi de unde'ți poate veni ajutor.

— Ce vorbești în dodii, mătușă? Tocmai de la una ca d-ta 'ți-ai găsit să aștept eu ajutor?

— Poate ți'i *deșanț* de una ca aceasta? zise baba. Hei, luminat crăișor! Cel-de-sus varsă darul său și peste cei neputincioși; se vede că așa place Sfinției Sale. Nu căuta că mă vezi gîrbovă și stremțuroasă, dar prin puterea ce'mi este dată, știu dinainte ceea ce aū de gînd să izvodească puternicii pămîntului și adese-orî rid cu hohot de nepriceperea și slăbiciunea lor. Așa'î că nu'ți vine a crede, dar să te ferească Dumnezeu de ispită! Căci multe aū văzut ochii mei, de atîta amar de veacuri cîte port pe umerele acestea. Of! crăișorule! crede-mă că să aibî tu puterea mea, aî vîntura țările și mările, pămîntul 'l-ai da de-a dura, lumea aceasta aî purta-o uite așa, pe degete și toate ar fi după gîndul tău. Dar uite ce vorbește gîrbova și neputincioasa! Iartă-mă Doamne, că nu știu ce 'mî-a eșit din gură! Luminat crăișor, miluește baba cu ceva!

Fiul craiului, fermecat de vorbele babei, scoate atuncî un ban și zice:

— Ține, mătușă, de la mine puțin și de la Dumnezeu mai mult.

— De unde dai, milostivul Dumnezeu să'ți dee, zise baba, și mult să te înzilească, luminat crăișor,

204

că mare norocire te aşteaptă. Puţin mai este şi ai să ajungi împărat, care n'a mai stat altul pe faţa pământului, aşa de iubit, de slăvit şi de puternic. — Acum, luminate crăişor, ca să vezi cât poate să'ţi ajute milostenia, stăi liniştit, uită-te drept în ochii mei şi ascultă cu luare aminte ce 'ţi-o spune: du-te la tată-tău şi cere să'ţi dea calul, armele şi hainele cu care a fost el mire, şi atunci ai să te poţi duce unde n'aū putut merge fraţii tăi; pentru că ție a fost scris de sus, să'ţi fie dată această cinste. Tată-tău s'a împotrivi şi n'a vrea să te lase, dar tu stăruieşte pe lângă dînsul cu rugăminte, că ai să'l îndupleci. Hainele despre care 'ţi-am vorbit sunt vechi şi ponosite şi armele ruginite, iară calul ai să'l poţi alege punînd în mijlocul hergheliei o tavă plină cu jăratîc; şi care dintre cai a veni la jăratîc să mănînce, acela are să te ducă la împărăţie şi are să te scape din multe primejdii. Ţine minte ce'ţi spun eu, că poate să ne mai întîlnim la vr'un capăt de lume; căci deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om!

Şi pe cînd vorbea baba aceste, o vede învăluită într'un hobot alb, ridicîndu-se în văzduh, apoi înălţîndu-se tot mai sus şi după aceea n'o mai zări de fel. Atunci o înfiorare cuprinde pe fiul craiului, rămînînd uimit de spaimă şi mirare, dar pe urmă venindu'î inima la loc şi plin de încredere în sine că va izbuti la ceea ce gîndea, se înfăţişează înaintea tatălui său, zicînd:

— Dă-mi voie ca să mă duc şi eu pe urma fraţilor mei; nu de alta, dar ca să'mi încerc norocul.

Și orî oî ptuea izbuti orî nu, dar îți făgăduiesc dinaintea că odată pornit din casa d-tale, înapoi nu m'oi mai întoarce, să știu bine că m'oi întîlni și cu moartea în cale.

— Lucru negîndit, dragul tatei, să aud așa vorbe tocmai din gura ta, zise craiul. Frații tăi aū dovedit că nu aū inimă într'inșii, și din partea lor 'mî-am luat toată nădejdea. Doar tu să fii mai viteaz, dar par'că tot nu'mî vine a crede. Inșă dacă vrei și vrei numai-de-cît să te duci, eū nu te opresc, dar mi'i nu cumva să te întilnești cu scîrba în drum și să dai și tu cîntea pe rușine, c'apoi atunci curat îți spun că nu mai ai ce căuta la casa mea.

— Apoi dă, tată, omul e dator să se încerce. Am să pornesc și eū într'un noroc și cum a da Dumnezeu. Numai te rog, dă'mî calul, armele și hainele cu cari ai fost d-ta mire, ca să mă pot duce.

Craiul, auzind aceasta, par'că nu 'i-a prea venit la socoteală și încrețind din sprîncene, a zis :

— Hei, hei! dragul tatei, cu vorba aceasta 'mî-ai adus aminte de cîntecul cela :

Voinic tînăr, cal bătrîn
Greū se 'ngădue la drum.

D'apoi calului meu de pe atunci, cine mai știe unde 'i-or fi putrezind ciolanele! Că doar nu era să trăiască un veac de om. Cine 'ți-a virît în cap una ca aceasta, acela încă'i unul... Orî, vorba ceea : pesemne umbli după cai morți să le ieși potcoavele.

— Tată, atîta cer și eū de la d-ta. Acum orî c'a fi trăind calul, orî că n'a fi trăind, aceasta mă pri-

vește pe mine ; numai vreau să știu dacă mi'l dai ori ba.

— Din partea mea dat să-ți fie, dragul tatei, dar mi'i de-a mirarea de unde ai să'l ieși, dacă n'are ființă pe lume.

— Despre aceasta nu mă plîng eă, tată, bine că mi l'ai dat ! De unde-a fi, de unde n'a fi, dacă 'l-o'i găsi, al meu să fie.

Și atunci odată se suie în pod și coboară de acolo un căpăstru, un friu, un bici și o șea, toate colbăite, sfărögite și vechi ca pămîntul. Apoi mai scoase dintr'un *gherghiriu* niște strae foarte vechi, un arc, niște săgeți, un paloș și un buzdugan, toate pline de rugină și se apucă de le grijește bine și le pune de-o parte. Pe urmă umple o tavă cu jărat, se duce cu dînsa la herghelie și o pune jos între cai. Și atunci numai iacă ce iese din mijlocul hergheliei o răpciugă de cal grebănos, *dupuros* și slab de'i numărăi coastele ; și venind de a dreapta la tavă, apucă o gură de jărat. Fiul craiului îi și trage atunci cu friul în cap, zicînd :

— *Ghijoagă* uricioasă ce ești, din toți caii tocmai tu te-ai găsit să mănînci jărat ? De te-a împinge păcatul să mai vii odată, vai de steaua ta are să fie !

Apoi începe a purta caii încolo și înapoi și numai iacă slăbătura cea de cal iar se repede și apucă o gură de jărat. Fiul craiului îi mai trage și atunci un friu în cap, cit ce poate, și apoi începe a purta caii de colo până colo, să vadă nu cumva a veni alt cal să mănînce jărat. Și numai iacă și a

treia oară, tot gloaba cea de cal vine și începe a mânca jărat, de n'a mai rămas. Atunci fiul craiului mînios, îi mai trage un frîu, iar cît ce poate, apoi îl prinde în căpăstru și puindu'î frîul în cap, zice în gîndul său:

— Să'l iaă, ori să'î dau drumul; mē tem că m'oi face de ris. Decit cu așa cal mai bine pedestru.

Și cum sta el în cumpene să'l ia, să nu'l ia, calul se și scutură de trei ori și îndată rămîne cu părul lins-prelins și tînăr ca un tretin, de nu era alt mînzoc mai frumos în toată herghelia. Și apoi uitîndu-se țintă în ochii fiului de crai, zice:

— Suî pe mine, stăpîne, și ține-te bine.

Fiul craiului punîndu'î zăbala în gură, încalecă și atunci calul odată zboară cu dînsul până la nori și apoi se lasă în jos ca o săgeată. După aceea mai zboară încă odată până la lună și iar se lasă în jos mai iute de cît fulgerul. Și unde nu mai zboară și a treia oară până la soare și, cînd se lasă jos, întrebă:

— Ei stăpîne, cum ți pare? Gîndit'ai vr'odată că să ajungî:

Soarele

Cu picioarele,

Luna

Cu mîna

Și prin nourî să cauți cununa ?...

— Cum să mi se pară, dragul meu tovarăș? Ia m'ai băgat în toate grozile morții, căci cuprins de amețeală, nu mai știam unde mă găsesc și cît pe ce eraî să mă prăpădești.

— Ia așa am amețit și eu, stăpîne, cînd mî-ai dat cu frîul în cap să mă prăpădești, și cu asta am vrut să'mi răstorc cele trei lovituri. Vorba ceea: una pentru alta. Acum cred că mă cunoști și de urît și de frumos, și de bătrîn și de tînăr, și de slab și puternic; de aceea mă fac iar cum m'ai vîzut în herghelie și de acum înainte sunt gata să te întovărășesc orî unde mi'i porunci, stăpîne. Numai să'mi spui dinainte cum să te duc, ca vîntul orî ca gîndul.

— De mi'i duce ca gîndul, tu mi'i prăpădi, iar de mi'i duce ca vîntul, tu mi'i folosi, căluțul meu, zise fiul craiului.

— Bine, stăpîne. Acum suî pe mine fără grijă și hai să te duc unde vrei.

Fiul craiului încălecînd, îl netezește pe coamă și zice:

— Hai, căluțul meu!

Atunci calul zboară lin ca vîntul și cînd vîntul a aburit, iaca și ei la craiul în ogradă aî sosit.

— Bun sosit la noi voînice, zise craiul, cam cu jumătate de gură. Dar aista cal ți 'l-ai ales?...

— Apoi dă, tată, cum a da tîrgul și norocul; am de trecut prin multe locuri și nu vreaî să mă iea oamenii la ochi. M'oi duce și eu cît călare, cît pe jos, cum oi putea. Și zicînd aceste, pune tarnița pe cal, anină armele la oblînc, își ia merinde și bani de ajuns, schimburi în dăsagi și o ploscă plină cu apă. Apoi sărută mîna tată-său, primind carte de la dînsul către împăratul, zice rămas bun fraților săi și a treia zi către sară pornește și el, mergînd în pasul calului. Și merge el și merge până ce înop-

tează bine. Și cînd prin dreptul podului, numai iacă îi iese și lui ursul înainte, mornăind înfricoșat. Calul atunci dă năvală asupra ursului și fiul craiului, ridicînd buzduganul să dea, numai iată ce aude glas de om zicînd :

— Dragul tatei, nu da, că eū sunt.

Atunci fiul craiului descalecă și tată-său, cuprinzîndu-l în brațe, îl sărută și îi zise :

— Fătul meu, bun tovarăș ți-ai ales; de te-a învățat cine-va, bine ți-a priit, iară de-ai făcut'o din capul tău, bun cap ai avut. Mergi de-acum tot înainte că tu ești vrednic de împărat. Numai ține bine minte sfatul ce ți dau: în călătoria ta a să ai trebuință și de răi și de buni, dar să te ferești de omul roș, iară mai ales de cel spîn, cît îi putea să n'ai de a face cu dînșii, căci sunt foarte șugubeți. Și la toată întîmplarea calul, tovarășul tău, te-a mai sfătui și el ce ai să faci, că de multe primejdii m'a scăpat și pe mine în tinerețele mele! Na'ți acum și pielea asta de urs, că ți-a prinde bine vre-odată.

Apoi desmierdînd calul, îi mai sărută cite-va ori pe amîndoi și le zice :

— Mergeți în pace, dragii mei. De-acum înainte, Dumnezeu știe cînd ne-om mai vedea!...

Fiul craiului atunci încalecă și calul scuturîndu-se, mai arată-se odată tîner cum îi plăcea craiului, apoi face o săritură înapoi și una înainte și :

Se cam mai duc la împărăție
Dumnezeu să ne ție,
Că cuvîntul din poveste
Înainte mult mai este.

Și merg ei o zi și merg două și merg patru-zeci și nouă, până ce de la o vreme le intră calea în codru și atunci numai iată ce le iese înainte un om spîn și zice cu îndrăzneală fiului de crai:

— Bun întilnișul, voinice! Nu ai trebuință de slugă la drum? Prin locurile astea e cam greu de călătorit singur; nu cum-va să'ți iasă vr'o dihanie ceva înainte și să'ți scurteze cărările. Eă cunosc bine pe aici și poate mai încolo să ai nevoie de unul ca mine.

— Poate să am, poate să n'am, zise fiul craiului, uitîndu-se țintă în ochii spînelui, dar acum odată mă las în voia întîmplării; și apoi dînd pîntenii calului, pornește. Mai merge el înainte prin codru cît merge și la o strîmtoare numai iacă ce Spînelul iar îi iese înainte, prefăcut în alte straie și zice cu glas subțiratec și necunoscut:

— Bună calea, drumețule.

— Bună să'ți fie inima, cum ți'i cătătura, zise fiul craiului.

— Cît despre inima mea, s'o dea Dumnezeu oricui, zise Spînelul, oftînd... Numai ce folos? Omul bun n'are noroc; asta'î știută; rogu-te, să nu'ți fie cu supărare, drumețule, dar fiind-că a venit vorba de așa, îți spun ca la un frate, că din cruda copilărie, slujesc prin străini, și încaltea nu 'mă-ar fi ciudă, cînd n'ași vrea să mă dau la treabă, căci cu munca m'am trezit. Dar așa muncesc, muncesc și nu s'alege nimica de mine; pentru că tot de stăpîni calici m'am avut parte. Și vorba ceea: la calic slujești, calic rămii. Cînd ași da odată peste un stăpîn cum gîndesc eă, n'aș ști ce să'i fac să nu'l smintesc. Nu

cum-va ai trebuință de slugă, voinice? Cum te văd, sameni a avea seǔ la rărunchi. De ce te scumpești pentru nimica toată, și nu'ți iei o slugă vrednică, ca să'ți fie mină de ajutor la drum? Locurile acestea sunt șugubețe; de unde știi cum vine întimplarea, și Doamne ferește, să nu'ți cadă greu singur.

— Acum de-odată încă tot nu, zise fiul craiului cu mîna pe buzdugan; m'oi mai sluji și eu singur, cum oi putea. Și dînd iar pîtenii calului, pornește mai repede. Și mergînd el tot înainte prin codrii întunecoși, de la un loc se închide calea și încep a i se încurca cărările, în cît nu se mai pricepe fiul craiului acum încotro să apuce și pe unde să meargă.

— Ptiu, drace, iacă în ce încurcătură am intrat. Asta-î mai rău de cît poftim la masă, zise el. Nici tu sat, nici tu tîrg, nici tu nimica. De ce mergi înainte, numai peste pustietăți dai; par'că a pierit sămînța omenească de pe fața pămîntului. Îmi pare rău că n'am luat măcar Spînul cel de al douilea cu mine. Dacă s'a aruncat în partea mîne-sa, ce'i vinovat el? Tata așa a zis, însă la mare nevoie, ce'i de făcut? Vorba ceea: rău'î cu rău, dar e mai rău fără rău. Și tot horhăind el cînd pe o cărare, cînd pe un drum părăsit, numai iaca ce iar îi iese spînul înainte, îmbrăcat altfel și călare pe un cal frumos, și prefăcîndu'si glasul, începe a căina pe fiul craiului, zicînd:

— Sărmane omule, rău drum ai apucat. Se vede că ești străin și nu cunoști locurile pe aici. Ai avut mare noroc de mine de n'ai apucat a coborî pri-

porul ista, că iera prăpădit. Ia colo de vale, în înfundătura ceea, un taur grozav la mulți bezmetici le-a curmat zilele. Și eu mai deunăzi, cît mă vezi de voinic, da abia am scăpat de dînsul, ca prin urechile acului. Intoarce-te înapoi, ori dacă ai de dus înainte, ia-ți în ajutor pe cine-va. Chiar și eu m'ași tocmi la d-ta, dacă ți-a fi cu plăcere.

— Așa ar trebui să urmez, om bun, zise fiul craiului, dar ți-oî spune drept: tata mî-a dat în grijă cînd am pornit de-acasă, ca să mă feresc de omul roș, iară mai ales de cel spîn, cît oiș putea; să n'am de a face cu dînșii nici în clin, nici în mîneacă, și dacă n'ai fi Spîn, bucuros te-ași tocmi.

— Hei, hei, călătorule, dacă ți-i vorba de-așa ai să'ți rupi ciochinele umblînd și tot n'ai să găsești slugă, cum cauți d-ta, că pe aici sunt numai oameni spîni. Ș'apoi cînd este la adicătelea, te-aș întreba ca ce fel de zăticneală ai putea să întîmpini din pricina asta? Pe semne n'ai auzit vorba ceea: că, de păr și de coate goale nu se plînge nimene. Și cînd nu sunt ochi negri, săruți și albaștri! Așa și d-ta: mulțamește lui Dumnezeu că m'ai găsit și tocmește-mă. Și dacă'i apuca odată a te deprinde cu mine știu bine, că n'am să pot scăpa ușor de d-ta, căci așa sunt eu în felul meu, știu una și bună: Să'mi slujesc stăpînul cu dreptate. Hai, nu mai sta la îndoială, că mă tem să nu ne apuce noaptea pe aici. Și cînd ai avea încaltea un cal bun, calea-valea, dar cu smîrțogul ista îți duc vergile.

— Apoi dă, Spînule, nu știu cum să fac, zise fiul craiului. Din copilăria mea sunt deprins a asculta

pe tata și tocmindu-te pe tine, par'că'mi vine nu știu cum. Dar fiind că 'mi-aū mai eșit până acum înainte încă doi Spîni și cu tine al treilea, apoi mai mai îmi vine a crede că aiasta-i țara Spînilor și n'am încotro; mort, copt trebuie să te iaū cu mine, dacă zici că știi bine locurile pe aici. Și din două vorbe fiul craiului îl tocmește și după aceea pornesc împreună să iasă la drum, pe unde arată Spînul. Și mergînd ei o bucată bună, Spînul se preface că'i e sete și cere plosca cu apă de la stăpînu-său. Fiul craiului 'i-o dă și Spînul cum o pune la gură, pe loc o și ea oțerîndu-se, și varsă toată apa dintr'însa. Fiul craiului zice atunci supărat:

— Dar bine, Spînule, de ce te apucaî? Nu vezi că pe aici e mare lipsă de apă? Și pe arșița asta o să ne uscăm de sete.

— Să avem iertare stăpîne! Apa era *bîhilită* și ne-am fi putut bolnăvi. Cît despre apă bună, nu vă îngrijiți; acuș avem să dăm peste o fîntînă cu apă dulce și rece ca ghița. Acolo vom poposi puțin, oiū clătări plosca bine ș'oiū umplea-o cu apă proaspătă, ca să avem la drum, căci mai încolo nu prea sunt fîntîni, și din partea apei, mi se pare că 'i-om duce dorul. Și cîrnind pe o cărare, mai merg ei o leacă înainte până ce ajung într'o poiană și numai iaca ce dau de o fîntînă cu *ghizdele* de ștejar și cu un capac deschis în laturi. Fîntîna era adincă și nu avea nici roată, nici cumpănă, ci numai o scară de coborît până la apă.

— Ei, ei! Spînule, acum să te văd cit ești de vrednic, zise fiul craiului. Spînul atunci zîmbește

puțin și coborîndu-se în fîntînă, umple întîi plosca și-o pune la șold. Apoi, mai stînd acolo în fund pe scară, aproape de fața apei zice:

— Ei! da ce răcoare'î aici:

*Chima răului,
Pe malul pîriului!*

Îmi vine să nu mă ies afară. Dumnezeu să ușureze păcatele celui cu fîntîna, că bun lucru a făcut. Pe arșițele astea o răcoreală ca asta mult plătește!

Mai șade el acolo puțin și apoi iese afară, zicînd:

— Doamne, stăpîne, nu știu cît mă simțesc de ușor, par'că îmi vine să zbor, nu alt-ceva. Ea vîră-te și d-ta o leacă, să vezi cum ai să te răcorești: așa are să'ți vie de îndemînă după asta, de are să ți se pară că ești ușor cum îi pana....

Fiul craiului, boboc în felul său la trebî de aieste, se potrivește Spînului și se bagă în fîntînă, fără să'î trăznească prin minte, ce i se poate întîmpla. Și cum sta și el acolo de se răcorea, Spînul face tranc! capacul pe gura fîntînei, apoi se suie de-asupra lui și zice cu glas răutăcios:

— Alelei! fecior de om viclean, ce te găsești; tocmai de ceea ce te-ai păzit, n'ai scăpat. Ei, că bine mi te-am căptușit! Acum să'mi spuî tu cine ești, de unde vii, și încotro te duci, că de nu, acolo îți putrezesc ciolanele!

Fiul craiului, ce era să facă? Îi spune toate cu de-amănuntul, căci dă, care om nu ține la viață înainte de toate?

— Bine; atîta am vrut să aflu din gura ta, puî

de viperă ce mi-ai fost, zice atunci Spînul ; numai cată să fie așa, că de te-oî prinde cu oca mică, greu are să-ți cadă. Chiar acum aș putea să te omor, în voia cea bună, dar mi'i milă de tinerețele tale... Dacă vrei să mai vezi soarele cu ochii și să mai calci pe iarbă verde, atunci jură-mi-te pe ascuțișul paloșului tău, că mi'i da ascultare și supunere întru toate, chiar și'n foc de 'ți-ași zice, să te arunci. Și de azi înainte, eu să fiu în locul tău nepotul împăratului, despre care 'mi-ai vorbit, iară tu sluga mea ; și atîta vreme să ai a mă sluji, până cînd îi muri și iar îi învia. Și ori unde vei merge cu mine, nu care cum-va să bleștești din gură către cine-va, despre aceea ce-a urmat între noi, că te-am șters de pe fața pămîntului. Îți place așa să mai trăești, bine de bine ; iară de nu, spune'mi verde în ochi, ca să știu ce leac trebuie să'ți fac...

Fiul craiului, văzîndu-se prins în clește și fără nici o putere, îi jură credință și supunere întru toate, lăsîndu-se în știrea lui Dumnezeu, cum a vrea el să facă. Atunci Spînul pune mîna pe cartea, pe bani și pe armele fiului de crai și le ia la sine, apoi îl scoate din fintîna și'i dă paloșul să'l sărute, ca semn de pecetluirea jurămîntului, zicînd :

— De-acum înainte să știi că te chiamă *Harap Alb* ; aista ți'i numele și altul nu. După aceasta încalcă fie-care pe calul său și pornesc, Spînul înainte ca stăpin, Harap Alb în urmă ca slugă, mergînd spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.

Și merg ei și merg cale lungă să le ajungă, tre-

cînd peste nouă mări, peste nouă țări și peste nouă ape mari și într'o tîrzie vreme ajung la împărăție.

Și cum ajung, Spînul se înfățișază înaintea împăratului, cu cartea din partea craiului. Și împăratul Verde cetind cartea, are de bucurie, că 'i-a venit nepotul, și pe dată îl și face cunoscut curții și fetelor sale, cari îl primesc cu toată cinstea cuvenită unui fiu de crai și moștenitor al împăratului.

Atunci Spînul, văzînd că i s'aŭ prins minciunile de bune, chiamă la sine pe Harap Alb și 'i zice cu asprime :

— Tu să șezi la grajd, nedeslipit și să îngrijești de calul meu ca de ochii din cap, că de-o'i veni pe acolo și n'o'i găsi trebile făcute după plac, vai de pielea ta are să fie. Dar până atunci, n'ați o palmă, ca să ții minte ce ți-am spus. Băgat'ai în cap vorbele mele ?

— Da, Stăpîne, zise Harap Alb, lăsînd ochii în jos... Și ieșînd pornește la grajd.

Cu asta a voit Spînul să'și arate arama și să facă pe Harap Alb ca să'i iee și mai mult frica.

Fetele împăratului, întîmplîndu-se de față cînd a lovit Spînul pe Harap Alb, li s'aŭ făcut milă de dînsul și aŭ zis Spînului cu binișorul :

— Vere, nu faci bine ceea ce faci. Dacă este că a lăsat Dumnezeu să fim mai mari peste alții, ar trebui să avem milă de dînșii, că și ei, sărmanii, sunt oameni !

— Hei, dragele mele vere, zice Spînul cu vicleania lui obicînită ; d-voastră încă nu știți ce'i pe lume. Dacă dobitoacele n'ar fi fost înfrîinate, de

demult ar fi sfîșiat pe om și trebuie să știți că și între oameni, cea mai mare parte, sunt dobitoace, cari trebuiesc ținuți din frîu, dacă ți-i voia să faci treaba cu dinșii.

Ei apoi... zi că nu'i lumea de-apoi. Să te ferească Dumnezeu, cînd prinde mămăliga coajă. Vorba ceea:

Dă-mi Doamne ce n'am avut,
Să mă mir ce m'a găsit.

Fetele atunci au luat altă vorbă, dar din inima lor nu s'a șters purtarea necuviincioasă a Spînului, cu toate îndreptările și înrudirea lui, pentru că bunătatea nu are de a face cu răutatea. Vorba ceea:

Vița de vie tot învie,
Iară vița de boz, tot răgoz.

Și din ceasul acela, au început a vorbi ele în de ele, că Spînul de fel nu samănă în partea lor, nici la chip nici la bunătate; și că Harap Alb, sluga lui, are o înfățișare mult mai plăcută și samănă a fi mult mai omenos. Pe semne inima le spu-nea, că Spînul nu le este văr și de aceea nu'l puteau mistui. Așa îl urîse de tare acum, că dacă ar fi fost în banii lor, s'ar fi lepădat de Spîn, ca de ucigă'l-Crucea. Dar nu aveau ce se face de împăratul, ca să nu'i aducă supărare.

Amu într-o zi, cum ședea Spînul la ospăț împreună cu moșu-său, cu verele sale și cu alții, cîți se întîmplase, li s'au adus mai la urmă în masă și niște sălăți foarte minunate. Atunci împăratul zice Spînului:

— Nepoate, mai mîncat-ai sălăți de aceste de cînd ești?

— Ba nu, moșule, zice Spînul; tocmai eram să vă întreb de unde le aveți, că tare's bune!... O haraba întregă aș fi în stare să mănînc și par'că tot nu m'ași sătura.

— Te crede moșul, nepoate, dar cînd ai ști cu ce greutate se capătă! Pentru-că numai în grădina ursului, dac'ai fi auzit de dînsa, se află sălăți de aceste și mai rar om, care să poată lua dintr'însele și să scape cu viață. Intre toți oamenii din împărăția mea numai un pădurar se bizuește la treaba asta. Și acela, el știe ce face, ce drege de'mi aduce din cînd în cînd așa cîte puține de poftă.

Spînul, voind să piardă pe Harap Alb cu ori-ce preț, zise împăratului:

— Doamne, moșule, de nu 'mă aduce sluga mea sălăți de aceste și din piatră seacă, mare lucru să fie!

— Ce vorbești, nepoate, zise împăratul; unul ca dînsul, și încă necunoscător de locurile acestea, cum crezi că ar putea face această slujbă? Doar de ți'i greu de viața lui.

— Ia las' moșule, nu'i duce grija: pun rămășag că are să'mi aducă sălăți întocmai ca aceste și încă multe, că știu eu ce poate el.

Ș'odată chiamă Spînul pe Harap Alb și'i zice răstit:

— Acum degrabă să te duci cum îi ști tu și să'mi aduci sălăți de aceste din grădina ursului. Hai, ieși repede și pornește, că nu'i vreme de pierdut. Dar nu cumva să faci de alt-fel, că nici în borta șoarecelui nu ești scăpat de mine.

Harap Alb iese mihnit, se duce la grajd și începe a'și netezi calul pe coamă, zicînd:

— Ei, căluțul meu, cînd ai ști tu în ce necaz am intrat! Sfînt să fie rostul tătine-meu, că bine m'a învățat! Așa'i, că dacă n'am ținut seamă de vorbele lui, am ajuns slugă la dirloagă și acum, vrînd nevrînd, trebuie s'ascult că mi'i capul în primejdie.

— Stăpîne, zise atunci calul, de acum înainte orî cu capul de piatră, orî cu piatra de cap, tot atita'i; fi odată bărbat și nu'ți face voie rea. Încalecă pe mine și hai! Știu eū unde te-oī duce și mare-i Dumnezeū, ne-a scăpa el și din aceasta!

Harap Alb mai prinzînd o leacă de inimă, încalecă și se lasă în voia calului, unde a vrea el să'l ducă.

Atunci calul pornește la pas, până ce iese mai incolo, ca să nu-i vadă nimene. Apoi își arată puterile sale, zicînd:

— Stăpîne, ține-te bine pe mine, că:

Am să zbor lin ca vîntul,

Să cutreierăm pămîntul.

Mare'i Dumnezeū și meșteru'i dracul. Helbet! vom putea veni de hac și stăpînului celuia; nu'i e vremea trecută.

Și odată sboară calul cu Harap Alb până la nourî, apoi o ia de-a curmezișul pămîntului:

Pe deasupra codrilor

Peste virful munților

Peste apa mărilor

Și după aceea se lasă încet-încet, într'un ostrov min-

dru din mijlocul unei mări, lingă o căsuță singuratică, pe care era crescut niște mușchi pletos de o podină de gros, moale ca mătasa și verde ca buratecul.

Atunci Harap Alb descalecă și spre mai mare mirarea lui, numai iaca 'l întâmpină în pragul ușei cerșetoarea, căreia 'i dăduse el un ban de pomană, înainte de pornirea lui de acasă.

— Ei, Harap Alb, așa'i că ai venit la vorbele mele? că: deal cu deal se ajunge, dar încă om cu om. Află acum, că eu sunt sfinta Duminecă și știu ce nevoie te-a adus pe la mine. Spînul vrea să'ți răpuie capul cu ori-ce chip și de aceea te-a trimis să'i aduci sălăți din grădina ursului; dar 'i-or da ele odată pe nas... Rămii aici în astă noapte, ca să văd ce'i de făcut.

Harap Alb rămîne bucuros, mulțămind sfintei Dumineci pentru buna găzduire și îngrijire ce are de el.

— Fii încredințat că nu eă, ci puterea milosteniei și inima ta cea bună te ajută, Harap Alb, zice sfinta Duminecă ieșind și lăsîndu-l în pace să se liniștească.

Și, cum iese sfinta Duminecă afară, odată și pornește desculță prin rouă, de culege o poală de somnoroasă, pe care o fierbe la un loc cu o vadră de lapte dulce și cu una de miere și apoi ia mursa aceea și iute se duce de o toarnă în fîntîna din grădina ursului, care fîntîna era plină cu apă până în gură. Și mai stînd sfinta Duminecă o leacă în preajma fîntînei, numai iaca ce vede că vine ur-

sul cu o falcă în cer și cu una în pământ, mornăind înfricoșat. Și cum ajunge la fântină, cum începe a bea lacom la apă și a'și linge buzele de dulceața și bunătatea ieî. Și mai stă din băut și iar începe a mornăi; și iar mai bea cîte un răstimp și iar mornăiește, până ce de la o vreme încep a'î slăbi puterile și cuprins de amețală, pe loc cade jos și adoarme mort, de puteai să tai lemne pe dînsul.

Atunci sfinta Duminecă văzîndu'l așa, într'o clipă se duce și deșteptînd pe Harap Alb chiar în miezul nopței, îi zice:

— Îmbracă-te iute în pielea cea de urs, care o ai de la tată-tău, apucă pe ici tot înainte și cum îi ajunge în răscrucile drumului, ai să și dai de grădina ursului. Atunci sai repede înlăuntru, de'ți ia sălăți într'ales și cîte'i vrea de multe, căci pe urs 'l-am pus eū la cale. Dar la toată iutîmplarea, de'i vedea și'i vedea că s'a trezit și năvălește la tine, zvîrle'i pielea cea de urs și apoi fugi încoace spre mine cit îi putea.

Harap Alb face cum îi zice sfinta Duminecă. Și cum ajunge în grădină, odată începe a smulge la sălăți într'ales și leagă o sarcină mare, mare, cit pe ce să n'o poată ridica în spinare. Și cînd să iasă cu dinsa din grădină, iacă ursul se trezește și după dînsul, Gavri! Harap Alb dacă vede *reaua*, i-aruncă pielea cea de urs, și apoi fuge cit ce poate cu sarcina în spate, tot înainte la sfinta Duminecă, scăpînd cu obraz curat.

După aceasta, Harap Alb mulțămînd sfintei Dumineci pentru binele ce 'i-a făcut, îi sărută mîna,

apoi își ia sălățile și încălecînd pornește spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.

Și mergînd tot cum s'a dus, de la o vreme ajunge la împărăție și dă sălățile în mîna Spînului.

Împăratul și fetele sale văzînd aceasta, le-a fost de-a mirarea. Atunci spînul zice îngînfat:

— Ei moșule, ce mai zici?

— Ce să zic, nepoate? Ia cînd aș avea o slugă ca aceasta, nu 'i-ași trece pe dinainte.

— D'apoi de ce mi l-a dat tata de-acasă? Numai de vrednicia lui, zise Spînul; căci altfel nu'l mai luam după mine ca să'mi încurce zilele.

* * *

La vr'o cîteva zile după aceasta, împăratul arată Spînului niște pietre scumpe, zicînd:

— Nepoate, mai văzut-ai pietre nestimate așa de mari și frumoase ca aceste, de cînd ești?

— Am văzut eă, moșule, felurite pietre scumpe, dar ca aceste drept să'ți spun, n'am văzut. Oare pe unde se pot găsi așa pietre?

— Pe unde să se găsească, nepoate? Ia în pădurea cerbului. Și cerbul acela este bătut tot cu pietre scumpe, mult mai mari și mai frumoase de cît aceste. Mai întîi ci-că are una în frunte, de strălucește ca un soare. Dar nu se poate apropia nimene de cerb; căci este solomonit și nici un fel de armă nu'l prinde; însă el, pe care 'l-a zări, nu mai scapă cu viață. De aceea fuge lumea de dînsul de'si scoate ochii; și nu numai atita, dar

chiar cînd se uită la cine-va, fie om sau ori-ce dihanie a fi, pe loc rămîne moartă. Și ci-că o mulțime de oameni și de sălbătăciuni zac fără suflare în pădurea lui, numai din astă pricină ; se vede că este solomonit, întors de la țită sau dracul mai știe ce are, de'i așa de primejdios. Dar cu toate aceste trebuie să știi, nepoate, că unii oameni is mai ai dracului decît dracul ; nu se astîmpără nici în rупtul capului, măcar că au pățit multe, tot cearcă prin pădurea lui, să vadă nu 'l-or putea găbui cum-va ? Și care dintre ei are îndrăzneală mare și noroc și mai mare, umblînd pe acolo, găsește din întîmplare cîte o piatră din aceste picată de pe cerb, cînd se scutură el la șapte ani odată, și apoi aceluia om nu'i trebuie altă negustorie mai bună. Aduce piatra la mine și 'i-o plătesc cît nu face ; ba încă sunt bucuros că o pot căpăta. Și află, nepoate, că asemenea pietre fac podoaba împărăției mele ; nu se găsesc altele mai mari și mai frumoase decît aceste la nici o împărăție, și de aceea s'a dus vestea despre ele în toată lumea. Mulți împărați și crai înadins vin să le vadă și li'i de-a mirarea de unde le am.

— Doamne, moșule, zise atunci Spînul : să nu te superi, dar nu știu ce fel de oameni fricoși aveți pe aici. Eū pun rămășag pe ce vrei, că sluga mea are să'mi aducă pielea cerbului aceluia, cu cap cu tot, așa împodobit cum este.

Ș'odată chiamă Spînul pe Harap Alb și'i zice : du-te în pădurea cerbului, cum îi ști tu, și măcar fă pe dracul în patru sau orî ce'i face, dar numai decît să'mi aduci pielea cerbului cu cap cu tot, așa bătute cu pietre

scumpe, cum se gădesc. Și doar te-a împinge păcatul să clintești vre-o piatră din locul său, iară mai ales acea mare din fruntea cerbului, c'apoi atita 'ți-i leacul. Hai pornește, iute, că nu'i vreme de pierdut.

Harap Alb, vede el bine unde merge treaba, că doar nu era din butuci; dar neavînd încotro iese mîhnit, se duce iar în grajd la cal și netezindu'l pe coamă, îi zice :

— Dragul meu căluț, la grea belea m'a vîrit iar Spînul. De-oî mai scăpa și din asta cu viață, apoi tot mai am zile de trăit. Dar nu știu, zău, la cît 'mî-asta norocul.

— Nu'i nimica, stăpîne, zise calul. Capul de-ar fi sănătos, că belele curg gîrlă. Poate ai primit poruncă să jupești piatra morii și să duci pielea la împărăție ?

— Ba, nu, căluțul meu; alta și mai înfricoșată, zise Harap Alb.

— Vorbă să fie, stăpîne, că tocmală'i gata, zise calul. Nu te teme, știu eu năzdrăvăniile de ale Spînului; și să fi vrut, dedemult i-aș fi făcut pe obraz, dar lasă'l să'și mai joace calul. Ce gîndești? Și unii ca aceștia sunt trebuitori pe lume cîte odată, pentru că fac pe oameni să prindă la minte... Zi și d-ta, că ai avut să tragi un păcat strămoșesc. Vorba ceea: «Părinții mîncă aguridă și fiilor li se strepezesc dinții.» Hai, nu mai sta la gînduri; încalecă pe mine și pune'ți nădejdea în Dumnezeu, că mare'i puterea lui; nu ne-a lăsa el să suferim îndelung. Cum vrei? Ce'i e scris omului, în frun-

te'i e pus. Doar mare'i Cel-de-sus! S'or stîrși ele
și aceste de la o vreme.

Harap Alb atunci încalecă și calul pornește la
pas, până ce iese mai încolo departe, ca să nu'i ia
lumea la ochi. Și apoi încordîndu-se și scuturîndu-
se odată voinicește, iară'și arată puterile sale, zicînd:
— Ține-te zdravăn, stăpîne, că iar am să zbor:

In înaltul Cerului,
Văzduhul pămîntului;
Pe de-asupra codrilor.
Peste vîrfurile munților;
Prin ceața măgurilor,
Spre noianul mărilor;
La crăiasa zînelor,
Minunea minunilor,
Din ostrovul florilor.

Și zicînd aceste, odată și sboară cu Harap Alb

In înaltul cerului,
Văzduhul pămîntului;

și o ia de-acurmeziș:

De la nori, către soare
Printre lună și luceferi,
Stele mîndre lucitoare.

și apoi se lasă lin ca vîntul:

In ostrovul florilor,
La crăiasa zînelor,
Minunea minunilor.

Și cînd vîntul a aburit, iacă și ei la sfînta Du-
minică iar aū sosit. Sfînta Duminică era acasă, și
cum a văzut pe Harap Alb poposind la ușa ei, pe
loc l'a întîmpinat cu blindețe:

— Ei, Harap Alb, așa'i că iar te-a ajuns nevoia de mine?

— Așa este, măicuță, răspuse Harap Alb, cufundat în gânduri și galben la față, de parcă'i luase pînza de pe obraz. Spînul vrea să'mi răpuie capul cu orî-ce preț. Și de-ași muri mai degrabă să scap odată de zbućium; de cît așa viață, mai bine moarte de o mie de orî.

— Vai de mine și de mine, Harap Alb, zise sfînta Duminică, par'că nu te-ași fi crezut așa slab de înger, dar după cit vād, ești mai fricos de cît o femeie. Hai, nu mai sta ca o găină plouată. Rămîi la mine în astă noapte și 'ți-oî da eū vr'un ajutor. Mare'i Dumnezeū! N'a mai fi el după gîndul Spînului. Inșă mai rabdă și tu, fătul meu, că mult ai avut de răbdat și puțin mai ai. Păn'acum ți-a fost mai greū, dar de acum înainte tot așa are să'ți fie, pănă ce'i ieși din slujba Spînului, de la care ai să tragî încă multe necazurî, dar ai să scapi din toate cu capul teafăr, pentru că norocul te ajută.

— Poate așa să fie, măicuță, zise Harap Alb, dar prea multe s'aū îng_rămădit de odată pe capul meu.

— Cîte a dat Dumnezeū, Harap Alb, zise sfînta Duminică; așa a trebuit să se întîmple și n'ai cui bănuî: pentru că nu'i după cum gîndește omul, ci'i după cum vrea Domnul. Cînd vei ajunge și tu odată mare și tare, îi căuta să judecî lucrurile de-a fir-a-păr și vei crede celor asupriți și necăjiți; pentru-că știi acum ce e necazul. Dar pănă atunci mai rabdă, Harap Alb, căci cu răbdarea îi frigî pielea.

Harap Alb ne mai avînd ce zice, mulțamește lui

Dumnezeu și de bine și de rău, și sfintei Duminică pentru buna găzduire și ajutorul făgăduit.

— Ia, acum mai viu de-acasă, fătu' meu. Zică cine-a zice și cum a vrea să zică, dar cînd este să dai peste păcat, dacă'i înainte te silești să'l ajungi, iară dacă'i în urmă stai și'l aștepți. Mă rog, ce mai la deal la vale? Așa e lumea asta, și de-ai face, ce-ai face, rămîne cum este ea; nu poți s'o întorci cu umărul, măcar să te pui în ruptul capului. Vorba ceea: «Zi'i lume și te mintuie». Dar ia să lăsăm toate la o parte, și până la una alta, hai să vedem ce'i de făcut cu cerbul, că Spînul te-a fi așteptînd cu nerăbdare. Și dă! stăpîn nu'i? Trebuie să'l ascuți. Vorba ceea: «Leagă calul unde zice stăpînul».

Și odată scoate sfînta Duminică *obrăzariul* și sabia lui Statu-Palmă-Barbă-Cot, de unde le avea, și dîndu-le lui Harap Alb, zice: — Ține aceste, că au să'ți fie de mare trebuință, unde mergem. Și chiar haidem, cu ajutorul Domnului, să isprăvim odată și trebușoara asta.

Și pe la cîntatul cocoșilor, se ia Sfînta Duminică împreună cu Harap Alb și se duc în pădurea cerbului. Și cum ajung în pădure, sapă o groapă adîncă de un stat de om, lingă un izvor, unde în fie-care zi pe la amiază venia cerbul de bea apă, apoi se culca acolo pe loc și dormea cît un beiu, până ce asfinția soarele. Și după aceea, sculîndu-se o lua în porneală și nu mai da pe la izvor iar, până a doua zi pe la amiază.

— Ei, ei! acum groapa este gata, zise sfînta Duminică. Tu, Harap Alb rămîi aici într'insa toată

ziua și iată ce ai de făcut : pune'ți obrăzariul cum se pune, iară sabia să n'o slăbești din mîină : și deamiază cînd a veni cerbul aici la izvor să bea apă, și s'a culca ș'a dormi cu ochii deschiși, cum i'i *feliușagul*, tu îndată ce li'i auzi horăind, să ieși încetișor și să potrivești așa, ca să'i zbori capul dintr'o singură lovitură de sabie și apoi repede să te arunci în groapă și să șezi acolo până după asfințitul soarelui. Capul cerbului are să te strige până atunci mereu pe nume, ca să te vadă, dar tu nu cumva să te îndupleci de rugăminteai lui și să te ițești la dînsul, că are un ochiū otrăvit și cînd 'l-a pironi spre tine, nu mai trăești. Inșă cum a asfinți soarele, să știi că a murit cerbul. Și atunci să ieși fără frică, să'i jupești pielea, iară capul să'l iei așa întreg, cum se găsește și apoi să vii pe la mine.

Și așa sfînta Duminică se ia și se întoarnă singură acasă, iară Harap Alb rămîne de pîndă în groapă. Și cînd pe la amiază, numai iaca ce aude Harap Alb un muget înădușit: Cerbul venea *boncăluind*. Și ajungînd la izvor odată și începe a bea hălpav la apă rece : apoi mai boncăluiește și iar mai bea cîte un restimp, și iar boncăluiește și iar mai bea, până ce nu mai poate. După aceea începe a'și arunca țarnă după cap, ca buhaiul și apoi scurmînd de trei ori cu piciorul în pămînt se tologește jos pe pajiște, acolo pe loc ; mai rumegă el cît mai rumegă și pe urmă se așterne pe somn și unde nu începe a mîna porcii la jir.

Harap Alb cum îl aude horăind, iese afară încetișor și cînd îl croiește odată cu sabia pe la mijlo-

cul gîtului, îi și zboară capul cit colo de la trup și apoi Harap Alb se aruncă fără sine în groapă, după cum îl povățuise sfînta Duminică. Atunci sîngele cerbului odată a și început a curge gîlgîind și a se răspîndi în toate părțile, îndreptîndu-se și năboind în groapă peste Harap Alb, de cit pe ce era să'l înece. Iară capul cerbului zvîrcolindu-se dureros, striga cu jale, zicînd :

— Harap Alb, Harap Alb! De nume 'ți-am auzit, dar de văzut nu te-am văzut. Ieși numai o leacă, să te văd încaltea, vrednic ești de comoara ce 'ți-o las, și apoi să mor cu plăcere, dragul meu.

Dar Harap Alb tăcea moclum și de abia își putea descleșta picioarele din sîngele închegat care era mai-mai să umple groapa.

În sfîrșit, mai strigă el, capul cerbului, cit mai strigă, însă Harap Alb nici nu răspunde, nici se arată și de la o vreme se face tăcere. Și așa, după asfințitul soarelui, Harap Alb iese din groapă, jupește pielea Cerbului cu băgare de seamă, să nu zmintească vre-o piatră din locul ei, apoi ia capul întreg așa cum se găsea și se duce la sfînta Duminică.

— Ei, Harap Alb, zise sfînta Duminică, așa'î că am scos'o la capăt și cu asta?

— Așa; cu ajutorul lui Dumnezeu și cu al Sfinției voastre, răspuse Harap Alb, am izbutit, măicuță, să facem și acum pe cheful Spînului, rămînere-ași păgubaș de dînsul să rămîn și să-l văd cînd 'mi-oî vedea ceafa; atunci și nici atunci, că tare mi'î negru înaintea ochilor.

— Iasă'l Harap Alb, în plata lui Dumnezeu, că și-a da el Spînul peste om vr'o dată; pentru că nu'i nici o faptă fără plată, zise sfînta Duminică. Mergî de i le du și acestea, că 'i-or rămîne ele de cap odată.

Atunci Harap Alb, mulțumi sfîntei Duminici, îi sărută mîna, apoi încalecă pe cal și pornește tot cum a venit, mergînd spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.... Și pe unde trecea, lumea din toate părțile îl înghesuia, pentru că piatra cea mare din capul cerbului strălucea, de se părea că Harap Alb soarele cu el îl ducea.

Mulți crai și împărați ieșeau înaintea lui Harap Alb, și care din cotro îl ruga, unul sa-i deie bănărit, cît a cere el; altul să-i deie fata și jumătate de împărăție; altul să-i deie fata și împărăția întregă, pentru asemenea odoare; dar Harap Alb ca de foc se ferea și urmîndu'și calea înainte la stăpînu-său le ducea.

Și într-o zi, cam ședea Spînul împreună cu moșu-său și cu verele sale sus într'un foișor numai iacă ce zăresc în depărtare un sul de raze scînteietoare, care venea în spre dinșii; și de ce se apropia, de ce lumina mai tare, de le fura vederile. Și deodată toată suflarea s'a pus în mișcare; lumea de pe lume fiind în mare nedumerire, alerga să vadă ce minune poate să fie? — Și cînd colo cine era? — Harap Alb, care venea în pasul calului, aducînd cu sine pîlea și capul cerbului, pe care le-a și dat în mîna Spînului.

La vederea acestei minunății, toți au rămas în-

cremeniți și uitîndu-se unii la alții, nu știaū ce să zică? Pentru că în adevăr era și lucru de mirare!

Dar Spînul cu viclenia sa obicinuită, nu și pierde cumpătul, și luînd vorba, zice împăratului:

— Ei, moșule, ce mai zici? Adevéritu-s'aū vorbele mele?

— Ce să mai zic, nepoate, răsponse împăratul uimit. Ia să am eū o slugă așa de vrednică și credincioasă ca Harap Alb, aș pune-o la masă cu mine, că mult prețuește omul acesta.

— Ba să și pue pofta în cui, răsponse Spînul cu glas răutăcios. Asta n'aș face-o eū, de-ar mai fi el pe cît este; doar nu i frate cu mama, să l pun în capul cinstei. Eū știū, moșule, că sluga i slugă și stăpînu i stăpîn; s'a mîntuit vorba. Na, na, na! d'apoī pentru vrednicia lui mi l'a dat tata, căci altfel de ce l'aș fi mai luat cu mine? Hei, hei! Nu știți d-voastră ce poama dracului e Harap Alb aista. Până l-am dat pe brazdă, mī-am stupit sufletul cu dînsul. Numai eū îi vin de hac. Vorba ceea: frica păzește bostănăria. Alt stăpîn în locul meu nu mai face brînză cu Harap Alb, cît îi lumea și pămîntul. Ce te potrivești, moșule? Cum vād eū, d-ta prea intri în voia supușilor. De aceea nu ți daū cerbii pietre scumpe și urși sălăți. Mie unuia știū că nu mī suflă nimeni în borș; cînd vād că mița face *mărazuri*, ți-o strîng de coadă, de mîncă și mere pădurețe, căci n'are încotro... Dacă ți-a ajuta Dumnezeu, să mă rînduești mai de grabă în locul d-tale, îi vedea, moșule dragă, ce prefacere are să ia împărăția; n'or mai ședeă lucrurile așa

moarte, cum sunt. Pentru că știi vorba ceea : Omul sfințește locul... Fost-ai și d-ta la tinerețe, nu zic, dar acum îți cred; dă, bătrînețe nu-s? Cum n'or sta trebile baltă !

În sfârșit Spînelui îi mergea gura ca pupăza de-a amețit pe împăratul, în cît a uitat și de Harap Alb și de cerb și de tot.

Fetele împăratului însă, priveau la verișor... cum privește cîinele pe miță și li era drag ca sarea 'n ochi, pentru că le spunea inima, ce om fără de lege e Spînel. Dar cum era să iasă ele cu vorba înaintea tatălui lor? Spînel n'avea de cine... Vorba ceea : găsise un sat fără cîini și se plimba fără băț, că altă, ce pot să zic?

*
* * *

La vr'o cîte-va zile după asta, împăratul făcu un ospăț foarte mare în cinstea nepotu-său, la care ospăț au fost poftiți cei mai străluciți oaspeți : împărați, crai, voievozi, căpitani oștirilor, mai marii orașelor și alte fețe cinstite.

În ziua de ospăț, fetele împăratului s'au pus cu rugăminte pe lingă Spîn, să dea voe lui Harap Alb, ca să slujească și el la masă. Spînel neputîndu-le strica hatîrul, chiamă pe Harap Alb de față cu dînsese, și îi învoi aceasta, însă cu tocmeală ca în tot timpul ospățului să stea la spatele stăpînu-său și nici măcar să-și ridice ochii la ceilalți meseni, «că de 'l-oi vedea obrăznicindu-se cum-va, acolo pe loc îi și taiu capul».

— Auzit-ai ce am spus, slugă netrebnică, zise

Spinul arătînd lui Harap Alb tăiuşul paloşului, pe care jurase credinţă şi supunere Spînului la ieşirea din fîntină.

— Da, stăpîne, răspuse Harap Alb cu umilinţă; sunt gata la porunca Luminării Voastre.

Fetele împăratului aū mulţămît Spînului şi pentru atîta.

Amu, tocmai pe cînd era temeiuł mesei şi oaspeţii tot gustînd vinul de bun, începuse a se chiurchiului cîte o leacă, numai iaca o pasăre măiastră se vede bătînd la fereastră şi zicînd cu glas muieratic :

— Mîncăţi, beţi şi vă veseliţi, dar de fata împăratului Roş nici nu gîndiţi !

Atuncî de odată tuturor mesenilor pe loc li s'a stricat cheful şi aū început a vorbi, care ce ştiea şi cum îi ducea capul : unii spuneau că împăratul Roş avînd inimă haină nu se mai satură de a vărsa sînge omenesc ; alţii spuneau că fata lui este o farmazoană cumplită şi că din pricina ei se fac atîtea jertfe ; alţii întăreau spusesele celor-l'alţi zicînd, că chiar ea ar fi venit în chip de pasăre de a bătut acum la fereastră, ca să nu lese şi aici lumea în pace. Alţii ziceau, că orî cum ar fi, dar pasărea aceasta nu'ı lucru curat şi că trebuie să fie un trimis de undeva, numai pentru a iscodi casele oamenilor. Alţii mai fricoşi îşi stupeau în sîn, menind'o ca să se întoarcă pe capul aceluia care a trimis'o. În sfîrşit unii spuneau într'un fel, alţii în alt fel şi multe se ziceau pe seama fetei împăratului Roş, dar nu se ştia care din toate acele vorbe este cea ade-vărată.

Spînul, după ce'i ascultă pe toți cu luare aminte, clătină din cap și zise :

— Rău e cînd ai a face tot cu oameni, care se tem și de umbra lor. D-voastră, cinstiți oaspeți, se vede că pașteți boboci, de nu vă pricepeți al cui fapt e acesta.

Și atunci Spînul răpede își ațintește privirile asupra lui Harap Alb și nu știu cum îl prinde zîmbind.

— Așa... slugă vicleană, ce'mi ești? Vra să zică tu ai știință de asta și nu 'mi-ai spus? Acum de grabă să'mi aduci pe fata împăratului Roș, de unde știi și cum îi ști tu. Hai, pornește! Și nu cumva să faci de altfel, că te-ai dus de pe fața pămîntului.

Atunci Harap Alb eșind plin de mîhnire, se duce în grajd la cal și netezîndu'l pe coamă și sărutîndu'l, zice:

— Dragul meu tovarăș, la grea nevoie m'a băgat iar Spînul. Acum a scornit alta: ci-că să'i aduc pe fata împăratului Roș, de unde-o'i ști. Asta'i curat vorba ceea :

Poftim pungă la masă
Dacă 'ți-ai aduș de-acasă.

Se vede că mi s'a apropiat funia la par. Cine știe ce mi s'a mai întîmpla! Cu Spînul tot am dus'o, cum am dus'o, cîine-cîinește, până acum. Dar cu omul roș nu știu zău, la cit 'mi-a sta capul. Ș'apoi unde s'a fi găsind acel împărat Roș și fata lui, care ci-că este o farmazoană cumplită, numai cel de pe coamoară a fi știind! Par'că dracul vrăjește, de n'apuc bine a scăpa din una și daū peste alta. Se vede că

m'a născut mama într'un ceas rău, sau nu știu cum să mă zic, ca să nu greșesc înaintea lui Dumnezeu. Mă pricep eu tare bine, ce ar trebui să fac, ca să se curme odată toate aceste. Dar m'am deprins a tîrî după mine o viață ticăloasă. Vorba ceea: să nu dea Dumnezeu omului, cît poate el suferi.

— Stăpîne, zise atunci calul, nechezînd cu înfocare; nu te mai olicăi atîta. După vreme rea a fi el vreodată și senin. Dacă ar sta cine-va să-și facă samă de toate cele, cum chitești d-ta, apoi atunci ar trebui să vezi tot oameni morți pe toate cărările... Nu fi așa de nerăbdător! De unde știi, că nu s'or schimba lucrurile în bine și pentru d-ta! Omul e dator să se lupte cît a putea cu valurile vieții, căci știi că este o vorbă: nu aduce anul, ce aduce ceasul. Cînd sunt zile și noroc, treci prin apă și prin foc și din toate scapi nevătămat. Vorba cîntecului:

Fă-mă mamă cu noroc
Și măcar m'aruncă'n foc.

Las' pe mine, stăpîne, că știu eu pe unde te-oi duce la împăratul Roș; pentru că m'aș mai purtat odată păcatele pe acolo, cu tatu-tău, în tinerețele lui. — Hai, încalecă pe mine și ține-te bine, că acum am să'mi arăt puterile chiar de aici de pe loc, în ciuda Spînelui, ca să'i punem venin la inimă.

Harap Alb atunci încalecă și calul nechezînd odată puternic, sboară cu dînsul:

În înaltul cerului,
Văzduhul pămîntului,

și o ia de-a curmeziș:

De la nori către soare,
Printre lună și luceferi,
Stele mîndre lucitoare.

Și apoi de la o vreme începe a se lăsa lin ca vîntul și luînd de-a lung pămîntul, merg spre împărăție, Dumnezeu să ne ție, ca cuvîntul din poveste, înainte mult mai este.

Dar ia să vedem, ce se mai petrece la masă, după ducerea lui Harap Alb?

— Hei, hei! zise Spînul în sine, tremurînd de ciudă: nu te-am știut eū că-mi ești de aceștia, că de mult îți făceam felul!... Dar trăind și nemurind, te-oi sluji eū, măi badeo!... Paloșul ista are să'ți știe de știre... Eī, vedeți, moșule și cinstiți mesenī, cum hrănești pe dracul, fără să știi, cu cine ai de-a face? Dacă nu-s și eū un puișor de om în felul meū, dar tot m'a tras Harap-Alb pe șfară? Bine-a zis, cine-a zis, că unde'ī cetatea măi tare, acolo bate dracul război măi puternic.

Insfirșit împăratul, fetele sale și toți oaspeții rămaseră încremeniți. Spînul bodrogăninđ din gură nu știa cum să'și ascundă ura, iară Harap Alb, îngrijit de ce i s'ar măi putea întimpla în urmă, mergea tot înainte prin locuri pustii și cu greu de străbătut.

Și cînd să treacă un pod peste o apă mare, iaca o nuntă de furnici trecea și ea tocmai atunci podul. Ce să facă Harap Alb? Stă el o leacă și se sfătu-ește cu gîndul: «să trec peste dinsele, am să omor o mulțime; să dau prin apă, mă tem că m'oiu îneca cu cal cu tot. Dar tot măi bine să dau prin apă, cum a da Dumnezeu, de cît să curm viața atitor gî-

zalițe nevinovate». Și zicînd Doamne-ajută, se aruncă cu calul în apă, o trece în not dincolo la cela mal fără primejdie și apoi își ia drumul înainte. Și cum mergea el, numai iată i se înfătoșează o furnică zburătoare zicînd:

— Harap Alb, fiindcă ești așa de bun de 'ți-a fost milă de viața noastră, cînd treceam pe pod și nu ne-ai stricat veselia, vreaŭ să'ți fac și eŭ un bine : na'ți aripa asta și cînd îi avea vr'odată nevoie de mine, să dai foc aripei și atunci eŭ împreună cu tot neamul meŭ avem să'ți venim în ajutor.

Harap Alb, strîngînd aripa cu îngrijire, mulțamește furnicei pentru ajutorul făgăduit și apoi pornește tot înainte.

Și mai merge el cit merge, și numai iaca ce aude o băzăitură înădușită. Se uită el în dreapta, nu vede nimica ; se uită în stînga nici atîta ; și cînd se uită în sus, ce să vadă ? Un roi de albine se învîrtea în zbor pe de-asupra capului său și umblau bezmetice de colo pînă colo, neavînd loc unde să se așeze. Harap Alb, văzîndu-le așa, i se face milă de dînele, și luîndu-și pălăria din cap o pune pe iarbă la pămînt, cu gura 'n sus, și apoi el se dă într'oparte. Atunci bucuria albinelor ; se lasă jos cu toatele și se adună ciotcă în pălărie. Harap Alb aflîndu-se cu părere de bine despre asta, aleargă în dreapta și în stînga și nu se lasă pînă ce găsește un *buștihan* putregăios, îl scobește cu ce poate și 'i face urdiniș ; după aceea așează niște țepuși într'însul, îl freacă pe dinăuntru cu cătușnică, cu sulcină, cu mătăciune, cu poala Sîntă-Măriei și cu alte bu-

ruiene mirositoare și prielnice albinelor, și apoi luându-l pe umăr, se duce la roi, răstoarnă albinele frumușel din pălărie în buștihan, îl întoarce binișor cu gura în jos, îi pune deasupra niște *captălanî*, ca să nu răzbată soarele și ploaia înlăuntru și apoi lăsându-l acolo pe cîmp între flori, își caută de drum.

Și cum mergea el, mulțămît în sine pentru această facere de bine, numai iacă i se înfățișază înaintea crăiasa albinelor, zicîndu-i:

— Harap Alb, pentru că ești așa de bun și te-ai ostenit de ne-ai făcut adăpost, vreaū să'ți fac și eu un bine în viața mea: n'ați aripa asta, și cînd îi avea vre-odată nevoie de mine, aprinde-o și eu îndată am să'ți vin întru ajutor.

Harap Alb luînd aripa cu bucurie, o strînge cu îngrijire; apoi mulțumind crăieseî pentru ajutorul făgăduit, pornește, urmîndu'si calea tot înainte.

Maî merge el cit merge, și cînd la poalele unui codru, numai iaca ce vede o dihanie de om, care să pîrpălea pe lîngă un foc de două-zeci și patru de stîmjenî de lemne și tot atunci striga cit îi lua gura, că moare de frig. Și apoi afară de aceasta omul acela era ceva de speriet: avea niște urechi clăpăuge și niște buzoaie groase și dăbălăzate. Și cînd sufla cu dînsule, cea de deasupra se răsfrîngea în sus peste scăfirlia capului, iar cea de desupt atîrna în jos, de'i acoperea pîntecele. Și ori pe ce se oprea suflarea lui, se punea promoroaca maî groasă de o palmă. Nu era chip să te apropii de dînsul, că așa tremura de tare de par'că'l zghihuia dracul. Și dac'ar fi tremurat numai el, ce 'ți-ar fi fost? Dar toată suflarea și

făptura de prin prejur îi ținea hangul : vîntul gimea ca un nebun, copacii din pădure se văicăreau, pietrele țipa, vreascurile țiuiau și chiar lemnele de pe foc pocneau de ger. Iară veverițele, *găvozdite* una peste alta în scorbori de copaci, suflă în unghii și plîngeau în pumni blestemîndu'și ceasul în care s'a născut. Mă rog, foc de ger era ; ce să vă spun mai mult. Harap Alb numai o țiră cît a stat de s'a uitat a făcut țurțuri la gură și neputîndu'și stăpîni rîsul, zise :

— Multe măi vede omul acesta cît trăiește ! Măi tartorule, nu mînca haram și spune drept, tu ești Gerilă ? Așa'i că taci?... Tu trebuie să fii : pentru că și focul îngheață lîngă tine, de *arzuliu* ce ești.

— Rizî tu, rizî, Harap Alb, zise atunci Gerilă tremurînd, dar unde mergi, fără de mine n'ai să poți face nimica.

— Hai și tu cu mine, dacă vrei, zise Harap Alb ; d'abia te'i măi încălzi mergînd la drum, căci nu e bine, cînd stai locului.

Gerilă atunci se ia cu Harap Alb și pornesc împreună. Și mergînd ei o bucată înainte, Harap Alb vede altă drăcărie și măi mare : o namilă de om mînca brazdele de pe urma a 24 de pluguri și tot atunci striga în gura mare, că crapă de foame.

— Ei apoi, să nu bufnești de ris ? zise Harap Alb. Măi, măi, măi ! că multe'ți măi văd ochii. Pesemne c'aista'i Flămînzilă, foametea, sac fără fund, sau cine măi știe, ce pricopsală a fi, de nu'l măi poate sătura nici pămîntul.

— Rizî tu, rizî, Harap Alb, zice atunci Flămîn-

zilă, dar unde mergeți voi, fără de mine n'aveți să puteți face nici o ispravă.

— Dacă'i așa, hai și tu cu noi, zise Harap Alb, că doar n'am a te duce în spinare.

Flămînzilă atunci se ia după Harap Alb și pornesc tustrei înainte. Și mai mergînd ei o postată, numai iaca Harap Alb vede altă minunăție și mai mare: o arătare de om băuse apa de la 24 de iazuri și o gîrlă, pe care umblau numai 500 de mori, și tot atunci striga în gura mare, că se usucă de sete.

— Măi! da al dracului *onânie* de om e și acesta, zise Harap Alb. Grozav burdăhan și nesățios gîtlej, de nu pot să'i potolească setea nici izvoarele pămîntului; mare ghiol de apă trebuie să fie în mațele lui! Se vede că acesta'i prăpădenia apelor, vestitul Setilă, fiul secetei, născut în zodia rațelor și împodobit cu darul suptului.

— Rizî tu, rizî, Harap Alb, zise atunci Setilă, căruia începu a-i țîșni apa pe nări și pe urechi ca pe niște lăptoace de mori; dar unde vă duceți voi, fără de mine degeaba vă duceți.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise Harap Alb; d'abia nu te'i mai linciuri atîta în cele ape; îi scăpa de blestemul broaștelor și'i da răgaz morilor să umble, că destul 'ți-ai făcut mendrele până acum. Ce Doamne iartă-mă! îi face broaște în pîntece de atîta apă.

Setilă atunci se ia după Harap Alb și pornesc tuspatru înainte. Și mai mergînd ei o bucată, numai iaca ce vede Harap Alb altă minunăție și mai minunată: o schimonositură de om avea în frunte nu-

mai un ochi, mare cit o sită, și cînd îl deschidea, nu vedea nimica; da chior peste ce apuca. Iară cînd îl ținea închis, dar fie zi, dar fie noapte, spunea că vede cu dînsul și în mărunțiile pămîntului.

— Iaca, începu el a răcni ca un zmintit: toate lucrurile mi se pare găurite ca sitișca și străvezii ca apa cea limpede; deasupra capului meu văd o mulțime nenumărată de văzute și nevăzute; văd iarba cum crește din pămînt; văd cum se rostogolește soarele după deal, luna și stelele cufundate în mare, copacii cu vîrfurile în jos, vitele cu picioarele în sus și oamenii umblînd cu capul între umere; văd în sfîrșit ceea ce n'așî mai dori să vadă nimene, pentru a'și osteni vederea: văd niște guri căscate uitîndu-se la mine și nu'mi pot da samă, de ce vă mirați așa, mira-v'ăți de... frumusețe-vă!

Harap Alb atunci se bate cu mîna peste gură și zice:

— Doamne ferește de omul nebun, că tare'i de jălit, sărmanul! Pe de-o parte 'ți vine a rîde și pe de alta îți vine a'l plînge. Dar se vede că așa l'a lăsat Dumnezeu. Poate că acesta'i vestitul Ochilă, frate cu Orbilă, văr primar cu Chiorilă, nepot de soră lui Pindilă, din sat de la Chitulă, peste drum de Nimerilă, ori din tîrg de la Să'lcați, megieși cu Căutați și de urmă nu'i mai dați. Mă rog, unu'i Ochilă pe fața pămîntului, care vede toate și pe toți, altfel de cum vede lumea cealaltă; nu mai pe sine nu se vede cit e de frumușel. Par'că'i un boț-chilimboț-boțit, în frunte cu un ochi, numai să nu-i fie de deochi!

— Rizî tu, rizî, Harap Alb, zise atunci Ochilă,

uitîndu-se închiorchioșat, dar unde te duci, fără de mine rău are să'ți cadă. Fata împăratului Roș nu se capătă așa de lesne, cum crezi tu. Din gardul Oancei 'ți-a da-o împăratul, dacă n'oi fi și eu pe acolo.

— Hai și tu cu noi dacă vrei, zise Harap Alb, că doar n'avem a te duce de mină, ca pe un orb.

Ochilă atunci se ia și el după Harap Alb, și pornesc tus-cinci înainte. Și mai mergînd ei o bucată, numai iaca ce vede Harap Alb altă bizdăganie și mai și: o pocitanie de om umbla cu arcul după vînat pasări. Ș'apoi chitiți că numai în arc se încheia tot meșteșugul și puterea omului aceluia? Ți-ai găsit! Avea un meșteșug mai drăcos și o putere mai pe sus, de cît își poate dracul închipui: cînd voia, așa se lățea de tare, de cuprindea pămîntul în brațe. Și altă dată așa se deșira și se lungea de grozav, de ajungea cu mîna la lună, la stele, la soare și cît voia de sus. Și dacă se întîmpla să nu nimerească pasările cu săgeata, ele tot nu scăpaū de dînsul; și le prindea cu mîna din sbor, le răsucea gîtul cu ciudă și apoi le mîncea așa crude, cu pene cu tot. Chiar atunci avea un vrav de pasări dinainte și ospăta dintr'insele cu lăcomie ca un vultan hămisit. Harap Alb, coprins de mirare, zice:

— Dar oare pe acesta cum mama dracului 'l-a fi mai chemînd?

— Zi'i pe nume să 'ți'l spun, răspunse atunci Ochilă, zîmbind pe sub mustețe.

— Dar te mai duce capul, ca să'l botezi? Să'i

zică Păsărilă... nu greșești; să'i zică Lățilă... nici atîta; să'i zică Lungilă... asemenea; să'i zică: Păsări-Lăți-Lungilă, mi se pare că e mai potrivit cu năravul și cu apucăturile lui, zise Harap Alb, înduioșat de mila bietelor pasări. Se vede că acesta'i vestitul Păsări-Lăți-Lungilă, fiul săgetătorului și nepotul arcașului, briul pămîntului și scara cerului, ciurma zburătoarelor și spaima oămenilor, că altfel nu te pricepi, cum să'i mai zică.

— Rizî tu de mine, rizî, Harap Alb, zise atunci Păsări-Lăți-Lungilă, dar mai bine ar fi să rizî de tine, căci nu știi ce păcat te paște. Chitești că fata împăratului Roș numai așa se capătă? Poate n'ai știință ce vidmă de fată e aceea: cînd vrea, se face pasăre măiastră, îți arată coada, și ia'i urma dacă poți. De n'a fi și unul ca mine pe acolo, de geaba vă mai bateți picioarele ducîndu-vă.

— Hai și tu cu noi, dacă vrei, zise atunci Harap Alb: de-abia mi'i lua pe Gerilă de țuluc și li'i purta cu nasul pe la soare, doar s'a încălzi cîtuși de cît și n'a mai clințani atîta din măsele, ca un cocostîrc de cei bătrînicioși, că par'că mă strînge în spate cînd îl văd așa.

Păsări-Lăți-Lungilă se ia atunci după Harap Alb și pornesc ei tus-șese înainte. Și pe unde trecea, pîrjol făcea: Gerilă potopea pădurile prin ardere; Flămînzilă mîncă lut și pămînt amestecat cu humă, și tot striga că moare de foame; Setilă sorbea apa de prin bălți și iazuri, de se zbătea pești pe uscat și țipa șearpele în gura broaștei de secetă

mare, ce era pe acolo; Ochilă vedea toate cele,
ca dracul, și numai înghețai ce da dintr'insul:

Că e laie,
Că'i bălae;
Că ie ciută
Că'i cornută.

Mă rog, nebunii de-a lui :

Cite'n lună și în stele
De'ți venea să fugi de ele;
Sau să rizi ca un nebun,
Credeți-mă, ce vă spun.

În sfârșit, Păsări-Lăți-Lungilă ademenea zburătoarele, — și jumulite, nejumulite, și le păpa pe rudă pe sămînță, de nu se mai stăvea nimene cu păsări pe lingă casă, de răul lui.

Numai Harap Alb nu aducea nici o supărare. Însă ca tovarăș era părtaș la toate, și la pagubă și la câștig și prietenos cu fie-care, pentru că avea nevoie de dinșii în călătoria sa la împăratul Roș, care zice, ci-că era un om pîclișit și răutăcios la culme; nu avea milă de om nici cit de un cîine. Dar vorba ceea: la unul fără suflet, trebuie unul fără-de-lege. Și gîndesc eu, că din cinci nespălați cîți merg cu Harap Alb, i-a veni el vre-unul de hac; ș'a mai da împăratul Roș și peste oameni, nu tot peste butuci, ca până atunci. Dar iar mă întorc și zic: mai știți cum vine vremea?

Lumea asta e pe dos,
Toate merg cu capu'n jos:
Unul macină la moară,
Puțină sue, mulți scoboară.

Ș'apoi acel unul are atunci în mînă și piinea și cuțitul și taie de unde vrea și cît îi place, tu te uiți și n'ai ce face. Vorba ceea: cine poate, oase roade; cine nu, nici carne moale. Așa și Harap Alb și cu ai săi; poate or izbuti să ia fata împăratului Roș, poate nu; dar acum de-odată ei se tot duc înainte, și mai la urmă, cum le-a fi norocul. Ce'mi pasă mie? Eū sunt dator să spun povestea și vă rog s'ascultați:

Amu Harap Alb și cu ai săi mai merg ei cît merg, și într'o tîrzie vreme ajung la împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvîntul din poveste, înainte mult mai este. Și cum ajung, odată intră buluc în ogradă, tus-șese: Harap Alb înainte și ceilalți în urmă, care de care mai chipos și mai îmbrăcat, de se tîriaū ațele și curgeaū oghelele după dinșii, parcă era oastea lui Papuc Hogeia Hogegarul. Și atunci Harap Alb se și înfățișează înaintea împăratului Roș, spunîndu-i de unde cum, cine și pentru ce anume aū venit. Impăratul 'i-a fost de-a mirarea, vîzînd că niște golani au asemenea îndrăzneală, de vin cu nerușinare, să'i ceară fata, fie din partea orî cui a fi. Dar nevoind a le strica inima, nu le spuse nici da, nici ba, ci le dă răspuns, ca să rămîie peste noapte acolo și până mîini dimineată s'a mai gîndi el ce trebuie să facă. Și pe de altă parte împăratul odată chîamă în taină pe un credincios al său, și dă poruncă să'i culce în casa cea de aramă înfocată, ca să doarmă pentru veșnicie, după cum pățise și alți pețitori poate mai ceva decît aceștia.

Atunci credinciosul împăratului se duce repede și

dă foc casei celei de aramă pe dedesupt, cu 23 de stinjeni de lemne, de se face casa roșie cum e jăratecul. Apoi cum înserează, vine și poștește pe oaspeți la culcare. Gerilă atunci, năzdrăvan cum era el, chiamă pe tovarășii săi de-o parte, și le zice încetisor :

— Măi, nu cum-va să vă împingă *mititelul* să intrați înaintea mea, unde ne-a duce omul țapului celui roș, că nu măi ajungeți să vedeți ziua de mîine. Doar unu-i împăratul Roș, vestit prin melea-gurile acestea pentru bunătatea lui cea nepomenită și milostivirea lui cea neauzită. Il știu eă cît e de primitor și de darnic la spatele altora. Numai de nu 'i-ar muri mulți înainte ; să trăiască trei zile cu cea dealaltăieri. D'apoi fetișoara lui... a zis dracul și s'a făcut : bucățică ruptă tată-său în picioare, ba încă și măi și... Vorba ceea : capra sare masa, și iada sare casa. Dar las' că 'și-au găsit ei omul... De nu le-oî veni eă de hac în astă noapte, nici mama dracului nu le măi vine.

— Așa gîndesc și eă, zise Flămînzilă ; 'și-a pus el împăratul Roș boii în cîrd cu dracul, dar are să'l scoată fără coarne.

— Ba mi se pare, c'a da el și teleagă și plug și otic și tot, numai să scape de noi, zise Ochilă.

— Ia ascultați, măi ! zise Gerilă ; vorba lungă să-răcia omului. Măi bine hăidem la culcare, că ne așteaptă omul împăratului cu masa întinsă, făcliile aprinse și cu brațele deschise. Hăi ! ascuțiți-vă dinții și porniți după mine.

Și odată pornesc ei, teleap, teleap, teleap ! Și cum

ajung în dreptul ușei, se opresc puțin. Atunci Gerilă suflă de trei ori cu buzișoarele sale cele iscusite și casa rămîne nici fierbinte nici rece, cum e mai bine de dormit într'însa. Apoi intră cu toții înlăuntru; se tologește care unde apucă, și... tac mă chiamă. Iar credinciosul împăratului încuind ușa pe din afară, cu răpegiune, le zice cu răutate:

— Las' că v'am găsit eū ac de cojoc. De acum dormiți, dormire-ați somnul cel de veci, că v'am așternut eū bine. Vă veți face voi scrum, până mîine dimineață.

Apoi îi lasă acolo și el se duce în treaba lui. Dar Harap Alb și cu ai săi nici nu bindiseau de asta: ei cum aū dat de căldurică, pe loc li s'aū muiat ciolanele și aū început a se întiade și a se hîrjoni în ciuda fetei împăratului Roș. Ba încă Gerilă se întindea de căldură de'i treceau genunchele la gură. Și hojma morocănea pe ceilalți, zicînd:

— Numai din pricina voastră am răcit casa, căci pentru mine era tocmai bună, cum era. Dar așa pățești dacă te ieși cu niște bicisnici. Las' că v'a mai păli el berechetul acesta de altă dată. Știi că are haz și asta! Voi să vă lăfăiți și să huzuriți de căldură, iar eū să crap de frig. Bu...nă treabă! să'mi dau eū liniștea mea pentru hatirul nu știu cui? Acuș vă tîrnăesc prin casă, pe rudă pe sămîntă; încaltea să nu se aleagă nimica nici de somnul meū, dar nici de al vostru.

— Ia tacă'ți gura, mă, Gerilă! ziseră ceilalți. Acuș se face ziuă și tu nu mai *stinchești* cu brașoave de-ale tale. A dracului lighioaie măi ești! Destul

acum că ne-ai făcut capul călindar. Cine-a mai dori să facă tovarășie cu tine, aibă'și partea și poarte'ți portul, că pe noi știu că ne-ai amețit. Are cine-va cap să se liniștească de răul tău? Ia auzi-l'ei ; parcă'î o moară hodorogită. Numai gura lui se aude în toate părțile. Hojma tolocănește pentru nimica toată, curat ca un nebun. Tu, măi, ești bun de trăit numai în pădure cu lupii și cu urșii, dar nu în case împărătești și între niște oameni cum se cade.

— Ia, ascultați, măi! da de cînd ați pus voi stăpînire pe mine? zise Gerilă. Apoi nu mă faceți din cal măgar, că vă veți găsi mantaua cu mine. Eū is bun, cît is bun, dar cînd m'a scoate cine-va din răbdare apoi nu'î trebuie nici țigan de laie împotriva mea.

— Zău, nu șuguiеști, măi Buzilă? Da amarnic măi ești la viață ; cînd te mîniî, faci singe'n baligă, zise Flămînzilă. Tare'mî ești drag!... Te-aș vîri în sîn, dar nu încapî de urechi... Ia măi bine ogoiește-te o leacă, și măi strînge'ți buzișoarele acasă ; nu de altă, dar să nu'ți pară rău pe urmă, că doar nu ești numai tu în casa asta.

— Ei apoi! vorba ceea : fă bine să'ți auzi rău, zise Gerilă. Dacă eū v'am lăsat să intrați aci înaintea mea, așa mi se cade ; ba încă și măi rău de cit așa ; cine-a face altă dată ca mine, ca mine să pățească.

— Ai dreptate, măi Gerilă, numai nu te cauți, zise Ochilă. Dar cu prujituri de-a tale, ia acuș se duce noaptea și vai de odihna noastră. Măcar tu să fii acela, ce ai zice cînd ț-ar strica cine-va somnul? Ba încă ai dat peste niște oameni ai lui Dumne-

zeu, dar să fi fost cu alții, heî, heî! mîncai păpara pînă acum.

— Dar nu mai tăceți, măi? Că ia acuș trec cu picioarele prin părăți și ies afară cu acoperemîntul în cap, zise Lăți-Lungilă. Par'că nu faceți a bine, de nu vă mai astîmpără dracul nici la vremea asta. Măi Buzilă, mi se pare că tu ești toată pricina gilcevei dintre noi.

— Ba bine că nu, zise Ochilă. Are el noroc de ce are, dar știu eu ce 'i-ar trebui.

— Ia să'i faci chica topor, spinarea tobă și pîn-tecele cobză, zise Setilă, căci altmîntrelea nici nu e de chip s'o scoți la capăt cu buclucașul acesta.

Gerilă, văzînd că toți îi stau în potrivă, se minie atunci și undă nu trîntește o brumă pe părăți, de trei palme de groasă, de aū început a clănțani și ceilalți de frig, de sărea cămașa de pe dinșii.

— Na! încaltea, v'am făcut și eu pe obraz. De acum înainte spuneți ce vă place, că nu 'mî-a fi ciudă, zise Gerilă, rizînd cu hohot. Eî apoi ci-că să nu te strici de rîs!. . De Harap Alb, nu zic, dar voi mangosiților și farfasiților de cîte ori iți fi dormit în stroh și pe tîrnomată, să am eu acuma atîția bani în pungă, nu 'mî-ar mai trebui altă! Oare nu cum-va v'ați face și voi, niște teciori de ghindă, fâtați în tindă, că sunteți obraze subțiri?

— Iar cauți sămînță de vorbă, măi Buzilă? ziseră ceilalți. Al dracului să fii cu tot neamul tău, în vecii vecilor, amin!

— De asta și eu mă anin și mă închin la cînsita fața voastră, ca la un codru verde, cu un po-

loboc de vin și cu unul de pelin, zise Gerilă. Și hai deacum să dormim, mai acuș să ne trezim, într'un gând să ne unim, pe Harap Alb să'l slujim și tot prietenii să fim; căci cu vrajbă și urgie, raiul n'o să'l dobîndim.

În sfîrșit ce-or fi mai dondănit ei, și cît or mai fi dondănit, că numai iaca se face ziuă!... Și atunci credinciosul împăratului, crezînd că s'a curățit de oaspeți, vine cu gîndul să măture scrumul afară, după rînduială. Și cînd ajunge mai aproape, ce să vadă? Casa cea de aramă, înfocată așa de strașnic decuseară, era acum toată numai un sloi de ghiață, și nu se mai cunoștea pe dinafară nici ușa, nici ușorii, nici gratii, nici obloane la ferești, nici nimica; iar înlăuntru se auzea un tărăboi grozav: toți bocăneau la ușa, cît ce puteau și strigaau, cît le lua gura, zicînd:

— Nu știm ce fel de împărat e acesta, de ne lasă fără scînteie de foc în vatră, să degerăm aicea. Așa sărăcie de lemne, nu s'a văzut nici la bordeiul cel mai sărăcăcios. Vai de noi și de noi, că ne-a înghețat limba în gură și măduva în ciolane de frig!....

Credinciosul împăratului auzind aceste, pe de-o parte 'l-a cuprins spaima, iară pe de alta s'a îndrăcit de ciudă. Și dă el să descue ușa, nu poate; dă s'o desprindă, nici atîta. Pe urmă ce să facă? Aleargă și vestește împăratului despre cele întimplate. Atunci vine și împăratul, cu o mulțime de oameni, cu cazmale ascuțite și cu cazane pline cu uncrop; și unii tăiau gheața cu cazmalele, alții aruncau cu uncrop pe la țîștile ușei și în borta cheii și după multă

trudă, cu mare ce hălăduesc de deschid ușa și scot pe oaspeți afară. Și cînd colo, ce să vezi? Toți erau cu părul, cu barba și cu mustețele pline de promo-roacă, de nu'i cunoșteai, oameni sunt, draci sunt, ori alte arătări. Și așa tremurau de tare, de le dîrdiau dinții în gură. Iară mai ales pe Gerilă, parcă'l zghihuiau toți dracii; pozne făcea cu buzișoarele sale, încît s'a îngrozit și împăratul Roș, cînd l'a vă-zut făcînd așa de frumușel.

Atunci Harap Alb, ieșind dintre dinșii, se înfăți-sează cuviincios înaintea împăratului, zicînd:

— Prea înălțate împărate! Luminarea Sa, nepotul prea puternicului Verde-împărat m'a fi așteptînd cu nerăbdare... Deacum înainte cred, că mi'ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră.

— Bine, voinice, zise împăratul uitîndu-se la dinșii, cam acru oare cum; a veni ea și vremea aceea... Dar acum deodată, ia să ospătați ceva, ca să nu ziceți, că ați eșit din casa mea ca de la o casă pustie.

— Parcă v'a eșit un sfînt din gură, luminate îm-părate, zise atunci Flămînzilă, că ne chiorăesc ma-țele de foame.

— Poate ni'ți da ceva udeală, Măria ta, zise Se-tilă, că ne sfîrîie gitlejul de sete.

— Ia lăsați măi, zise Ochilă, clipocînd mereu din gene, că Luminarea Sa știe ce ne trebuie.

— Așa cred și eu, zise Păsărilă; doar d'a pu-tere-a hi am căzut la casa împărătească; și nu vă temeți, că are Înălțimea Sa atita purtare de grijă, ca să nu fim chinuiți cu frig, cu foame și cu sete.

— Mai rămîne îndoială despre asta? zise Gerilă, tremurînd cumplit. Dar n'aveți știință că Înălțimea-Sa este tata flămînzilor și al însetaților? Și tocmai de asta mă bucur și eu că deabia m'oi mai încâlzi o leacă, bînd sîngele Domnului.

— Ei, tacă-vă gura de-acum, zise Flămînzilă. Des-tul e o măciucă la un car de oale. Nu tot *celărați* pe Măria Sa, că om e dumnealui... Pentru niște să-răcuți ca noi e greu de făcut trebî ca acestea. Dar la o împărăție, ca cum te-ar pișca un purice; nu se bagă în seamă.

— Din partea mea mîncarea'î numai o zăbavă: băutura mai este ce este, zise Setilă; și aș ruga pe Lumina Sa, că dacă are de gînd a ne ospăta, după cum s'a hotărit, apoi să ne îndesească mai mult cu udeala, pentru că acolo stă toată puterea și îndrăzneala. Vorba ceea: Dă'î cu cinstea să piară rușinea. Dar mi se pare, că ne-am prea întins cu vorba și Lumina Sa nu știe, cum să ne mai între în voie.

— Acum de ne-ar da odată, ce ne-ar da, zise Flămînzilă, căci mă roade la inimă, de foame ce'mî e.

— Ia mai îngăduiți o leacă, măi! zise Ochilă, că doar nu v'au mas șoarecii în pîntece. Acuș s'or și aduce bucatele și vinul și numai de-ați avea pîntece unde să le puneți.

— Indată vi s'a aduce și de mîncare și băutura, zise împăratul, numai de-ați putea dovedi cît vă voi da eu: că de nu'ți fi mîncători și băutori buni, v'ați găsit beleaua cu mine... nu vă pară lucru de șagă.

— De ne-ar da Dumnezeu tot atîta supărare, Lu-

minarea Voastră, zise atunci Flămînzilă, ținîndu-se cu mîinile de pîntece.

— Și Înălțimei Voastre gînd bun și mină slobodă, ca să ne dați cit se poate mai multă mîncare și băuturică, zise Setilă, căruia îi lăsa gura apă; că din mîncare și băutură las' dacă ne-a întrece cine-va; numai la treabă nu ne prea punem cu toți nebuni.

Împăratul tăcea la toate acestea, îi asculta cu dezgust și numai înghițea noduri. Dar în gîndul său:

— Bine, bine! cercați voi marea cu degetul, dar ia să vedem, cum i-ți da de fund? Vă vor eși ele toate aceste pe nas.— După aceea îi lasă și se duce în casă.

În sfîrșit nu trecu mult la mijloc, și numai iaca li se aduc 12 harabale cu pîine, 12 ialovițe fripte și 12 buți pline cu vin de cel hrănit, de care cum bei cîte o leacă, pe loc ți se taie picioarele, îți sticlesc ochii în cap, ți se înclee limba în gură, și începî a bolborosi turcește, fără să știi *bechiu* măcar. Flămînzilă și Setilă ziseră atunci celorlalți:

— Măi, mîncăți voi întîi și beți cit veți putea, dar nu cum-va să vă puneți mîntea cu toată mîncarea și băutura, c'apoi al vostru e dracul!

Atunci Harap Alb, Gerilă, Ochilă și Păsări-Lăți-Lungilă se pun ei de ospătează și beau, cit le trebuie. Dar ce are a face? Parcă nici nu se cunoștea, de unde aș mîncat și aș băut, că doar mîncare și băutură era acolo, nu șagă: dă! ca la o împărăție....

— Hai, ia dați-vă de-o parte, măi păcătoșilor, că numai ați crîmפוțit mîncarea, ziseră atunci Flămîn-

zilă și Setilă, care așteptați cu neastîmpăr, fiind rupți în coș de foame și de sete.

Și atunci, unde nu începe Flămînzilă a cărăbani de-odată în gură cite o haraba de pîine și cite o ialoviță întreagă, și repede mi ți le-a înfulicat și le-a forfăcat, de par'că n'aș mai fost. Iară Setilă dînd fundurile afară la cite o bute, horp! 'ți-o sugea dintr'o singură sorbitură; și răpede-răpede, mi ți le-a supt pe toate de-a rîndul, de n'aș mai rămas nici măcar picătură de vin pe doage.

După aceea, Flămînzilă a început a striga în gura mare, că moare de foame și a zvîrli cu ciolane în oamenii împărătești, cari erau acolo de față.

Iar Setilă striga și el, cît ce putea, că crapă de sete și zvîrlea cu doage și cu funduri de poloboc în toate părțile, ca un nebun.

Împăratul atunci, auzind vuet tocmai din casă, iese afară și cînd vede aceste, își pune mîinile în cap de necaz.

— Măi, măi, măi! Aceștia-s curat sărăcie trimisă de la Dumnezeu, pe capul meu! zise împăratul în sine, plin de amărăciune. Mi se pare, că ia acum 'mă-am dat și eu peste oameni.

Harap Alb iese atunci din mijlocul celor-l'alți, și iar se înfățișează înaintea împăratului, zicînd:

— Să trăiți, luminate împărate: deacum cred că 'mi-ți da fata ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră, căci nepotul împăratului Verde ne-a fi așteptînd cu nerăbdare...

— A veni ea și vremea aceea, voinice, zise împăratul cam cu jumătate de gură. Dar ia măi aveți

puțină răbdare, căci fata nu'î de cele de pe drumuri, s'o luați numai așa, cum s'ar întâmpla. Ia să mai vedem, cam cum ar veni trebușoara asta? Nu'î vorbă, de mâncat ați mâncat și de băut ați băut fiecare, cit șeptesprezece; însă de-acum înainte mai aveți și ceva treabă de făcut: iaca vă dau o mîerță de sămînță de mac, amestecată cu una de nisip mărunțel, și până mîine dimineață, să'mi alegeți macul de-o parte, fir-de-fir, și nisipul de altă parte. Nu cumva să găsec vre-un fir de mac printre nisip sau vre-unul de nisip printre mac, că atunci am stricat pacea. Și dacă'ți putea scoate la capăt trebușoara asta, atunci oiū mai vedea eū... Iară de nu — veți plăti cu capul obrăznicia ce ați întrebuintat față cu mine, ca să prindă și alții la minte, văzînd de patima voastră.

Și apoi ducîndu-se împăratul în treaba lui, 'i-a lăsat să'si bată capul, cum vor ști.

Atunci Harap Alb și cu ai săi aū început a strînge din umere, nepricepîndu-se ce'î de făcut.

— Ei apoi, șagă vă pare? Cu chițibușuri de aceste să ne zăbovim noi! Piclișit om e împăratul Roș, se vede el — zise atunci Ochilă. Eū, nu'î vorbă, măcar că e așa de întunerec, deosebesc tare bine firele de mac din cele de nisip; dar numai iuțeală și gură de furnică ar trebui să aibî, ca să poți apuca, alege și culege niște flecușete ca aceste, în așa scurtă vreme. Bine-a zis, cine-a zis, ca să te ferești de omul roș, căci e *liștai* dracul în picioare, acum văd eū.

Harap Alb își aduce atunci aminte de aripa cea

de furnică, o scoate de unde-o avea strînsă, apoi scapără și i dă foc cu o bucățică de iască aprinsă. Și atunci, minune mare! numai iacă aș și început a curge furnicele cu droaia, cîtă pulbere și spuză, cîtă frunză și iarbă: unele pe sub pămînt, altele pe deasupra pămîntului și altele în zbor, de nu se mai curmau viind. Și într'un buc aș și ales nisipul de-o parte și macul de altă parte. Să fi dat miî de miî de lei, nu găseai fir de mac printre nisip sau fir de nisip printre mac. Și apoi, în zori de ziuă, cînd somnul e mai dulce, de doarme și pămîntul sub om, o mulțime de furnici de cele mărunțele aș străbătut înlăuntrul palatului și aș început a pișca din somn pe împăratul, de l frigeaș nu alt-ceva. Și văzîndu-se el cuprins de așa usturime, s'a sculat cu nepus în masă, căci nu mai era de chip să doarmă cum dormea alte dăți, până pe la ameză, nesupărat de nimeni. Și cum s'a sculat, a și început a căta cu deamăruntul prin așternut, să vadă ce poate să fie? Dar a găsit nimica toată, căci furnicile par'că intrase în pămînt; s'aș mistuit, de nu se știe, ce s'aș mai făcut.

— A dracului treabă! Uite, ce blîndă 'mî-a ieșit pe trup. Să fi fost nimica..., par'că nu'mî vine a crede. Inșă mai știu eu?... Orî părerea mă înașală, orî s'a stricat vremea, zise împăratul; din două una trebuie să fie numai de cît. Dar până una alta ia să mă duc să văd ales-aș nisipul din mac acei nespălați, cari'mî rod urechile să le dau fata? Și cînd se duce împăratul și vede cum se îndeplinesc de bine

porunca lui, se umple de bucurie..... Și ne mai avînd ce pricină să le caute, rămîne pe gînduri.

Atunci Harap Alb iar iese din mijlocul celor-lalți și se înfățișează înaintea împăratului, zicînd :

— Prea înălțate împărate, deacum cred că mi'ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem de unde am venit.

— A veni ea și vremea aceea, voinice, zise împăratul, îngînînd vorba printre dinți, dar până atunci mai este încă treabă ; iaca ce aveți de făcut : fata mea are să se culce desară, unde se culcă totdeauna, iară voi să 'mi-o străjuți toată noaptea. Și dacă mîine dimineată s'a afla tot acolo, atunci poate să 'ți-o dau ; iară de nu, ce'i păți, cu mine nu'i împărți... Înțeles'ați ?

— Să trăiți luminate împărate, răspuse Harap Alb, numai de n'ar fi mai multă întîrziere : căci stăpînul mă așteaptă și grozavă urgie poate să cadă pe capul meu, din astă pricină.

— Stăpînu-tău, ca stăpînu-tău ; ce 'ț-a face el, asta-î deosebit, de bașca, zise împăratul, uitîndu-se chiorîș la dinșii. Ieie-vă măcar și pielea de pe cap, ce am eū deacolo ? Inșă pe mine căutați să nu mă zmintiți : fata și ochii din cap, căci atita vi-i leacul ; v'ați dus pe copcă, cu toată șmichiria voastră.

După aceasta împăratul îi lasă încurcați și se duce la ale sale.

— Aici încă trebuie să fie un drac la mijloc, zise Gerilă, clătînd din cap.

— Ba încă de cei bătrîni, săgeata de noapte și dracul cel de amiază-zi, răspuse Ochilă. Dar nu ș'a juca el mendrele îndelung, așa cred eū.

În sfârșit, durai-vurăi, seara vine, fata se culcă și Harap Alb se pune de strajă chiar la ușa ei, iară ceilalți se înșiră tot cîte unul-unul pînă la poartă, după poruncă.

Și cînd pe aproape de miezul nopții, fata împăratului se preface într'o păsărică și zboară nevăzută printre cincî străji. Dar cînd ajunge pe la străjerul Ochilă, el sireicanul mi țî-o vede și dă de știre lui Păsărilă, zicînd :

— Măi, fetișoara împăratului ne-a tras butucul. A dracului *sgîtie* de fată : s'a prefăcut în păsărică, a zburat ca săgeata pe lîngă ceilalți și ei habar n'aū despre asta. Ei, apoi? Lasă-te în seama lor, dacă vrei să rămîi făr' de cap. Deacum numai noi o putem găsi și aduce la urma ei. Tacî molcum și hai-dem după dînsa. Eū 'țî-oî arăta-o, pe unde se ascunde, iară tu să 'mî-o prinzi, cum țî'i meșteșugul, și să'i strîmbî gîtul o leacă, să se învețe ea de altă dată a măi purta lumea pe degete.

Și atuncî odată și pornesc ei după dînsa, și nu merg tocmai mult și Ochilă zice:

— Măi Păsărilă, iacătă-o, ia! colo, în dosul pămîntului, tupilată sub umbra iepurelui; pune mîna pe dînsa și n'o lăsa!

Păsărilă atuncî se lățește, cit ce poate, începe a bojbai prin toate buruienele și cînd să pună mîna pe dînsa, zbr!.. pe vîrtul unui munte și se ascunde după o stîncă.

— Iacătă-oî măi, colo, în vîrfurile muntelui, după stîncă ceea, zise Ochilă.

Păsărilă atuncî se înalță puțin și începe a cotro-

băi pe după stînci; și cînd să pună mîna pe dînsa, zbr!.. și de acolo și se duce, de se ascunde tocmai după lună.

— Măi Păsărilă, iacătă-oiu, ia! colo după lună, zise Ochilă; căci nu pot eu s'o ajung, să'i dau o scărmanătură bună.

Atunci Păsărilă se deșiră odată și se înalță până la lună. Apoi cuprinzînd luna în brațe, găbuește păsărica, mi 'ți-o înșfacă de coadă și cît pe ce să'i sucească gîtul! Ea atunci se preface în fată și strigă înspăimîntată:

— Dăruiește-mi viața, Păsărilă, că te-oî dărui și eu cu milă și cu daruri împăratești, așa să trăiești!

— Ba că chiar, că erai să ne dăruiești cu milă și cu daruri împăratești, dacă nu te vedeam, cînd ai pașlit-o, farmazoană ce ești! zise Ochilă. Știu, că am tras o *durdură* bună căutîndu-te. Ia mai bine hai la culcuș că se face ziuă acuș. Ș'apoi ce-a mai fi, a mai fi.

Și odată mi 'ți-o înșfacă ei, unul de-o mîna și altul de cealaltă și hai, hai!... hai, hai!... în zori de ziuă ajung la palat și trecînd cu dînsa printre străji o silesc să intre în odaia ei, tot cum a eșit.

— Ei, Harap Alb, zise atunci Ochilă, dacă nu eram eu și cu Păsărilă, ce făceați voi acum? Iaca așa, tot omul are un dar și un amar; și unde priosește darul, nu se mai bagă în seamă amarul.

Amar era să fie de voi,
De nu eram noi amîndoi.
Și cu străjuirea voastră
Era vai de pielea noastră!

Harap Alb și ceilalți, ne mai avînd ce zice, pleacă capul rușinați, mulțumind lui Păsărilă și vestitului Ochilă, căci li-au fost ca niște frați.

Și atunci numai iaca și împăratul vine ca un lău-paraleu, să și iea fata pe samă și cînd o găsește sub strajă, după cum nu se aștepta el, numa' i scînteiau ochii în cap de ciudă, dar nu avu ce face.

Atunci Harap Alb iar se înfățișează înaintea împăratului zicînd:

— Luminate împărate, de acum cred că mi'ți da fata, ca să vă lăsăm în pace și să ne ducem în treaba noastră.

— Bine, voinice, zise împăratul posomorit; a veni ea și vremea aceea. Inșă eū mai am o fată luată de suflet, tot de o vîrstă cu fata mea și nu e deosebire între dînsele nici la frumusețe, nici la stat, nici la purtat. Hai, și dacă'i cunoaște-o care'i a mea adevărată, ia-ți-o și duceți-vă de pe capul meu, că mi-ați scos perii albi de cînd ați venit. Iaca mă duc să le pregătesc, zise împăratul. Tu vină după mine, și dacă 'i ghici-o, fericite de tine a fi! Iară de nu, luați-vă catrafusele și începeți a vă cărăbani de la casa mea, căci nu vë mai pot suferi.

Și ducîndu-se împăratul pune de piaptănă și îmbracă la fel amîndouă fetele și apoi dă porunca să vie Harap Alb, și să ghicească, care'i fata împăratului?

Harap Alb, văzîndu-se pus în încurcală, nu mai știa ce să facă și încotro s'o dee, ca să nu greșească tocmai acum la dică. Și mai stînd el pe gînduri o leacă, cum e omul tulburat, își aduce aminte

de aripa cea de albină și scoțind'o de unde o avea strînsă, scapără și'i dă foc cu o bucățică de iască aprinsă. Și atunci, numai iaca se pomenește cu crăiasa albinelor.

— Ce nevoie te-a ajuns de mine, Harap Alb? zise ea, zburînd pe umărul său. Spune'mi, căci sunt gata să te slujesc.

Atunci Harap Alb începe a'i spune toate cu deamăruntul și o roagă pe toți Dumnezeii, ca să'i dea ajutor.

— N'ai grijă, Harap Alb, zise crăiasa albinelor; las' că te fac eu s'o cunoști și dintr'o mie. Hai, intră în casă cu îndrăzneală, căci am să fiu și eu pe acolo. Și cum îi intra, stăi puțin și te uită la fete; care'i vedea-o că se apără cu năframa, să știi că aceea este fata împăratului.

Atunci Harap Alb intră, cu albina pe umăr, în odaia unde era împăratul și cu fetele, apoi stă puțin de-o parte și începe a se uita cînd la una, cînd la alta. Și cum sta el drept ca lumînarea și le privea cu băgare de seamă, crăiasa albinelor zboară pe obrazul fetei împăratului. Atunci ea tresărind, odată începe a țipa și a se apăra cu năframa, ca de un dușman. Lui Harap Alb atita 'i-a trebuit: îndată face ciți-va pași spre dinsa, o apucă frumușel de mîină și zice împăratului:

— Lumînarea Voastră, deacum cred că nu mi'ți mai face nici o împiedicare, pentru că am adus întru îndeplinire tot ceea ce ne-ați poruncit.

— Din partea mea, poți s'o ieși deacum, Harap Alb, zise împăratul, ovilit și sarbăd la față de su-

părare și rușine; dacă n'a fost ea vrednică să vă răpuie capul, fiți măcar tu vrednic s'o stăpînești, căci acum 'ți-o dau cu toată inima.

Harap Alb mulțumește atunci împăratului, și apoi zice fetei:

— Deacum putem să mergem, căci stăpînu-meu, Luminarea Sa, nepotul împăratului Verde, a fi îmbătrînit, așteptîndu-mă.

— Ia mai îngăduiește puțin, nerăbdătorule, zise fata împăratului, luînd o turturică în brațe, spunîndu'i nu-știu-ce la ureche și sărutînd'o cu drag; nu grăbi așa, Harap Alb, că te'i pripi. Stăi că mai ai și cu mine o leacă de vorbă: înainte de pornire, trebuie să meargă calul tău și cu turturica mea, să 'mî aducă trei smicele de măr dulce, și apă vie și apă moartă de unde se bat munții în capete. Și de a veni turturica mea înainte cu smicelele și apa, ia 'ți nădejdea despre mine, căci nu merg, ferească Dumnezeu! Iară de'i avea noroc, și-a veni calul tău mai întăi, și 'mî-a aduce cele poruncite, să știi că merg cu tine, ori unde mi-i duce; s'a mintuit socoteala.

Și atunci odată pornesc și turturica și calul fugînd pe întrecute, cînd pe sus, cînd pe jos, după cum cerea trebuința.

Dar turturica fiind mai ușoară, ajunge mai înainte; și pîndind tocmai cînd era soarele în cruce, de se odihnea muntii numai pentru o clipită, se repede ca prin foc și ia trei smicele de măr dulce și apă vie și apă moartă; și apoi ca fulgerul se întoarce înapoi. Și cînd pe la poarta munților, calul

îi ese înainte, o poprește în cale și o iea cu măgulele, zicîndu'î:

— Turturică-rică, dragă păsărică, adă la mine cele trei smicele de măr dulce, apa cea vie și cea moartă, și tu du-te înapoi de'ți iea altele și mi-î ajunge pe drum, căci ești mai sprintenă de cît mine. Hai, nu mai sta la îndoială și dă-mi-le, căci atunci are să fie bine și de stăpînu-meu și de stăpîna-ta; și de mine și de tine; iară de nu mi le'î da, stăpînul meu Harap Alb este în primejdie, și de noi încă n'are să fie bine.

Turturica, parcă n'ar fi voit, dar calul n'o mai întrebă de ce'i e cojocul; se repede și'î ia apa și smicelele cu hapca și apoi fuge cu dînsele la fata împăratului și i le dă, de față cu Harap Alb. Atunci lui Harap Alb i s'a umplut inima de bucurie.

Vine ea și turturica mai pe urmă, dar ce'ți-e bună?

— Alei, *țolină* ce'mi ești! zise fata împăratului, da bine m'ai vîndut. Dacă e așa, hai, pornește chiar acum la împăratul Verde și vestește'î, că venim și noi în urmă.

Atunci turturica pornește, iară fata împăratului îngenunche dinaintea tătine-său și zice:

— Binecuvîntează-mă, tată, și rămii sănătos! Se vede că așa 'mî-a fost sortit și n'am ce face; trebuie să merg cu Harap Alb, și pace bună!

După aceasta, își iea cele trebuitoare la drum, apoi încalecă și ea pe un cal năzdrăvan și stă gata de pornire. Iară Harap Alb luîndu-și oamenii săi, încalecă și el și pornesc spre împărăție, Dumnezeu

să ne ție, că cuvîntul din poveste, înainte mult
mai este.

Mers-aū ei și zi și noapte, nu se știe, cît aū mers:
și de la un loc Gerilă, Flăminzilă și Setilă, Păsă-
ri-Lăți-Lungilă și năzdrăvanul Ochilă

Se opresc cu toții 'n cale,

Se opresc și zic cu jale :

— Harap Alb, mergi sănătos !

De-am fost răi, tu ni'i ierta,

Căci și răul cite-odată prinde bine la ceva.

Harap alb le mulțamește,

Ș'apoi pleacă liniștit.

Fata vesel îi zîmbește,

Luna 'n cer aū asfințit.

Dar în pieptul lor răsare...

— Ce răsare ? Ia un dor :

Soare mîndru, luminos și în sine arzător

Ce se naște din scînteia unui ochiū fermecător !

Și mai merg ei, cît mai merg, și de ce mergeaū
înainte, de ce lui Harap Alb i se tulburaū mințile,
uitîndu-se la fată și văzînd-o cît era de tînără, de
frumoasă și plină de vină 'ncoace.

Sălățile din grădina ursului, pielea și capul cer-
bului le-a dus la stăpînu-său cu toată inima, dar pe
fata împăratului Roș mai nu-i venea s'o ducă, fiind
nebun de dragostea ei, căci era boboc de trandafir
din luna lui Mai, scaldat în roua dimineții, dezmier-
dat de cele întii raze ale soarelui, legănat de adie-
rea vîntului și neatins de ochii fluturilor. Său cum
s'ar mai zice la noi în țărănește, era frumoasă de
mama focului; la soare te puteai uita, iar la dînsa
ba. Și de aceea Harap Alb o prăpădea din ochi,

de dragă ce'i era. Nu'i vorbă și ea fura cu ochi, din cînd în cînd, pe Harap Alb, și în inima ei parcă se petrecea nu-știu-ce., poate vre-un dor ascuns, care nu'i venea a'l spune. Vorba cîntecului:

Fugî de-acolea, vină 'ncoace!
 Șezi binișor, nu'mî da pace!

saū mai știu eū cum să zic, ca să nu greșesc? Dar știu atita că ei mergeau, fără a simți că merg, părăindu-li-se calea scurtă și vremea și mai scurtă, ziua ceas și ceasul clipă; de, cum e omul, cînd merge la drum cu dragostea alătura.

Nu știa sārmanul Harap Alb, ce'l așteaptă acasă, căci nu s'ar mai fi gîndit la de-al de acestea.

Insă vorba cîntecului:

De-ar ști omul ce-ar păți,
 Dinainte s'ar păzi.

Dar iaca ce m'am apucat de spus. Mai bine vę spuneam, că turturica ajunsese la împăratul Verde și'l înștiințase, că vine și Harap Alb cu fata împăratului Roș.

Atuncî împăratul Verde a și început a face pregătire, ca pentru o fată de împărat, dînd și poroncă, să li iasă întru întîmpinare. Iară Spînul icnea în sine și se gîndea numai la răzbunare.

În sfirșit mai merge Harap Alb, cu fata împăratului, cît mai merge și de la o vreme ajung și ei la împărăție.

Și cînd colo, numai iaca ce le iese înainte împăratul Verde, fetele sale, Spînul și toată curtea împărătească, ca să'i primească. Și vâzînd Spînul,

cît e de frumoasă fata împăratului Roș, odată se repede să o ia în brațe de pe cal; dar fata îi pune atunci mîna în piept, îl brîncește cît colo și zice:

— Lipsești dinaintea mea, Spînu! Doar n'am venit pentru tine ș'am venit pentru Harap Alb, căci el este adevăratul nepot al împăratului Verde.

Atunci împăratul Verde și fetele sale aũ rămas încremeniți de ceea ce aũ auzit. Iară Spînul, văzînd că i s'a dat vicleșugul pe față, se răpede ca un ciine turbat la Harap Alb, și'i zboară capul dintr'o singură lovitură de paloș, zicînd:

— Na! așa trebuie să pățească, cine calcă jurămîntul!

Dar calul lui Harap Alb îndată se repede și el la Spîn, și'i zice:

— Păn' aici, Spînu! Și odată mi ți'l înșfacă cu dinții de cap, zboară cu dînsul în înaltul cerului și apoi dîndu-i drumul de acolo, se face Spînul pănă jos praf și pulbere.

Iară fata împăratului Roș, în vălmășagul acesta, răpede pune capul lui Harap Alb la loc, îl încunjură de trei ori cu cele trei smicele de măr dulce, toarnă apă moartă, să stea sîngele și să se prindă pielea, apoi îl stropește cu apă vie și atunci Harap Alb îndată învie; și ștergîndu-se cu mîna pe la ochi, zice suspinînd:

— Eî, da din greu măi adormisem!

— Dormeaî tu mult și bine, Harap Alb, de nu eram eũ, zise fata împăratului Roș, sărutîndu-l cu drag și dîndu-i iar paloșul în stăpînire.

Și apoi îngenunchind amîndoî dinaintea împăra-

tului Verde, își jură credință unul altuia, primind binecuvântare de la dînsul și împărăția totodată...

După aceasta se începe nunta, ș'apoi dă Doamne bine !

Lumea de pe lume s'a strîns de privea
Soarele și luna din cer le rîdea.

Ș'apoi fost-au fost pofțiți la nuntă:

Crăiasa furnicilor,
Crăiasa albinelor
Și Crăiasa zînelor,
Minunea minunilor
Din ostrovul florilor !

Și mai fost-au pofțiți încă :

Craî, crăiese și împărați
Oameni în samă băgați,
Ș-un păcat de povestar,
Fără bani în buzunar.
Veselie mare între toți era.
Chiar și sărăcimea ospăta și bea.

Și a ținut veselie ani întregi, și acum mai ține încă. Cine se duce acolo bea și mănîncă. Iar pe la noi, cine are bani bea și mănîncă, iar cine nu, — se uită și rabdă.

Cinci pîini ¹⁾

Doi oameni, cunoscuți unul cu altul, călătoreau odată, vara, pe un drum. Unul avea în traista sa trei pîini și celălalt două pîini. De la o vreme, fiindu-le foame, poposesc la umbra unei răchiți pletoase, lângă o fântină cu ciură, scoate fie-care pîinile ce avea și se pun să mănince împreună, ca să aibă mai mare poftă de mîncare. Tocmai cînd scoaseră pîinile din traiste, iaca un al treilea drumeț necunoscut îi ajunge din urmă, și se oprește lângă dinșii, dîndu-le ziua bună; apoi se roagă să'i dea și lui ceva de mîncare, căci e tare flămînd și n'are nimica merinde la dînsul, nici de unde cumpăra.

— Poftim, om bun, de'i ospăta împreună cu noi, ziseră cei doi drumeți călătorului strein; căci, mila Domnului! unde mîncă doi, mai poate minca și un al treilea. Călătorul strein, flămînd cum era, ne mai așteptînd multă poftire, se așază jos lângă cei

¹⁾ Tip. în «Conv. Lit.» a XVI. pag. 485.

doi și încep a mânca cu toții la pîine goală și a bea apă rece din fintîni, căci altă udătură nu aveau. Și mîncă ei la un loc tustrei, și mîncă, până ce se găsesc de mîncat toate cele cinci pîini, de parcă n'aũ mai fost.

După ce aũ mîntuit de mîncat, călătorul strein scoate cinci lei din pungă și'i dă, din întimplare, celui ce avusese trei pîini, zicînd :

— Primiți, vă rog, oameni buni, această mică mulțamită de la mine, pentru că mi-ați dat de mîncare la nevoie ; veți cinsti mai încolo cîte un pahar de vin, saũ veți face cu banii ce veți pofti. Nu sunt vrednic să vă mulțumesc de binele ce mi-ați făcut, căci nu vedeam lumea înaintea ochilor, de flămînd ce eram.

Cei doi nu prea voiaũ să primească, dar după multă stăruință din partea celui al treilea aũ primit. De la o vreme, călătorul strein și-a luat ziua bună de la cei doi și apoi și-a căutat de drum. Ceilalți mai rămîn o leacă sub răchită la umbră, să odihnească bucatele. Și din vorbă în vorbă, cel ce avuse trei pîini, dă doilei celui cu două pîini, zicînd :

— Ține, frate, partea dumitale și fă ce vrei cu dînsa. Ai avut două pîini întregi, doi lei ți se cuvin. Și mie îmi opresc trei lei, fiindcă am avut trei pîini întregi și tot ca ale tale de mari, după cum știi.

— Cum așa, zise celalalt cu dispreț ; pentru ce numai doi lei, și nu doi și jumătate, partea dreaptă ce ni se cuvine fie-căruia ? Omul putea să nu ne dea nimic, și atunci cum rămînea ?

— Cum să rămîie, zise cel cu trei pîini ; atunci

aş fi avut eū pomană pentru partea ce mi se cuvine de la trei pîini, iar tu — de la două, şi pace bună. Acum însă, noi am mîncat de geaba, şi bani pentru pîine îi avem în pungă cu prisos; eū trei lei şi tu doi lei; fie-care după numărul pîinilor ce am avut. Mai dreaptă împărţeală de cit aceasta nu cred că se mai poate nicîla Dumnezeu Sfintul.

— Ba nu, prietene, zise cel cu două pîini; eū nu mă țin că mî-ai făcut parte dreaptă. Haide să ne judecăm şi cum a zice judecata, aşa să rămîie.

— Haide şi la judecată, zise celălalt, dacă nu te mulţameşti; cred că şi judecata are să'mi găsească dreptate, de şi nu m'am tîrît prin judecăţi, de cînd sunt.

Şi aşa, pornesc ei la drum, cu hotărîrea să se judece. Şi cum ajung într'un loc unde era judecatorie, se înfăţişează înaintea judecătorului şi încep a spune împrejurarea din capăt, pe rînd fie-care: cum a venit întîmplarea, de aū călătorit împreună; de aū stat la masă împreună; cîte pîini aū avut fie-care; cum a mîncat drumeţul cel strein la masa lor, deopotrivă cu dînşii; cum le-a dat cincî lei drept mulţumită şi cum cel cu trei pîini a găsit cu cale să'i împartă.

Judecătorul, după ce'i ascultă pe amîndoi cu luare aminte, zise celui cu două pîini:

— Şi nu eşti mulţumit cu împărţeala ce s'a făcut, omule?

— Nu, domnule judecător, zise nemulţumitul; noi n'am avut de gînd să luăm plată de la drumeţul strein pentru mîncarea ce i-am dat; dar dacă a

venit întâmplarea de-așa, apoi trebuie să împărțim drept în două ceea-ce ne-a dăruit oaspetele nostru ; așa cred eu c'ar fi cu cale cînd e vorba de dreptate.

— Dacă e vorba de dreptate, zise judecătorul, apoi fă bine de înapoiește un leu istuilalt, care, spuî, c'a avut trei pîini.

— De asta chiar mă coprinde mirare, domnule judecător, zise nemulțumitul cu îndrăsneală ; eu am venit înaintea judecății să capăt dreptate și văd că dumneata care știi legile, măi rău mă acufunzi. De a fi să fie tot așa și judecata înaintea lui Dumnezeu, apoi vai de lume !

— Așa ți-se pare dumitale, zise judecătorul liniștit ; dar ia să vezi că nu-î așa. Ai avut dumneata două pîini ?

— Da, domnule judecător ; două am avut.

— Tovarășul dumitale avut'a trei pîini ?

— Da, domnule judecător, trei a avut.

— Udătură ceva avut-ați vre-unul ?

— Nimic, domnule judecător ; numai pîne goală și apă rece din fîntînă, fie de sufletul cui a făcut'o acolo în calea trecătorilor.

— Dinioarea, par'că singur mi-ai spus, zise judecătorul, că ați mîncat toți ca unul de mult ; așa este ?

— Așa este, domnule judecător.

— Acum, ia să statornicim rînduiala următoare, ca să se poată ști hotărît, care cîtă pîne a mîncat : să zicem, că s'a tăiat fie-care pîne în cîte trei bucăți de-opotrivă de mari ; cîte bucăți ai fi avut dumneata, care spuî că avuși două pîini ?

— Șese bucăți ași fi avut, domnule judecător.

— Dar tovarășul dumitale, care spuî că avu trei piini?

— Nouă bucăți ar fi avut, domnule judecător.

— Acum, cite fac la un loc: șese bucăți și cu nouă bucăți?

— Cinci-spre-zece bucăți, domnule judecător.

— Ciți oameni ați mîncat aceste cinci-spre-zece bucăți de pîine?

— Trei oameni, domnule judecător.

— Bun! Cite-cite bucăți vin de fie-care om?

— Cite cinci bucăți, domnule judecător.

— Acum, ții minte, cite bucăți ai fi avut dumneata?

— Șese bucăți, domnule judecător.

— Dar de mîncat, cite ai mîncat dumneata?

— Cinci bucăți, domnule judecător.

— Și cite 'ți-aũ mai rămas de trecut?

— Numai o bucată, domnule judecător.

— Acum să stăm aici, în ceea ce te privește pe dumneata, și să luăm pe istalalt la rînd: Ții minte cite bucăți de pîine ar fi avut tovarășul dumitale?

— Nouă bucăți, domnule judecător.

— Și cite a mîncat el de toate?

— Cinci bucăți, ca și mine, domnule judecător.

— Dar de întrecut, cite 'i-aũ mai rămas?

— Patru bucăți, domnule judecător.

— Bun! ia acuș avem să ne înțelegem cît se poate de bine. Vrea să zică, dumneata ai avut numai o bucată de întrecut, iar tovarășul dumitale, patru bucăți; acum, o bucată de pîine rămasă de la dum-

neata și cu patru bucăți de la istalant, fac la un loc cinci bucăți?

— Taman cinci, domnule judecător.

— Este adevărat că aceste cinci bucăți de pîine le-a mîncat oaspele dumneavoastră, care spuî că v'a dat cinci lei drept mulțumită.

— Adevărat este, domnule judecător.

— Așa dar dumitale ți se cuvine numai un leu, fiind-că numai o bucată de pîine ai avut de întrecut; și aceasta, ca și cum ai fi avut'o de vînzare; deoarece ați primit bani de la oaspetele dumneavoastră. Iar tovarășului dumitale i-se cuvin patru lei fiindcă patru bucăți de pîine a avut de întrecut. Acum dară fă bine de înapoieste un leu tovarășului dumitale. Și dacă te crezi nedreptățit, du-te și la Dumnezeu și las' dacă 'ți-a face și el judecată mai dreaptă decît aceasta.

Cel cu două pîini vîzînd că nu mai are încotro șovăi, înapoieste un leu tovarășului său, cam cu părere de rău, și pleacă rușinat!

Cel cu trei pîini însă, uimit de așa judecată, mulțumește judecătorului, și apoi iese, zicînd cu mirare:

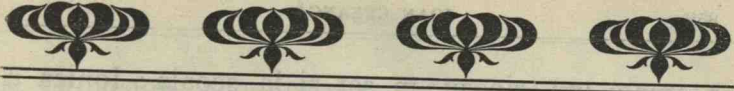
— Dac'ar fi pretutindenî tot asemenea judecători, ce nu iubesc a li cînta cucul în față... cei ce n'aũ dreptate, n'ar mai năzui în veci și 'n pururea la judecată.

Corciogarii, porecliți și apărători, ne mai avînd chip de trai, numai din minciunî, saũ s'ar apuca de muncă, saũ ar trebui, în toată viața lor, să tragă pe dracul de coadă...

Iar societatea bună ar rămînea nebîntuită.

Fragment de biografie

DIVERSE

Fragment de biografie ¹⁾

«Sunt născut la I Martie 1837 în satul Humulești, județul Neamțului, plasa de sus, din părinți romîni: Ștefan a lui Petrea Ciobotariul din Humulești și soția sa Smaranda, născută David Creangă din satul Pipirig, județul Neamțului.

Întîi și'ntîi am început a învăța crucea-ajută, după moda veche, la școala din Humulești, o chilie făcută cu cheltuiala sătenilor, prin îndemnul și osîrdia părintelui Ioan Humulescu, care avea o mină de învățătură, un car de minte și multă bunătate de inimă, Dumnezeu să'l ierte! Poate să fi fost de vre-o unsprezece ani, cînd am început a învăța. Știu că eram atunci un băiat sfrijit, prizărit și fri-cos și de umbra mea.

Dascălul nostru era un holtei frumos, zdravăn și voinic și'l chiema Vasile a Vasilicăi. El era și dascălul bisericeii din sat. Un sorocovăț nemțesc plătea tata pe lună dascălului ca să mă învețe. Și

¹⁾ Apărut mai întîi în ed. Morțun și anume la începutul biografiei lui Creangă, scrisă de d-l Gr. I. Alexandrescu.

pe atunci îmi ziceau în sat și la școală: Ionică a lui Ștefan a Petrei.

Peste vr'un an, vornicul, prinzînd la oaste cu arcanul pe bădița Vasile, dascălul nostru, școala a rămas pustie, iar noi școlarii, cari eram peste patruzeci la număr, ne-am împrăștiat pe la casele noastre. După vr'un an iarăși s'a deschis școala. Dar dascălul Iordache fiind cam chilaciū, a început a ne ridica de urechi la firta (Φ), deasupra ușei și a ne prea îndesi la spinare cu Sfîntul Neculai, un bici de curele făcut și dăruit școalei de moș Fotea, cococariul satului. Și așa, de unde până atunci mă duceam cu drag la școală, am început a umbla huciū-marginea; o zi mă duceam, două nu, dar tot deprinsesem a ceti o leacă.

Tata nu știa carte de fel și nici mult haz nu făcea de dînsa. El cam ades îmi zicea: «Logotete brînză 'n cui, lapte acru 'n călimări, cam prea te codești la treabă: mă tem că de atîta cărturărie n'a avea cine să ne tragă ciubotele». Dar mama luînd seama cum învățam eū, ajunsese a ceti la ceaslov măi bine de cît mine; și se bucura grozav, cînd vedea, că mă trag la carte. Din partea tatei, puteam să rămîn cum era măi bine: «Nică a lui Ștefan a Petrei», om de treabă și gospodar în sat la Humulești. Mama însă era în stare să toarcă'n furcă și să învăț măi departe. Dar ce să măi învăț în Humulești? căci în biserică ceteam și cîntam pe dinafară toate truparele ca și dascălul Iordache.

Intr'o zi, așa prin cișlegile Crăciunului, aproape

de cîrnileagă, viind bunicu-meu David Creangă din Pipirig pe la noi, m'a luat și m'a dus la minte, în școala lui Alecu Baluș din satul Broștenii, județul Suceava, și m'a așezat în gazdă cu toată cheltuiala lui, la una Irinuca, care avea două capre pline de rîe. De aci urmam la școală; și ori s'a prins cartea de mine ori nu, dar rîia căprească știu că s'a prins.

Aproape de Florii, profesorul Nanu 'mă-a dat drumul acasă, și de la Broșteni am venit cu niște plutași, pe Bistrița la Borca; de la Borca, cu o rudă a mea, pe Plaiul-Bătrîn în Pipirig și din Pipirig la Humulești. Și cînd m'a văzut tata și mama tuns chilug și plin de rîe; bucuria lor n'a fost proastă. Ce să facă? Aă început a mă scâlda ba cu leșie de ciocălăi, ba cu usuc de lînă, ba a mă unge cu dohot și ntr'o săptămînă m'a izbăvit de podoabă. Dar și eă le-am tras în ziua de Paști un «Îngerul a strigat» la biserică, de-aă rămas toate babele din sat cu gura căscată la mine, iar fetele numai își daă ghiont una alteia, văzînd ce poate acum Nică a lui Ștefan a Petrei! Dascălul Iordache rămăsese acum pe jos; era a cincea roată la car. Bieata mamă crezînd că am să ies un al doilea Cucuzel, s'a pus cu rugăminte pe lîngă tata și m'a dat să învăț psaltichie la un psalt de la biserică Adormirea din Tîrgul Neamțului peste baltă la vre-o două zvîrlituri de piatră departe de satul nostru. Trei husăși plătea acum tata cu mine. O iarnă am învățat și la această școală, căci iarna ce maă puteam învăța; iar vara nu făceam purici mulți pe la școală, trebuia s'ajut acasă: la tors în pieptănași, la novedit, la

făcut țevi cu socala și la tors cu roata. Cite trei patru oci de canură torceam pe zi; mă întreceam cu fetele cele mari din tors și ele din răutate mă porecleau « Ion Torcălău » ¹⁾.

¹⁾ Această biografie scrisă de însuși Ion Creangă, s'a găsit între hîrțile lui. După cît se vede ea este o prescurtare a *Amintirilor din copilărie*.

Acul și Barosul ¹⁾

Acul. Moșule! de ce ești zurbagiu? Te sfădești neconținut cu soră-ta nicovala, țipați și faceți larmă de'mi țiuie urechile. Eă lucrez toată ziua și nime nu'mi aude gura.

— Eaca mă!... da de unde-ai eșit, păcală?

— De unde-am eșit, de unde n'am eșit, eă îți spun că nu faci bine ceea-ce faci.

— Na!... vorba ceea: «A ajuns oul măi cuminte de cit găina». Măi băete, trebuie să știi că din sfădălia noastră ai eșit; ș'apoi tu ni cauți pricină?

— Mă rog ertați-mă; că dacă n'ar fi fost focul, foile, pleaftura și omul care să vă facă și să vă dee nume, ați fi rămas mult și bine în fundul pământului ruginite, ca vai de voi.

— Măsură-ți vorbele, băete! Auzi, soră nicovală cum ne rîde acușorul?

— Aud, dar n'am gură să-î răspund, și văd, dar trebuie sa-î rabd.

— Vorba ceea soro: «Șade hîrbu 'n cale și rîde

¹⁾ Din «Învățătorul copiilor» ed. V. 1871. Limba în care e scrisă această bucată, ne face s'o atribuim lui Creangă.

de oale». Măi puşchiule! ia să te vedem ce-ai făcut tu măi mult de cît noi?

— Ce-am făcut şi ce fac, îndată ți-oiu spune. Ca să nu măi lungesc vorba, hainele bărbăteşti şi femeşti, din capăt până 'n tălpi, şi alte nenumărate lucruri frumoase şi scumpe, fără de mine nu se pot face. Mergi la croitor, intră în bordeiul, sue-te în palat, ai să mă găseşti. Domnişoarele mă pun în cutiuţe aurite, mă infig în perinute de mătasă şi îngrijesc de mine ca de un mare lucru.

— Da în stogul de fin nu vrei să te pue, mititelule?

— Nicî în stogul de fin, dar nicî într'un ungheriul al fierăriei, ca tine. Ia spune-mî: te măi ia cine-va în mîna de cît fierarul?

— Ia ascultă, te prea întrecî cu şaga, piciule! Dacă şazi la cinste şi toţi îngrijesc de tine, cum zici, de ce le împungî degetele?

— Da, împung pe cască-gură cel somnoros, pentru-că voiesc să iasă din mîna lui, prin ajutorul meu, multe lucruri folositoare şi frumoase. Tu pentru-ce baţi fierul cel culcat pe nicovală şi ruginit ca şi tine? Nu ca să faci din el lucruri măi bune şi măi frumoase?

— Măi, da bun eşti de gură!

— Şi de gură, da şi de lucru.

— Ei bine, tu mî-ai înşirat verzî şi uscate; ia stăi să'ţi spun şi eu pe-ale mele: toporul, barda, ciocanul, cleştele, vătrariul şi nenumărate unelte şi maşini de fer, unele de-o mărime urieaşă, dar altele mici şi bicisnice ca tine, pututu-s'aŭ face până n'aŭ

trecut printre nicovală și ilău?... Casa, bisericile, corabia, buștele, tunurile și alte lucruri nenumărate, așa'i că n'ar fi, de nu eram eu?

Tu 'mî spui de haine frumoase; eu ți-oiu spune de casă, de sapă, de secere, de coasă și de plug; tu 'mî spui mai mult de frumos, eu ți-oiu spune de cele neapărat trebuincioase.

— Mă faci să te apuc iarăși la scărmanat, moșule baros. Haine i-aū trebuit omului întiiū; căci nu era să umble cu pelea goală, și desculț ca giștele.

— Te-ai încurcat în socotele, măi băete; ba de mîncare și casă i-a trebuit întiiū; și apoi haine frumoase, cum zici tu; cu rufe de-ale tale îți ghiorăesc mațele de foame. Ai auzit vorba ceea că: «Golătatea încunjură, ear foamea dă de-a dreptul.»

— Măi! da ruginit măi ești!

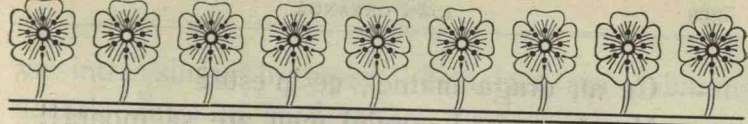
— Ruginit cum sînt, eu v'am făcut și trebuie să ascultați de sfaturile mele.

— Așa este; dar te prea lauzi; las' măi bine să te laude alții. Și tu faci trebî bune, și eu; numai atîta că tu faci lucruri măi din topor, eu măi delicate; tu șezi totdeauna cu ferarul cel uns de cărbuni, ear eu șed cu croitorul și cu tot felul de persoane.

— Iar ai început, ghibirdic fudul și guraliū? Croitorul tău trebuie să împungă măi mult de zece ori, până cînd ferarul meu mă ridică odată; croitorul rupe altă dată pe zi cîte zece ace; ferarul însă, mă are pe vieață; ba mă poate lăsa și de zestre la copiii săi.

— Moșule! ești bătrîn și multe mai ști; fie pe-a dumitale.

— Bine, mititelule! Ia acum ai mai venit de-acasă. Zi mai bine, că industria saū meșteșugurile noi le-am adus în lume; că bogățiile cele mari, nouă se datoresc. Mî-ai zis ruginit, și ț'ai zis cioplit; mie 'mî pare bine că strănepoții mei să fie mai ciopliți decît mine; cu timpul se cioplesc toate. Numai nu vă fuduliți și nu uitați obirșia voastră: ca nu cum-va să vă ciopliți prea tare, și să rămîneți care fără urechi, care fără dinți; care fără gură, care fără zimți: adecă, niște cioarse de nici o treabă. C'apoi atunci earăși mi'ți ajunge drăguș la căuș și soră-mea nicovala vă va ține în spate, eară eū vă voi bate pe rudă pe sămîntă, ca să prindeți la minte.

O POVESTE ¹⁾

A fost odată, cînd a fost; că dacă n'ar fi fost nu s'ar povesti; ci ca un purice ar plesni.

Eū nu's de cînd poveștile, ci's de pe cînd se potcovea puricile cu nouă zeci și nouă de oca de fer la un picior și tot i se părea că-i ușor; și încă se mai potcovea cu o coajă de nucă și se ducea în înaltul cerului la sfînta rugă, povești să ne-aducă.

Ci-că era odată un om însurat, el trăia la un loc cu soacră-sa. Nevasta lui care avea copil de țîță, era cam proastă; dar și soacră-sa nu era tocmai hitră. Intr'o zi, omul nostru iese de-acasă după trebî. Nevasta lui, după ce-și scaldă copilul, îl înfașă și-i dete țîță, il puse în albie, lîngă sobă, căci era iarnă ș'apoi îl legănă și-l desmierdă pînă ce-adormi. După ce-l adormi, ea stătu puțin pe gînduri, ș'apoi începu a se boci cîtu-î lua gura: Copilașul meu! Mama ei care torcea după sobă, auzind-o, svîrli fusul din mîină și furca din brîu cît colo și sărind, o întrebă:

¹⁾ Vezi nota de la bucata anterioară.

— Ce ai, draga mamei, ce 'ți este?

— Mamă, mamă! copilul meu are să moară!!

— Cînd și cum? — Eaca cum: vezi drobul cel de sare pe horn? — Il văz: și?...

— De s'a sui mița are să-l trîntească drept în capul copilului și să mi-l omoare!

— Vai de mine! Că bine zici, fata mea!

Și începură a-l boci amîndouă ca niște smintite. Pe cînd se sluțeau ele, cum vă spun, iaca și tatăl copilului intră pe ușă flămînd și necăjit, ca vai de el. — Ce este? Ce v'aū găsit? Atunci ele mai venindu-și puțin în fire, începură a-și șterge lacrămile și a-î povesti despre întîmplarea neîntîmplată...

Omul după ce le ascultă, zise: Bre! mulți proști am văzut eu; dar ca voi n'am mai văzut. Mă... duc în toată lumea! și de-oiū găsi mai proști de cît voi, m'oiū mai întoarce acasă; iar de nu, ba.

Așa zicînd, oftă din greu, eși din casă fără să-și iee ziua bună, — și plecă supărat și amărit ca vai de om! A doua zi, ajungînd într'un loc, i se 'ntîmplă să vadă ceva ce nu mai văzuse. Văzu un om care ținea puțin un oboroc deșert cu gura spre soare, apoi repede-l înșfăca și intra cu dînsul într'un bordei; pe urmă iar eșa, îl punea la soare și tot așa făcea. Drumețul nostru, nedumerit, se opri și zise: — Bună ziua, om bun! — Mulțumesc dumitale, prietene! — Da ce faci aici? — Ia mă trudesce de vre-o două trei zile să car pocitul ist de soare în bordei, ca să am lumină; și nici că-l pot. — Bre! ce trudă, zise drumețul. N'ai vr'un topor? — Ba am. — Ia-l de coadă și fă ce ț'oiū zice eu: sparge aici și soarele

va intra singur în casă. Indată făcu așa și lumina soarelui intră în bordei.

— Mare minune, om bun! De nu te aducea D-zeu, eram să 'mbătrînesc cărînd soarele cu oborocul. — Încă un tont, zise drumețul în sine și plecă.

A doua zi ajunse într'un sat; din întîmplare se opri la un om; omul de gazdă fiind rotariu, își lucraseră un car și-l înjghebase în casă, în toată întregimea lui, ș'acum, voind să-l scoată afară, trăgea de proțap din răputeri; dar carul nu eșă. Știți pentru ce? — Așa: ușile erau mai strîmte decît carul. Rotarul voia acum să tae ușorii ca să poată scoate carul. Noroc că drumețul l-a învățat să desfacă carul în toate părțile lui, să le scoată pe rînd afară, ș'apoi earăși să-l înjghebe la loc. — Foarte mulțămesc, om bun, zise gazda, bine măi învățat; cit pe ce era să dărîm casa din pricina carului.

De aci drumețul nostru măi numărînd un nătărău, merse tot înainte până ce-ajunse iară la o casă. Acolo, ce să vadă? un om c'un țăpoi în mîna, voia s'arunce niște nuci din tindă în pod. — Din ce în ce daŭ peste dobitoci, zise drumețul în sine. Da ce te frămîntî așa, om bun? — Ia, vreaŭ să svîrl niște nuci în pod; și țăpoiul ista, nu-î nici de-o treabă. — Că degeaba te trudești așa! Ai un oboroc? — Da' cum să n'am? — Pune nucile într'insul, ia-l pe umăr și le sue în pod; țăpoiul e pentru fin și pae; iar nu pentru nuci. Omul ascultă și treaba se făcu îndată.

Drumețul nu zăbovi nici aici mult; ci plecă măi numărînd și alt neghiob. De aci merse măi departe,

până-ce ajunse ca să mai vadă și altă năsbîtie la care nu se putu opri de rîs:

Un om legase o vacă cu funie de coarne și'o trăgea în podul grajdului; vaca răgea cumplit, și el nu mai putea de ostenit. — Măi omule! zise drumețul, făcîndu-și cruce; dar ce vrei să faci? — Ce să fac, mă 'ntrebî? Da' nu vezi? — Ba văd; numai nu 'nțeleg. — Ia hăramul ista, e hîmnisit de foame și nu vrea nici în ruptul capului să se sue 'n pod, să mănînce fîn. — Stăi puțin, creștine! că spînzurî vaca. Ia fînul și-l dă jos la vacă; cum crezi c'ai să poți sui vaca în pod? — Da nu s'a irosi? — Nu fi scump la tărîțe și eftin la făină.

Atunci omul ascultă, și vaca scăpă cu viață.

— Bine m'ai învățat, om bun! Pentr'un lucru de nimica, era să-mî ucid vaca.

Așa, drumețul nostru mirîndu-se și de astă prostie, zise în sine: Mița tot s'ar fi putut întîmpla să deede drobul de sare jos de pe horn; dar să se care soarele în casă cu oborocul, să s'arunce nucile în pod cu țăpoiul și să se tragă vaca în pod la fîn, n'am mai gîndit!...

Apoi se întoarse acasă, și petrecu lîngă ai săi, pe cari îi socoti mai cu duh de cît pe cei ce îi văzuse în călătoria sa.

Ș'am încălecat pe-o șea, ș'am spus-o așa; ș'am încălecat pe-o roată, ș'am spus-o toată. Ș'am încălecat pe-o căpșună, ș'am spus o minciună.

Calicul de la Talpalari¹⁾

Încă nu sînt 40 de ani, de cînd mahalaua ce vine în partea stîngă de dindosul Academiei, se numea Calicimea Domnească; iar ulița care poartă numele de strada Petru Rareș, mai înainte era ticsită de calici privilegiați, cari mișuiuă ca furnicile în toate părțile.

În partea aceea a locului trăia un calic bătrîn și orb din naștere cu numele Haralambie. Ca unul ce era mai vechiu de cît toți calicii din acea mahala, moșu Haralambie, căci așa-î ziceau toți poporănii, avea un loc anume de cerșetorit la ușa Bisericii Talpalari, căreia i se mai zicea și Biserica din Calicime.

¹⁾ *Șezătoarea* an V, p. 168: «Această anecdotă am auzit-o din gura lui *Ion Creangă* pe la jumătatea lunii lui Decembre 1889, adică cu 15 zile înainte de a muri. Era cam bolnav cînd l'am vizitat, dar gata la glume ca tot-de-a-una. După ce mi-a spus anecdota, îmi zise: —Bre, tare îmi pare rău că-s bolnav și mă tem c'am să mor și n'am să pot scrie anecdota cu Moșu Haralambi și încă vre-o două, trei ce le am în cap.

După doi ani am scris-o eă, așa cum m'a ajuns capul, și am publicat-o în ziarul «*Era Nouă*» No. 116 din 22 Decembre 1891. (*Nota* d-lui *I. S. Ionescu*, în *Șezătoarea*).

Moșu Haralambie cerșitorea la acea biserică și în acea parte de loc de mai bine de 50 ani, așa că toți calicii de mai încoace, fie mai tineri fie mai bătrini, îi păzeau cu multă sfințenie colțușorul lui, chiar și în vremea cînd el n'ar fi venit în ȋiua aceea la biserică.

Odată, de hramul bisericii, nu știu de unde, se pripășește pe acolo un calic cu totul nou și necunoscut de nimeni în partea aceea, și cum intra și eșia lume multă, calicul cel necunoscut se așeză pe locul bătrînului Haralambie, care tocmai atunci venea și el.

Cînd simți orbul că i s'aũ încãlcat drepturile vechi, care pãnã atunci nu îndrãznise nime sã-i facã una ca asta, se înfurie grozav, ș'apoi vorba ceea: fe-reascã D-zeu de bãtaia orbului; cînd începu a învîrți cîrja în dreapta și în stînga, credeaĩ cã se risipește pãmîntul.

Chiar în clipa aceea iatã cã sosește și Mitropolitul Sofronie ca sã slujascã de hram, și cum bãtrînul orb era înfuriat și batjocurea cu vorbe aspre, ridicã deodată cîrja ca sã dea în capul vinovatului și cînd colo trage una în spinarea Mitropolitului așa de tare, cã i-a plesnit antereul. Bietul Mitropolit, galben la fațã de spaimã și de durere, începu sã dojeneascã pe bãtrînul orb cu cuvinte mai mult pãrintești.

— Da ce, Prea-sfinte, rãspunse calicul, cum ai crede Sf.-ta sã las pe un venetic, pripășit din toatã lumea, sã vie și sã-mi calce toate drepturile mele de calic vechiu — de baș calic? Da cine nu știe cã

neam de neamul meu aici am calicit cu toții, și pot zice că chiar întreg neamul meu a ținut și ține încă pe umerii lor zidurile acestei biserici? Și astăzi să vie un vîntură-țară, cine știe de unde, și să se atingă de drepturile mele? Las'că-i vin eū de hac; am să-i scot mai întii ochii, să rămie chior ca și mine, și cînd voiū muri pot să-i dau de moștenire locul, dar pînă atunci să ferească D-zeū pe toată lumea, că nu mă las odată cu capul...

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

OLTENII IN IASI

Ce răsună? Ce s'aude?
Ce glas dulce romînesc?
Ce flăcăi ca bradul verde,
Ochii noștri îi uimesc?
Sunt Olteni, scăparea noastră,
Bucurați-vă ieșeni!
Voî cu inima creștină,
Cumpărați de la Olteni.

Oltul falnic prin copiii'și
Zice Prutului scîrbit:
—Dulce frate, fii în pace,
Steaua ta a răsărit!...
La cel glas de mîngiere
Geme sufletu'n dușmani,
Voî cu inimă creștină,
Nici un ac de la Jidani!

Mică e lumina încă!
Dar credință'n Cel de sus,
In părintele dreptății,
Și 'ntunericu'î răpus!
Soarele frumos luci-va...
Bucurați-vă ieșeni!
Voî cu inima creștină,
Cumpărați de la Olteni!

Iazmele otrăvitoare,
Duhul rău și necurat,
Vai! destul ne-aū supt puterea
Și viața ne-aū uscat.
De pe ochii voștri rupeți
Pinza'ntinsă de dușmani!
Voî cu inima creștină,
Nici un ac de la Jidani!

Frații certe-se'ntre dînșii,
Fiii cu părinții lor!
Dar blăstăm cu foc s'ajungă
Pe acel cutezător,
Care fără de iubire
S'ar uita la cei Munteni!
Ascultați, Romîni, cuvîntu'mi:
Cumpărați de la Olteni!

Și atunci viața noastră
Precum rîul cristalin,
Se va scurge limpezită
De otravă și venin.
Mortii noștri n'or mai plînge
Sub călcîie de dușmani.
Sus dar inimile voastre!
Nici un ac de la Jidani!

CUNOAȘTE-TE PRE TINE ÎNSUȚI

Cînd mă iea lumea 'nainte...
 Orî de prost orî de *cuminte* (?!).
 Orî de bine orî de rău,
 De asta habar n'am eû:
 De'mî zice *cuminte*...
 Lumea, — știu că minte!
 De mă iea cu bine

Nu mă simt în mine!
 De mă iea de prost,
 De cînd sunt, am fost.
 De mă iea de rău,
 Acela sunt eû,
 Cu tot neamul meû.

PĂSĂRICA ¹⁾

Iarna ninge și îngheață,
 Frigul crește tot mereu;
 Păsărica cea isteată
 Nu mai zice cîntul său:
 Cînd afară viscolește
 Ea s'ascunde tremurînd
 Într'un dos unde găsește,
 Nu ca vara ciripind;

Ci sburlită și 'ntristată
 Flămîndă ca vai de ea,
 Pe la drum mîncarea 'și cată
 Nimeni nu 'ngrijesc de ea!
 Dumnezeu care-a creat'o
 Pe dînsa ca și pe noi,
 O nutrește și-o 'ncâlzește:
 El o scapă de nevoi!

IA! CLOPOȚELUL SUNĂ ²⁾

Clopoțelul de la gară
 A dat semnul de pornire,
 Toți în grabă alergară
 Toți, cu toți într'o unire.
 Rar rămîne un drumeț
 Surd la astă deșteptare —
 Somnorosul e isteț
 Cînd e ora de plecare.

Sare iute în trăsură
 Călătorul îngrijit;
 Trenu 'n grabă se smucește,
 Trenul iată-l, a pornit.
 Fumul ese, trenul sboară,
 Călătorii liniștiți,
 Orî-ce vreme-o fi afară,
 Aû pornit, îs buni porniți.

¹⁾ Din «Metoadă Nouă de scriere și citire» de Inst. I. Creangă, C. Grigorescu, G. Enăchescu, N. Climescu, V. Receanu și A. Simionescu, ed. VI. Iași 1872.

²⁾ Din «Invățătorul Copiilor» 1871 Iași.

Animalul ce odată
 Sub jug greu se chinuia
 În trăsură astă dată,
 Parte dreaptă și el ia...
 Mașinistu-î surugiū
 Țipătoarea biciul său,
 Iar vaporii cai fugari,
 Îmboldiți de foc mereū!

Nici te simți și ai ajuns
 La părinți, rude, amici;
 Când odată puteai pierde
 Interese mari și mici.
 Iacă mintea omenească
 Pînă unde a ajuns :
 A ajuns ca să domnească,
 Pîn' și colo 'n aer sus...

NU LUCREZÎ — N'ĂI CE MÎNCA ¹⁾ —

Ar fi un mare păcat
 Omul leneș de-ajutat —
 Știți Dumnezeu ce a dat
 Omului cînd l-a creat? —
 Membre bune 'ndemănoase
 Creerî în cap de-ajuns :
 Minte, graiū, simțiri, virtute,
 Toate 'n el deplin a pus.
 Dacă lenea-l stăpînește
 Singur este vinovat.
 Cine ziua nu muncește,
 Doarme noaptea nemîncat.

Bine-a zis biata furnică
 Greerului calicind :
 Ai petrecut astă-vară,
 Joac' acum de-oî fi puțind,
 Ear la vara viitoare
 Măi, jupîne greeruș,
 Fii ca mine strîngătoare,
 Nu tot trage din arcuș.
 Ț'eî deda corpul la lucru?
 Lenea nu te-a stăpîni;
 Și la iarn'avînd strînsură,
 Lipsa 'ți vei îndeplini.

¹⁾ Din «Invățătorul Copiilor» 1871. Carte de citit în clasele primare cu litere, slove și buchii.

POEZII POPULARE ¹⁾

Frunzuleană micșunele
Ia vezi lacrămile mele,
Cum se varsă de durere,
Fără nici o mîngiere!
Și se varsă pentru'un pui,
Numele nu vreaș să-î spuî,
De l'oi spune
L'oi răpune;
De-oi tăcea
L'oi măi avea.

Sărmana inima mea
Măi bine s'ar fi topit
De cît m'aș fi despărțit
De-un puișor ce-am iubit!

*

Colo 'n vale la brad mare
Mîndru codru se răsună
Dragălaș noaptea pe lună:
Este glasul puiului
Ce-a zburat din cuibul lui.

Stăi, copile, te oprește
Și oftînd la el gîndește.

*

Foaie verde de cucută,
Drag mi-e puiul de pe luncă
Cu drag vine și se culcă.
Cucu cîntă, se silește
Puiul locul și-l gătește,
Puica din poartă 'l privește.
Puica plînge și 'l jelește,
Puiul se călătorește.

*

Te-am iubit de copilaș
Și-acum te duci și mă lași.
Astăzi plec, mâine mă 'ntorc
La pustiul de noroc.
— De 'î măi zăbovi o lună
Mă găsești pe drum nebună;
Da de 'î zăbovi un an
Mă găsești negru buștean.

*

¹⁾ Fiind publicate și în celelalte ediții ale operelor lui Creangă reproducem și aici poeziile aceste, deși aproape toate sunt variante la cele cunoscute din edițiile speciale de literatură populară.

Frunzuliță Maghiran,
 Mă miram puică, miram
 Mă miram de ce slăbeam:
 Eü nu slăbeam de vr'un rău
 Ci slăbeam de dorul tău.

*

Șapte văi ș'o vale adîncă,
 P' aici lupii mă mîncă.
 Staî lupe nu mă mîncă,
 Pîn'o răsări luna
 Să daü mîna cu puica;
 Pe lună ca s'o întilnesc,
 Trei vorbe ca să-î vorbesc,
 Ș'apoî să mă prăpădesc!

*

Frunză verde iarbă neagră!
 Am avut o puică dragă,
 De dragă ce 'mî era dragă
 O purtam cu basma neagră
 Ș'o ținem cu noaptea 'ntreagă.
 Las să treacă să se ducă,
 Mi 'î urită vorba lungă,
 La Neamțu la mănăstire
 La icoane să se 'nchine.
 Să se duc' să se sfințească
 De min' să se despărtească.

*

Iarbă neagră din grădină!
 Să știî, puiculiță, bine
 Că eü mă duc de la tine.
 Să rămîe pajiștea
 Să vezî cum îi dragostea.
 Dragostea de fată mare
 Ca fasolea din căldare
 Cînd îi puî un pumn de sare;

Iar dragostea de nevestă
 Ca garoafa din fereastă:
 Dimineața înflorește
 Peste zi se veștejește.

*

Cît oî trăi să iubesc
 Că de-oî muri putrezesc
 Și pămîntul crește iarbă
 Nimene nu mai mă' ntreabă
 Ce puicuță mî-a fost dragă!

*

Cînd ai ști și te-ai pricepe
 Dragostea de nu se'ncepe:
 De la ochi, de la sprîncene,
 De la buze subțirele,
 Mușcare-ar neica din ele
 Ca dintr'un fagur de miere.

*

Cuculeț de la pădure!
 Du-te la puica și'î spune
 Să nu se mai poarte bine
 Că 'mî-a rupt inima 'n mine:
 Să se poarte mai vlăvioasă,
 Să'mî mai vād și eü de casă.

*

Zup, zup, zup!
 De-abia 'mî-o duc,
 Și 'mî-o duc cu meșteșug
 Pe două roate de plug.
 Joacă fată ce'î juca
 Du-te-acasă și-î mîncă
 Că 'ți-a fript mă-ta mița
 Și 'ți-a lăsat codița.

*

Femeea care iubește
 Spală noaptea și cîrpește,
 Iar ziua se primenește
 Și tot la iubit gîndește.
 Femeia care'i urîtă
 Șade tot posomorîtă,
 Hainele pe trup nu'i vin,
 Oglinda 'i pune venin
 Ziua doarme de-a'n picioare
 Noaptea zace de lingoare...
 Bată-l focu de urît!
 Urîtu-i posomorît.
 Femeia care-i frumoasă
 Nu'i păcat s'o ții la casă,

Noaptea'i veselă ca luna
 Și iubește ca nebuna;
 Ziua'i dulce ca un soare
 Și iubește pân'ce moare.

*

La crîșmuța cea din deal
 Vinu'i bun și oca'i mare,
 Crîșmărița slută tare,
 Beaū voinicii de-a călare.
 La crîșmuța cea din vale
 Vinu'i rău și oca'i mică,
 Crîșmărița'i frumușică,
 Beaū voinicii de se strică.

B R A T U ¹⁾

Are Bratu trei feciori
 Cîte trei sunt vînători;
 Dar maî are, Bratu, are
 Pe Dobrica fată mare,
 Se primblă pe hat călare
 Cu cozile pe spinare,
 Impletite cu parale
 Cunjurate de pistoale.

Frunzulița fragului
 Sus în plaiul muntelui
 La tulpina fagului
 La umbrița bradului,
 Șed feciorii Bratului
 Cu Niț-a Ploșcarului,
 Cu Manea Sălarului,

Cu soră-sa Dobrița.
 Dar ei tot bea și mînca
 Iar Dobrița se culca
 Și puțintel c'adormea
 Și urît vis că visa,
 Drept în picioare sărea
 Și din gură că grăia:
 — Valeū, Neïco Stanciule!
 Voi beți, mări, și mîncați
 Nici-o grijă nu purtați.
 Dar eū neică mă culcai,
 Puțintel că adormii
 Și urît vis că visai:
 Neïco, pistoalele tale
 Ședean cui fără oțeaie,
 Neïco, flintulița mea

¹⁾ In *Contimporanul* 1881, p. 483 cu nota la sfîrșit: Auzită de la «mama Balașa»

Șede-a'n cui făr' de vergea
 Nici cuvînt nu săvîrșia,
 Potera căi cotropea
 Căpitanul că grăia :
 D'alei Stance-al Bratului,
 Vrei tu mări să te dai,
 Sau la poteră legat
 Ori de ea să fii tăiat ?
 Dar Stanciū că mi'î grăia;
 — Căpitan Bălăurean,
 Nu sunt muiere de sat,
 Să mă dau ție legat,
 Ci's voinic cu comănac,
 Iți vedea ce-am să vă fac.
 Dar soră-sa Dobrița
 Iar din gură că grăia :
 — Tacī neică nu zice-așa,
 Că mi'ți răpui viața,
 Ci ad'o'ncoa pe durda.
 Pe durda 'n mină 'i-o da,
 Praful cu poala'l turna,
 Gloanțele cu chivăra,
 Ea de sîrg înghenunchea.
 Și pe dreptul mi-o punea
 Odată c'o slobozea:
 Șeaptesprece dohora,
 Ceilalți cîți măi rămînea
 Pe toți greū că mi'î rănea
 Numai căpitan scăpa.
 Dar ea din gură'i grăea :
 — Căpitan Bălăurean !
 Tu du-te mări de spune
 Tu mări, tu la Domnie
 Să sloboadă pe maica
 Pe maica și pe taica,
 Că 'i-a prins pușcăria.
 Aștepta ea ce-aștepta

Și văzînd că nu venea
 Ea pe cal încăleca
 Și la domnie pleca,
 La pîinar se abătea
 Pîine că mi'și tirguia
 Și feliī că le tăia,
 La pușcărie mergea
 Soria ici, soria colea
 Și un amnăraș scotea
 Și din el că scăpăra
 Și foc pușcăriei da,
 Vinovații toți scăpa
 Și pîinea că le-o împărțea.
 Și taică-său și mă-sa
 Din pușcărie scăpa.
 Dar Bucureștiū vedea,
 După dînsa se lua
 Calul în loc îi oprea
 Și pe dînsa o prindea
 Și la Domnie-o ducea ;
 Un ou roșu 'n par punea
 Toți Bucureștiī că da
 Și oul nu'l nemerea.
 Dobrica că mi'î privea
 Inima'ntr'însa fierbea
 Până ce rîndu'ī venea ;
 Iacă rîndul căi venea.
 Cînd odată slobozea,
 Oul fărîme 'l făcea,
 Pe ea o cotropea
 La Domnie-o ridica ;
 Ea acolo că mergea
 Pieptul că și'l arăta,
 Domnia dac'o vedea,
 Iertare că-ī dăruia,
 Și la frați că se 'ntorcea,
 Iute ca o rîndunea.

MIELUȘICA ¹⁾

Pogoară, pogoară pe plaiu
 Tot nouă ciobani,
 De sunt verii primari
 Și cu unul zece.
 El e streinșor
 Cu oițe multe :
 Cîte pietre 'n munte
 Atîtea cornute,
 Cite pietre 'n vale
 Atîtea-s mieoare,
 Cite pietricele
 Atîtea-s mielușele.
 Vai! Nouă ciobani
 De sunt verii primari,
 Ei că s'aũ vorbit
 Și s'aũ sfătuit,
 La apus de soare
 Pe iel să-l omoare
 Bănișori să-ı bea
 Oițe să-ı ia,
 Să le împărțească
 Să le răspîndească ;
 Dar o mielușică
 (Ea îi ocheșică)
 Ea mi-și auzea
 Schioapă se făcea,
 In urmă rămînea
 Și unde mi-și sbiera
 Locul tremura
 Braziı veștezea
 Earba se pîrlea,
 Dar stăpînul ei
 Cîrlig resucea

Și in loc stetea,
 Oița 'ntreba :
 « Oița, lăița
 Mie drăgulița!
 De cînd te-am văzut
 Și te-am cunoscut
 Așa n'ai făcut ;
 Doar nu v'am păscut
 Tot prin livezi verzi,
 Apă nu v'am dat
 La isvoare răci,
 Ori nu v'am culcat
 P'ale vîrfuri nalte
 Unde vîntul bate?... »

Oița-mi graia :
 « Stăpîne, stăpîne,
 Stăpînorul nostru !
 Ba tu ne-ai culcat
 P'ale vîrfuri nalte,
 Unde vîntul bate
 Și tu ne-ai păscut
 Tot prin verzi livezi
 Și apă ne-ai dat
 La isvoare răci.
 Stăpîne, stăpîne
 Vai, nouă ciobani
 De sunt verii primari
 Ei că s'aũ vorbit
 Și s'aũ sfătuit
 La apus de soare
 Să mi te omoare,
 Bănișori să-ți bea
 Pe noi să ne ia

¹⁾ Contemporanul, 1881 p. 432—433.

Să ne împărțească
Să ne răspîndească!»

Stăpînul grăi:
«Oiță, lăiță,
Mie drăguliță!
De m'or omori
Voî mă-'ți îngropa
In tîrla oilor
In jocul mieilor
In dosul stînei
Să-mî aud cîinii;
Cîrligelul meu
Voî că mi-l veți pune
Stîlp la căpătiu,
Iar ca mîngăiere
Flueraș de soc

Că-mî zice cu foc,
Voî că mi-l veți pune
In ușa tîrlei;
Vîntul mi-o adia
Fluer mi-o mișca;
Fluerul mi-o zice,
Oile s'or strînge
Pe mine m'or plîrge
Cu lacrimi de sînge»

.
Ah! strein de mine
Mult strein în lume,
Nici un ajutor
De la Dumnezeu
Și stăpînul meu¹⁾

CÎND ERAM ÎN FLOAREA MEA ²⁾

Cînd eram în floarea mea,
Sburam ca o păsărea
Și sburam din cracă 'n cracă
N'avea nimeni ce să-mî facă.
Dar un hoț de vîător

Imî întinse-un lățișor
Și mă prinse de-un picior,
Și mă bagă 'n colivie
Mai mult moartă decît vie.

¹⁾ Auzită în «Spitalul Brîncovenesc» de la «Mama Balașa», o gardiancă bătrîna, de locul ei din Craiova.

²⁾ Contemporanul 1881 p. 431.

Rostiri, zicători, cuvinte

I ¹⁾

Cele bune să s'adune

Cele rele să se spele.

Asta să n'o ponosești

Și cu alta să te înioești.

Chiroția.

Umblă în pogheazuri.

Să are de bine cu nevasta lui.

Să lipsești de aici, că acuș mi'i că nu te-oî putea prinde și ți-oî face spinarea tobă și pintecele coastă.

Gura lui era clopot.

Da cum ai făcut de 'i-ai omorît? Cum să fac?

Ia 'i-am topit pe toți de parcă n'au mai fost vii de cînd îs ei.

Dă trei bice calului, să sară trei munți și trei văi.

Ticălos bărbatul meu,

El muncește și eă beă.

Basta-î, de-acum s'a mîntuit.

¹⁾ Din Vol. II al ediției de la Iași.

El nu vorbea pleavă.

'Tă-te pîrdalnicul să te bată inimă, că tot aceea
ai rămas.

Cioclej, hlujan.

Acuș te fură sfîntul.

Trei zile trapădul și un ceas praznicul.

Mîncarea cam pe sponci, dar apa... mila Domnului.

Cu omul prost să nu ai aface, nici în clin nici în
mîneacă.

Dar dișanțat (curios, straniu) mai ești!

Hilpav ¹⁾ (lacom).

Halaturi (ciocane, unelte).

Parcă nu ești în toate simțirile.

Vino'ți în simțiri, Doamne iartă-mă!

Aracan de mine (săracul de mine).

În toate zilele sunt sfinți, dar noapțile sunt ale
noastre.

Varga lui Dumnezeu, de aspru ce era.

Cînd sufletul îți este gol și inima fără simțire,
degeaba mai cauți pricină cu lumea din afară.

Zăbavnica (de la zăbavă, întirziere).

A ride cu încot (chicote).

Romînul îi greu până se apucă de treabă, că de
lăsat îndată se lasă.

L'a dat prin șperlă.

Bobotind.

Dator nu's, că nu'mi dă nimeni pe datorie.

Bețiv nu-s, că n'am ce bea.

Bătăuș nu-s, că toți mă bat.

¹⁾ Creangă întrebuințează și forma «hilpov».

II ¹⁾

Intinat, pîngărit, spurcat, impriliștită.

Hămisit de foame. Motocei la rochie. Și cu chiu
cu vai.

Nu se poate *acioa* de răul lor.

S'a zorcăit. Umblă 'n fleorțuri. Face marazuri.

Știe ea Smaranda ce poamă de om ești tu, hi! hi!

Măi Ioane, hai, gata ești? — Gata, gata! Am
legat cincă și mai am cincă și apoi pun pe Cîrnu
cu ochii la foc.

Mă minîncă, ce mă minîncă, da i-aș face-o eă.

Nu-î om a cătărei (genetiv) de samă.

Aistuia mai n'ai ce-î face.

Se vede că nu îi cam îndămîină Bălaei, că vine
tata cu pielea pe băț.

Am fost și am văzut... Era și nu era.

A zis c'a veni, — dacă n'a veni.

Se vede c'a venit, — dacă n'a venit.

Cît cură, n'a da'n gură.

Vorba ceea:

Aista-î băetul gălățanul
Care ș-a băut sumanul,
Și-a rămas într'un ilic
Și îl ia dracul de frig.

Vorba ceea: Ziua se teme de bivol și noaptea
încalecă pe dînsul.

¹⁾ Publicate după manuscrisul lui Creangă de Gh. Teodorescu-Kirileanu în *Șezătoarea* V, p. 212, de unde le reproducem.

Strîmbii mîncă țara și dreptii n'o lasă.
E rău să te pui slugă la dirloagă și toate aū
șartul lor.

Vrabia mălai visează și calicul comîndare.

Într'un crac bostos, șede dracul mînios (pușca).

Supt un cîrpănaș, joac'un iepuraș : (furca și fusul).

I N D I C E

- Aburca*, (a se) p. 40, a se urca din greu.
- Ahotnic*, p. 12, cu mare dragoste, pofcios (rus. *ohotnik*) cf. Mgn. Etm.
- Alivenci*, p. 48, plăcintă din făină cu lapte și brinză.
- Alivencile*, p. 65, un fel de horă f. răspîdită în Moldova, femeile și bărbații la un loc formează un cerc, din cînd în cînd se despart în părechii și bat în palme și apoi iarăși intră în cerc. cf. Magn. Etm.
- Amandea*, (pe ușă afară) p. 88, iute, busta, buzna.
- Aspidă*, p. 209, năpîrcă, ființă rea.
- Astrăgaciū*, p. 65, unealtă de întors pe față cisma.
- Bădădăind*, (umblu) p. 110, 258, legănat, clătindu-se.
- Balciz*, p. 8, 22 (fată balciză), mare și gras, cu privirea într'o parte.
- Bănăril*, p. 310, bani mulți, bănet.
- Bărdăhan*, (o fereastră de...) p. 202, burtă, piele de.
- Băteleşte*, (b. flăcăilor și a fetelor) p. 41, bătătura unde se face jocul.
- Bedreag*, p. 65, scaun de cismar.
- Benchiu*, (in frunte) p. 29, semn.
- Bernevicî*, p. 39, nădragî (cioareci) largi țărănești.
- Bindisesc*, p. 33, a-i păsa, a se sinchisi.
- Bleandă*, (a da...) p. 6, imbrin-ceală.
- Bleştesc*, p. 83, a îngăima.
- Boarfe*, p. 232, zdrențe, cirpe, bulendre, rufe murdare.
- Bobote*, (vorbești în...) p. 83, aiurea, în dodii.
- Bocnă*, p. 20, întepenit, înghețat de tot.
- Bodogrănesc*, p. 268, a vorbi fără rost, a face gură de prisos.
- Boghet*, p. 29, 155, (la păsări) cap împodobit, cucuiat.
- Boit*, p. 174, vopsit, spoit.
- Bongoase*, (știe a spune...) p. 1, 2 diavoli.
- Buc*, (buc de mălai p. 151; într'un buc p. 24, repede; vîntura tortul de buc. p. 151; șezînd cucuiet pe niște bucî p. 77), gogoloș, scamă.
- Budihace*, p. 13, numele lupului, mătăhală.
- Bulhac*, p. 195, baltă, mlaștină.
- Bulicher*, p. 138, cuțitaș, briceag, custură, buricar.

- Buluc*, (intra...) p. 325, grămadă, de-avalma.
- Bulughină*, (cu mujdei) p. 325, balmoș.
- Busta*, (ia să dăm..) p. 156, busna, năvală.
- Buștihan*, p. 317, buștean, trunchiul de copac.
- Calacan*, p. 65, (calaican), vitriol, sulfat de fier.
- Calamandros*, p. 36, amestecătură, neregulă, pozna.
- Călepe*, (de tort) p. 76, tort depănat.
- Canavață*, (antereu de...), materie de lână vărgată.
- Canură*, p. 50, tort de lână sau de in, pentru scoarțe, saci.
- Căpeșală*, p. 139, hățuri, dîrloage.
- Capătulanî*, p. 318, acoperămînt pentru stupi.
- Carboavă*, p. 255, rublă, monedă rusească.
- Cărnosec*, (știu că i-aș...) p. 160, a măcelări, a rupe în bucăți carnea.
- Cărpănoșiz*, p. 65, 41, zgîrcenie.
- Cazacınca*, p. 263, căzăceasca, hora cazacilor.
- Cazma*, (asăpa cu...) p. 8, tîrnăcop, hîrleț.
- Ceucă*, p. 58, cioară.
- Chersin*, p. 162, albie, troacă.
- Cheji*, (în... bune), p. 126, dispoziție, toane.
- Chiclaz*, (chiclazar), p. 129, un soi de piatră verde otrăvitoare (cf. Săghinescu).
- Chilos*, p. 81, virtos, mult răbdător.
- Chilotă*, p. 129, pilotă, așternut de puf.
- Chirandă*, p. 44, țigancă. Localitate în jud. Fălciu: rîpa Chirandei. (cf. Săghin.), fiu de chirandă, fecior de lele.
- Chirfosală*, (se face o...), p. 62, larmă, neastîmpăr.
- Chirotesc*, (din picioare) p. 33, a moțai.
- Chișleag*, p. 37, lapte închegat.
- Chiște*, p. 81, caltaboș.
- Chitcăit*, p. 227, tîndală, netrebnic.
- Cihăesc*, p. 243, a cicăli, a stărui pe lîngă cineva.
- Cimotie*, p. 16, rudenie, ruhedenie.
- Cinătuesc*, p. 84, a curăți păsările de măruntae.
- Ciondănit*, (se ia la...) p. 45, a se stădi.
- Ciosmolesc*, (eu nu mă...) p. 131 și 98, a zăbovi, a pierde vremea dichisindu-se.
- Ciotcă*, (se adună...) p. 317 și 49, la un loc, grămadă.
- Ciritei*. (de brad) p. 25, spinăriș, tute. «Ciritei de tei, pe miriște de mei».
- Clăpăug*, (avea niște urechi...) atîrnînd în jos.
- Clenciu*, (o leacă de...) p. 131, cîrlig, șurup, fig.: sfadă, pricină.
- Clipocesc*, (din gene) p. 331, a dormita.
- Cobăit*, p. 12, moleșit, trîndav.
- Coblizan*, p. 55, lungan, bleg.
- Cociorvă*, p. 36, văturaiu de lemn.
- Coclauri*, p. 83, 202, locuri rîpoase, sparte, sterpe.
- Colțar*, p. 76, 153, poliță de colț.
- Coneș*, (na, că Ț-am făcut...) p. 272, pozna.

Contăș, p. 86, haină îmblănită.
Corchezil, (... graiul strămoșesc),
 corcit, stricat.
Corhane, p. 83, prăpastie, ripă.
Coroșcar, p. 53, lipovean, ne-
 gustor ambulant, vagabond.
Coroașcă, lădiță.
Coșolină, p. 130, pleavă, ogrinji,
 gozuri.
Costoroabă, p. 178, grindă
Cotarlă, (dativ' n lături, cotarle)
 p. 231, potaie.
Cotigesc, p. 7, 40, 262, ocolesc,
 cotesc drumul.
Cotruțe, (scoteam mițele de
 prin...), firida sobei. «Du - te
 miță în cotruța».
Cranalic, p. 265, ștregărie.
Croșna, (a umbla cu... în spate)
 p. 253, curea cu care se leagă
 de spinare o povară, sarcină.
Culeșer, p. 94, făcăleț, melesteu.
Darabană, p. 269, tobă.
Dichiciu, p. 65, 84, uneltă de
 cismar, (cuțit).
Dichiu, p. 95, economul mănăs-
 tirii.
Dobzala, p. 155, a bate înfundat.
Drămăluesc, p. 46, cîntăresc.
Draniță, p. 6, 99, șindrila.
Drele, (pe podele) p. 35, uscă-
 turi de fructe.
Drîmboesc, p. 33, a face sgomot(?)
Droagă, (încarcă în o...) p. 61,
 căruță, hodorogită, dric.
Drughineață, p. 183, despicătură
 de lemn.
Dubala, (cada cu...) p. 166, ar-
 găseală.
Durăt, p. 143, răstimp.
Dulamă, p. 95, manta țărănească.
Durdură, (am tras o...) p. 339,
 trudă.

Feleștioc, (pacornița cu...) p. 125,
 37, un fel de pămătuș.
Felușag, p. 308, fel, fire.
Ferfenișos, p. 2-2, trențeros.
Fîrnăit, p. 9, fornăit, cel care
 vorbește pe nas.
Fojgăesc, p. 209, a mișuna, a foi
 în toate părțile.
Găbuesc, (găbjesc) p. 7, apuc
 prin surprindere.
Găgălice, p. 167, micuț.
Gârneș, p. 138, creangă de ștejar
 (gîrneată, ștejar subțire).
Găvozdit, p. 319, cocoțat.
Genuncher, sumane p. 39.
Ghibăcesc, p. 78, a avea dibăcie,
 a scoate la cale ceva.
Ghibirdic, p. 64, mititel, pitic,
 drăcos.
Ghiduș, p. 162, poznaș.
Ghigosec, p. 156, a bate, a bu-
 chisa.
Ghilesc (*ghileală*), p. 52, 129, a
 a înălbi (pinza).
Ghiol, (de apă) p. 320, ochiul de
 apă, apă adîncă, vîrtej.
Ghiorlan, p. 119, guzgan; fig.
 mojjic, obraznic.
Ghișos, (sarică...), pârșos.
Givorniță, p. 226, viforniță.
Gîzuliță, p. 317, musculiță mică.
Godac, p. 198, purceluș.
Gubar, p. 97, tînjind, copt (de
 boală).
Guleai, p. 263, chef.
Hăbuc, (ciubotele se rup...) p.
 83, bucăți.
Haidău, p. 18, 109, paznic de
 vite, boar.
Halesc, (o și halește) p. 229, a
 arunca repede (mingea).
Hălpov, (a mînca...) p. 168, lacom.

- Hapsina*, (de nevestă) p. 36, îndrăcită.
- Haram*, (de capul nostru), p. 263, amar...
- Harapnic*, p. 34, biciu.
- Harchină*, p. 25, bucată mare, hartan.
- Hat*, (dormea pe...) marginea lanului.
- Havalele*, p. 85, daruri, plocoane.
- Hazna*, p. 191, cişmea visterie.
- Hărţoesc*, (carul într'o parte), p. 173, a urni.
- Hlizesc*, (mă) p. 242, a rîde prosteste.
- Hoanghină*, p. 213, baborniţă.
- Hojbăesc*, (prin tei) p. 44, a bîjbăi.
- Hojma*, p. 137, mereu.
- Hojmalău*, p. 7, gligan.
- Horhăind*, (am umblat) p. 43, a umbla în neştire.
- Horodincea*, (cînta din fluer...) un joc rusesc.
- Hoştină*, p. 14, tărîţe muiate.
- Hrentuit*, bucătăţit.
- Hurla*, (cu...) p. 237, cu toptanu, grămada, pe nemăsurate.
- Jitiia*, p. 169, poveste, şiretenie.
- Incinchit*, p. 37, rămas mic.
- Inchircit*, p. 232, idem.
- Incot*, p. 33, chicote, sughiţuri, nebunii pe ascuns.
- Incrăncina*, (carnea pe tine), p. 197, a se înfiora.
- Inşomoltăcesc*, p. 250, a îmbrăca, înveli în haine multe.
- Inţinat*, (stîncă numai...) p. 23, prins.
- Julfă*, (turtă de...) p. 10, cremă de sămînţă de cinepă.
- Lainic*, p. 6, vagabond, rătăcitor, uşernic.
- Laişe*, (fată) p. 22, bălţată, slută.
- Lătunoiu*, p. 271, lemn de sciindură.
- Lavră*, p. 106, minăstire mare.
- Linciuri*, (a) p. 320, a se juca, bălăci în apă, în Ardeal: a seliciori.
- Linchi*, (a... grosiorul) p. 37, a linge, a licăi.
- Lipcă*, (şezi...) p. 38, scai.
- Liştaş*, (dracul în picioare) p. 335, curat, aidoma, hirişte.
- Lozii*, (pletoase) p. 220, răchiţi cari înverzesc de timpuriu.
- Mangosit*, p. 164, jerpelit, sărac.
- Mălită*, (vede o fintină...) p. 219, înclocită, innoroită.
- Mărazuri*, (face...) p. 311. moşturi, nazuri.
- Mătăhăesc*, p. 255, a umbla legănuindu-se.
- Median*, p. 65, maidan.
- Mehenghū*, p. 63, 173, şiret, a furisit.
- Meleag*, p. 158, cîmpie neumbată, cuprins.
- Melian*, p. 54, 61, om zdravăn, puternic.
- Miroznă*, p. 137, miros, mi-reasmă.
- Mocoşesc*, p. 87, 74, 140, a migăli, a fi încet la treabă.
- Moglan*, p. 62, mojić.
- Motocel*, p. 28, ghemuşor.
- Muşluesc*, p. 200, a mirosi pe jos.
- Năboesc*, (apa năboise) p. 20, a năvăli, a se revărsa.
- Nadolence*, (puicile cele...) p. 155, găini din Anatolia.
- Năjit*, (i-e făcut de...) p. 128, boală de urechi.
- Nandrălau*, p. 39, gligan, (ibovnic).
- Năstruşnicie*, p. 227, străşnicie, grozăvie.

- Nechitit*, (la minte) p. 170, nesocotit.
- Ocniță*, p. 31, firidă, tainiță, colton.
- Ogîrjit*, p. 195, 214, slab, prăpădit.
- Onânie*, p. 320, monstru, mătăhală, namilă.
- Olicăi*, (a se) p. 15, 315, a se văicăra.
- Opsas*, (ospas) p. 26, talpa cismeii.
- Orindă*, p. 141, cârciumă la țară.
- Otocol*, p. 31, 175, zarvă, goană, jaf, iama.
- Otînjesc*, p. 84, a lovi, a ologi pe cineva.
- Ovilii*, p. 341, ofilit, galben.
- Palancă*, p. 40, turtă de făină de mălai coaptă în spuză.
- Părșăra*, (insuratului) p. 245, focul, dogoarea.
- Parpalec*, p. 232, plăcintar levantin, țigan, calic.
- Pașlesc* și (*pîșlesc*), p. 78, 90, a fugi pe furiș.
- Pașin*, p. 244, blajin, smerit.
- Pedepsie*, p. 67, epilepsie, ducăse pe pustii.
- Pelcele*, (umblă după strîns...) p. 232, zdrențe de piele; cirpe.
- Pidosnic*, p. 132, ciudat, sucit.
- Piclișit* (om), p. 35, 324, ursuz.
- Pleşcuit*, (umblă după...) p. 140, înșelat, furt.
- Poclăd*, p. 130, cergă de pat.
- Poclit*, (de rogojini) p. 124, coviltir.
- Podgezauri*, (umblă în...) rătăcitor.
- Pojjia*, (casă cu toată...) p. 149, gospodăria, cu cățel și purcel.
- Prichiciu*, (vetrii) p. 28, margine.
- Prujitură*, p. 328, glume.
- Pughibale*, p. 31, diavoli.
- Puiezesc*, p. 106, a face pu.
- Răbuială*, p. 38, unsoare, dohot.
- Răcăduesc*, (mă) p. 264, a se răsti, a face gălăgie.
- Rătăcâniș*, p. 101, drumuri necălcate, înfundături.
- Ratoș*, p. 141, han mare.
- Robace*, p. 217, harnică.
- Rohatcă*, p. 100, hotar, graniță, barieră.
- Șan*, (trăgîndu-le la...) p. 83, unealtă de tras cismele.
- Sanchi*, p. 202, cum s'ar zice, bag'seama.
- Sborșit*, p. 256, sbirlit, înfuriat.
- Scîlfosesc*, (mă) p. 33, 94, a se întrece, a plînge prefăcut.
- Scîlpuesc*, (de ici... de colo...) p. 34, 151, a face rost (de ceva).
- Scroambe*, (ciobote), p. 20, scîlcieturi, uscate.
- Scrombăit*, (ciubotele) p. 83, scilciat.
- Sgîtie*, (de fată) p. 4, 338, șerpoaică.
- Sghihuesc*, p. 318, a sgudui.
- Sîsîiac*, (pentru păpușoiu), leasă.
- Șleah*, p. 99, drum mare.
- Smotresc*, (mîțele) p. 31, muștruluesc.
- Sorocovăț*, p. 14, sfaț.
- Șovîlc*, p. 209, șontic schiopătînd.
- Șpaga*, p. 264, sabia.
- Sparlesc*, (am șparlit-o) a fugi pe ascuns.
- Sponci*, (lemnele pe...) puțin, pe sfîrșite; și copcie.
- Stăvesc*, (nu se mai stăvea), p. 324, a se alege cu ceva.
- Staniște*, locul unde dorm vitele pe cîmp.
- Știoalnă*, p. 49, bilboacă.

- Știubei*, (plin de galbeni) p. 95, coș de lemn.
- Stroh*, p. 329, culcuș de pae.
- Sturlubatic*, p. 28, nebunatic, sburdalnic.
- Suhat*, p. 157, loc de pășunat.
- Șupuresc*, (mă...) p. 39, a se în-virti repede.
- Tăbăcăreasca*, p. 82, un joc de cărți.
- Tăbîrlesc*, (sacul) p. 251, a lua în circă.
- Tăbuleț*, (cu... în spate) p. 217, sac cu merinde.
- Taclale*, (ne puneam la...) p. 82 palavre, taifasuri.
- Taftă*, (vindecați...) p. 26, un fel de mătăasă lucie; *loc. adv.* cu desăvîrșire.
- Tapangele*, (la spinare) p. 33, palme.
- Tărăboanță*, p. 8, roabă de cărat.
- Tăsma*, (pălăriuță cu...) p. 50, panglică, cordea.
- Țencușă*, p. 82, răboj.
- Teșitură*, p. 140, drum rău, (unde s'a tăiat pădurea).
- Ticăit*, (bărbat...) p. 227, sicăit.
- Tigoare*, (de băiat) p. 12, puturos.
- Tihăraie*, p. 21, rîpă.
- Tijă*, p. 72, asemenea, tot așa, așijderea.
- Tîrșurî*, p. 141, jneapănî, vrea-scurî.
- Tolocănesc*, p. 328, 44, a face gură, a certa.
- Țolină*, p. 343, ticăloasă.
- Toșcă*, (o pungă... de bani) p. 248, doldora.
- Treampa*, (haî să facem...) p. 172, pâr pe pâr.
- Trepădat*, p. 95, mers silit, alergătură.
- Troftoloage*, p. 103, terteloage.
- Tuflesc*, (cușma pe cap) p. 172, a trînti, a îndesa.
- Tumurugi*, p. 178, lemne groase.
- Țuluc*, p. 323, moț.
- Turtur*, (mere turture) p. 13, acrișoare.
- Ugilit*, (a mărnaî...) p. 55, plîngător.
- Urdiniș*, p. 317, coboriș, portița pe unde ies și intră albinele.
- Vătale*, (vuia satul de...) p. 4, bătale, brîgle. O parte a stativei.
- Vătămăș*, p. 8. 23, ajutor de primar la țară.
- Vindireu*, p. 58, un fel de șoim.
- Volna*, (de-a...) p. 32, de-ajuns, berechet.
- Zăhăit*, p. 76, aruncat, rătăcit, uitat.
- Zamparagiu*, p. 95, ștregar, sgomotos, haihuî.
- Zămoresc*, p. 268, a se trudi.
- Zărghit*, p. 73, pripit, sărit.
- Zbănțuit*, p. 45, neastîmpărat.
- Zmîrdoare*, (uricioasă) p. 230, scîrbă.

CUPRINSUL

Prefață	III
-------------------	-----

Amintiri

Amintiri din copilărie	3
Popa Duhu.	102
Moș Ion Roată	111
Moș Nichifor Coțearul	124

Povești

Soacra cu trei nurori.	149
Capra cu trei iezi.	159
Dănilă Prepeleac	170
Pungulița cu doi bani	188
Povestea Porcului.	194
Fata babei și fata moșneagului.	216
Povestea lui Stan pățitul	225
Ivan Turbinică	254
Povestea unui om lenes.	275
Povestea lui Harap Alb.	278
Cinci pîni	348

Diverse

Fragment de biografie	357
Acul și barosul	361
O poveste	365
Calicul de la Talpalarî	369
Oltenii în Iași	372
Cunoaște-te pe tine însuți	373
Păsărica.	373
Ia! clopoțelul sună	373
Nu lucrezi, — n'ai ce minca —	374
Poesii populare	375
Bratu.	377
Mielușica	379
Rostiri, zicători, cuvinte	381
Indice	385